

NEWISH PUBLIC LIBRARY

MAY 3 1986

פ. בימקא

העלע פליקו

דאס צווייטע בוך

1926

ניו יארק

העלע בליקז

Copyright, 1926

By

PH. BIMKO, New York

דער זיידע...

אין א קליין שיין הילצערן הייזל מיט א גערטעלע פון פאָרנט, האָט געוואוינט דער אַלטימטשקער זיידע. אין א קליין באַהנ'ט שטיבעלע פון דעם הייזל, האָט ער זיך געעלטערט, דער זיידע. נאָך איידער ער האָט קינדער געהאַט, האָט ער זיך דאָ, אין דעם נידריקן הילצערנעם הייזל, מיט זיין ווייב געהאַט באַזעצט, און שפעטער, ווען ער איז פון אַלע זיבן אַליין געבליבן — פון דעם הייזעלע נישט אָפּגעטראָטן.

קינדער האָט ער געהאַט, דער זיידע, א סך ; צו דער ריכטיג קער צייט זיי דער וועלט אָפּגעגעבן : „נא דיר, וועלטעלע, עפעס פון מיר אויך צושטייער...“ און זיי, די קינדער, וואָס זיינען צו דער צייט פון זיירנס טיפן עלטער געווען, כאָטש אין איין כרד אַזוי ווייט פון אים אַוועק ; און געשיקט זייערע מסחרים איבער ווייטע לענדער געפירט, — איז ער, דער זיידע, נאָכדעם ווי זיי אַלע האָבן זיך ביי אים אין משך פון א יובל אַרויסגעוואקסן און אָפּגעטאָן, ווידער אַליין מיטן הייזל געבליבן, אַליין — א שטיין, און ווי א געטרייער שומר דאָס הייזל אָפּגעהיטן ווי מ'היט אַמאָל מיט א באַזונדערע ליבשאפט אָפּ א טייערע זאך...

מיט א זיידענעם גערוד פון אַלטן פאַרפיום וואָס ווערט קיינ-מאָל נישט אויסגעוועפּט, — האָבן געאַטמט די ווענט פונם הייזל, אינעווייניק ; דער פאַרעלטערטער גערוד האָט זיך געזעצט אַזוי ווי א זון-שטראַל איבער אַלעם, און פון אַלעם זיך געטראָגן... אין דרויסן, הינטערן פענסטער פון דעם הייזל, איז צום איבריגן אָפּגעקומען די טעג, דער זיידע ; איז ער געזעסן פון פרימאָרגן אין א טיפן פאַטעל אַריינגערוקט, אַזוי ווי פאַרפאַלן

Digitized by the Internet Archive
in 2026

<https://archive.org/details/brighteyes0000fbim>

ווען רייד, — זיינען די אייניקלאך אויך באַלד אין אַן אנדערע וועלט געקומען; האָט זיי די זיסקייט פונם לעבן אויסגעוויגן, און מיט אַ וואונדערבארן חן געשיקטליך אַרומגעשליפן; און יענע אייניקלאך, וואָס זייערע טאַטעס האָבן קוים דעם טאַג אַדורכגעשטופט, און די נויט אין זייערע מוטערס מילך געשפירט — האָבן נאָר דאָן געוואוסט, אַז זיי זיינען איין בלוט, ווען זיי פלעגן זיך צונויפֿ-קומען אַהער צום זיידן; דער שטילער זיידע איז געווען דער שטאַם, דער אַלטער גראָער בוים, און אַרום אים האָבן זיך דאָס אַלע אויסגעמישט, געוואָרן נאָענט, בלוט-נאָענט...

און האָט וועלכעס פון די רייכע קינדער, חשק געהאַט דעם אַלטן זיידן פון הייזל אַרויסצוקריגן, אים פאַרכאַפן ווי אַן אַלטן אַנטיק, — פאַר זיך אַליין, האָבן די איבעריקע, די אַרימע, פאַר שטייט זיך, באַלד אָפּגעהאַלטן: „אין הייזל ביזטו אונזער אַלע מענס, און ערגעץ-אַנדערש-וואו קיינעמס נישט זיין“; זיי האָבען אים נישט געוואָלט זען אין ערגעץ, דעם זיידן, נאָר פאַר זיך באַזונדער, כדי ער זאָל נישט ווערן צופיל היימיש מיט די אייניקל-לאַך פון איין קינד, און אַ רייד קינד, פאַרשטייט זיך, — די איבעריקע זאָלן זיך דורכדעם דערווייטערן פון אים; און דער זיידע אַליין איז געווען ווייט פון אַוועקגיין צו וועלכן פון די קינדער; ער האָט דאָ, אין הייזל זיצנדיק, געצויגן ווי אַ פלאַם די קינדער מיט די אייניקלאך פון אַלע ווינקעלאך; סיי יענע וואָס האָבן זיך געפרייט מיט זייער לעבן, און סיי יענע וואָס האָבן ס'לעבן פאַרשאַלטן...

האָט דער זיידע געפילט, ווי די קינדער און אייניקלאך ציען צו אים, און ער איז דאָ הינטערן פענסטער פון זיין הייזל געבליבן, אָפּצויגן די איבעריקע מענ, וואָס ער האָט נאָר צו לעבן... און אין דער דאָזיקער שטילקייט, כמעט אויסערן לעבן און אונטער די בלויע הימלען, האָט זיך אַריינאונט־אַרויסגעגאַסן דאָס

געווען אין א טיפן שאפענפעלץ, און די זון האָט געווארימט זיינע מיט הויט באצויגענע קנאָכנס, דאָס געל-וואַקסענע פנים, די געלע ביינערדיקע הענט ; עס האָט זיך געבאָקן דער שטויפער קער פער, אָן מאַרד און אָן זאָפט אין די ביינער, וועלכע האָבן גע-קלונגען ווי בלעך, און געווען צוזאַמענגעהעקלט אויף רינגלאַד ; און טיילמאָל, אז ס'זיינען די אייניקלאַך אַראָפּגעקומען, ווי די קאַלירטע זומער-פייגעלאַך אים באַשיט און געזשומט — האָבן בלויז זיינע אויגן קלוג-אויפגעלויכטן, און געהאַט פאַר זיי אַ וואַ-ריסליכטיקן בליק, אַ ווייכן, אַ זידישן. דער זיידע.

1

דעם זיידנס קינדער זיינען נישט קיין גלייכע געווען ; צווישן זיך אַליין שוין לכתחילה געווען פאַרשירן. און די אייניקלאַך, אָפּ-גערעדט, — זיינען איינס פון ס'אַנדערע אזוי ווייט געווען, אזוי אָפּגעפרעמדט, דאָס כאַנכע האָבן זיך אפילו נישט געקענט ; און נאָך דער איינער זיידע, דאָס איינע שטיקל זיידע וואָס האָט זיי נאָך פאַרוואַנדט, בלוט פאַרוואַנדט...

אַ סך קינדער האָט דאָס ווייב דעם זיידן געהאַט און נאָכ-דעם ווי זיי זיינען פאַר זיך אין דער וועלט אוועק — האָט זיך אַרויסגעוויזן, דאָס כאַטש זיי קומען אלע גלייך פון איין בויף אַרויס, האָבן זיי נישט אלע גלייך זיך זייער מזל אויף דער וועלט געבראַכט ; ערשט דאָ, ווען דאָס לעבן האָט זיי צווישן די שרויפן אַריינגעכאַפט, אזוי האָט זיך אַרויסגעוויזן, דאָס איינעם איז גרינגער אָנגעקומען זיין וועלט, און דער אַנדערער, דער דריטער, דער פערטער, דער פינפטער, — האָט זיך שווערער גע-ראַנגלט ביז ער האָט זיין "שטעלונג" אין דער וועלט באַקומען.

און דאָס נאָכמער האָט זיך, ווי געוויינטלאַך, אָפּגערופן אויף די שפעטערדיקע דורות, אויף די אייניקלאַך ; ביי יענע קינדער פונם זיידן, וואָס האָבן גרינג זייער וועלטל געהאַט איינגענומען, גע-

זיידן אין שטיבל, — זיך געקומען דערנענטערן; די פרויען מיט די יונגע פיצלאך אויף די הענט, אנדערע — מיט באגליקטע צארטע שנירן זיידענע, אייניקלאך, מיט אלעם וואָס די משפּחה האָט זיך נאָר געקענט פארברייטערן, און האָט זיך טאָקי פארברייטערט, — דאָ זיך פאַרנעשטעלט איינס ס'אנדערע, און אין דער גרויסער משפּחה אַרײַן, זיך באַקענט און אין איר אַנגעשלאָסן...

ס'האָבן גערוישט די קול'כלאך פונם קליינוואַרג, דאָס זייד; ווער ס'האָט דאָ איצט געפרוואוט דאָס אייגענע קול, זיך צע-שאַלט פון גרויס חדוה, און אונטערגעריסן דערמיט די ווענט פונט אַלטן הייזל, זיי געמאַכט טרייסלען... אַז אנדערער האָט זיך גלאַט פון גרויסקייט געלאָזט הערן אין דער וועלט אַרײַן... יעדער איינער אויף עפעס אנדערש, ווי געוויינטלאַך צווישן אַזוי פיל קינדער פון אַזא גרויסער, און ברייטער, פילפאַרצווייגטער משפּחה...

דאָס מאָל, וואָס איז אפשר געווען דאָס הונדערטסטע מאָל, אַז די ווענט פונם הייזל האָבן זיך געהויבן אין דער לופטן, און אַלע קינדער מיט זייערע אייניקלאך און אור-אייניקלאך, שנורן און איירעמס, — האָבן זיך ווײַער אַמאָל געפרוואוט דערנענטערן נאָך אַ לאַנגער צייט, אַרום דעם אַלטן זיידן; און דער זיידע אַלײַן, אַזוי ווי עפעס אַן אַלטע אייגענעבאַלזאמירטע פיגור, איז אונט באַוועגלאַך געזעסן אין טיפן פאַטעל אַראָפּגעלאָזט; צו זיינע אויערן האָט דערגרייכט דאָס שטורמישע רוישן אַזוי ווי פון אַ ברייט וואַסער, וואָס וואַלט זיך אויף אים געטראָגן, מעכטיק ברייט געטראָגן...

און וואָס שטאַרקער די קולות אינוועניק, וואָס פריילאכער, אויפגערוימטער, — אַלץ טיפער איז ער געזונקען, דער זיידע; מער זיך דערווייטערט פון אַלעם, און זיך דערנענטערט צו אַ טי-פע שטילקייט; אַנגעקומען אַלץ מער אין אַ ליידיקער פוסט-קייט, וואו ס'הערט אויף עפעס צו זיין פון זיך אַלײַן, און מ'ווערט

טאגטעגלעכע געזאנג פון זיין אפגעלעבטער וועלט ; אין דעם פארשלאפענעם בלוט זיינעם האָט זיך נאָך טיילמאָל עפעס גע-רודערט, און לאַנגזאַם געטריפט פון אַ קעמערל אין אַ קעמערל, פון איין ליידיק גראָבן אָדער אין אַ צווייטן, ביז אין אַ קליין דין פאַרוועכט זיידן אָדערל, וואָס האָט אויפגעמאַכט דאָס מיילכל און זיך אויפגעהויבן, געוואָרן פעט ווי אַ שוואַרצע פּיאַווקע, וואָס טרינקט זיך אָן מיט בלוט ; און אַמאָל צוזאַמענגעפאַלן, איינגע-שרומפן געוואָרן, ווען דאָס בלוט האָט שוין מער נישט געקענט אַריינקומען...

און דער קערפער, דעם זיידנס קערפער, איז דאָן געוואָרן אַזוי שווער-וואָגיק, געלעגן אַראָפּגעלאָזט אָן שום ווילן אין דעם טיפן פאָטעל, אַזוי ווי אַ משא פון ליים, אַ טויטע משא אין אַ פאַרקלאַפטן קאַסטן ; דענסטמאָל, ווען דער זיידע האָט אַזוי אויס-געטאַגט זיינע טעג זיצנדיק אין טיפן פאָטעל, און געהאַלטן די אויגן פאַרמאַכט, איז שווער געווען באַלד צו כאַפּן — אויב ער שלאָפט אָדער ליגט אַזוי פאַרטיפט אין דער דאָזיקער הינערפּלעט פון דער הויכער עלטער זיינער.

געווען אָבער, אַז דאָס בלוט האָט זיך אַמאָל אָנגעוואַרימט אין אים, און אפילו גענומען שפּראַצן פון זיינע באַקן ; און דאָס, אַז די קינדער מיט די אייניקלאַך פלעגן זיך מאַכן אַ יום טוב מיט אים, אָנפילן די שטוב ביי אים, און ברייט אַרום דעם הייזל ; דאָס האָט אים ליכטיק געמאַכט זיינע אויגן, און זיי האָבן אַרויסגע-לויכטן פון אונטער די קאַליענענע ברעמען, און דער אַטעם האָט דאָס האַרץ שטאַרקער אויפגעהויבן... ברייטער צעווינט...

אין שטוב און אַרום שטוב האָבן זיך געפאַרעט די קינדער, און זיך דאָס געפרייט מיט זיין טיפע עלטער, וואָס דערהאַלט זיי אַלע ; עס האָט געזשומט ווי אין אַ בינשטאָק ; אַלע האָבן זיך צוזאַמענגענומען, אפשר צום טויזנטסטן מאל פילייכט, ביים

די עלטער...

דער רויטער אָפּשיין פון די בלוט־רויטע הימלען, האָט אויפגע־
ריסן די אויגן ביי דער בלינדער קיילען אין בעט, און זי האָט גע־
וועקט אומרואיק דעם אַלטן מאַן אירן :

— עזריאל, גיי אַראָפּ אַ קוק טאָן, ס'ברענט !

און ביז דער אַלטער, שטייפער, עזריאל האָט זיך איבערגע־
סערט אין בעט, האָט ער שוין געהערט רייסן די טיר, קלינגען די
שייבן, און הייזעריקע שטימען זיך אַריינרייסן :

— גייט אַרויס,

— גייט אַרויס,

— ס'ברענט !

און דער אַלטער עזריאל מיט דער בלינדער קיילע האָבן כמעט
נאָקעטע זיך אַרויסגעכאַפט אין דער גאַס ; צוטומלעט זיך אַרומ־
געקוקט, ווי די פלאַמען פון שכנות'דיקן הויז לעקן דעם דאָך פון
זייער מויער, און פון גרויס דערשראָקנקייט נישט געפילט די חרפה
פון זייער נאָקעטקייט...

אויפן גאַס זיינען זיי נאָכגיכער געוואָרן אַרומגעכאַפט פון זייערע
קינדער, די אויסגעגעבענע, וועלכע זיינען געקומען צולויפן פיל אויסן
בויגן, דערקענענדיק און די רויטע הימלען, און ס'ברענט דאָ בלויז
אין שכנות פון זייער טאַטע־מאַמע...

און די קינדער האָבן דאָס אַלטע פאַר־פאַלק, זייער ליבע טאַטע־
מאַמע, שיעור נישט צעטרעגן פאַר גרויס פרייד ; נישט געשפּירט
דעם גרויסן טאָרן פון דער אַלטער ירושה מויער, וואָס האָט נאָך הונט־
דערט און צוואַנציק יאָר באַדאַרפט זיי אַנקומען, ווי דאָס גרויסע

אויסגעמישט מיט אלעם וואָס ס'שוועבט אין באַוועגט זיך אין
בלאָזען עטער אונטער די הימלען...

ער האָט זיך דערווייטערט, דער זיידע, פון זיינע קינדער,
אייניקלאָף, אור־אייניקלאָף, אור־אור־אייניקלאָף, שנירן און איי־
דעמס ; זיך אָפגעשיידט פון זיי נאָכן אָפזיצן אַ גאנצן יובל און
זיך וואַרימען, באַקן אויף דער זון, — בעת ס'האָט גערוישט איי־
ווייניק, און ס'האָבן געקלונגען די כוסות, זיך געגאָסן די וויינען ;
און גראָד ווען דער טאָג האָט זיך שוין געהאַט אויסגענומען,
ס'האָט אינוועניק זיך געהאַט אויסגעלייטערט דאָס געמיט ביי זיי
אַלעמען, און די הערצער האָבן גענומען זינגען, צו שקיעה ; די
גאַנצע משפּחה ווי איינע, — גענומען זינגען שירה פאַרן
אַלטן שטאַם, דעם וואונדערלאַכן זיידן, וואָס האַלט זיי אזוי
נאָענט :

— אונזער זיידע !...

— דער גרויסער זיידע !...

— און אַלמעכטיקער זיידע !...

האָט זיך דער אַלטער זיידע פּלוצלונג פון זיי אָפגעטאָן, און זיי
זיינען געבליבן אליין — אַנגעגרייט אויף צעריסן און פאַרפרעמדט
צו ווערן ; זיין צעברעקלט, און זיך שוין מער פילייכט קיינמאָל
נישט צוזאַמענצוקומען...

— נאָר דערפאַר ווייל איר זייט געווען אזוי איינגעשפּאַרט
האַט געמוזט ברענען !
— מ'האַט זיי נישט פריער געקענט אַרויסקריגן, — ביז דאָס
פייער האָט זיי פאַרטריבן...

דער אַלטער קיילען איז אפשר נישט קיין גרויסער חלוק געווען, וואו
זי איז ; ס'איז איר גאָר געווען היימלאַכער מיט דעם דראַכנעם
קליינוואַרג צוזאַמען, נאָר דער אַלטער עזריאל האָט געצויגן צו זיין
אַליין, צווישן די פיר אייגענע ווענט, און זיך געבעטן ביים ווייב, די
אַלטע קיילע זיינע :
— ווילסט, ס'זאָלן אויפהערן די מחלוקת, זאָל מען גיין
פאַר זיך...

די קינדער האָבן טאַקע צווישן זיך פון תמיד גוט געלעבט, נאָר
דאָס וואָס דער אינגסטער זון האָט גראָד צופעליק אויסגעכאַפּט
די אַלטע טאַטע־מאַמע, — האָט אָנגעמאַכט צווישן זיי קנאה־שנאה.
דער עלטסטער זון האָט געהאַט אַ גערעכטע טענה :
— טאַטע מאַמע דאַרפן גיין צו אים, ער איז דער בכור...
די טעכטער, זיי זיינען דאָך אודאי נישט געווען אומגערעכט :
— ביי אַ זון וועלן טאַטע־מאַמע געוויס זיין אין גלות ;
ביי אַ זון זיין, הייסט : ביי אַ שנור... און אַ שנור איז אַ
פרעמדע, אַמאָל נאָך ערגער פאַר אַ פרעמדע...

און דער אַלטער עזריאל, ער האָט אפילו אַן אלע געקריגערייען, גלאַט
אין ערגיץ נישט געוואָלט זיין ; זייענדיק ביי אַ קינד, ביי אַן
אייגן קינד אפילו, האָט ער זיך באַקלאַגט :
— בען ער אַליין נישט האָבן דאָס נחת, וואָס ביי זיך, ווען
"אַל זיין אַליין פאַר זיך..."

געווינט פון די ליבע טאטע-מאמע, וועלכע גוטע מענטשן האבן באצייטנס באוויזן ארויסצוכאפן פון די פלאמען...

די אלטע טאטע-מאמע האבן נאך נישט באוויזן צו קומען צו זיך פון דעם פייער, און די קינדער האבן זיי שוין צעטראגן אויף שטיקלאך; עטלאכע דערוואקסענע זין און טעכטער, אויסגעגעבע-נע, וואילהאבנדיקע, — האט איטלאכער באזונדער פון זיי גע-וואלט האבן טאטע-מאמע ביי זיך...

און אויף דער הייסע מינוט איז מען מיט די אלטע טאטע-מא-מע קודם אוועק וואו מ'האט געקענט, צו וועלכן פון די קינדער ס'איז נאך געווען גענטער...

שפעטער האבן זיך די איבעריקע קינדער מתקנא געווען אין דעם זון, וואס האט פשוט דורך א צופאל זוכה געווען צו האבן די אלטע טאטע-מאמע ביי זיך, און זיך גענומען ארומקריגן צווישן זיך:

— מיר קומט טאטע-מאמע.

— טאטע מאמע דארפן גיין צו מיר !

די אלטע לייט האבן זייערע קינדער פיין אויסגעגעבן, און דאס וואס ס'איז זיי אזוי גוט געגאנגען נאך דער חתונה, — האבן זיי זיך איינגערעדט, — האבן זיי נאך צו פארדאנקען די אלטע טאטע-מאמע, וועלכע האבן זיי לכתחילה נישט אָרעם פון דער שטוב ארויס-געלאָזט...

יאָרן נאָכדעם, ווי זיי זיינען געזעסן אליין אין דער מויער, די אלטע טאטע-מאמע, און פארשאפט דערמיט ווייטאָק די וואויל-האָבנדיקע קינדער, נישט וועלנדיק פארלאָזן די אלטע איינגעזעסענע שטובן... און איצט, אז דאָס פייער האט זיי געהאט ארויסגעטריבן, האָבן די טעכטער אויף זיי גוט אָנגעשריגן:

נאָר געוואָלט, און נישט געשפירט די אונזיכערקייט, יענע אויס-
געשפראַכענע אומצופרידנקייט, וואָס מיט די אייניקלאַך צוזאמען...
אין דער שטילקייט איז ער געזעסן, עזריאל, פאַרגליווערט
ווערנדיק אין די ליידליכע, אויסגעהוילטע טעג; דער אַלטער באַ-
יאָרטער בעל-הבית, וואָס האָט אויסגעכאַוועט אַ גאנצן דור,
און זיך איצט נישט געלאָזט בייגן פון אים, — איז זיך אזוי
רואיך, געלאָסן פאַרגאַנגען, מיטן שטאַלצן געלאָסענעם
שמיכלע, אין זיין טיפע עלטער...

זיך זעצנדיק שבעה. נאָך זייער ליבן אַלטן טאטן, עזריאלן, האָבן
זיך די קינדער געטויליט איינער צום אַנדערן, און עפעס אזוי
געהיימניספול, סודות'דיק גערעדט וועגן אים און די אייזערנע
האַרטנעקיקייט זיינע:

— ס'איז דעם אַלטן טאטן נישט באַשערט געווען צו שטאַרבן
אין גלות, ביי קינדער, נאָר אויסלעבן זיינע יאָרן פאַר זיך, בכבוד...
— ער וואָלט נאָך אפשר פריער געווען געשטאַרבן, האָט
אים ס'פייער אַרויסגעטריבן און דערמיט פאַרלענגערט ס'לעבן...

ביי זיך, אין אן אייגענע שטוב, האָט ער זיך געקענט פאַרגיין
נען אויפצושטיין פאַרטאָגס אָדער זייענדיק מיד — זיך צוצולייגן
אין מיטן טאָג; און ביי אַ קינד, אַן אייגן קינד אפילו, —
ס'איז געקומען פאַרטאָג, ער האָט שוין נישט מער געקענט שלאָפן,
האָט ער מורא עפעס געהאַט אַראָפּצוגיין פון בעט, געמוזט בלייבן
ליגן ביז שפעט אויפן טאָג אַרויס, און אויפשטיין ווען אַלע זיינען
אויפגעשטאַנען...

און אז ער וועט זיך פריער אויפהייבן, האָט ער געוואוסט, וועט
וועט מען אים אויך נישט זאָגן גאָר, נאָר די משרתים וועלן געוויס
מורמלען :

— וואָס גראַבלט ער זיך דאָרטן, דער אַלטער, אזוי פרי און
וועקט אויף ס'נאָנצע הויז...

עזריאל האָט זיך געפילט כסדר געבונדן ביי איטלאַכן קינד באַ-
זונדער, כאָטש איטלאַכס קינד, ביי וועלכן ער איז נאָר אָפגעווען
אַ שטיקל צייט, — איז אים אַנטקעגן געקומען מיט אַלעם גוטן :
— טאָמע, ס'וועט דיר נישט פעלן פון כל טוב ביי מיר...

האָט אַלץ דער אַלטער עזריאל נישט געקענט אויסקומען אין
ערגיץ, ביי קיין שום קינד, און געמוזט גיין צוריק, אין אן אייגן
ווינקעלע, מיט דער אַלטער קיילען ; די אַלטע קיילע האָט זיך
שוין אפילו נאכער באַקלאַגט אויף דער שטילקייט, פון וועלכער
זי איז אַביסל געווען אָפגעוואוינט, און ליב געהאַט דאָס רוישן פון
דעם קליינזאָרג, אירע אייניקלאַך...

עזריאל, פאַרקערט, האָט אויפגעלעבט אין דער שטיל, צור-
ריק באַקומען די שטייפּע, געלאַסענע, האַרטנעקיגע פאַרטראַכט-
קייט, זיך צוריק דערפילט דער אַלטער, אונאַפהענגיקער בעל־הבית,
פון פאַר יאָרן...

זיך געקענט אומגעשטערט גראַבלען אין מיטן נאכט, רופן
קיילען אין דער וועלט אַריין, זיך צולייגן דרימלען ווען ער האָט

נער הינטערן אנדערן, אויף א גלייכן מהלך, אזוי ווי אפגעמאסטן, באוועגן זיי זיך, אן א סוף, און אן א אויסלאז...

ער זעט נישט די האנט אויפן ראג, וואס זאל אים אפשטעלן, אדער — לאזן גיין ; ער שפירט איר בלוז, און דאס אויך, זייער לייכט ; די איינע האנט איז דאך פאר אלע, קומט אויס א האר דעלע אויף אים, אויף זיין חלק, און דאס אויך — ווי א פערדערל גרינג, א בלוזער זשעסט ; און קומט זי אים אן נענטער אויפן פנים, די האנט, איז זי אזוי צארט און דעליקאט, ממש זיך, בלויז איידלקייט...

שווער איז אים דער לידיקער וועג ; ווען פאר'ן אויג גלאנצט דער טונקל גרויער אספאלט-פאס, און די רעדער באשטיין נישט זיך אפילו צו גליטשן אזוי גלאט, נאך ווילן שווימען... אריבערשוויי מען דעם לאנגן פאס, וואס וואלט גוט געווען, ווען ער וואלט נישט דערשפירט אויף יעדן ראג די גאנצע גרויס און גרעב פון דער אויפגעד הויבענער האנט, אונטער וועלכע די מאשין הייבט נישט איינמאל אן קרעכצן, איינהאלטנדיק זיך פאר איר, איינקארטשענדיק זיך — ביז זי ווערט אינגאנצן איינגעשרומפן, און בלייבט געהארכזאם שטיין...

אן אומרואיקע מאשין איז זי, זיינע ; א ווילדקייט שטעקט אין איר, און ווערט פשוט פאר'שכור'ט פון די לידיקע גאסן, ווי א קליין הינטל פון א צו גרויס שטיק פלייש ; עס פישטשעט אזש פאר גדולה, לויפנדיק אין די ווייטקייטן ; נאך א גליק, וואס ער איז שטארק, זיצט זיכער, האלט דאס רעדל אין דער האנט, און געמט איר איין, די מאשין ; האלט איר א סך מאל — מיט די לעצטע כחות, מוז זיך אונטערהויבן אזש, פארבייסן די ליפן, און ביז ווערן :

— דו, ווילדע חיה... דו וועסט זיין געלאסן ?...

אזוי האט ער כסדר זיך אן צו יאגן מיט איר ; זיין צו איר דא שטרענג, מילד, — אבער קיינמאל ניט אראפנעמען די אויגן פון איר, ארויסלאזן די לייצן...

דער שאַפער.

דער שאַפער איז זיכער געפאָרן ; ער האָט געהאַלטן די האַנט אויפן רעדל, און זיין מאַשינדל איז ביי אים גלאַטיק געגאַנגען, זיך געדליטשט איבער די גלאַטע גאַסן, וואָס זיינען געווען דאָ שיטער. דאָ — געדיכט, און זיך אומעטום דורך זיי אדורכגעגליטשט ווי אַ פיש...

בעסער איז אים געווען צו פאָרן וואו די גאַס איז באַזעצט מיט מאַשינען ; דענסטמאָל האָט ער זיך נישט געברויכט באַזונדער אנשטריינגען, געקענט זיין קאַלט, און האַלטן די האַנט אויפן רעדל בלויז פאַר יוצא־וועגן ; דענסטמאָל האָט ער נישט געפירט די מאַשין, נאָר ס'האַט זיך אים אויסגעוויזן ווי ער זיצט עפעס אויף אַ רעדל, אָדער אַ שרייפל פון אַ גאָר גרויסער מאַשין, וואָס האָט הונדערטער רעדער, וועלכע דרייען זיך איבער דער גאַנצער לענג גאַס, פון עק־ביז־עק, — נישט אַראָפּרוקנדיק זיך פון אַרט ; אָן אַ שיעור־רעדער, וואָס דרייען זיך מיט אַ גלייכן טרייב, נישט גיכער, פאַמעליכער, נישט צונויפקומענדיק, און פאַנאָרדער־נייענדיק זיך.

און פאַרהאַלט זיך עפעס וואָס דאָרט ערגיין אויף אַ רגע, צוליב אַ האַנט, וואָס הייבט זיך פאַר אַ וויילע אויף און וואָרנט — הייב־דאָן אַלע רעדער לאַנגזאַמער זיך דרייען ; לאַנגזאַמער, ביז זיי שטעלן זיך אינגאַנצן אָפּ, און בלייבן שטיין ; און אזוי ווי ס'דרייען האָט זיך אָפּגעשטעלט וואָס ער ווייסט נישט ווי אזוי, — אזוי געמען, די רעדער מיט אַמאָל זיך ווידער דרייען, וואָס ער ווייסט נישט, און נאָך וואָס אַמאָל — גיכער, גיכער, ווייט־ווייטער, איי-

בערלעגונג, און שום בארעכנטקייט, און בלייבט שטויין, אומגע-
ריכט שטיין — מיט א ביטערן קרעכץ, ווען א רויט-אייגל טוט פלוצ-
לינג אויף דעם א קוק ; איין קוק, און עס גיט דאן בלויז א ציטער,
א הייב-אויף זיך, און שטייט... דער'הרג'עט צום טויט... אפגע-
האקט דעם קאפ, און האט קיין שום פארענטפערונג, קיין שום תירוץ...

ער איז שוין א סך מאל געוואָרן אָפּגעשטעלט ; און א סך מאל
האָט מען אים דאָס אויף אַרײַנגעשריבן, פאַר חטאים ; זיי האָבן
זיך געמערט און געמערט, אנגעוואקסן א גאנצער בארג, — אָבער
ער האָט איר נישט געקענט אויס שניצן, די מאַשין, זי זאָל ווערן
אביסל באַשיידענער און זיך אַזוי נישט בריקען...

קוקנדיק אויפן צעטל, קען זיין, האָט ער שוין אפשר גאָר
נישט געמאָרט באָרן ; אָדער ער האָט נאָך אפשר יאָ געמענט, און
דאָס אפשר איינמאל : און דאָס איינע מאל — זיך געוואָלט אָפּ-
ראַטעווען, און פאָרן... פאָרן... ווי פאָרן ערשטן חטא זיינעם...
און געפאָרן...

געזעסן זיכער, געהאַלטן ס'רעדל אין דער האַנט, און פאַר
זיכערקייט, קוים גע'פּועל'ט ביי זיך, אויסצומיידן ליידיקע גאסן ;
נישט ווייזן דער מאַשין א לעקאַבל, א שטיקל פרייען וועג, — זי
זאָל ווערן ווילד, צערייצט ... און שפּעט, אין די נאַכט-שעה'ען,
זיך אינגאנצן אַראָפּגערוקט פון גאס, — ער זאָל נישט אַזוי אָפט
געשטרויכלט ווערן מיט די פינסטערע ליידיקע זייטן-וועג ביים
ים ; נאָר גראַד, און ווי אויף צו להכעיס האָט זיך אים געמאַכט
צו פאָרן אויף יענע וועגן ; און דאָס מאַשינדל האָט כסדר גע-
שלאָנגען מילן-ווייטע שטיקער-וועג, געשלאָנגען און אויסגעשפיגן...
האָט ער קרום געקוקט אויף די בעלנים, וואָס זיינען געקומען
צופרידן שטעלן זיין מאַשינדל ; און אויף וועלכע ער האָט נאָר
מיטליידיק געשאַקלט מיטן קאָפּ :

פאר דער דאזיקער האנט וואס אויפן ראג, האט זי נאך א שטיקל געפיל, און ניט זיך אונטער; אַמאָל ביז, אַמאָל — ווי ליג, און אלע מאָל כמעט בייגט זי, ווי עס זאל נישט זיין, — אַראָפּ ס'קעפל ווי א הינטל, ווען דער בעל־הבית טרעט דארויף אָן מיט א פוס אויפן קארק; ס'מאכט זיך אַבער אויך אַמאָל, אויף א וועג, וואו ס'שפירט זיך נישט די האנט, און מ'ברויכט אויך האָבן שכל איר איינצוהאַלטן; און דאָס, ווען א קליין קינד פאַרקריכט זיך, אָדער — אן אנדער מאַשין פאַרדרייט זיך, קומט אָן אומגעריכט פון א סקווער, און שטעלט אַרויס א נאָז... דאָ קומט אים שוין אָן מיטן טויט איר צו באַהערשן, מוז ער שוין צולייגן זיין האנט, זיין אייגענע האנט, און איר צודריקן שטייענדיק מיט די פיס פאַרן קארק.

— שטיי...

ביז זי שטייט...

ער מיינט בכיון אויס ליידיקע גאסן; האט מורא פאַר די שפעטע נאַכט־שעה, ווייל אין די שפעטע נאַכט־שעה, ווען די ביימער איבער די שטילע וועגן ביים ים אַטעמען ברוסטיק — קלאַפט אים ס'האַרץ פאַר זיין קליין חיה'לע; די וועגן זיינען אָפגעקערט, גלאַט, און עס האט גראד אַזוי ליב איבערצושרעקן די שטילקייט, איר אויפטרײסלען, און מאַדנע הנאה צו פישטשען. ציטריק פישטשען ווי א פייגעלע...

ער היט זיך דענסטמאָל דערפאַר, אַזוי ווי דאָס מאַשינל וואָלט גאָר קיין שום אַהריות נישט געהאַט פאַר זיך; און אַזוי גיך ווי דאָס לויפט, — זוכט ער נאָכניכער אַריבערצוקומען דעם וועג, און אים פטר'ן; דאָס אַנטלויפן פון דער שטילער לייך דיקייט... פון דער ליידיקער גאס אַראָפּ...

און די מאַשין גייט ביי אים ממילא נאָכניכער; מיט זיין אויגן זיך, ניט ער איר צו מוט, חוצפה, אַז זי זאל לויפן אָן שום איר

ס'דוכט זיך אים : א שפין האט זיך הינטן צוזאמענגעדרייט ביי
 יענער מאשין, אדער עפעס א — קופקעלע, א פעקל איז צוגעבונדן
 דאָרטן, וואָס הוידעט זיך אזוי אויף-אונטאָפּ נאָר אַראָפּצופאַלן...
 און אָט גיט זיך די מאשין פאַרנט אַ בייג-אויס אויף אַ זייט,
 אַ טרייסל, און שאַקלט שוין אַפּ דאָס יונגל פון זיך ; טרייסלט
 אים אַפּ, און ער פאַלט אַרונטער, האַרט אונטער די רעדער פון
 זיין מאשין, אָבער זיין מאַשינדל הייבט זיך אין דער רנע הויד
 אויף, גרילצנדיק, קוויטשענדיק ווי אַ חזיר'ל, שטעלט זיך כמעט
 אין דער לופטן, און זעצט זיך אַראָפּ צו דער ערד, האַרט נעבן
 יונג...

ס'איז אים פינסטער אין די אויגן : ער זעט מיט פרייד דעם
 יונג אַוועקלויפן, אונטערהינקענדיק ווי אַ הינטל, וואָס מ'זאָל האָבן
 איבערגעבראַכן אַ פיסל מיט אַ שטיין, און ס'דריקט אים דאָך
 אַ ווייטקאָק... שפירט אַ פייכטע וואַרימקייט אויפן לייב... — — —
 — — — דאָס האַט אַ צווייטער הינטער אים ווידער נישט געקענט
 דערהאַלטן זיין מאשין, ווען ער האַט זיך ראַפּטום אָפּגעשטעלט —
 און זיך טיף אַריינגעשניטן אין זיינער, אים אַרנטלאַך צוגעדריקט...

— זיי ווילן דוקא ברעכן נ'קארט, די לייט, ווייל זיי ווייסן נישט ס'ארא ווילדע מאשין ביי מיר איז...

ער האט זיך אָנגעשטרענגט איר כסדר צו האַלטן, די מאשין ; טיילמאָל איר טאָקי צוריקגעהאַלטן, און טיילמאָל אָבער אויך פאַר-לוירן יעדע שליטה איבער איר ; און דענסטמאָל איז זי געלאָפן אזוי ווי אַן אים, און עס פלעגט דויערן סעקונדן, מינוטן-גאַנצע, ביז ער פלעגט איר צוריק איבערנעמען, און האַלטן ; אז ער האָט איר שוין צוריק געהאַט, די מאשין, איר באַהערשט, — פרייער אָפגעצויגן דעם אָטעם, ליכטיקער געוואָרן אין קאַפּ, ליכטיק ביז גאַר און זיך דער-נאָך געפאָרן סאָלד, איינגעהאַלטן, מיט אַ געוויסן ריטם... אָפּגנע-האַלטן די אויגן פאַר יעדן ברעקעלע, וואָס האָט זיך נאָר געקענט אַרונטערקליקלען אונטער דער מאשין זיינער : דאָ — אַ קינד... אַ דערוואַקסענער, אַ הינטל אפילו... אַ קאץ...

זיך זיין אָפּגעהיטן מיט יעדן טריט, מיט יעדן שפּאַן... און באַלד ווערן דערציטערט, ווען עפעס אַ אינגל כאַפט זיך אַן אין אַ מאשין פאַר אים, אַ קליין לאַבזל, — ס'הענגט אויף אַלע פיר, און איז גרייט ביי יעדן טרייסל — אַרונטערצופאַלן גלייך פאַר זיינע רעדער...

ער זעט דאָ ס'אומגליק מיט די אויגן, און נעמט ראשית גיין מער איינגעהאַלטן, נאכער : צודריקן די מאשין זיינע אויפן קאַפּ, זי זאָל זיך נישט אזוי בריקן ; און ער זאָמלט דערביי אויף אַלע כחות, ביז ער נעמט איר אַריין אין זיינע הענט, אזוי ווי איינער וואָס לייגט זיך אַרויף מיט די בלויע הענט אויף אַ צעווידלעוועטן הונט, און האַלט אים-צו ער זאָל אויף יענעמען נישט אָנפאַלן....

די מאשין פאָרנט גיט זיך אַ טרייסל, דאָס יונגל — אַ הייב, און ער גיט שוין אַ שפּרונג, זיך אַ שטעל אויף — אָפּשטעלן זיין מאשין, נאָר דאָס יונגל בלייבט אָבער ווייטער הענגען, און ער זעצט זיך צוריק אַראָפּ; אזוי איז ער אים איין שטיק צאָפּל, אַ שטיק אומרו, וואָס וואַרפט אים אין קדחות הייבטן אויף, זעצטן אַרונטער, — אזוי ווייט, דאָס ער הערט אים צייטנווייז אינגאנצן אויף צו זען, און

עטוואָס אָפּגערוקט פון צווייטן ; דער האַמער איז געזעסן האַרט אויפן אַקסל . . .

און די מוטער — נישט זי האָט אָפּגעטראָטן, נאָר עקשנות'דיק אַרײַנגעקוקט אין זיין פנים, פונקט ווי זי וואָלט געשפירט, אז דעם יונגס לעבן קען דאָ ערגעץ פאַרלוירן ווערן מיט זיין גיין, און זיך דעריבער אָנגעלויגט אויף אים, געוואָרגן מיט די טרערן אין האַלז :

— וועלל, כ'זאָג דיר : דו גייסט נישט . . .

פון דער אנדערע זייט טיר, וואו עס האט באדארפט זיין נאך א שטוב, — האָט זיך דאָ עפעס א באַרוויסע מויד אָפּגעריסן ; פונקט אזוי ווי זי וואָלט דערשפירט אין סוף־שלאָף דאָס ראנגי לען זיך פון דער מוטער מיטן יונג, — א וואַרד־געטאָן איבער אַלע דריי־פיר בענקלאך, וואָס זיינען געשטאַנען צעשטעלט אין דער ברייט פונם בעט, אז זיי זאָלן צוהאַלטן ס'בעט־געוואַנט, וואָס זאָל איבער א נאכט, ווען מ'ליגט אזוי גע'פגראָט אין א זיסן כראָפן, נישט אַראָפּפאלן צו דער ערד ; מיט איר גאַנצן אימפעט אַרויפ־געפאלן אויפן יונג, און מיט דער אייגענער עקשנות פון דער מוטער, וואָס האָט געשפירט ווי דער טויט שוועבט איבער אים, — זיך געבעטן :

— וועלל, וואו גייסטו ?

און דער יונג, וואָס איז געווען אזוי ווי געלעבט, האָט אַלץ נישט געהאַט קיין כח זיי בייצוקומען, — ביז ס'האָט זיך נישט אָפּגעריסן אין דרויסן, און א שטיק פייער איז אים איבערן קאפ אַריבער ; דאָס האָט אים אויפגעטרייסלט אין זייערע הענט, אז ער האָט זיך אָפּגעשאַקלט פון זיי, גראָד ווי א וואָלף וואָס שאַקלט זיך אָפּ פון זאָמער, וואו ער ליגט און טאַרעט זיך אויס, — און מיט די ליפן קוים אַרויסגעברענגט, וואָס די אויגן האָבן נאָך אפילו פריער געזאָגט :

— גע'הרג'עט ווערן, ניי איך . . .

אז דער טאג האט אים אויפגעמאכט די אויגן, האט ער זיך אָנגעטאָן, און נישט אַריינגעגאַנגען נעמען די זעג צו דער מלאכה, נאָר צוועקגעשטעלט ביי דער טיר, און געשטאַנען.
— וועלוו, וואָס גייסטו נישט אַריין אַרבעטן? ... — האָט אים די מוטער הושכ'דיק אָנגעקוקט.
און דער יונג איז געשטאַנען.

אויף זיין האַרט פנים איז געלעגן אַ פינסטערער וואַלסן, פונקט ווי אויפן הימל אין דרויסן, וואָס האָט זיך נאָך נישט געהאַט אויסגעלייטערט; זיינע אויגן האָבן געקוקט צו דער ערד אַראָפּ . . .

— וועלוו, וואָס איז מיט דיר היינט דער מער ? . . .

און דער יונג האָט זיך נישט גערירט; ביז ס'האָט זיך פון דרויסן דערמאָגן אַ געזימל פון מענטשן, האַרטע קולות, — האָט עס אים אָפגעריסן פון דער לייסט, און ער האָט גענומען אַ האַמער אין האַנט, אים אַ הייב געטאָן אויפן אַקסל; אָבער דאָ איז אים די מוטער פאַרלאָפן אין וועג, זיך צוגעקלעפט צו אים, און מיט גרויס האַרצקלאָפונג, אַזוי ווי אַ פינסטערע אימה וואַלט אַראָפּגעפאַלן אויף איר קאָפּ, — אים אַרומגעהאַלטן :

— וועלוו, דו גייסט נישט . . .

דעם יונגס אַקסלען האָבן אויפגעציקט, איבער די פול'בלוי-טיקע אויגן האָבן זיך טינקעלע ברעמען אַ-אָפּגעלאָזט; און ביים אַראָפּלאָזן האָט מען געקענט זען זייער ריכטיקע קאַליר; ס'מויל זיינט האָט זיך אויסגעקרימט, און נישט גערעדט; דער טריט פון איין פוס איז שוין געווען נעמאָכט, און איז דעריבער געווען

און געהויבן; ר'האט נישט מער געקענט איינשטיין אויף קיין ארט, און נישט מער געוואוסט, ווי מ'ברויך גיין; מיט דער גאנצער ברייט, פארנעם, און אימפעט... און ווען די כוואליע האט זיך דא ברייט געהאט אויסגעגאסן איבערן מארק, און אויף די געזעמסן פון די פאמניקעס, דענקמעלער, האבן הייזעריקע העלזער זיך געריסן: — מ'ברויך דא בלייבן שטיין . . . ס'לוינט נישט איינ- צורייסן, פטר'ן די כחות . . .

האט ער נישט מיט אלעס פארשטאנען, דער יונג, וואס ס'הייסט: „נישט פטר'ן די כחות . . .“ און ס'האט זיך אים געדוכט: אז מ'האט זיך דא פארהאלטן נאך צוליב איינעם, וואס האט זיך פארשטאכן אין בוס, און קען נישט ארויפשלעפן מער דעם שוך, ווייל ער איז אָנגעשוואַלן געוואָרן ווי אַ קישן, און אָנ- געלאָפן מיט בלוט . . .

און געהויבן דעם האמער:

— מ'ברויך גיין, שטארק גיין . . .

און אלע אנדערע מיט אים, וואס האבן אזוי קנאפ ווי ער געוואוסט: וואס ס'הייסט אויפן מארק בלייבן שטיין, — האבן די האמערס אויף די אַקסלען געהויבן, און געמאַכט מיט די פיס, זיך געשפּאַרט:

— מ'ברויך גיין . . . וואס עפעס בלייבן שטעקן דא? ?

אַקסל צו אַקסל—צוגעשפּאַרט, און זיך מאַכט באלד אַפּגע- רוקט; פון דריקן זיך — זיינען די קולות געווארן העכער, טי- פער, די געשרייען — מער הייזעריקער, חיה'שער, אָבער די הייזער פאר דאס, האבן זיך שוין דא ווידער געביטן: קלענערע . . . גרעסערע . . . נענטער זיך צונויפגעקומען . . . ברייטער זיך צעגאנגען . . . און אין זייערע קולות — האט זיך אויסגע- דוכט: ווי דעכער זאלן קלינגען... אַרונטערפאלן איבער די קעפּ... מ'גייט . . .

די צעברענטע פנים'ער זיינען אָנגערויט . . . די האר — צעפאלן אויפן שטערן, אזוי ווי די גרזשיוועס ביי צעהיצטע

דער טאג איז נאך געווען פריש. דער הימל — נישט ריין, און אין די גאסן איז שוין אָבער אַ קלאָרע ליכטיגקייט געווען אויפגעהעלט אויף די ווענט פון די הייזער, וועלכע האָבן נאָך געהאט אויף זיך די ווייסע זילבערנע ראָסע פון ביינאכט . . .

דער יונג איז דאָ אַרויס מיטן האַמער אין דער האַנט, און נישט געשפירט, ווי די מוטער זיינע שלאָגט זיך קאָפּ אין וואַנט, הינטער אים; נישט געהערט, ווי די נאָקעטע מויד מיט די ברוינע פיס, און געקענדושערטן קאָפּ האָר, — האָט עפּעס נאָך געשריגן, און אין דעם אייגענעם הולץ האָט באַוויזן אָנצוכאָפּן אויפן הויף :

— געדענק, וועלכער, צו וואָס דייןע פיס וועלן דיך טראָגן . . . און זיך צוריקגעכאַפּט, ווייל זי האָט זיך געזען נאָקעט אין מיטן העלן טאָג, און נאָר געקענט אַרויסלאָזן אַזאַ פירכטלאַכן גרילץ, ווי אַ געשלאָגענער הונט :

— געדענק, וועלכער, אָפּגעשניטענע יאָר וועסטו האָבן . . . דער יונג, קען זיין, האָט שוין מער דאָס נישט געהערט, ווייל דער קלאַנג און דאָס מאַוימ'דיקע געזאַנג האָט אים פאַרטויבט; צווישן שוואַרצע, פול־בלוטטיקע און אָפּגעריסענע חברה־לייט, אַזעל־כע ווי ער, האָט עס אים געטראָגן; און מיט אַזעלכע אומגעלומד פערטע, רויע, חיה'שע קולות ווי זיי אַלע — גערעוועט, זיך געריסן, דעם האַמער אַלץ העכער געהויבן, און אַליין נישט געוואוסט מער : — וואו ס'האָט זיך אָנגעהויבן מיט אים, און אויסגעלאָזט מיט אַנדערע; וואו ס'זיינען אַנדערע, — ער זאָל נישט זיין מיט זיי? . . .

ס'האָט אים געטראָגן . . . די קולות געהויבן . . . אפילו ווען ער איז געשטאַנען, געשפירט : ער שטייט, — האָט עס אים אַלץ נישט אויפגעהערט צו טראָגן און הייבן . . . אפילו ווען די גאָסן און די הייזער האָבן זיך מער נישט געמישט פאַר די אויגן, און דער קיילעכדיקער מאַרק מיט די הויכע מויערן האָט זיך מער נישט אומגעביטן, — האָט עס אים נאָך אַלץ געטראָגן

און פאר דער איינער וויילע נאָרוואַס געהאַט אַרויסגעברענגט פון
 מויל, בשעת ער האָט זיך געריסן אין גאס אַריין צו גיין.
 — גע'הרג'עט ווערן גיי איך . . .

פערד . . . די ערד, דוכט זיך, טרייסלט זיך . . . די הייזער
ציטערן . . . פאָכען . . . בייגן זיך . . . בוקן זיך . . . און
עפעס קוילערט זיך איבער זיי . . . ס'גרייצט אויף די שייבן ...
יענער גרילץ, ווען די מויד האט אים אריינגעשריגן אין אויער:
— וועלוול, אָפגעשניטענע יאָר וועסטו האָבן . . .

און ס'טראָגט אים . . . די פיס פארפלאַנטערן זיך, טרעטן
אָן אויף עפעס ווייכס, ער פאלט אריבער, און שמעלט זיך צוריק
גלייך; ביז זיי בייגן זיך אינגאנצן איין, לייגן אים אוועק, אזוי ווי זיי
וואָלטן זיך איינגעשפארט, נישט געוואָלט מער טראָגן . . . ער
שפירט: ווי די אנדערע, וואס גייען נאך דערווייל — פארטשעפען
זיך אין אים, פאלן אריבער, און בלייבן אויך שוין ליגן . . . און עס
הייבט אים אונטער . . . ס'טראָגט אים . . .
און קלערט:

— נישט אנדערש: ער האָט זיך מסתמא אויף ווי יענער
פריער, — פארשטאָכן אין פוס, און זיך נאָר פאר אַ וויילע אַראָפּגע-
בויגן אויסטאָן דעם שוין, וואָס קלעפט אזוי און איז שוין פול אַנ-
געגאָסן מיט בלוט; אויסטאָן פאר אַ וויילע, און ווייטער גיין . . .
וואָרים, מ'איז דאָך שוין פון מאַרק אַרויס . . . וואָס איז דאָ אַ סך
צו קלערן? . . .

הינטער די ווענט, און אזוי אייגן ווי זי האט זיך אַרויסגע-
וואָרפן פון בעט, איז געלאָפן די מויד, מיט אַ משוגענעם אויסזען,
און געשלעפט די מוטער אַ צעטראָגענע נאָך זיך:

— ס'איז נישט ווייט שוין, מאמע, וואו מ'האט געשאַסן . . .
און זיך דערשלעפט צום אָרט, וואו די זון האָט מער אָרט
געהאט צו ברענגען אין בראָטן, — האָט זי צווישן אנדערע באַלד
געזען וועלוולען ליגן, מיטן האַמער אויפן אַקסל, וועלכן די האַנט
האָט נאָך אַרומגעהאַלטן; און ס'פנים זיינס איז נאָך געווען אזוי
פריש און מונטער, פונקט ווי ער יאָלט ערשט פון בעט אַרויס,

אן אים זיך אויך נישט געקענט באניין ; האט איינער געשפיגן מיט דער נאָל, צוקוקנדיק ווי אַ צווייטער נעמט זיך אָן אַ פולע פּור פאַרשוינען, און ער מוז שטיין און קוקן ; האט אים יענער, וואָס האט ווידער די פאַרשוינען אויפגענומען, — געבענטשט, און זיך געשעצט גליקלאַך, וואָס ר'האַט שטיין דעם מחבל ביי דער זייט כדי די איבעריקע בעלי-עגלות זאלן נישט קענען אָנפאלן אויף זיי, און זיי צורצערטאָגן :

— ביי מיר איז דער וואָגן אויף ווייכע אַקסן, און ס'וואַרפט נישט די בעביכעס אַרויס...

— ביי אונז וויינען די קישנס פון געזעס געכעט מיט קאָנאָפּ-ליע, און געדעקט מיט געוואַנט...

מחבל האט נישט געוואוסט קיין גליקן ; יענער בעל-עגלה וואָס איז פריער אַריינגעקומען אין שטאָט, — איז פריער אַרויס-געפאָרן; און אז עס האט וועלכער בעל-עגלה געפרוואוט אַ דריי טאָן מיט אַן אייגל, האט ער שוין, מחבל, אויפגעהויבן די ברעמען זיינע, און זיי אויף יענעם אַראָפּגעלאָזט :

— הער נאָר, דו, אויב עס גלוסט זיך דיר צו לעבן אויף דער וועלט, זאָלסטו נאָר זען אַריינפאלן צו מיר אין די הענט אַריין.

מחבל האט געקענט קוקן דעם טייוול אין די אויגן ; צו זיין עוברא, האלטן אַן אויג אויף די בעלי-עגלות, האט ער נאָר געקענט אויס-קומען מיט זיין לייבן-גבורה ; ווייל בעלי-עגלות בכלל האָבן פיינט מורא צו האָבן פאַר שוואַכע הענט און זיינען אַליין אויך נישט קיין מפיל-קינדער ; ווייסן ווי אזוי צו געבן אַ קלאַפּ, איבער-ברעכן אַ זשעברע, און נאָר מחבל האט זיי געקענט האלטן ביים ציימל...

און דערביי איז אויך נישט אוועק דער טאָג, וואָס מחבל האט זיך נישט געזאָלט באַנוצן מיט זיינע הענט צו זייער אָרנט-לאַבקיט ; וואָרים אלע מאָל האט זיך אַן אנדערער אָפּגעריסן, אים געשפרונגען ווי אַ צויג אין פנים אַריין :

מחבל האָט געהאַלטן די ראָגאַטקע מיט די פּערד און וועגן, אין זיינע הענט ; געווען דער גרויסער גולן, וואָס האָט אָנגעשראַקן די בעל־עגלות, — זיי זאָלן אויסשטעלן די וועגן, אויס'סדר'ן אין אַ גלייכע שורה, און שטיין ביי די פורן אזוי ווי די זעלנער, נישט רייסן קיין פארשוניען פאר די פאָלעם...

מחבל אליין האָט קיין וואָגן נישט געהאַט ; אָבער ער האָט פון יעדן פארשוין גענומען ביים בעל־עגלה, פונקט ווי דער „טאָר־גאָוויק", האָט גענומען פון פּערד.

אויסגעכאָועט אין שטאַל, אויף די האַלאַבלעס און קאַנען וואַסער, זיינען זיינע הענט געוואָרן אזוי ווי אויסגעצויגן, לענגער ; האָט ער געהאַט אַ פּאַר דאַרע ברעטער, וואָס האָבן מיט איין קלאַפּ געקענט איבערבּרעכן אַ פלייצע ; אַ פאַריסן פנים מיט לישייען, עטלאַכע לאַנגע שיטערע הערלאַך, — זיינען זיי ביי אים אַריינגע־פאלן צווישן די אויגן, און נאָך ביזער אים געמאַכט אויסקוקן.

מחבל האָט אויף געהאַט אַ ווייב מיט קליינע ווערים, מיט וועלכע ער איז טאַקי דאָ געזעסן ; זיין פענסטערל האָט אַרויס־געקוקט אויף דער זעלביקער ראָגאַטקע, און ער האָט געמעגט זיין ווי פארשלאָפן, אָנגעטרונקען און באַזויפן, — האָט ער פונר דעסטוועגן געהערט דאָס אָנקומען פון אַ וואָגן ; און אפילו נישט געברויכט אוועקמאַכן דאָס פאַרהענגל, — אַרויסצוקוקן, נאָר בלויז נאָכן אַריינפאַרן אויף די שטיינער, אין קלאַפּן פון די רעדער מיט די פיס פון פּערד, שוין געוואוסט :

— וועלכער בעל־עגלה ס'איז אַריינגעקומען...
די בעל־עגלות האָבן פון אים געשמעקט דעם טויט ; אָבער,

ער פון רעכטן באגינגען געשטאנען, דער מחבל, און געארבעט מיט די הענט ; זיי דא אראפגעלאזן אויף א פלייצע, דאָרט וועמען איבערן קאפ :

— שטיי גלייך !

— דריי דיך אויס !

— פאָר אַרונטער !

— פאָר אַריבער !

און ביז שפעט אין דער נאַכט רעגירט מיט די פערד און וועגן; געשלאָגן פויערים א מינוט צום טויט, ווייל זיי האָבן אים נישט גע-וואוסט צו האַרן ; אויסגעטיילט קלעפּ אין אזא טאָג, סתם פאַר הנאה וועגן, זיך געפרייט מיט זיין גבורה, און נישט געזען קיין פחד פאַר די אויגן, פון קיינעם נישט געוואָרן אָנגעשראָקן.

מורא האט פונדעסטוועגן, מחבל ; נישט חלילה, פאַר קיין לע-בעדיקן בשרירים ; מיט וואָס האט א לעבעדיקער מענטש, ער האָט אפילו געמעגט זיין נאָך אזא גבור — זיך געקענט פאַר-מעסטן מיט אים?... נישט מער, אויב טאָקי א שטאַרקער, א גברן, — איז אים אביסל שווערער אָנגעקומען יענעם בייצוקומען... אוועק-צולייגן...

מורא האָט מחבל געהאט פאַר אזעלכן וואָס האָט אים דוקא נישט געקענט טאָן גאָר, א שטייגער : פאַר א טויטן. ער האָט געקענט פאַרצאפלט ווערן ביינאַכט, אז א מויל האָט אים מיט א גראַטש פון שלאָף אויפגעוועקט, און ער זאָל זיך אוועקזעצן שריי-ען אויפן בעט, ברענען מיט זיינע צוויי שוואַרצע אויגן :

— וואָס גראַטשט אזוי און ס'לאַזט מיר נישט שלאָפן?...

עס האָט אים געקענט ווערן אָפגענומען הענט און פיס, און בלייבן א געליימטער, ווען ער איז אמאָל אומגעריכט אַרויף אויף אן אָפגע טיר פון א שטוב, וואו עס איז געלעגן צוגעדעקט א ברמנן אויף דער ערד, און ליכט האָבן געברענט ביי אים צו-

— איך וועל נישט ווארטן, ביז דער-יענער וועט זיך דאָרטן אויסגראַבלען, זיך אָנקלייבן אַ פולע פֿור מיט פאַרשוינען ; עס לוינט מיר היינט צו פאָרן מיט צוויי־דריי מענטשן ווייניקער... האָט זיי מחבל גלייך געלייגט ווי די בערן :

— עס וועט אָנקומען צו דיר, וועסטו אַ ברירה האָבן צו פאָרן מיט איינעם, — וועט דיר אַ צווייטער דערפאַר בענטשן ; און אויב דו באַשטימסט נישט צו וואַרטן, פאָר אַרויס ליידס אַהיים, דו האָסט געהאַט אַ גוטן אַהער־פאָר...

בעל־עגלות האָבן זיך נישט איינמאַל געקאַטשעט פאַר געלעכטער, געלעגן אויף די בייכער, צווענדריק, ווי אזא צעהיצטער בעל־עגלה, וואָס האָט נישט געקענט אויסנעמען נאָר ביי אים, — האָט דערלאָנגט אַ פאָכע מיט דער בייטש, און אַרויסגעפלוין מיט זיין פערד און וואָגן ווי אַן אונטערגשעמיסענער :

— זאָל ער דאָ ליגן אין דר'ערד מיט די פאַרשוינען זיינע אינאיינעם, דער מחבל...

די בעל־עגלות האָבן אָבער פערדישע קעפּ, אָדער ווייל זיי זיינען וואוילע יונגען, אַליין שלעגער, און זייערע הענט ליין זיך ווי זייערע בייטשן אויף די פערד, — האָבן זיי דערפאַר נישט געדענקט, אָדער לכתחילה זיך נישט אַראָפּגענומען קיין ראיה פון יענעם, בעשת יענער האָט בעקומען אָנגעבראַכן די ביינער, און אַלע טאָג האָט זיך שוין געפונען אַן אַנדערער, וואָס איז אים גע־שפרונגען אין פנים אַריין, זיך געריסן פריער צו כאַפן פאַרשוינען, ביז מחבל האָט ווידער יענעם געברויכט געבן צו פאַרזוכן דעם טעם פון זיינע הענט ; און דאָס, נישט איין יונג איבער'ן טאָג, נאָר עטלעכע — אַמאָל, שילטנדיק זיי אין טאטן אַריין :

— פאַר'שרפּה'ט זאָלן זיי נאָר ווערן, די גראַבע, פערדישע קעפּ ; ערשט נעכטן אַליין זיך געקאַטשעט פאַר געלעכטער, ווען יענער האָט זיך געריסן, און געשפרונגען פון דער הויט און אַזוי ווי ס'קומט צו זיך אַליין, — האָט עס שוין פאַרגעסן...

אין אַ יריד־טאָג האָבן נאָר זיינע הענט נישט גערוט ; איז

נישטאָ קיין סך וועגן אויף דער ראָגאָטקע — גייט ער אַוועק צו וועלכען ס'איז פון זיי, זיך באַרימען מיט זיינע גבורות וואָס ער באַווייזט אויף דער ראָגאָטקע; ווי די בעל־עגלות האָבן ס'קדחת פאַר אים, און אפילו די פערד ציטערן אימת מלכות פאַר זיין געשריי, און ווייסן אזוי וועג־אונז־וואו זיך אַוועקצושטעלן...

און אז ס'קומט צום אַהיימגוין, ס'איז נאָכט, איז שוין מחבל נישט אויף דער נאָכט דער אייגענער וואָס בייטאָג; כאַפט זי אים נאָך ביי זיך אויף דער ראָגאָטקע, די נאָכט, איז ער נאָך ווי ס'איז, אַ שטיקל לייט, און קען אַנטרונגען ווערן פון איר; אָבער ערגעץ אַנדערש, און דערצו ביי די ברידער, וואו ער ברויך אַדורכ־גיין פאַרביי די שול, איז ער שוין גאָר אין דר'ערד; דאָ בלייבט ער שטיין, שטייט — און שעמט זיך גאָר נישט צו זאָגן, אַזא גרויסער דאָרוואָל, אז ער וואַרט ביז ס'וועט עמיץ אַנקומען, און האָבן מיט וועמען אַדורכצוגיין; און אויב ס'קומט נישט אָן קיין גרויסער מענטש, איז אויך גוט אַ חדר־אינגל, וואָס ער שטעלט מכלומרשט אָפּ מיט אַן אויסרייד:

— קום נאָר אַהער, קליין יאָטל, אזוי פרי נאָך איז וואָס דו גייסט ערשט איצט פון חדר?

און דאָס דאָזיקע אינגל איז זיין מלאך הנואל, וואָס פירט אים אַריבער פון דער אַנדערע זייט שול, ער זאָל נישט בלייבן שטיין פון יענער זייט כאַטש אַ גאַנצע נאָכט, ביז ס'וועט טאָג ווערן.. אַריינקומענדיק אין שטוב פלאַמט ערשט ביי אים אויף דער כעס, צוליב זיין אייגענער שוואַכקייט, און עמט זיך זוכן צום ווייב; אָבער ס'ווייב, וואָס ווייסט גוט וואו דער הונט ליגט באַ־גראָבן, — שרעקט אים אָפּ:

— דו זוכסט דיר שוין באַצייטנס צו מיר? ... און מיין מאַ־מע, מיינסטו, וועט דיר דאָס אזוי שווייגן? ..
קוקט ער איר אָן צוטומלט, מחבל:

— דיין מאַמע? וואָס קען מיר דיין מאַמע טאָן? זי ליגט דאָך שוין מער פון צוואַנציק יאָר אין דר'ערד...

קאפנס ...

ער האט געמעגט זיין ווי אָנגעהיצט, דער מחבל, שטיין אין מיטן פון צווישן הונדערטער פורן, אַרײַנגעדרייט ; אַרױסקוקן פון צווישן די פערד־און־וועגן מיט זיין הויכעניש, ברייטע פליי־צעס, ביי וועלכן די הענט האָבן זיך אַזוי ווי עפעס מיט אַ שוואונג געהויבן, — ביים אומגייען מיט זיי אַלע ; און זיי אַלע, די וועגן, ווי זיי זיינען זיך צעגאַנגען און צונויפגעקומען, זיך אָפגעטיילט און אויסגעבונדן אינאיינעם; דער כשוף, דער שוואונג וואָס ביי אים אויפן פנים, און אין אים אינגאַנצן — האָט זיי געהויבן, געטראָגן, די וועגן, מיט די פערד, און אָפגענומען ס'לשון ביי די פויערים, זיי זאָלן זיך ברויכן לאָזן בלינד קירעווען, און זיך איבער'צלם'ען :

— פאַטער'ל, וואָס איז דאָס פאַר אַ באַשעפעניש, מ'זאָל זיך אַזוי ברויכן לאָזן פון אים ? ...

און בלייבן אַליין איז ער געבליבן, דער מחבל, אַ טויטער, אַז ער האָט אויפגעמאַכט די אויגן און געזען ווי ס'קומט אָן אַ וואָגן מיט אַ מת; דאָ האָט זיך מיט איינמאל אַזוי ווי אָפגעטאן די הייליג־קייט, וואָס האָט ממש געלויכטן ביי אים אויפן פנים, און ער האָט זיך גענומען וואַקלען ווי אַ דערשראָקן אינגעלע ; זיינען שוין די פערד דאָן נישט מער געגאַנגען אין די ריכטיקע וועגן, וואו זיי האָבן באַדאַרפט גיין, נאָר געקראָכן איינער אויפן אַנדערן, אַריין מיטן דיזשל אין אַנדערן, און די פויערים אַליין האָבן זיך דערפילט אַזוי צעלאָזן, ווי זייערע פערדלאַך אָן דער בייטש, — און גע־שריגן, הויך געשריגן, געזידלט זיך, — געגעבן אין טאטן אַריין, און וואו נאָר מ'ברויך געבן...

אין אַזאַ טאָג, ווען ס'מאַכט זיך אים אַ טויטער, טרעטן אים די בעל־יעגלות אויפן קאַפ, און ער ווייסט : ס'וועט שוין זיין אַ תל פון דער ראָגאַטקע, פון דער מעכטיקער און הייליקער ראָגאַטקע...

מחבל איז נישט אַליין : אַ חוצ'ן ווייב מיט די קינדער — האָט ער אויך ברידער, שוועסטער, און אין אַ טאָג, ווען ס'זיינען

ער איז געווען א הויכער, שטארקער מאן, פעסט געבויט, א גבור ; זיין ארבייט איז געווען ווי עס האט זיך געפאסט פאר אזא שטייגער מאן, — ער זאל בויען, עפעס ממשות'דיקס אויפבויען, וואס זאל האבן א קיום: א שטיק מויער, א וואנט... א הויז... און נישט זיצן צוואמענגערעמפט אין דרייען, זיך ברעכן דעם קארס איבער א מאשין...

כ'אין זיך שווער געווען פארצושטעלן דעם מאן ביי א מאד שין ; ער זאל זיך ברויכן ברעכן דעם גוף, האלטן צונויפגע- דרייט די פיס, די הענט, — און ער איז טאקע באלד אוועק צו אזא מלאכה, וואס האט זיך פאר אים געפאסט : בויען הייזער... בייען יענט... און דערביי איז זיין קערפער געווארסן, פון לייגן די ציגל, באלקנס, מויערן, איז זיין קערפער נאך אמאל אזוי שיין גע- ווארן ; פון שטענדיקן באוועגן זיך, איז דאס בלוט אין אים נישט געבליבן שטיין אויף איין ארט, נאר געלאפן, פון קאפ אין די פיס, פון די פיס אין די הענט, און אזוי איז ער אלע מאל גע- ווען פריש, לעבעדיק און מונטער.

דאס איז אזוי געווען מיט אים זומער, — איז ער געשטאנען און גע- מויערט ; די העלט איז אן אפענע, א פרייע, שיינע בלאע הימל לען, קלארע טעג, און ווען אפילו רעגנדיקע — מאכט אויך נישט שטארק אים, מויערט מען אויך ; וואסבן אלץ הייזער, קריכן פון אונטער די הענט אפיר.

און עס גייט א גאנץ...

— א טויטע מאמע קען מער טאן פאר א לעבעדיקע, —
 סטראשעט זי אים.
 — אזוי? ... — גיט ער א טראכט — איז דיין גליק, וואס
 דו האבט א טויטע מאמע; א לעבעדיקע, וואלט איך איר דאס
 קעפל צוזאמען מיט דיינעם, — אינאיינעם אראפגעדרייט...

ס'מאכט זיך אמאל, ער קומט אריין א צעהיצטער, נאך א ביטער
 געשלעג ביי זיך אויף דער ראגנאמקע, וואו ער זיסע ערשט
 יונגען אוועקגעלייגט, און זעצט זיך אוועק צום טיש, עסן; לייגט
 אריין דעם קאפ אין טעלער, זופט, און ארום איז שטיל, קיין פליג
 זשומט צוכאָלט נישט ארום'ן גלעזל פון לעמפל, נאך פון יעדן
 בליק וואס ער גיט, דוכט זיך, ווי דער באַלן גיט זיך דאָ ערגעץ
 וואו א שאַקל...

ס'ווייב זיצט פאררוקט פון מורא אין א ווינקעלע, הינטערן
 אווון, מ'זעט: די הייליקע גבורה רוט אויף אים, שווערט אים
 אראפ איבערן בענקל, וואס קען נישט דערטראגן די משא; און
 פלוצלינג, — ס'מאכט זיך אוועק די טיר פון זיך זעלבסט, שפארט
 זיך אוועק אויף א הארעלע, גיט א שטילן סקרופ, און ער, וואס
 האט זיך אינגאנצן געהאט אריינגעטאן אין טעלער, געלעגן אין
 אים איבערן קאפ — הייבט זיך ארויס, און די אויגן נעמען גליען:
 — ווער האט אויפגעמאכט די טיר? ... גיי נאך צו זען, אויב
 ס'שטייט נישט עמיץ אין דרויסן? ...

גיט ס'ווייב זען, און זעט נישט קיינעם; באהאפט אים
 איבער א רגע א פחד, א מורא'דיקער פחד, און ער שטעלט טוועק
 דאס עסן, לייגט זיך גיך אריין אין בעט און ציט אריבער די
 קאלדרע איבערן קאפ, און טראכט:

— ווער ווייסט, אויב נישט איר טויטע מאמע, דעם ווייב'ס,
 די באַליערע זאָל איר ארויסרוימען פון זיין שטוב...

פארקלערט ער זיך א וויילע, דער מאן, און קומט נאך א קליינעם
ישוב-הדעת צום שכל :

— אז זיי זיינען גערעכט, די לייט...

און גייט אוועק ארבעטן אין די הייזער ; קומט אריין אין
אן ארט — א טיר גייט נישט-צו ריכטיק, נעמט ער זיך צו איר,
פאריכטן...

און, א מעשה פלא : אין שטוב, צווישן מענטשן, אין דער
ווארימקייט, און עס איז פארט נישט די אייגענע מלאכה וואס זי
מער אויף דער פרייער אפענער וועלט, וואו ער ארבעט נישט
בלויז ביי איר, נאר לעבט זיך אויס, וואקסט זיך אויס..

אין שטוב איז ער צוגעלייגט ביי איר.

שטייענדיק אזוי, באמערקט ער פלוצלינג די פרוי פונם הויז,
ווי זי טרעט נישט אפ, נעמט פון אים קיין אויג נישט אראפ, ווערט
אים עפעס אזוי אומהיימלאך : וואס האט זי צו שטיין און קוקן
אים אין די הענט אריין ? ... ער טוט פונדעסטוועגן זיין ארבעט...
פרעסט די טיר... וועלכע ווי ס'דוכט זיך אים, לאזט זיך נישט, רק צו
ליב איר קוקן — אויסבייגן, אזוי נעמט ער צולייגן כח, איר קנייטשן,
און ווען זי איז נאך אלץ איינגעשפארט, און לאזט זיך נישט
אויסקנעטן ווי א שטיקל טייג אין זיינע הענט, נעמט ער אַנ-
שרייען אויף דער פרוי, שרייען צוליב זיין הילפלעזיקייט :

— איר היט מיד, כ'זאל אייך עפעס נישט צונעמען פון

שטוב ? ...

ווערט די פרוי רויט און טויט, און פארשווינדט ; און ביים
אוועקגיין קומט זי צו אים מיט א פארפלאמט פנים, און רעט
פאר פייער און וואסער, פון דער וועג :

— שוין ? ... אויסגעלייבט די טיר ? און וואו גייט איר

דאס איצט אוועק ? ...

זאגט ער אן שום חכמות :

— כ'האב נישט מער וואס צו טאן, ניי איר אוועק...

ווינטער איז א צרה ; ווינטער איז די וועלט איינגעשלאפן ; די ערד — אונטער שנייען באהאלטן, און מען ווייסט גאר באלד נישט ווי צו צוקומען צו איר, און קומט מען שוין יא צו — איז זי הארט, א שטיין; איינגעפרוירן, לאזט זיך נישט רירן, און היינט גיי בוי, בוי א וועלט, אז די וועלט איז לא עליכם'דיק, נישט דא געדאכט, מיט אלעמען ; און מ'ברויכט איר כסדר זוכן אַז צעווארימען... דערהאלטן דאס שטיקעלע חיות..

איז ער ווינטער געבליבן אן חיות ; צוגענומען די הייזער, דאס רירעוודיקייט וואס ביים בויען די הייזער, — האָט עס אזוי פיל אויסגעמאכט פאר זיין קערפער, ווי פאר א בוים ווען מען נעמט פון אים צו די ערד...

און ער האָט פשוט נישט געהאט פון וואס צו לעבן, זיין קערפער האָט גענומען דארן... איינגיין...

שטייט דער הויכער שטארקער מאן, שפארט אונטער דעם הימל מיט זיין קאפ, און וועלכט ; זיינע הענט הענגען אים אראפ און ווארטן... די פיס רירן זיך נישט... זאָגט מען אים :

— גיי אַרבעטן אין די הייזער...

קוקט ער ווי א נאר, און פרעגט :

— וואָס איז דאָ אין די הייזער צו טאָן ?...

לאַכט מען פון אים :

— וואָס מיינסטו, ס'איז אין די הייזער נישטאָ גאר וואס צו טאָן ? די אייגענע הייזער וואָס דו בויעסט זומער־צייט, מיינסטו, בלייבן אזוי אייביק ווי זיי גייען ביי דיר אַרויס פון אונטער דער האַנט ?... עס לעבן דאָרט מענטשן, און וועלכער פון זיי, עס בייגט אויס א טיר, וועלכער עס שטופט אַרויס א וואַנט... אַזעלכע זיינען פאַראַן גאַר גענוג, וואָס צעבייגן, צעשפאַרן און מאַכן אַ תל פון דיין מלאכה... גיי, פאַרריכט דאָס... און קוק נישט בלויז אַרויס אויף זומער...

— ווינטער, — זאגט ער — גייט ער פאריכטן אין די היי-
זער, וואָס די מענטשן מאַכן קאַלע און פאַרדאַרבן... און דאָרטן
איז אַן אַנדער וועלט... אַן אַנדער גייסט... וועלכער דערהאַלט אים
ווידער ביז זומער...

ווערט ביי איר נאכמער פארפלאמט דאס פנים, און כאפט אים תיכף אָן ביי דער האַנט, נעמט אים צוריק אַריין אין שטוב : — כ'וועל אייך נישט אוועקלאָזן אזוי גיך, אזא ריז, אזא לייב פון א מאן, וואָס איר זייט...

טראַכט ער ביי זיך :

— ווי קומט עס צו אים? ... זיינען זיי טאקע אזוי דער-שלאָגן דאָרט אין די הייזער, אזוי ווייט און צעריסן צווישן זיך, אָדער אזוי עלנט, אז ער קען פאַר זיי זיין אַ טרייסט? ... אָדער דאָס וואָס ער איז אזא הויכער, ברייט־פלייציקער, געזונטער מאַן, גילט? ...

און וואו ער קומט נאָכער אין אַ שטוב, אויסגלייכן טירן, פענסטער, און ער זעט אז די פרוי ווערט, קוקנדיק אויף אים — עפעס אויסער זיך, נישט אַהינדאן־נישט אַהער, קוקט אים צו לאַנג אין די הענט אַריין, אָדער — כאַפט זיך עפעס צו טאָן פאַר אים אין די אויגן, — אזוי ווערט ער זיכער מיט זיך, און גייט שוין אזוי גיך פון הויז נישט אוועק : אָדער ער קומט שפּע־טער, מאַרגן, איבערמאָרגן נאָכאַמאָל נאָכקוקן זיין אַרבעט, מיט אַ תירוץ, אן אויסרייד :

— אויב ס'איז עפעס נישט קאַליע געוואָרן, און ס'איז אַלץ ווי ס'באדאַרף צו זיין...

און ער ליגט אזוי אַ גאַנצן ווינטער אין די הייזער... פאַר ריכט טירן, פענסטער און אויב די אַרבעט גיט אים נישט וואָס דער זומער — זאָגט ער — גיבן דאָס די מענטשן...

זומער גייט ער צוריק אַרויס צו דער אָפּגענער וועלט ; בויט הייזער, שטעלט אויף ווענט, וואָס דערפון וואַקסט זיין קער־פער אין דער ליינג און אין דער ברייט... ווערט נאָך אַמאָל אזוי שוין...

און קוקט פונדעסטוועגן אויס, ס'זאל קומען ווינטער.

אויסניצן, אין דעם קליינעם שטעטל, פון וואנען ער איז גע-
קומען ; ער האט גאר ווייניק געהאט צו טאן דארטן ; געלעגן
אויפן מקום אויסגעשפרייט הינטער א פלוט, און זיך געבאקן
אויף דער זון, אדער זיך ארומגעדרייט ווי א בער, אויף די ליי-
דיקע געסלאך ; זעלטנווען ס'האט זיך אים געמאכט א שטיבל
אויסצומאלן, פיר ווענטלאך — איז אין איין וואנט געווען א
פענסטער, אין דער אנדערע — א טיר, אזוי, דאס ער האט נישט
מער באדארפט געבן ווי צוויי-דריי שמיר, און נאכאמאל א צעפיר
מיט די הענט, איז ער שוין געשטאנען, אויסגעגלאצט די אויגן,
ארויסגעשמעקט די צונג :

— דאס הייסט : ווענט ? ...

און אויסגעזען ווי א לייב, וועלכן מ'האט צוגעווארפן א ברעקל
פלייש, וואס ער האט פארשלונגען אויף איין צאן, און שטייט
באלד דערנאך, א צערייצטער און מיט אן אפן מויל :

— וואס האט איר מיר דא געגעבן, א לעק אויף א שפענדל ? ...

מיט דעם הונגער נאך ווענט, און כח און קראפט אין די
ביינער, איז ער געקומען אהער ; דא וועט ער זיך אפזוכן זיינע
ווענט ; וועלן זיך זיינע הענט ערשט צענעמען, ווערן אויפגעבונדן,
די בארשט זיך אנהייבן באוועגן פון דער ערד ביז צום באלקן,
פון באלקן צו דער ערד, באוועגן... און זיך דערביי אפנעמען די
עולה פון די יונגע יארן זיינע, וואס ער האט אפגעפינסטערט ביי
די איינגעביקטע הייזלאך, אין קליינעם שטעטל...

ס'ווייב איז לכתחילה געווען אין זיבעטן הוימל מיט אים, און נאך
אויפן שיף, אונטערוועגס, וואו זי האט זיך גע'חבר'ט מיט אנדערע
ווייבער, וואס האבן אזוי גוט ווי זי געפירט זייערע מענער אין דער
גאלדענע מדינה, — אים גאר נישט געקענט אפרימען :

— זי ווייסט גאר אלליין נישט, וואס זי וועט אויסנעמען מיט

אים, דארטן...

נאָכן בייט.

דער מאן האָט געהאַט אַ פינסטער לעבן ביי זיין ווייב ; זינט
ער איז מיט איר געקומען קיין אַמעריקע, האָט זי זיך נאָר געהאַלטן
אין איין אַרומריסן מיט אים :

— פאַרוואָס ער גייט נישט אַרבעטן ?

און ער איז געבליבן טויב און שטום ווי די וואַנט צו איר.

— די מלאכה דינע ברענט דאָ אין טאָג אַרײַן !

ער האָט זיך נישט גערירט פון שטוב ; וואָס מער זי האָט
אים געברענט, מער האָט ער זיך איינגעדרייט, צונויפגענומען :

— כ'ווייל עס נישט קענען...

און אז זי האָט שוין געהאַט גוט אָנגעשריגן אויף אים, אזוי,

אז ס'האָט שוין געקענט רירן אַ טויטן, — האָט ער זיך אויפֿ־
געהויבן, און מיט אַ פינסטער פנים זיך אַרויסגעשאַרט :

— אז כ'וועל גיין אין דר'ערד אַרײַן, וועל איך דאָס קיינעם

נישט האָבן מער צו פאַרדאַנקען ווי איר...

זי האָט געוויינט אויף אַמעריקע :

— אַמעריקע האָט אים איבערגעפירט ; אין דער היים, אַ

שטיקל אַרבעט, איז דאָס ביי אים פאַרברענט געוואָרן אונטער די

הענט ; און דאָ, וואו ס'איז זיך געווען צו ריכטן — ער וועט

איינלייגן אַ וועלט, זיינען אים די הענט מיט אַמאָל ווי אָפּגענומען

געוואָרן...

דער מאן האָט געהאַט אַ גאָלדענע מלאכה אין דער האַנט ;

אין דער היים געקענט שטיין און שמירן ווענט טעג נאָכאַנאַנד,

און נישט שפירן גאָר, אז די ביינער זאָלן אים ברעכן ; פאַר־

קערט : ער האָט דעם כח זיינעם נישט אינגאַנצן דאָרט געקענט

אזא חשק, ווי איינער וואָס גייט צו דער תּלִיח : געשטאַנען ביי דער אַרבעט אָן אַ קאַפּ, און מורא געהאַט אַראָפּצוקוקן אונטן, אויף דער גאַס, פון וואַנעט ס'האַט זיך אים אויסגעזען צו זיין אזוי הויך, אזוי ווייט, און די גאַס — אזוי שמאַל, ווי אַ שנירעלע ; די מענטשן — נישט קיין מענטשן, נאָר מענטשלעך, פיצעלעך, וועלכע גייען נישט, נאָר היפּן אונטער, שפּרינגען ווי די פליגן... — כעכע... ווען ער פליט אזוי אַרונטער פון אויבן, ווי זיי וואָלטן אים דאָס באַזעצט, די פליגן...

אין אזא רגע האָט ער גאָר מורא זיך אומצוקוקן ; אַרבעט ער שטיל, פאַרביסן, מיט גרויס רוגז, און וואָס מער מ'וואָלט אים גערן אוועקגערופן ווי ס'געשיקט זיך, ביי אַן אַרבעט :

— הערנאָר, דו, מ'ברויך ליין שמירן צו די בעק...

— זענאָר דאָרטן, די ווענט וויינען ביי דיר אַראָפּ? — האָט ער געאַרבעט מיט מער פלייס, געאַרבעט ווי אַ לייב, און מיט אזא אינווייניגכטע, טונקעלע גבורה צעפירט די הענט, געשמירט די ווענט...

ס'איז אים אויסגעקומען צו צערטלען מיטן פינזל דעם קאַרניז אונטערן „רוף“, האָט ער ממש געשפּילט מיטן לעבן ; דאָ איז שוין געווען זיין טויט ; זיינען אים געפּלויגן פייערדיקע רעדער פאַר די אויגן ; און די גאַנצע טעמפע מורא זיינע האָט זיך גענומען שפּאַרן ווי ביי אַ בופּעל־אַקס, וואָס מען רייצט אים אַן מיט רויטע טיכער, און ער איז גרייט צו הרג'ענען מענטשן...

נישט זיכער מיטן לעבן האָט יענער געקענט זיין, וואָס זאָל אים קומען אונטער די אויגן און וועלן זאָגן אַ חסרון :

— הער נאָר דו, דער „רושאַב“ איז נישט גוט געמאַכט ; ער

טויג אויף אַ כּפּרה...

ס'בלוט האָט אין אים שטיל געקאַכט, און אזוי ווי ס'האַט זיך אים אויסגעוויזן, — אַז מ'גייט אויף זיין לעבן, איז ער תּמיד

בשעת די אנדערע ווייבער האָבן זיך אויפגעגעסן פאר קריינ-

קונג :

— די האָט אַ מאַן, איז ער אַ פוילער...

— יענע — סחם אַ ליידיקנייער...

און שטאַרק מורא געהאַט, אַז דאָס אַמעריקע זאָל זיי נישט צום איבריגן באַגראָבן, איז זי גאָר געווען אויסגענומען, און איר פנים האָט געלויבטן קוקנדיק אויף איר טייערן מאַן, זיך גרויס געהאַלטן מיט אים ווי מיט אַ בריליאַנט, טויזנט קעפּ העכער פאַר די אַלע אנדערע מענערס ווייבער :

— איר מאַן? ... פֿש־ש... ס'גרעסטע גליק האָט איר געטראָפן

מיט אים...

און אַזוי גיך ווי ער האָט גאָר אַ פוס דאָ אַראָפּגעשטעלט אויף דער ערד, אַ קוקגעטאָן אויף די הייזער, זיינע הייזער, — וואו ער וועט ברויכן שטיין צו שמירן ווענט, איז ער געבליבן אַ פאַרציטערטער, און ס'האַט אים פאַרקוועטשט ביי די לעבער.

— ווי ? אַזוי הויך באַדאַרף מען צו זיי קריכן ? ...

און שוין געבליבן זיצן אין שטוב, זיך נישט באַלד געוואָלט אַרויסרירן מער ; דאָס ווייב האָט זיך מיט אים גענומען אַרומקריגן, — אַזוי ווי זי וואָלט גאָר פון דאָך אַראָפּגעפאַלן, און אַלע טאָג אים גענומען מאַכן שוואַרצ־שבת :

— כ'וועל די טיר מיט דיר אויסברעכן...

— אַלע שטיינער פון גאָס אין דיין קאַפּ אַריין וואַרפן...

אים האָט דאָס געאַרט ווי דער פאַר־יאַקער שניי ; און זיך נאָך שטייף אַסעגנעשטעלט :

— ווי ? ... דארט אין דער הייד, ווילסטו, זאָל איר קריכן ? ...

און זיך פריער נישט אַרויסגערירט ביז זי האָט זיך אים שוין גוט געהאַט איינגעגעסן אין די ביינער :

— אים בישוף געטאָן, אַמעריקע...

אין דרויסן ער איז אַרויס, איז ער געגאַנגען צו דער מלאכה, מיט

יענע, וואָס האָבן מיט אים געאַרבעט, — האָבן אים דאָס אזוי געלאָזט ; זיי האָבן אים געקענט, און מורא געהאַט עפעס צו זאָגן, די פינסטערע הוריות זאָלן אים נישט אַראָפּוואַרפן ; אים איבער-וועגן, ער זאָל אַראָפּפאלן, און זיך ממית'!...

נאָך דער אַרבעט אים יאָ צורופן, און זאָגן :

— הער, בחור, אויב דו ווילסט בלייבן לעבן, גיי נעם דיך צו אַן אנדערע מלאכה ; האָסט טאַקי גאָלדענע הענט, אָבער דער קאַפּ דיינער איז צו זיי אין דר'ערד...

האָט דאָס אים טיפֿגעקריינקט :

— וואָס ? ... כ'האַב נישט מער מורא פאַר אייך, און איר

— נישט ווייניקער פון מיר...

און ווען מ'האָט געזען אז ס'איז שוין סכנות'דיק ביי אים, און אים אַנכאַפּן מיט איין טויט־שרעק :

— ווי אזוי שטייטו עפעס ? ... ווילסט אויף אַן אמת ברעכן נ'קאַרק ? ...

האָבן זיך די אויגן אים איבערגעדרייט אין די לעכער, און זיך דאָס גאָר נישט געקענט שענקען :

— ווי ? ... אין דער היים, צו די קליינע שטיבלאַך, וואָס אין דער נידער, האָט ער זיך יאָ געזאָלט אויסטויגן, און דאָ צו די הייזער — נישט ? ...

און דאָס האָט אים נישט געלאָזט בייגן ; וואָס מער אלץ מ'האָט אים דערפון געזאָגט, — מער אלץ זיך גענומען אויסניכטערן, אַרבעטן מיט מער השק, איינעמען צו ביסלאַך די הייזער מיט זייער רע הויכקייטן, צוגעוואוינען זיך צו קוקן אונטן אַראָפּ...

און ס'ווייב האָט גאָר אָנגעקוואַלן, געלעקט פון אים די פינגער :

— א, דו זעסט, אז דו ביזט שוין באַלד דער אייגענער דאָ, ווי דו ביזט געווען אין דער היים ; און האָסט נישט קיין מורא מער פאַר די הויכע הייזער...

האָט ער זיך וואוילעריש אַרויסגעשטעלט, צוליב די אַמבי-

גרייט געווען יענעם פריער דעם קאפ צו צושפאלטן, אוועקלייגן מיט איין קלאפ אויפן אָרט ; סתם אזוי דער'הרג'ענען פאר הוילער רציחה, פאר דער אייגענער שוואַכקייט און בלינדער אָנמעכטיקייט קעגן די הויכע הייזער, וועלכע וואַקסן אזוי פיל און געדיכט אַרויס, און גיין אויף זיינע יונגע יאָרן..

צום ווייב האָט ער אייגנטלאַך גאַרנישט געהאַט ; און אז מ'האָט זיך אים וואו געמאַכט אזא הענגל-ברעט, אונטערן „רוף“ — דאָ האָט זי שוין געמעגט די גאַל אַויס זיך אַרויסריידן ; איינ-געהאַלטן, און מיט אַ וואונדערלאַך סבלנות געקענט פאַרנעמען אירע גוואַלטן, און זיך אפילו נישט אָפשרעקן פאַר די שכנים, וואָס זיי-נען זיך צונויפגעקומען גאָכניכער ווי זי האָט אים גענומען פאַר-מכר'ן אויפן הויכן קול :

— דער מאַן מיינער, ער וויל דאָך מיך פאַרהונגערן מיט דריי קליינע פיצלאַך קינדער...

— דער מאַן מיינער, ער איז משוגע געוואָרן...

און איינגעשטילט איר נישט מיט קיין געשרייען, נאָר מיט די אויגן, וואָס ער האָט אין אזא רגע אויפגעהויבן צו איר, די פינ-סטערע אויגן זיינע, אין וועלכע ס'האָט זיך געזען די מורא, נישט אַראָפּצופאַלן פון דער אימה'דיקער הייד, און זי פלעגט אָפּזיצן; פאַר אַ ווילע אָפּזיצן, און באַלד אויפהייבן דעם קאָפּ, שטיל און גע-בראָכן, און אים אָנקוקן מיט אזוי פיל רחמנות :

— אזוי פיל מענטשן קריכן אין דער הייד, זעסטו, און ס'שאַט זיי נישט, קיינעם...

אירע אויגן האָבן אים אַדורכגענומען, אז ער זאָל אויפשטיין ווי אַ רוח, און זיך לאָזן גיין דעם טויט אַנטקעגן ; שמירן וועגט מיט זיין פינסטערע גבורה, גראַבלען אין קאַרניז, וואָס איבערן הענגל-ברעט ; און ביי אַיטלאַכן שאַקל, קוק-אַראָפּ צו דער גאָס — ווערן אַ דערציטערטער, זיין גרייט אַריינצוקריכן מיט די פינגער אין די מויערן, און נעמען קריכן אויף די גלייכע וועגט...

דאָס פערדל.

ישראל־הירש, איז געווען דאָס לעבעדיקע פערד פון זיין אייגער
נעם וואָגן ; ער האָט אים געשלעפט איבער די גאַסן, זיך אליין
איינגעשפּאַנט אין אים, און אויסגעשריגן מיט אַ זעלטענער גבורה :
— קויפט, ווייבער, מציאות, איר וועט קיין חרטה נישט
האָבן !

די אַדערן אויפן האַלז זיינען אים געוואָרן געשוואָלן, און ער
איז נישט מיר געוואָרן צו שרייען טויזנט מאל אודאי ס'אייגענע :
— קויפט, ווייבער, מציאות, איר וועט קיין חרטה נישט
האָבן...

באָגינען נאָך האָט עס אים אַרויסגעטריבן פון שטוב, און
ווען ער איז געקומען אַהיים איז געווען פינסטער, חושך ;
און זיין ווייב האָט זעלטן־ווען אָנגעזען דאָס טונקעלע, פאַר־
ברענטע פנים זיינס ; זי פלעגט בלויז ביינאַכט אַנטאָפן די גראַבע
אָנגעשוואָלענע אַדערן ביי אים אויפן האַלז, און קלאָגן :
— ישראל הירש, כ'ווייס נישט: וואָס די אַדערן זעצן דיר אַזוי
אַרויס אויפן האַלז ?...

אויף וואָס ער האָט אַרויסגעכראָפּעט מיט דער נאָז :
— מילא, ס'שרייט דען עמיץ אַן אַנדערער פאַר מיר ?...
אַן אַנדערט מאל פלעגט זי אַנטאָפן די אַדערן אויף זיינע
הענט :

— ישראל הירש, זע נאָר די אַדערן ביי דיר אויף די הענט ?...
און ער :

— מילא, ס'שלעפט דען עמיץ אַן אַנדערער דעם וואָגן פאַר
מיר ?...

ציע פון די אנדערע, פאר וועלכע ער האָט זיך אזוי שטאַרק גע-
שעמט :

— כע־כע... זיי מיינען, אז נאָר זיי אליין זיינען צו די
הייווער געבוירן ; און אז אַ דאָרטיקער — קען זיך גאָר צו זיי
נישט צורירן...

און אז ער האָט זיך סוף־כל־סוף אויסגעגליטשט, אַרונטער-
געפאלן, געבליבן ליגן האַלב־טויט — האָט ער זיך נאָך דעמאָלט
אפילו נישט געוואָלט אונטערגעבן...

— ס'איז דערפאַר, ווייל ר'האַט מורא געהאַט, און ס'האַט
אים פאַרשווינדלט דער קאַפּ... נאָר גאָר פשוט : אַ צופאַל גע-
ווען... אַן אומגליק... וואָס קען טרעפן, און טרעפט נישט בלויז
מיט אים, נאָר מיט אַ סך אנדערע, געבוירענע און געצויגענע אויף
די גלייכע ווענט, — זיי פאלן אַראָפּ...

נעמען דערביי די פינגער, וואָס זאָלן אזוי ווי וועלן ערגיץ דער-
לאנגען, עפעס אָנכאַפּן...

דער שווייס נעצט אדורך ס'לייב זיינס, און ער איז שוין גוט
אָפּגעגאַסן מיטן וואַסער, ביז ער דערשלעפט זיך צו אַ ראָג — שטעלט
ער זיך דאָ ערשט אַוועק אויסשרייען מיט זיין זעלטענע גבורה :
— קויפט, ווייבער, מציאות, איר וועט קיין חרטה נישט
דאָבן...

איז דאָס שוין ביי אים אַ דערלייכטערונג ; און ער וואַלט
אודאי באַשטאַנען שעה'ן נאכאנאנד יעדע מינוט אזוי צו שרייען,
ווי איינמאָל בלויז אדורכצושלעפּן דעם וואָגן אין אַ הייס-צוגליטן טאָג
אויף די צעשמאָלצענע פעטע גאַסן..

אויף דער נאכט, ער ברענגט זיך צושלעפּן אַהיים, — לאָזט
ער שטיין דעם וואָגן אין דרויסן, וועלכן ס'ווייב דערשלעפט שוין אין
דעם שמאָלן דורכגאַנג פון צווישן די צוויי הויכע אָפּגעזונדערטע
שכנות'דיקע הייזער ; און ער אַלײן, ישראָל-הירש, גייט אַרײַן אין
דער שטוב, כאַפט זיך צו צום טאַפּ-עסן, נעמט אים אַרײַן צווישן
די פיס, און קאַפעט פון דאָרטן אַרויס די קאַרטאָפּל, פאַרשלינגט
זיי מיטן קאַלטן באַרשט דערווייל...

אַז ס'ווייב קומט אַרײַן, ליגט ער שוין אין בעט און קרעכצט :
— ס'וועט נישט זיין קיין אנדערע עצה, ווי אַ האַלב יאָר כסדר
אַריינעסן אין זיך יסורים מיט ווייטאַק, וועט עס אפשר דערציען צו
אַ שטיקל פערדעלע...

האַט אָבער ס'ווייב געוואוסט, אַז מען אַרבעט מוז מען עסן ;
און וואָס מער ער האט געאַרבעט, געוואָלט קומען צו אַ שטיקל
פערדעלע און דאָס אָפּגעשפאַרט פון דער קישקע, — האָט זי גע-
וויינט :

— אַז דו וואָלטסט דיר פאַרגינען אַ פעטערן ביסן, ישראָל-
הירש, וואָלטסט דיר אפשר ס'פלייש פון לייב נישט אזוי אַראָפּגע-
פאַלן ? ...

— יא, — האָט ער זיך געקריינקט — אַז כ'וועל מיר פאַר-

און אז ס'האט זיך שוין געמאכט : ער איז אמאל יא גע-
בליבן איבער א יום-טוב'דיקן טאג אין שטוב ; געבליבן ליגן אין
בעט, זיך אויסגלייכן די ביינער, — האט זי געקענט לאנג קוקן
אויף אים, קוקן און חידוש'ן זיך :

— דוכט זיך, גאר נישט ס'אייגענע פנים, ישראל-הירש....
— וואס איז דער חידוש — האט ער זיך באקלאגט — אז
מ'ווערט אזוי פארשווארצט און אויסגעריסן?...
און ס'ווייב :

— ס'חורבן? ... ביינאכט זע איך גאר נישט די בראך מיינע,
ווי גרויס זי איז!...

ער שפרינגט אראפ פון בעט, נעמט דעם טאפ געקעכטס
צווישן די פיס, גראכט פון דארטן ארויס מיט די הענט דאס
איבערגעשטאנענע עסן, און קייט אויף ביידע זייטן באקן ציין :
— כ'זאל גאר האבן די איינע ישועה, מיין ווייב, — כ'זאל
אויפגעריכט ווערן מיט א שטיקל פערדל, וואס זאל מיר אפשוניען
ס'לעבן...

— ס'שרייען, — זאגט זי — מאכט דיר מער דעם טויט ; דו
וואלסט דיר אפשר אזוי נישט אפגעריסן ס'הארץ, ישראל-הירש,
ביים שרייען, — וואלט עס דיר נישט אזוי אוועקגעלייגט...

— ס'שרייען מאכט מיר אזוי פיל נישט אויס, ווי דער וואגן ;
דער וואגן הערסטו, דערגייט מיר די יארן ; כ'שפיר, ווי מיט אים-
לאכן מאל, וואס כ'שלעפ אים אדורך איבער דער גאס, האב איך וויי-
ניקער מיט א טאג צו לעבן...

די נאכט גייט אוועק, און עס טרייבט אים שוין ווייטער ארויס;
ער מוז גיין אין שפאן, אריינלייגן אין וואגן דאס ביסל כח,
וואס ער האט זיך דערמיט אנגענומען אויף זיין צעבראכן בעטל,
זיך שלעפן איבער די צעוירענע פעטע גאסן, אויף וועלכע די
רעדער קלעפן זיך, קלעפן זיך; אריינלייגן דאס רעשט ביסל גבורה,
אויסציען זיך אין דער נאנצער לענג, אויסשטרעקן די הענט, און צע-

און שטוינענדיק שוין איינגעשפאנט אין וואָגן נאָר זיך אוועק-
צושלעפּן — בייגט ער אויס דעם קאָפּ און זאָגט :

— מיין ווייב, דו בלייבסט איבער אין דער היים? ... ניי
דיך אַרויס אַרומקוקן, אפשר מאַכט זיך דיר אַ פּערדל ביליק, ביי
דער האַנט...

קריכט זי אַרום אויף די מאַרקן, לעגט איבער יעדן גראַשן,
זוכט אַ פּערדל, וואָס זאָל אָפּלייזן איר ישראל-הירשן ס'לעבן, און
נייט אַהיים צו אים :

— נאָך נישט, ישראל הירש... מוזט נאָך שלעפּן אַביסל...
ס'פּעלט נאָך אויס געלט...
אַ וואָך שפּעטער...

— נאָך נישט, ישראל-הירש ; מוזט נאָך דערווייל שלעפּן...
ס'פּעלט נאָך אלץ אויס געלד...
אַ חודש שפּעטער...

— אַ קליין ביסעלע נאָך, ישראל-הירש, אַ קליין ביסעלע... וואָס
זאָל איך טאָן, אז מ'קריגט נישט פאַר דעם געלט קיין פּערדל? ...
און אין אַ האַלב יאָר אַרום :

— שוין באַלד ישראל-הירש... שוין... שוין... אַ פּאָר טאָג
בלויז דו וועסט נאָך שלעפּן דעם וואָגן... געציילטע טעג בלויז...

און ער האָט נאָך דערצויגן די עטלאַכע טעג, ביז זי האָט
געהאַט אויף אַ פּערדל, אויף אַ יונג פּיצלדיק זשערעבקה, פּריש
געבאָרן צום שלעפּן אויף גאָט'ס וועלט ; עס שטייט איינגעשפּאנט
אין וואָגן, דרינגט האַפּערדיק מיט די פּיסלאַך, הירושעט-צו, נאָר
ישראל-הירש זיצט אין שטוב, זיצט אויפגעזעצט אויפן בעט, ס'פנים
שוואַרץ ווי די ערד, מיט אַן איינגעפאלענע ברוסט, און כאַרכלעט
שווער מיטן האַלז :

— שוין נישט מער, מיין ווייב ; ס'איז נישטאָ איצט
מער, ווער ס'זאָל אַרויסגיין צום פּערדל...
ער האָט זיך אויסגעשלעפּט...

גינען צו עסן פלייש, וועל איך דאך אייביק בלייבן ס'פערד ;
און אפשפארן, קומען צו א פערדל מוז מען דאך, ווייל די כחות
גייען מיר אויס פון שלעפן...

— האָט זי אים אַ סך מאָל געפרוואוּט איבערשפּאַרן :

— אַז די כחות גייען אים אויס מער פון נישט עסן...

און פון דעם וואָס זי רייסט זיך אַזוי אָפּ ס'האַרץ ביים אַרײַנ-
שלעפּן דעם וואָגן צווישן די ווענט, — מאַטערט זי אים :

— ישראל-הירש, דו וואָלסט אפשר איינגעטוישט דעם וואָגן ?
מען קען נישט קריגן אַ גרינגערן ? ... אַלע וועגענער מוזן זיין אַזוי
שווער ? ...

ישראל-הירש ליגט שוין דענסטמאָל איבערגעדרייט אויף דער
לינקער זייט ; אַרונטערגעבראַכן דעם קאַפּ, אָפּן דאָס מויל,
און כראָפעט — זעגט מיטן האַרץ ; איר ברעכט דער קאַפּ,
נעמט זי דאָס לעמפל פון טיש אַראָפּ, שטעלט זיך דערמיט ביים
בעט, און קוקט אויף אים מיט איר שווער ביטער געמיט :
— אַ, ישראל-הירש, אַ שיין פנים ביי דיר ; אַ שיינער'ס
לייגט מען אין דר'ערד אַרײַן..

און גייט צו נאָכדעם איבערצײלן די פאַר גראָשן.

— אויב ס'וועט זיך טאַקע נישט גיך אָקנלייבן אויף אַ פערדל
וועט פון אים ווערן אַ שיינער תכלית...

באָגינען, אַז עס וואַרפט אים אַרויס פון בעט, — כאַפט זי
אים אָן ביי דער האַנט :

— ישראל-הירש, וואַרט כאַטש צו ביז עס וועט טאָג ווערן,
זיין ליכטיק... כ'האָב מיך נעכטן אַזוי דערשראָקן, כ'האָב געזען
ס'ארא חושכ'דיק פנים ביי דיר איז ? ...

— ווילסט דיר שפּיגלען אין מיר ? — לאַכט ער — כ'לעבן :

אַ גוטע זאַך ; כ'וואָלט אויך געוואָלט... דו פאַרגעסט אָבער, וואו
כ'ברויך זיין מיטן וואָגן, — ס'וועט טאָג ווערן ; אַז איך וועל נישט
אַנקומען, וועט זיך אַן אַנדער אוועקשטעלן אויף מיין אַרט, און
מיך ברויכן אַרומשלעפּן איבער די גאַסן, קיין מנוחה נישט האָבן...

א זיכערן טויט, האט גאר זיין גוטסקייט, זיין ברייט-הארציגקייט,
— ווייל מ'האט אים בלויז באדארפט ווייזן א חנ'דל :

— ר' יעקב, איר האט אפשר ליגן אן איבעריקן האלבן
הונדערטער איבערן טאג ? ...

און ביי אים גלאטיק באקומען...

האט דאס שוין מגין געווען אויפן קליינעם יונג, אז מ'זאל אים
מוחל זיין אלע שאדנס וואס ער מאכט, כאטש מ'איז נישט
זיכער געווען, אויב דער אייגענער שווארצער יעקב, וואלט ווידער
נישט קיין גרעסערע טובות געטאן צו יענעם, אויב יענער וואלט
דעם אינגל א ביין איבערגעבראכן...

— נאר, ווער האט דאס געהאט א הארץ צו שלאגן א טאטנס
א קינד, פאר א טובה וואס יענער טוט צו אים ? ...

— פון וואנעט האט זיך גענומען דער כעס פון טאטן צום קינד ? ...
מ'האט זיך גאר נישט געברויכט פרעגן ביי קיינעם, ווייל
קוקנדיק אויפן שווארצן יעקב, וואס איז געווען שווארץ ווי א
קויל — האט זיך פארגליסט צו הייבן מיט די אקסלען :

— א משל : דער טאטע — א ציגיינער, די מאמע — נישט
באלד קלארער, און דאס זונדעלע, א פלאקסן קעפעלע...

מ'האט שטילערהייט גערעדט אויף דער מוטער ; אזוי שטיל,
אז ס'איז אים גוט געגאנגען אין די אויערן אריין... אז רכילות-
ניצעס האבן פון איר אפגעריכט, און ס'איז געקומען צו א גע-
קריגעריי — האבן זיי אפן איר אויפגעווארפן די מאוסע חטאים :
— גיי לאכן הינטערן פענסטער צום פרייז...

אדער גאר נאכמער :

— טראג אים אפ, דעם תכשיט דיינעם, אין הויף אריין,

פון וואנעט דו האסט אים גענומען...

און דער פאטער, דער שווארצער נפש, האט נישט בחנם קרום
געקוקט אויפן אינגל, זיך געווארפן מיט אים; איז ער געווען

ד ע ר מ מ ז ר

מענדל איז כמעט געווען דאָס איינציקע אינגל מיט אַ העל פלאַקסן-קעפל ; צווישן אלע אינגלאַך אין שטעטל, מיט זייערע שוואַרצע געקרייזלטע, באַראַנקאָווע קעפלאַך, געדרייטע פאות'לאַך, — איז זיין פנים'ל געווען העל, ליכטיק, מיט אַ שמאַל, לאַנג אויסגע-טאַקט נעזל, און געהאַט ווייסע פלאַקסענע האַר, איינע און איינע, וואָס זיינען ביי אים געלעגן צוגעלייגט אַרום שטערן, און שטענ-דיק גלייך צוגעשוירן.

אַן אומרואיק אינגל, אַ מוזיק, אַ לאָבז — איינער אין דער וועלט ; זיך געטשעפעט צו אַלטע לייט, אַרויסגעריסן די קוליע ביים לאַמז, דעם שטעקן ביים בלינדן, און וואו אַ טיר פון אַ קראַם, איר אָפגעבראַכן ; אַ שטעלכל — דאָס איבערגעקערט, צוליב וואָס מ'האַט אים פאַרשאַלטן די ביינער :

— אזא בענקאַרט !

— דעם קאַפּ זאָל ער נאָר צוברעכן, דער ממזר !

— ער זאָל גאָר נישט דערלעבן אויפצוואַקסן, דער יוגנט...

אידן האָבן אים פיינט געהאַט בתכלית-השנאה ; און נישט איין קרעמער, וואָלט אים נאָכגעוואַרפן אַ געוויכט אין קאַפּ אַריין און געלעכערט, ווען נישט זיין טאַטע ; זיין טאַטע יעקב, דער שוואַרצער נפש, ווילדער בעל-גוף פאַר וועלכן מ'האַט גראַד יאָ באַדאַרפט מורא צו האָבן, ווען מ'האַט אים געשלאָגן, אז ער זאָל נישט ממית'ן, ווי געוויינטלאַך אַ טאַטע, אז מ'שטייט אויף איבער זיין קינד ; אים איז גאָר ווייניק אָנגעגאנגען וואָס די שטאַט האָט מיט דעם קליינעם יונג צו טאָן, זיך ווייניק געמאַכט, וואָס עמיץ וועט אים מאַכן געברייכט ; אָפּגעהיטן און באַשירמט-פון

און כאַטש ס'איז אים דאָרט גוט אָנגערויט אויפן האַרץ,
שפירט ער דאָס נישט, צוליב די ברענענדיקע פלאַמען, וואָס רייסן
זיך אַרויס ביי איר פון בוים, און ער פאַרגעסט אינם קליינעם יונג
ווי אין טויט אַרײַן...
פאַרגעסט ער...

ס'מאכט זיך אַבער, אַז ער איז ערגיץ אין אַ שיינק, צווישן פערד-
הענדלער, און ס'זוכט אים עמיץ, וועמען ער האָט אויסגעקויפט
אַ פערד, — זיך מיטן אָפצורעכענען דערפאַר, און אַ שטאַד טאָן;
דערציילט ער אַ מעשה פונם קליינעם יונג, ס'זאָל אים גיין אין
די אויערן, יעקב'ן:

— געהערט? ... דער בענקאַרט, כאַפט זיך דאָך שוין צו
שיקסעם! לייגט אַוועק אַ מויד, אַלע אין די אויגן, — אין מיטן
מאַרק...

מאַכט ער זיך נישט הערנדיק, דער שוואַרצער יעקב, קומט
זיך נישט אום צומאַלט, נאָר גיט פון גרויס ווייטאַק אַ געשריי צום
שיינקער ווי אַ לייב:

— הע, דו וועסט מיר אַמאָל געבן היינט צו פאַרוואַכן פונם
פרישן ביטל ליקער, וואָס דו האָסט אָנגעהויבן? ...

און אַז ער גיסט אין זיך אַרײַן עטלעכע גלעזער, דערשפירט
ער ערשט די ריכטיקע שנאה צום קליינעם יונג, און אַ באַזונדערן
כעס צום ווייב, וואָס ער קען איר גאָר נישט מוחל זיין:
— אַזאָ שטיקל סחורה דאָס איז, — זי זאָל מיר דאָס ווירק-
לאַך האָבן אָפגעטאָן? ...

דער קליינער מענדל שפירט גוט דעם טאָטן, און היט זיך פאַר
אים; דער טאַטע קען איבערן פאַלן, לאָזן טויט, אויב די מאַמע
זאָל אים נישט באַצייטנס אָפראַטעווען פון זיינע הענט...

גוט און אויפגעלייגט, דער שווארצער יעקב, — איז נאך געווען
 ביים וועג; קוים פלעגט ער אבער אהיימקומען א בייזער, א ביסל
 באטרונקען, — אזוי האט ער קודם אויפגעהויבן די ברעמען, און
 אראפגערעדט וואס ס'איז אים געלעגן אזוי שווער אויפן הארץ,
 וואס ער האט אפילו אינם גילדענעם-גוטן פארשוויגן...
 — ביזט געקראכן וואו מ'ברויך נישט, האט ער?...

וואס זי שוינט נישט זיין כבוד :
 — דו האסט שוין א כוסה אין קאפ; דער בראנפן רעדט
 פון דיר ארויס...
 און ער שאקלט אזוי ברייט דעם שווערן באטרונקענעם גוף
 זיינעם :

— אויפן באראן האסטו געקוקט; אין אים זיך פארוען...
 זי שפירט אים, נאכמער : זיין כעס, און ווי אלע מאל
 וויל זי אים אריבערשפרינגען, און דראטעוועט זיך און ווי א הענדל :
 — דו לייקסט דיר אפשר אפ פון אים? ... יא?...

נאך דערזעענדיק גלייך, אז זי ווערט דערמיט נישט גוט אויס-
 נעמען, נאך גיכער : מאוס אפשניידן, ווייסט זי באלד אזוי גע-
 ממזר'ט ארויסצושטעלן א פיסל, אראפלאזן פארשייט א לעקעלע
 אויפן שטערן, — ער זאל ווערן ווילד, יעצרהרע'דיק-ווילד...
 — אוראי, דו הערסט דיר איין, וואס די שלעק, די מאוסע
 ווייבער, ריידן אויס זיך די גאל ארויס? ... אוראי, זיי זעען :
 אזעלכע פיסלאך ביי מיר, און אויגן, און א בוזים, — פארוואס
 זאלן זיי זיך נישט קריינקען?...

און דער שווארצער יעקב פארנעסט באלד אינם יונג, פאר-
 געסט ווי אין טויט אריין, און גיט זיך איבער צו איר ווי א קליין
 מענטשעלע, — זי זאל אים טרעטן אויפן קאפ :

— דיין מזל, וואס דו ביזט אזא שטיק בראנד-פייער, אין
 קענסט מיר אזוי צענעמען...

— די אויגן זאלן זיי נאך פון די קעפ ארויסקריכן, ווייל
 זיי קוקן וואו מ'ברויכט נישט ! — ברענט זי.

גערעכנט פאר א זייעריקן, — אָנגעשראָקן, און נישט איינמאַל
געקומען אָנזאָגן, און געוואָרנט :

— מ'זאָל פון אים קיין אויג נישט אַרפֿאַנעמען, וואָרים דאָס
אינגל איז צו ווילד, ס'וואָסער קען אים אָנקריגן אונטערן ראָד
וועט מען אפילו זיינע ביינער אין אַ זעקל נישט קענען אויפקלייבן...
האָט דער פאָטער דאָרויף געזאָגט :

— דער ערשטער, וואָס וועט מיר קומען אָנזאָגן די גוטע
בשורה, — וועל איך אים הייסן געבן בראָנפן...

די מוטער האָט עס צוגעדריקט און שטילערהייט געוויינט :
— דו האָסט דיר אַריינגעהאַקט אין קאָפּ, און בעטסט אויף
זיין טויט...

— כ'וועל נאָר נישט אָנווערן אָן אים...

— אָן אייגן קינד...

— אודאי, — לאַכט ער ווי פון אַ פאַם, — ניב נאָר אַ
קוק, אויב ס'איז נאָך איינמאַל כאַטש מיך געקומען אַ איד וואַרנען
מיט אים, און נישט זיי, די גוים? ...
— אידן, ווילסטו זאָלן קומען, ווען דו אליין האָסט אים
פיינט? ...

— אודאי, זיי שפירן אים, וויל ער איז זייער בלוט...
און אַז זי נעמטן אַראָפּ אין שטוב אַרײַן, און ער פאַלט
איבער'ן, וויל אים נ'טויט מאַכן, קען זי אים פריער נישט אַרויס-
קריגן פון זיינע הענט, ביז זי צעשרייט זיך :
— דו הערסט אים נישט אויף צו שלאָגן, וואָרים, כ'פיר'ן שוין
די מינוט אַוועק צום גלח, שמדן...

הערט ער אויף שלאָגן... קוקט אויף איר צוטומלט, ווי אַ
ווילדער בער, וואָס מ'האָט אַן עולה געטאָן, און לייגט זיך אַוועק
אין אנטוכן אויפן בעט, לייגט אַריבער אַ טאַג, אַ נאַכט, און
ווידער אַ טאַג, ביז זי שטייט-צו צו אים, וויל אים איבערבעטן :
— יעקב.

ער רירט זיך נישט.

דער גאנצער שיינעץ צעפלאַקערט זיך אין אים, ווען דער טאטע איז נישטאָ ; און אז ער שפירט נישט זיינע בערישע לאפעס, — אזוי איז ער אַ פריי פיינעלע ; רייט ער אויף די ציגן אין מיטן מאַרק, דרייט אָפּ די פרענטן פון לאַדנס, און די גאנצע שטאָט האָט מיטן ציטאן, קען זיך נישט אָפּיאַגן פון אים... מ'וואַרפט אים נאָך שטיינער אין די גאַסן, און מ'ווערט נישט פריער זיינע פטור, ביז די שקצים קריגן אים אַראָפּ צום וואַסער ; אויפן וואַסער איז ער ווי אויף דער יבשה, דער אייגענער בריה, — ס'איז פאַר אים קיין וואַסער נישטאָ ; אפילו די גוים, צוקוקנדיק — צלם'ען זיך :

— דער קליינער יונג, ער וועט אַמאָל קיין גוטן סוף נישט איינעמען...

די שקצים וואָס האָבן אזוי פיינט אַ אידיש אינגל, — חלש'ן פאַר אים, מענדלען ; און האָבן ליב דוקא אים אַרויסצושטעלן :
— מענדל, שטעל דיך אויפן קאַפּ !
שטעלט ער זיך.

— מענדל, גיי אויף די הענט !
גייט ער.

— מענדל, שפּרינג אַרײַן אין וואַסער !
שפּרינגט ער.

— מענדל, רייס אויס ביי דעם אַלטן איד די באָרד !
ווייסט ער נישט קיין חכמות, און רייסט...
ביז מ'קומט אַרייַנצולויפן, אָדער מ'פאַלט אַרײַן צו דער מור
טער אין די שייבן :

— איר וועט נישט אַרויסגיין אַראָפּנעמען דעם קליינעם בענ-קארט, — וועט זיך דאָך רותות טאָן מיט אים !... ער שוינט דאָך קיין אַלטע לײַט נישט, אפילו...
און זי פירט אים אַראָפּ מיט גענייט פון גאַס...

זיין ווילדקייט, מענדלס, האָט רק די גוים, וועלכע האָבן אים צו-

הארט פארדיקט אין א געלן זאמערבארג, וואס איז געווען אזוי מיאוס צוגעדאכט, זיינען אין א הילצערנעם טשאפ געזעסן די כלאפעס.
דער אלטער כלאפ מיטן יונגן כלאפ, זיין זון, וועלכער איז אפילו נאכדעם ווי ער האט חתונה געהאט, נישט ארויס מער פון הויז, נאך געבליבן זיצן זאלבערדיט, שוין מיטן ווייב אויך.
זען דער יונגער כלאפ האט חתונה געהאט, אזוי האט זיין פאטער, דער אלטער כלאפ, שוין פון א גוטע מינוט געהאט ליגן די טאטע זיינע אין דר'ערד ; און אזוי ווי דער אלטער כלאפ אליין איז שוין אויך מיט איין פוס געשטאנען ביים טירל, — דאס ער זיך שוין נישט געוואלט פארדרייען א קאפ, דער יונגער כלאפ, מיט א שטוב, מיט זאכן, נאך געבליבן אויף דערווילע מיט אים אינאיינעם, דעם אלטן טאטן, ביז ער וועט צומאכן די אויגן...

און אויב ער האט נאך געלעבט, דער אלטער כלאפ, איז שוין די שטיב איינגעלאדט אזוי ווי פון זיך אליין געהאט איבערגעגאנגען צום יונגן כלאפ, אלץ איינס אזוי ווי ס'וואלט שוין געווען נאך זיין טויט ; נאך אזוי ווי דער אלטער איז לעת-עתה ביי זיך נישט געווען נאך מיט אלעם טויט, האט עס אים נישט ווייניק געברענט, וואס דער יונגער כלאפ, זיין זון, האט אים שוין באצייטנס גע'ירשנ'ט און אויף אים אויפגעריסן...

פאר די גאנצע טעג, וואס דער יונגער כלאפ איז פארטאן, און דער אלטער דרייט זיך דא אליין ארום, זעט צו מיט די אויגן גענע אויגן, ווי דאס יונגע ווייבל לייגט זיך אין דער לענג און אין דער ברייט, אויסצורייסן א שטיק און א שטיק פון דער אלטער

— יעקב, ווילסט דיר נ'טויט מאכן? ... מיר נ'טויט מאכן?..
 נו, נעם א מעסער, שעכט אים...
 ער רירט זיך נישט; ביז מען קומט אריינצולויבן פון גאס,
 זאגן — מען זאל גיך ארויסגיין, ס'ראד פון דער מיל האט דעם
 יונג צעריבן, — אזוי לויפט זי ארויס, מיט א געוויין:
 — כ'האב געוואוסט, ער וועט נישט פריער אויפשטיין, ביז
 ער וועט האבן אויסגעבעטן זיין טויט...
 און ער זעצט זיך נאכדעם אויף, צעשויבערט דעם קאפ האר,
 און זאגט טרוקן:
 — אצינד נאך האבן א טועכץ מיט דער חברה, זיי זאלן
 אים וועלן נעמען אויפן פעלד, כאטש הינטער דער מויער...

געלעכטער אין טאטן אריין, אזוי ארט עס אים ווי די וואנט ; פונם זונ'ס קאכן זיך לאכט ביי אים ס'פנים, לאכט אפן און קלאר, אזוי ווי ער וואלט געהאט די יארן פון הינטן, הינטער זיך. — אויב דו מיינסט טאקע, אז ס'קומט מיך שוין ארויסצו פירן, כלאפ, אויפן פעלד ארויס, — מאכסטו א גרויסן טעות ; וועל איך דיר ווייזן, כ'וועל מיר גאך הייסן רידן א שדוך, און חתונה האבן ווי דו מיט א יונג ווייב אויך...

איז דעם יונגן כלאפ, ס'שטייט זיך, נישט איבריג גוט געווען אינאיינעם מיטן אלטן כלאפ, זיין טאטן ; און נישט בלויז נישט גוט, נאך טאקע ביטער, זייער נישט בא'טעם'ט ; דער אלטער כלאפ איז מורא'דיק אלט און איינגעשפארט, דער יונגער כלאפ — גערלאך יונג און היציק, אזוי שמעקט דער יונגער ביים אלטן דעם טויט ; אז ער האט שוין איינגעוויקט די פעלן, דער יונגער כלאפ, אויפגעשיט דאמב אויך, און קריכט ארויס פון די הויכע שטיר וואלעס, שווענקט פון זיך אראפ דעם ריח פון רויע פעלן, אזוי נעמט אים, ווי געוויינטלאך, אויף דאס יונגע ווייבל מיט ברייטע, ליכטיקע ארעמס... גיט אים עסן צו דער זאט... אַנצוטרינקען... און אויך אַנצוגעהערן : זי איז יונג... פול מיט רויט, פעט בלוט... און רייצט אים :

— כלאפ... כלאפ... האלט אויף די קני דעם טאפ... גיט אים דער אלטער, וואס די עלטער האט אים איינגעוויגט און צוגעמאכט די אויגן, ווי ביי א קינדעלע, — א שנייץ פארן נאז :

— שלאפן... מ'ברויך שלאפן גיין...

רייסט זיך דער יונגער כלאפ אפ ווי א משוגע'נער הונט, איז כאפט אוראי נישט דעם אלטן כלאפ, זיין פאטער, פאר דער חוצפה. און איז שוין גרייט, אויב ער וואלט גאָר געקענט, אים א שימער

שטוב ; וויל אלץ אויפטאן אזוי, ס'זאל מער האבן חן פאר אזא ס'גאל מענטשן, ווי זי מיטן יונגן כלאפ זיינען, — אזוי הייבט עס אים גאר אונטער, דעם אלטן כלאפ, און ס'נעמט אים בריען, וואס זי פארוימט אזוי די עלטער, קערט אויס די אמאליקע יארן זיינע, און זוכט זיך צו איר, האט כסדר צו טאן :

— כ'לעב נאך, לעת-עתה, און זיי פארוימען שוין אזוי, ווי ס'וואלט געהאלטן א שעה נאך מיר...

דער יונגער כלאפ הערט דאס פון ווייב, אזוי פארדריסט אים אויפן אלטן, ווי אויף איינעם א פרעמדן, וואס שטעקט גאנץ בחנם אריין די נאז דארטן וואו מ'ברויכט נישט, און רופט זיך אן זייער במנוחה, אזוי ווי ער וואלט דאס אויסן געווען :

— טאטע, ס'וואלט שוין צייט געווען, כ'לעבן, זאלסט גיין... ווארים, ווי לאנג קלערסטו דאס נאך אזוי אייגנטלאך צו לעבן?...

דער אלטער כלאפ האט שוין, לויט די יארן זיינע, נישט באדארפט קענען רירן מיט קיין גליד ; און נאך דעם זון א פנים אויף צוועצע" ניש, וואס האט, אן א געלעכטער, אויסגעקוקט זיין טויט, — איז די עלטער מיט אים געווען גאר פאן-בראט, און אים אפגעשווינט ס'לעבן ; און ווי אויפן גוט-ברודערלאכן שטייגער, אים נאך דער-וויל נישט געהאט מיט גאר קיין עולה געטאן...

איז ער געווען יונג, דער אלטער כלאפ, שטארק באוועגלאך, רירעוודיק, און ס'איז אים נאך גארנישט ניט איינגעפאלן אפילו אין זין צו האבן צו שטארבן...

פארקערט : ער האט נאך גאנץ שיין חשק באקומען אמאל צו אן הינטערשט פערטל געזונט, און צוגעשטאנען דוקא צום יונגן כלאפ'ס ווייב, כאטש ער איז נישט געווען אזוי מיט איר אויס-געבונדן :

— זי זאל אים קאכן ברייטע פלעצלעך מיט קעז... און אז דער יונגער כלאפ, זיין זון, גיט אים נישט אויף קיין

און ער קריגט גאָר מורא, אַז דער אַלטער כלאַפּ, זיין פאָד-
טער, זאָל זיך נישט, בעת ער ליגט איבער די פעלן, צוכאַפּן
צו זיין אייגן ווייב :
— אויף אזא אַלטן כלאַפּ, ס'זאָל זיך ביי אים צעשפילן, איז
זיך נישט צו ריכטן?...

דער אַלטער כלאַפּ ווידער, וועלכער קריכט אַרום אין זיינע אַלטע
שלעפּעריקע טעג, און האָט רק פאָר די אויגן דעם יונגן כלאַפּ'ס ווייב,
דאָס געזונטע ווייבל, און ס'קומט אים נישט מער אויס גאָר ווי צו
קוקן איר אין די הענט, און זען, ווי ס'ווערט אַלץ אזוי גיך ביי
איר אָפּגעטאָן מיטן אויג, — אזוי קומט אויף זיין פנים אַרויס אזא
יונגע מונטערקייט, קומט אויף אַקוראַט ווי די זון פאַרטאָג, שפּעט
זומער... און ער הייבט נישט אָן צו וויסן, אויב זי האָט גאָר אַ
מאָן, און וואָס איז נאָך דערצו זיינער אַ זון ; ס'פאַרגייט צום
איבעריקן דעם אייגענעם ווייב'ס טויט אזוי ווי גאָר קיינמאָל נישט;
געדענקט נישט אויף קלאָר אויב ס'האָט אַ מאָל אַן אַנדערע גע-
לעבט, וואָס זאָל האָבן געשטאַרבן; און נאָכמער ווייסט ער נישט,
אויב ער האָט גאָר אַליין נישט חתונה געהאַט פאַר אזא יונגע...
און אזוי ווי ער רייסט זיך אָן אויף איר, געוויינטלאַך, ווען
ער איז צעדרייט :

— ס'געפעלט אים נישט ס'קופּער ; ס'גלאַנצט צו טויט...

— דער אויוון רעדט נישט זוי מ'ברויך...

אַדער :

די שייבן ווערן צו שטאַרק פאַרלאָפּן פון אים.

אזוי נעמט ער זיך אויף איבער, אַלץ איינס, אזוי ווי ער האָט
זיך ליב אַמאָל אויף איר אָנצוועצן, און — גיט איר אַ רוק אונטערן
אַרעם מיט פייער, אזוי, אָנקוועלנדיק :

— דו האָסט אַ בייזע גבורה, נאָכאַלעמען...

— דו קענסט, אויב דו ווילסט גאָר...

צו טאן דורכן פענסטער מיט אזא כח, מיט אזא אימפעט, אז מ'זאל
 אים ברויכן גיין אויפקלייבן שטיקערווייז איבער א מייל וועג...
 — פאריוואס ווילסטו גראד שלאָפן גיין, ווען איך וויל זיך
 אביסל פרייען מיט מיין ווייב? — גלאַצט ער מיט די גאלעס.
 צינדט זיך אָן אין אלטן כלאָפּ אַ ברעקעלע פון דער אַמאָל־
 קער גבורה, און גיט אים אַ וואַרף אָפּ פון זיך, דעם יונג, ווי אַ
 שפענדל :

— כ'וויל האָבן, ס'זאל זיין שטיל ביי מיר...
 און דער יונגער כלאָפּ קייכט ביי אים פאַר געלעכטער...

גערעכט איז אפשר דער יונגער כלאָפּ, אָבער דער אַלטער איז אָבער
 אויך נישט באלד אומגערעכט ; ער מיינט גאָרנישט, און איז
 עס אפשר אויך גאָרנישט אויסן, נאָר וויל ער איז אַלט און האָט
 קיין געפיל נישט דערפאַר, מיינט ער : אַז דער יונגער כלאָפּ
 באַדאַרף אויך אזוי זיין, און אויב ער טוט אַנדערש, איז עס דער-
 פאַר, ס'זאל אים מיאוס ווערן פאַרן לעבן זיינעם...

דער יונגער כלאָפּ ווייסט : אַז דער אַלטער כלאָפּ איז געזונט ווי
 אַ פערר, און האָט גוט ס'קרחות פאַר אים ; נאָר דאָס איינע, ער
 גלייכט נישט, יענער זאל נאָך פאַרט קאָנען לאַנג אַנטרייבן...
 — ער איז פאַרט צו אַלט, ר'זאל נאָך קענען לאַנג לעבן...
 און ביז ער וועט אויסציען די פיס, דער אַלטער כלאָפּ, חלומ'ט
 זיך אים עפעס, אַז ער מוז נאָך דאָ אורדאי וועלן אַ ווייב ; ס'איז
 נישט אַנדערש, ווען ער צעשפילט זיך מיטן ווייב זיינעם, אזוי
 וועקן זיך ביי אים אויף די אַלטע בלוטן, און ער האַקט אים דאָס
 איבער :

— שלאָפן, שלאָפן גיין...
 — מ'ברויכט שוין באלד אויפשטיין...

כמעט נישט אנדערש, ווי נאָר דאָס אייגענע ווייב זיינ'ס טוט
אים באַרואַיקן, און שטילן פון זיין כעס צום זון.

— פאָרט אייגן בלוט...

ווייסט נישט מער אנדערש...

דער יונגער כלאָפּ, זיין זון, אז ער זעט, ווי דער אלטער כלאָפּ, זיין טאטע, שאדט זיך צופיל צום ווייב זיינעם, אזוי ווערט ער מיט אלעם פארנארט; ווייסט ער נישט, אויב ער זאָל לאַכן פון אלטן טאטן, וואָס מאַכט זיך אזוי נע'פּגראַט, אָדער איז אזוי, און גאָר נע'מען לייגן ברעטער:

— טאטע, אויב דו ווילסט, מ'זאָל דיך גאָר אינגיכן אַרויס-פירן צום גרעכער און זיין זיין מענטש, אזוי זאָלסטו נאָר זען אַנצוהייבן מיט איר...

גייט עפעס דעם אלטן כלאָפּ, אַ פנים, אין קאָפּ אַריין, און פון גרויס ביטערקייט, וואָס ס'איז נישט, און ס'קען פילייכט נישט זיין אזוי ווי ער מיינט, נעמט ער זיך איבער נאָך מיט דעם איינעם, איבער וואָס ער איז נאָך דערווילע תקיף, מיט דער שטוב:

— די שטוב וויל איך אליין האָבן פאַר זיך, און נישט מיט קיינעם, — לאַזט ער אויס.

גייט ווידער דעם יונגן כלאָפּ אַ שלאָג דאָס בלוט אין קאָפּ אַריין, און דערלאַנגט מיט אַ טאָפּ אין דר'ערד; אלץ דערפאַר, פאַר-שטייט זיך, וואָס דער טאטע פאַרגעסט, דאָס ווייבל איז נישט זיין, און לעקט זיך צו איר, — און שרייט אויס:

— גענוג זיך אַרומגעדרייט אין איר, אין דער שטוב; שוין לאַנג צייט זאָלסט ליגן אויפן קברות...

ווערט דער אלטער כלאָפּ שטייף ווי אַ האָרן, און כאַפט אים גלייך אַריין, דעם יונגן כלאָפּ, אין זיינע הענט, דרייט אים איין אין דרייען פון גרויס ווייטאַק, וואָס ס'יונגע ווייבל איז טאַקע נישט זיין ווייב, — און שרייט:

— ברעכן טעפּ וועסטו מיר?...

ביז דאָס יונגע ווייב שפאַרט זיך אַריין, רייסט פון אים אַרויס מיט אלע כחות דעם יונגן כלאָפּ, איר מאַן, וועלכער בלייבט שוין אזוי ליגן בייזאַמען, און האָט מורא ווי אַ הונט, זיך מער צו רירן פון אַרט; און זי אליין נעמט אים איין מיט אירע ווייכע גלעטן, קילט אים אָפּ, דעם אלטן כלאָפּ, וועלכער ווייסט שוין

— אז מ'האט איר שוין געגעבן א מאן א דאקטאר, ביז הונדערט און צוואנציק יאר מיט אן אפּיס, זי זאל זיך שלאָגן קאָפּ אין קישן מיט אים...

מארגארעט אליין האָט דאָס אויך געוואוסט, און נישט געוואָלט נעמען קיין געלט ביי דער היים; נאָר זי האָט אָבער געמוזט פארבייגן איר כבוד, ווייל דעם דאקטאר'ס אפּיס האָט נאָך אזוי פיל נישט געטראָגן, אז זי זאל זיך קענען אַלץ נאָכגעבן, און אויף אלעם האָבן...

און אָנהייבן לעבן קארנ, צוריקגעהאַלטן, האָט זי, ווען זי וואָלט עס אפילו געוואָלט — נישט געקענט; זי האָט גאָר באַלד נישט געוואוסט ווי אזוי דאָס צו זיין, אז ווען מ'ברויכט דאָס און דאָס, יענע און די זאך, מ'זאל זיך איינריידן: מ'וועט זיך באַגיין מיט דער איינע פאַר יענע ביידע — און אזוערנאָך איינשפּאַרן; זי איז — אַלץ איינס ווי פריער, — געווען דאָס אייגענע רייכע, צעפיעשטשעטע קינדעלע פון אויפגעקומענע רייכע עלטערן, וואו מ'האָט איר משוגענערהייט נאָכגעגעבן אָן א שיעור, און זיך נישט געקענט אָפּשטעלן, אָדער ריכטיקער: בלייבן שטיין אין מיטן, באשריכן, זי האָט חתונה געהאַט מיט א דאקטאר, וואָס דאָס וואָלט איר אייגנטלאַך באַדארפט נאָך ברייטער מאַכן ס'לעבן, — זאל זי וויסן צו רעכענען:

— דער אפּיס הייבט נאָר נישט אָן צו טראָגן אויף דעם אלעם?...

דער אפּיס איז נישט געווען שלעכט, — ער האָט זיך נאָר באַדארפט אַרויפארבעטן; זייענדיק פאַרוואָרפן אין אַ רויע שוואַכבאַוואוינטע געגנט, נאָר וועלכע איז איינגעשטאַנען ביי גוטע „בילדערס" אין די הענט, — האָט מען נאָר געברויכט האָבן צו אים אַ קליין ביסל געדולד, ביז זי וועט מער ווערן

דער אמעריקאנער דאָקטאָר

דר. לאַקס, אזוי ווי ר'איז געוואָרן דאָקטאָר, האָט ער געמאָן זייער אַ רייכן שרוד; ער האָט לאַנג געלערנט און פאַר זיין וואויל ענדיקן קאלעדזש, ווערן דאָקטאָר, באַקומען די יונגע גע-ראטענע שיינע מאַרגארעט פאַר אַ ווייב; איר פאָטער האָט אים נאָך צו איר צוגעלייגט אַ גאנץ נישטקשה'דיק בריק-הויז אין אַ פאַרוואַרפענעם, אומבאַוואוינטן געגענט אין ברוקלין, און אויפגעפיקסט אַהיים מיט אַן אָפּיס.

אַ נישט: וואָלט זיך דאָך גאַרנישט אָנגעהויבן.. אַ יונג בליענדיק מיידעלע, וואָס איז נאָך קיין צוואַנציק יאָר נישט אַלט געווען, פון אַ רייכע אויפגעקומענע היים, וואו מ'איז פלוצלינג און גאנץ צופעליק געוואָרן שטיינרייך — האָט מען נאָר אַריינגעקלערט אין דער יונגער שיינער מאַרגארעט, ווי אזוי איר נאָכצוגעבן אַלע אירע שמד-שטיק, זי זאָל ווערן שענער און רייצנדער; און נאָך דער חתונה, ווען די ברייטקייט צום טעכטער'ל האָט גראַד באַדאַרפט שטאַרקער ווערן צוליב דעם וואוילן, — געראַטענעם איידעם, דעם גוטן דאָקטאָר, און נאָך אַ בעסערער מאַן, — האָט עס אויסגעזען, ווי מ'וואָלט פלוצלינג אָנגעהויבן קאַרג צו ווערן צו איר...

ס'קען זיין, דאָס איבער דעם געלט וואָס זי האָט ביז דאָ געהאַט אַרויסגעזויגן, אָדער ווייל מ'האַט שוין דורכדעם געהאַט דערגרייכט ס'העכסטע: דעם דאָקטאָר מיט'ן אָפּיס, — סיי ווי-סיי, מ'האַט שוין דערנאָך מער מיט קיין געלט נישט גע-יוואָרפן און אזוי גוט ווי געגעבן אָנצוגעהערן איר, די יונגע שיי-נע מאַרגארעט:

שוואך, האָט ער פונדעסטוועגן געמוזט זיין, אפשר ווייל ר'האַט דערמיט געוואָלט נעמען דעם עולם, אָדער דער עולם איז ראָ געווען אַ בעסערער, און נישט אזוי „ראָף“, אָנגעלאָפֿן, — זייער מאַדערן איינגעריכט, דאָס אָן אַלטער דאָן-טאָנער אָפּיס, וואָס האָט געאַרבעט מיט אַ סך מער ערפּאָלג, — האָט זיך גאָר נישט געקענט גלייכן צו אים; פאַר די גרויסע, לידיקע טעג וואָס ס'האָט זיך קיינער נישט אין אים אַריינגעוויזן, האָט אפילו נייט געטאַרט פעלן אַ יונגער באַי, וואָס זאָל חלילה נישט באַרעמען די מינוט און די רגע די „קאַללס“ אויפצונעמען; ס'רעט זיך אזוי: „קאַללס“, — אז ס'האָט געקענט אַראָפּגיין צוויי דריי טעג, ביז ס'האָט ווער אָנגערופן... און איבערהויפט אָפהיטן מיט אַ באַזונדערע אויפמערקזאַמקייט די רעגעלע וויזט-שטונדן, ווי באַלד ס'וועט זיך עמיץ אַריינעווייזן — אַרום דעם יעניגן אַרומלויפן; בלויז מיט אַ העפּלאַכן שמייכל שוין צו דערלאַנגען אַ זשורנאַל, ס'זאָל זיך יענעם נישט לאַנגווייליקן ביים וואַרטן, ביז דער דאקטאר וועט אים צייט האָבן אויפצונעמען; כאַטש דער דאקטאר האָט אַלעמאָל גענוג צייט געהאַט און אפילו גלייך געקענט אויפנעמען, נאָר ווייל ס'האָט שיין אויסגעזען אזוי, מ'זאָל יענעם לאָזן אַביסל וואַרטן, און ס'זאָל זיך באַקומען דער איינדרוק: אז דער דאקטאר איז דאָ געפערלאָך פאַרנומען, שטאַרק „ביזי“, און ס'קומט גאָר נישט אָן גרינג זיך צו אים צו דער- שלאָגן...

און אזוי ווי דער יונגער אָפּיס-באַי איז נישט געווען קיין מאַוס'ער, און פאַרשטאַנען אויף די קונץ פון אומגיין זיך זייער העפּלאַך, — האָט ער געהאַט גרויס מזל צו די „פיישענס“, און איטלאַכער האָט אים ביים אַוועקגיין, עפּיס געגעבן; נישט קיין סך, אָבער דאָס געלט וואָס ער האָט געקריגן איז פאַר'ן געווען גענוג און איבריק, און ס'איז ביי אים אינגאַנצן געבליבן; אז, וואָס האָט דאָס אַזאַ באַי אינגאַנצן באַדאַרפט צו האָבן? ... ווען עסן און אַ „רום“ האָט ער געהאַט ביים דאָקטאָר, אַ

פארבויט, און ס'וועלן מער מענטשן אריינקומען, ער זאל אָנ-
הייבן מער צו טראָגן...

דערצו איז נאך געווען שלעכט וואָס ס'איז דאָרטן פון
פריער געווען א דאקטאָר, אַן אַלט-באַזעסענער, וואָס האָט גע-
האַט זיינע געשוואוירענע לייט, און פילייכט גאָר גוט דערמיט,
— ווייל די יעניקע וואָס זיינען ווידער געווען אומצופרידן מיט
אים; אומצופרידן, נישט ווייל ר'איז אַ שלעכטער דאקטאָר,
נאָר ווייל ר'האַט שוין געהאַט צופיל געלט אָנגעקליבן, און
ביי מער עפּים אַן ערנסטערע "קיים" געהאַט אַן אויסרייד אַריינ-
צופאַרן נענטער קיין ברוקלין צו אַ דאקטאָר; יענע האָבן
איצט נישט בלויז אָפּן גענומען גיין צום נייעם דאקטאָר לאַקס,
נאָר אים אויך געזוכט צו מאַכן אַ נאָמען; כאָטש זיי זיינען נאָך
ווייט נישט געווען זיכער אין זיין דאקטאָרישע בקיאות, — האָבן זיי
שוין מיטגעשלעפט אַנדערע און ס'האַט אַזויערנאָך, אַזוי ווי פון
זיך זעלבסט — גענומען קינסטלאַך אָנגיין אַ באַוועגונג פאַרן נייעם
יונגן דאקטאָר, אַ דאנק וועלכן און אויף-וואָס דער אָפּים האָט
זיך דערווייל געקענט האַלטן...

אַביסל צוגעהאָלפּן און פאַר אינטערעסירט אין אים, איז
אויף, צוליב ריעל-עסטייט ביזנעס, — געווען דער „סעקשאָן“
גופא; און די לענדלאַרדס, סתם-„בילדערס“ האָבן שוין דאָן
ברייטער געקענט אויף דעם חשבון „בומען“ זייערע הייזער און
„פּלעטס“, אויף צו קריגן טענענטס און קאָסכאַמער:

— דער סעקשאָן פּלאַמט שנעל-אויף; אויסער די „פּאָבליק-
סקול“, אַ פּראָטעסטאַנטישע טשוירטש, אַ אידישע שול, אַ
„סמריט“-קאָר, און סך-הכל עטלאַכע בלאק אריבער אַ סעמ-
טערי — אַן „על“-סטיישאָן, זיינען שוין פאַראַן אויף צוויי
דאקטוירים מעדיצינער, און איין וועטערינאַר...

אים אַריינגענומען אין צעטל...

כאָטש דער אָפּים ביים דר. לאַקס האָט געאַרבעט זייער

פאר אנדערע, אז ס'איז אויסגעקומען, האט די אייגענע צעד
לאזענע מארגארעט, קענטיק: אזוי ווי ס'וואלט איר יא שטארק
בארירט וואס דער אפיס איז נישט אזוי געהויבן — גערעדט
זייער שטארק באגייסטערט וועגן דעם דר. לאקס, אלץ איינס
ווי ער וואלט נישט איר מאן געווען; גערעדט וועגן זיין גרויס-
קייט, וואס דער געגנט ווייסט נישט ווי געהעריק אפצושעצן,
און זיך חלילה נאך אומגליקלאך מאכן מיט אלעמען, אויב ס'זאל
אים אנשטיין ארויסצומופן...

און זיך צונויפטערעפנדיק דערנאך באלד מיט אים, —
ארמאגעלאזט ס'קעפל:

— כ'ווייס גארנישט, וואס דו קלערסט צו טאן, אז איך
זאל ווען א מאל האבן אויף דעם אלעם וואס כ'באדארף, און
נישט גיין דאס אויסבעטן ביים טאטן, ר'זאל מיר אויף יעדע
זאך באזונדער צושטייער געבן...

איז דער דר. לאקס געבליבן דערשלאגן:

— וואס באדארפטו דאס אזוי גענייטיק? ... כ'זע: דו
גיסט גאנץ נישטקשהדיק אָנגעטאָן...

האט זי אים געוויזן:

— אדרבא, זע: די שיד מיינע? ... אזא זאך ווי א פאר
שיד... בעטן זיי זיך: זיי האבן מיר שוין גענוג געדינט,
און כ'זאל זיי צורולאזן...

האט עס אים פארקלעמט ביים הארץ, און אוועקגייענדיק,
מעשה'שטן, געברויכט אנטרעפן דעם באי זיינעם, וועלכער
האט, וויסנדיק, געסייפט געלט, און נישט ווילנדיק פון דער
האנט אוועק, אים אפגעשטעלט:

— כ'וואלט אפשר געקענט קריגן ביי דיר א גמילת-חסד
עטלאכע דאלער...

דער באי האט דאס אים גערן געגעבן, וואס ער האט נאכ-
ניכער אוועקגעטראגן צום ווייב:

— גיי, קויף דיר שיד, וואס דו ווילסט...

"סוטל", צוויי "סוטלאך" האבן זיי אים געניגט; בלויז צו א "שאן", אויף מואווינגרפיקטשור צו ספענדן, און איינמאל אין זונטיק, — וואָדעויל...

איז אזויערנאך אויסגעקומען, אז דער דאקטאר לאקס וואָס האָט נאָך דערווייל געהאַט ווייניק פראַקטיק, זאָל זיין אויף צרות, זיך אָפהאַקן די הענט פאַר אַ פעני, און דער באַי זיינער — מער אַלרייט פאַר אים...

טאָרגארעט, דערשפּירנדיק: דער אָפּיס איז אין דר'ער, און דעם טאָטנס קעשענע איז פאַרמאַכט, האָט זי געהאַט טענות צו איר כאָן, דעם דאקטאר, אזוי ווי ר'וואָלט געווען אַ חיוב, — ווען איר פאָטער האָט זיך געלאָזט קאָסטן אויף אים אַ סך כוונטער, און ער איז, ווי מ'זאָגט, אַ גוטער דאקטאר — זאָל ער דערפאַר אויך אַ סך פראַקטיק; און נישט בלויז געהאַט טענות נאָר טאַקי זיך אַרומגעקריגט מיט אים אויך, כאָטש ס'האָט נישט געהאַט אזאַ שיין פנים, — נאָר ביי איר איז דערפון נישט געווען אזוי שטאַרק נתפּעל צו ווערן, ווייל זי האָט דאָך געשטאַמט פון פראַקסע טאַטע-מאַמע, וועלכע זיינען אפּשר בין נאָר נישט לאַנג צוריק געווען פשוט'ע און געמיינע לייט, און ביי וועלכע ס'איז שטאַרק אין דער נאַטור זיך אַרומצוקריגן...

דר. לאַקס איז געווען שטאַרק געפּאַלן ביי זיך. כאָטש ער האָט נאָר נישט געוואָלט און ווייט נישט געווען איינפאַרשטאַנען, אז זי זאָל זיך אזוי פּוצן און אַרומהוילען, ווי ווען זי איז געווען אַ מיידעלע; און אין איר גיבער געוואָלט האָבן מער אַ סאָר לידע, פאַרשטענדיקע, וואָס זאָל זיך מער פאַסן צו דער אנגענעמער שטילער, געמיטלאַכער רואינקייט, וואָס אין אַ דאקטארס אָפּיס, — ער האָט אַבער נישט געקענט און נישט געטאָרט אויך רעדן איבער אירע ווייטגייענדיקע קאַפּריזן, ווען ער האָט איר באַלד די געוויינטלאַכע קלייניגקייטן נישט געקענט נאָכקומען...

אָפֿים, — האָט זיך דאָס אויסגעוויזן, ווי ס'וואָלט אים אַ גליק
גליק געשען — ר'קען דעם דאקטאר זיינעם אַ טובה־טאָן; אים
אָפֿגעבן די עטלעכע דאלער, וועלכע ר'האָט אָגב ביי אים אַליין
געמאַכט, און די אפילו וואָס ר'האָט נישט געהאַט געמאַכט, נאָר
זיך נאָך באַדאַרפט אָנבאַרגן פאַר אים צווישן זיינע פֿריינט...
דעם דר. לאַקס האָט דעם באָים צופֿירדנקייט געשטאַכן; אויך
סער דעם, וואָס ער האָט זיך געפֿילט אַזוי טיף געפֿאַלן און נישט
געזען, ר'זאָל אים דאָס קענען אַמאָל צוריקגעבן, האָט זיך אים
אַריינגעלייגט, ווי ס'געשיקט זיך, אַ קריינק אין קאָפּ אַריין,
דאָס דער באָי גייט אַרום און באַרימט זיך, אז דורכדעם וואָס
ער בראַקט אין אים אַריין די עטלעכע דאלער, איז ער, פֿונקט
ווי יענער וואָס האָט אַביכל אויף אַ דאלער פֿון דער „סטײַט“־באַנק,
איז ער אַ שותף צו איר, — אַזוי איז ער אויך אַ שותף צו אים; און
געמיינט: אז יענער איז נישט בלויז מער שמעלקע מיט אים, נאר אויך
מיט'ן אָפֿים זיינעם, מיט'ן הויז, מיט דער מאַשין, און, ווער
ווייסט — אויב נישט ווערן באַלד, און זיך האַלטן אַזוי
ווי איינער וואָס קויפט אָפּ דעם גאַנצן „סטאַק שערס“
פֿון אַן אונטערנעמונג, — דער גאַנצער בעל־הבית דא, איר
בער אַלעם; נעמען אַ דעה זאָגן אין אַלעם, וועלן: ער זאָל
אָננעמען „פֿיישענס“ דוקא ווען ער וועט האָבן צייט, און
ס'וועט זיך אים גלויבטן, — און בכלל אים נאָך לאַזן זיין ביי
זיך בלויז צוליב זיין איינזען, ווייל ר'האָט אַזאָ גוטן און
איידעלען באַדאַקטער, און דערווייל נאָך נישט אינגאַנצן און
מיטאַלעמען הייסן גיין...

מאַרגנאַרעט איז געווען אין זיבעטן הימל; און אז איר כאָן,
דער דר. לאַקס האָט אויף איר שטאַרק פֿאַראיבֿל געהאַט;
— צוליב דיינע שמאַכטעס דאָרטן, האָב איר זיך באַ־
דאַרפט אַזוי נידריק מאַכן ביי אַ באָי, כ'זאָל אים נישט קע־
נען קוקן אין די אויגן אַריין...

דערנאך האט דר. לאקס זיך אראפגעלאזט אין א ווייך-געבעטן "טרי-פיעס", און דער קאפ איז ביי אים אראפגעפאלן ווי ביי א טויטן; געהאלטן צוגעמאכט די אויגן, און זיך אזוי ווי באר-דענקט אין די אלע מעגלאכקייטן, די ערשטע: וואס ס'וואלט נישט מעגלאך געווען אין ערגיץ אויף דער גאנצער וועלט, אז ער זאל ווערן דאקטאָר, און אין די צווייטע: זיין א דאקטאר מיט אן אפיס, האָבן אן אייגן הויז, א דריי טויזנט דאלערדיקע מאַשין, א שיין ווייב, רייכע שווער און שוויגער, און ברויכן כאַפּן פון דער האַנט א גמילת חסד ביים באַי זיינעם...

די יונגע שיינע מאַרגארעט האָט געוואוסט, וואו ביי ווער מען איר מאַן, דער דר. לאקס האָט גענומען געלט, און ס'האָט ביי איר אויסגעזען, אזוי ווי זי וואָלט קליינערהייט אויסגע-נארט ביי דער אַלטער דינסט, אירע אָנגעקליבענע פענים; נאָר אזוי ווי זי האָט די ערשטע חרפה אַראַפגעשלאָנגען און ס'האָט איר חלילה נישט פאַרשטאַט, נאָר גיכער אזוי פיל פאַרגעניגן און הנאה געהאַט פון די שיינע זאַכן — אים דערנאָך שוין באַוואוסטזיניק ווייטער געטריבן דערצו; און דער דר. לאקס, איר מאַן, וועלכער איז דאָך נאָר בלויז געווען דער אַמעריקאַנער דאקטאָר, דער היימישער באַנקרוועטשער, וואָס וואָלט אין דער היים געבליבן א ישיבה-בחור, — איז שוין ממילא געגאנגען צום באַי נאָך געלט:

— כ'באדאָרף האָבן א פופציק דאלאר, פליעז...

שפעטער:

— פינפאונצוואַנציק...

און נאָך שפעטער שוין:

— א פינפערל...

ביי דעם באַי, דעם איינגעבוירענעם אַמעריקאַנער באַי, וואָס האָט זיך באַצויגן מיט אזוי פיל יראת-הכבוד צום דאקטאָרס

דער דר. לאקס, איר מאן, ווידער, איז גאר נישט געווען
 געהיילט דערמיט; און געקוקט, אלץ איינס ווי פריער — טריב
 אויפן געגנט, וואס האט זיך אמת, שטארק פארבויט, אבער
 נישט געווארן אלץ מער באזעצט מיט מענטשן; און דער אָפּיס
 — נישט געקאנט אלץ צו עפּיס בעסערס דערלעבן, אז ר' זאל קענען
 געניגן טאן זיין יונג ווייבל, די בילד־שיינע מארגארעט, זי זאל
 נישט זיין געפאלן ביי זיך, און טאקי אים אויך נישט מער נ'טויט
 מאכן :

— אזוי ווי דער פאטער האט זיך געלאזט קאסטן שווערע
 טויזנטער, זי זאל האבן א מאן א דאקטאר מיט אן אָפּיס, —
 זאל ער איר ערשט נישט קענען „סופליען“ מיט אלעם נייטיגן...

האָט זי, דאָס רייכע, פון דער הויז צעלאָזענע ווייבעלע —
 זיך גאָנץ אומשולדיק אָנגערופן:
 — וועלל, שיק אים אוועק! ...
 — און וואו וועל איך אים נעמען דאָס געלט אוועקצוגעבן? ...
 — האָט ער איר אָנגעקוקט.
 האָט זי געלאַכט:
 — וואָס טויג אים געלט? ...
 דר. לאַקס האָט שטאַרק פאַראיבֿל געהאַט אויף איר לייכט־
 זין, נאָך זי, אַ פנים, האָט גענוג שכל געהאַט אויכצופירן איר
 קאַפּריוז, און דערצו כלומרשט אים גענומען שמייכלען, דעם
 באָי, מאַכן חנדלאַך — דעם מאַן אַרויסצוברענגען פון גערולד,
 ער זאָל מיינען: זי מיינט אויף אַן אמת מיט אים... און ווען ס'איז
 נאָך ביי אים ביז איצט בלויז געווען אַ קרייניק, און ס'האָט זיך
 אים בלויז געהאַט אויסגעדוכט, אז דער באָי טראָגט זיך אַרום
 מיט דער הוואַדמינא, אז ר'האַט שטעקן אין אַלעם אַ גלייכן
 חלק, איז דאָך איצט שוין מער קיין שום ספק נישט געווען אז
 ער ווערט שוין אַ גאַנצער מחותן מיטן ווייב זיינעם; און דער
 אויפגעפלאַמטער פאַרדרום, — וואָס ס'האַט נאָך געקענט מעגלאַך
 ייִן ביי אַזאַ דר. לאַקס, דעם היימישן באַנק־קוועטשער, — האָט
 אָפּגעווישט ביי אים דאָס ברעקל געפיל פאַר יושר, וואָס ער
 האָט נאָך ביז דאָן פאַרמאָנט, און אַן שום חכמות געזאָגט צום באָי:
 — דו האָסט מער קיין אָרט נישט ביי מיר...

מאַרגארעט האָט שטיל געלאַכט פון איר מאַן, דעם דאָקטאָר,
 וואָס ער איז געווען אַזאַ נאַר צו גלייבן, אז זי האָט עפּים גע־
 מיינט דערמיט. אָבער ס'האַט איר גלייכצייטיק שטאַרק הנאה
 געטאָן, וואָס זי האָט אים דערמיט אַרויסגעברענגט פון גערולד,
 ער זאָל האָבן די דרייסטקייט אוועקצושיקן דעם באָי, און זיך
 נישט ברויבן אַלעמאָל די הויט פון לייב אַראָפּצועסן...

ס'האט זיך אמאָל יאָ געטראָפֿן אַ יונג, וואָס האָט עפעס חשק גע-
קראָגן, און זיך אוועקגעשטעלט איר נאָכקוקן, גענומען מלאַסקען
מיט די ליפֿן, זיך בע'טעם'ט מאַכן ס'מיל, — האָט אים אַן אַני-
דערער באַלד פאַרשלאָגן דעם אַפעמיט :
— אַ ביסל ביינער... נישטאָ וואָס אָנצונעמען ביי איר...

און פונדעסטוועגן האָט זי שוין געהאַט אויף זיך אירע בעלנים, ביילע;
יונגען, מיט וועלכע זי האָט זיך ליב געהאַט אַרומצושלעפֿן ביז
נאָך דער האַלבע נאכט, — האָט זי געלעכערט די אויערן מיט אירע
קולות און געלעכטערן פון די פינסטערע געסלאַך...
אַ וואָרים מיידל, מיט אַ סך בלוט — האָט זי געברענט פאַר
אַ שטיקל יונג, און באַלד יונגעהייט אָנגעהויבן צו הוליען מיט
יונגען ; און וואָס מער זי האָט געהוליעט מיט זיי, אַלץ מער האָט
זי זיי זיך אָפגעמאוסט, און זיי האָבן זיך דערווייטערט פון איר...
קיין איינעם פון זיי פאַר קיין חתן נישט באַקומען...
האָט זי זיך אָנגעהאַנגען וועלכן ס'איז יונג אויפן האַלז און
קעציש זיך געדרייט און געשלענגלט :
— נעם מיך פאַר אַ הָלָה...
אזוי האָט דער יונג גלייך אויסגעדרייט פון איר, און זיך אָפֿ-
געטראָגן, נישט געוואָלט איר קענען...

די שטאָט האָט זייער געהאַט צו טאָן מיט איר ; אַלטע ווייבער
האָבן איר פאַרשרינגען די יאָרן :
— זי זאָל גאָרנישט אַרויסוואַקסן, די מויד...
און אידן האָבן איר געזוכט אַרויסצו'פֿטר'ן פון שטאָט...

איז זי אין איין שיינעם פרימאָרגן פאַרפאלן געוואָרן, ביילע ;
אויסגעהרגען געוואָרן ; די מוטער איז איר אַרויסגעלאָפֿן זוכן, —

א וואוילע מויד

זי איז געווען זייער א שלעכט מיידל, ביילע ; קליינערהייט זיך געוויזן — א שלאנג ; אז ס'האט איר עמיץ א קניפ געטאן אויף א געלעכטערל — האט זי גענומען קוויטשן, ווי מ'וואלט איר געשאכטן ; און דער יעניגער איז געבליבן שטיין א דערשראקענער צום טויט, געמיינט : „מיידלע, וואס ?“ און זיך געהאלטן אין איין איבערפרעגן :

— וואס האב איר דיר געטאן ? ... וואס האב איר דיר אזעלכעס געטאן ? פון א קניפ שרייט מען אזוי ? ...

אין שטוב איז מיט איר געווען א ריין גהינום ; האט זיך די מוטער מיט איר פארווינטשן דעם טויט ; זי האט איר נאך געזוכט צו בעשטאטן ערגעץ אויף א שטעל ; אבער זי האט זיך אין ערגעץ, אויף קיין שום שטעל נישט דערהאלטן, ביילע ; אזוי גיך, ווי זי האט זיך געשטעלט דינען, ביילע — האט איר שוין די בעל'הבית'טע משלח געווען, געשיקט אין גאס אריין :

— גיי דיר דיין וועגס ; דו ביזט נישט פאר מיר...

א מיידל — א הויכע, א דארע, מ'האט אויף איר לייב געקענט אנצייילן די ביינער ; לאנגע פיסלאך ווי די שטעקלאך ; א מיאום מיידל ווי די נאכט, און שלעכט ווי א יאשטשער...

בלויז די ליפעלאך זיינען ביי איר געווען דינע, איינגעשניר-טע, און די ברעמען ארום די אויגן — שמאלע, די איינציקע חנ'ד-לאך מיט וואס זי האט זיך געהאט אויפצעווייזן...

קיין יונג האט זיך אויף איר נישט געוואלט אומקוקן : אז

— צו וואָס ביזטו אַהער געקומען? ...

זאָגט זי:

— מאַכן אַ לייט פון די יונגען; זיי זיינען גאָר קיין לייט

נישט דאָ, אין שטעטל; שלאָפן אָפּ זייערע יאָרן מיט גאָר נישט...

לויפט מען מיט אַ גוואַלד צו דער מוטער:

— זעט איר איינצוהאַלטן, זי זאָל נישט איבערפירן אַ שטאָט

יונגע לייט? ...

וויינט די מוטער:

— וואָס קאָן איר טאָן? ... נעמט'ס און באַגראַבט איר, די

מויד... איר זעט דאָך: איר האָב איר איבער דער שוועל נישט

געלאָזט... באַלד אין די ערשטע נאַכט, כ'האַב געזען מיט וואָס

זי שמעקט — שוין מיט איר די טיר אויסגעבראַכן...

וויינט זיך ס'שטעטל, קערט זיך איבער; מיילער פאַרמאָכן זיך

נישט:

— זי צעלייגט אַ פייער אין שטאָט, די חצופה...

— ס'גהנים צינדט זיך אָן דאָרטן, וואו זי גייט...

— קליינע קינדער וועלן אונטערגעשניטן ווערן אָן יאָרן...

וואוילע יונגען שאַרפן זיך די ציין אויף איר — איר אַרט

נישט; און אז מ'זעט, ס'גייט נישט מיט בייזן, איז מיט גוטן; פאַר-

פירט מען מיט איר אַ טענה:

— וואָס ווילסטו, אז דו זאָלסט צוריק אַוועק?! מ'זאָל דיין

טרופּה פנים נישט אָנקוקן! ...

קלערט זי נישט קיין סך, און זאָגט:

— אַ חתן...

אַ חתן? ...

לויפט קינד-אונ-קייט זוכן פאַר איר אַ חתן...

איז איר געבלין נישט מער געווען ; האָט די שטאָט אָפּגעצויגן
דעם אָטעם :

— פֿטור געוואָרן פֿון אַ שלאָק, אַ צרה...

נאָך די איינע אַלטע מאַמע, וואָס האָט זיך שטאַרק מצער
געווען ; טאַקי איר געשאַלטן פֿריער ; דער'כעס'ט ; און איר
נישט איינמאָל דערלאָנגט מיט אַ שטיק האַלץ איבער דער פֿלייצע,
אָבער — אַז זי איז מער נישט געווען, ביילע, אין די אויגן, — איז
זי שוין דענסטמאָל געווען אַ גוט קינד ; האָט זי מער איר שלעכטס-
קייט נישט גערענקט... און וואָס פֿאַר אַ צרות יענע האָט איר צו-
געטיילט...

— אַ גוט קינד, אַ שלעכט קינד, אונטער די אויגן — איז
אפֿילו יעדעס שלעכטע קינד — אַ גוט קינד...

אַ צייט האָט מען פֿון איר נישט געהערט, פֿון ביילען; איז שטיל
געווען אויפֿן געסל, וואו איר מוטער האָט געוואוינט ; האָט מען
נישט געהערט איר העלישן קוויטשען נאָך דער האַלבער נאַכט, ווען
די מוטער האָט געשניטן ס'לעדער פֿון איר לייב ; זאָבן די שכנים
געקענט רואים ניין שלאָפֿן, און געוואוסט ;
— זיי וועלן די נאַכט שלאָפֿן במנוחה...

האָט זיך דאָס שטעטל אין אַ שיינעם פֿרימאָרגן אויפֿגעכאַפט :

— גוט מאָרגן, ביילע !

ביילע איז צוריקגעקומען...

מיטן ערשטן קוק, האָט מען גלייך געזען, — ס'איז נישט די
זעלביקע ביילע ; די ביילע האָט אַ רויט פֿנים וואָס איז אָנגעשמירט
מיט פֿאַרב, מיט אונטערנעשלאָגענע אויגן...

האָט זיך אַ וויגנעטאָן ס'שטעטל מיט איר, און געוואָרן
אויפֿגערודערט :

נישטאָ דערווייל קיין חתן.

קיין היימישער יונג וויל איר נישט קענען, מ'זאל אים אָפֿ-
גילטן...

האַט די שטאָט נישט גערוט, ביז זי האָט געברענגט אַ יונג פון ער-
נעץ, אויסגעגראָבן אַזעלכן אין אַ פרעמדע שטאָט, וואָס האָט פון
איר פאַרשייטקייט נישט געוואוסט — און זי אים איינגעשליי-
ערט; אים אָנגעשטאָפט מיט געלט, מיט מלבושים, און אז דער
יונג זאל זיך נישט מיישב זיין, טענה'ן חרטה, — תיכף געלאָזט
שטעלן אַ חופּה...

צו דער חופּה, איז ס'ערשטע מאָל פון פאַר דער גאַנצער
צייט, — אויף געקומען די אַלטע מאַמע, און איר אַ קוש געטאָן
אין קאָפּ:

— אויב דו האָסט דאָס געטאָן, מיין קינד, ווייל דו האָסט
געוואָלט חתונה האָבן ווי אַ אירישע טאָכטער, — זאל עס דיר
נישט גערעכנט ווערן...

איז ביילען געקומען אַ טרער אין די אויגן, און זיך געוואָרפן
די מוטער אויפן האַלז:

— ווי אזוי דען וואָלט איך אַמאָל געקענט אַ כלה ווערן, מאַ-
מע, — כ'זאל דאָס נישט געווען טאָן?...

אַלטע ווייבער, וואָס זיינען אין די יוגנע יאָרן געווען פאַרשייט,
און מען האָט מיט זיי געהאַט צו טאָן, — האָבן אין דער שטאָט
אַ נקמה דערלעבט:

— אַ שיינע ריינע כפרה אויף אַזאַ שטאָט; אַז זי האָט דאָס
געקענט באַווייזן — האָט זי געמעגט...

מען שטעלט אָפּ אַ יונג, און מ'פרעגט אים אויפן אויער:
 — ווילסט ביילען פאר אַ כלה? ...
 און אז ער גיט נישט יענעם קיין שאַס אין די ציין אַרײַן —
 איז ער נאָך אַ צדיק, דער יונג...
 און ביילע ווידער, ווייסט נישט פון קיין גליקן; זי זאָגט:
 — אַ חתן, איז אַ חתן; און נאָך וואָס פאר אַ חתן? ...
 דוקא אויף צוויי פיס מיט צוויי הענט... מיט צוויי אויגן... און
 נישט קיין קאַליקע...
 אז זי גייט אַרויס אויפן מאַרק, קלוג צוזאַמענגעשטעלט —
 כאַפּן איר באַלד אַרום די פרומע ווייבער, און בעטן זיך קוים אָן
 מיטן לעבן ביי איר:
 — גיי אַרײַן אין שטוב... ווייז זיך נישט אַרויס... מ'וועט
 דיר שוין בריינגען דעם חתן אין שטוב אַרײַן...

לאַכט ביילע צווישן אירע פיר ווענט, פאַרגייט פון געלעכטער:
 — כ'האָב זיי אָנגעקריגען, די שיינע אידן; ווי אזוי דען
 וואָלט איר אַמאָל געקענט אַ כלה ווערן, — כ'זאָל דאָס נישט
 געווען טאָן? ...
 די שיינע אידן בריינגען צו איר זותנים אין דער שטוב אַרײַן,
 און ריידן זיי איין; מוזן צו אַלע צרות, נאָך אויף איר אויסטראַכטן
 שבתים:

— זי איז אַ צדקת, דאָס מידל...

— זי איז אַ בריאַנט...

— זי איז אַ גאָלדן קינד...

און קוים גייט פאַרביי אַ טאָג, ס'זיינען נישט געקומען עטלעכע
 בע חתנים איר „שאַען“, — זוכט זי באַלד אויס אַ קורץ קליידל
 וואָס גרייכט איר ביז די קני, ציט אַרויף אַ פאָר רויטע זאָקן אויף
 די פיס, און מאַרש אַרויס אין גאס אַרײַן...
 האַלט די שטאָט אין מורא...

ווערן, איז זי נאכאלעמען נישט ווייניק צופרידן געווען פון איר טעכטערלס איבערקלייבן ; און געווען שכור, וואס א גאנצע וועלט בחורים האבן זיך אזוי שיין געצאפלט, ווי די פישלאך אין נעץ, ווען זיי האבן איר געזוכט צו קריגן ; ס'האט איר אפשר דארט א פיקגעטאן : „וואס מ'טאר נישט דורכווארפן אזוי פיל יונגע-לייט“, האט זי דאס אליין בארגלעט, ווייל זי איז געווען זיכער, אזוי זיכער ווי ס'מוז מארגן זיין נאך א טאג איבער דער וועלט, — אז איר פייגעלע וועט שפעטער, מארגן, איבערמארגן, זיך מוזן אפשטעלן ביי איר באשערטן, און גיין מיט אים אונטער דער חופה, אין א מזל'דיקע שעה...

גענומען דרייען דער קאפ, האט ביי דער אלטע באשע'ס, שפעטער ערשט, קוקנדיק אויפן מיידל, ווען די חתנים האבן גענומען ווערן זעלטענער, און זי האט גע'חלש'ט, — פייגעלע זאל איינגיין א כלה צו ווערן פאר וועלכן בחור ס'זאל נישט זיין ; און נאכדעם, ווי די בחורים האבן אינגאנצן אויפגעהערט קומען, איז זי נע-באך געווארן פארזארגט, די מאמע, אדער : קליגער, און אנגע-הויבן פארשטיין איר קלאג :

— אז דאס מיידעלע אירס האט זיך אליין איבערגעפירט... צופיל נאך זיך געלאזט נאכלויפן... אליין נישט געוואוסט, וואס זי האט צו וועלן טון די יונגעלייט פאר די בעקלאך אירע...

פייגעלע אליין איז נאך ווייט נישט געפאלן ביי זיך ; בליי-בע בעקלאך ווינען אויך בעקלאך, — זאגט זי — און איז זיך אזוי שטייף געגאנגען ווי פריער, געהאלטן פארריסן ס'נעזל, כאטש ס'איז נישט מער געווען פאר וועמען...

אבער אלטע באשע'ס, די מאמע פייגעלעס, אז זי האט גע-זען, דאס מיידל רוט זיך אפ א יאר נאך א יאר, און ס'איז נישט

ביי אלטע באשעס איז ס'פנים געוואָרן גערינצלט:
— איר פייגעלע איז שוין אַ מיידל אין די יאָרן און קאָן
נישט קיין כלה ווערן...

אַ ליכטיק באַ'חנ'ט מיידל, נאָר האָט קיין מזל נישט צו
חתנים; ריכטיקער: דאָס מזל האָט זיך פון איר אָפגעטאָן... וואָר-
רים פריער, ווען זי איז נאָך נישט געווען אין די יאָרן, און די
בעקלאַך אירע האָבן געבליט, האָבן בחורים, יונגעלייט, פאַר איר
דוקא יאָ געהאַט די כפרה, — נו, האָט פייגעלע דאמאלט גע-
האַלטן פאַרריסן ס'נעזל, און זיי געזוכט צו פטר'ן אונטער פאַר-
שידענע אויסריידן:

— דער בחור איז צו הויך...

— יענער יונגערמאַן — צו נידריק...

בין די יונגעלייט האָבן זיך אויסגענומען, און זי איז געבליבן
זיצן, פייגעלע; אירע בעקעלאַך האָבן זיך אָפגעלאָשן, געוואָרן
בלייך; ס'זיינען אונטערגעוואָקסן פרישע מיידלאַך, לעבעדיקע,
צאפלידיקע קאַרעשלאַך, מיט פלאַמענדיקע בעקלאַך, אויפגעשרויפטע
פיסקלאַך, קוויטשיקע קול'כלאַך, נאָך וועלכע די יונגעלייט האָבן
געהאַט נאָכצולויפן, און זי, פייגעלע, איז אַראָפּ פון מאַרק...
אזוי ווי זי וואָלט גאָר קיינמאַל נישט מער געווען, פייגעלע...

פייגעלע'ס מאמע, אלטע באשע'ס, האָט זיך לכתחילה אויך שטארק
געהאַט איבערגענומען מיט איר טעכטער'ל; און כאַטש זי האָט
שוין אזוי געוואָלט דערלעבן דאָס נחת, איר מיידל זאָל אַ כלה

ס'לשון געוואָרן אָפּגענומען, און נישט געזען מער באַלד די טיר יואו צוריק אַרויסצוגיין...

און ביילע רחל האָט דערוויל געקענט אַוועקלייגן, וואָס ס'איז איר אַזוי שווער געלעגן אויפן האַרץ:

— אַזוי פיל גוטע מעלות, וואָס ביי איר מיידל... איר שיינ־קייט... פיינבאַנעמען זיך... וואוילגעלערנטקייט... וואָלט שוין געוויס פון לאַנג אַ כלה געוואָרן, נאָך דער איינער חסרון, וואָס זי האָט געהאַט פליגן אין נאָז, און פאַרבראַקירט די בחורים טוצנ־וויוו; געמיינט: ווער ס'וועט איר דאָ, פאַר איר שוין פנים'ל, אויפכאַפן... דערוויל זיינען זיך די בחורים צעלאָפן; מיר גע־וואָרן גייענדיק... און איצט, אַז זי וואָלט שוין יאָ גע'פועל'ט יע־נע זאָל אַוועקוקן, טאָ וואו נעמט מען אַ יונגמאַן?...

איז אַלטע־באַשע'ס מיט איין מאָל ליכטיק געוואָרן אין קאָפּ, און זיך אָנגערופן צו איר:

— ווייסט איר וואָס, ביילע רחל? איך האָב אַזאַ יונגמאַן, ווי איר דאַרפט, און איך וואָלט אים איך גערן אַוועקגעגעבן, ווען איר גיט מיר ווידער אַזאַ בחור פאַר מיינס אַ מיידל...

— ס'אַראַ מיידל? — האָט זי איר אָנגעקוקט, ביילע רחל.

— אַ וואוילע, אַ טייערע, אַ כשר'ע נשמה, — די אייגענע מעשה, — וואָלט שוין לאַנג געווען אַ כלה געוואָרן, אין אפּשר נאָך חתונה געהאַט אויך, ווען זי וואָלט זיך נישט צופיל געווען איינגערעדט, און זיך איבערגענומען מיט איר שפּיציק נעזל, ווייסע ציינדלאַך, געקרייזלטע לעקלאַך...

— גוט! — האָט זיך אָנגערופן ביילע־רחל, — כ'האָב אַ אינגערן זון, ער האָלט אפילו נאָך נישט ביי קיין שדוך, נאָר אויב די שוועסטער זיינע זאָל דורך אים קאָנען אַ כלה ווערן, וועט ער געוויס באַשטיין אויף ס'אַראַ מיידל ס'זאָל נישט זיין...

— שוין גוט! — האָט זיך דערפרייט אַלטע באַשעס, — כ'גיי שוין אַהיים הייסן מין זון אָנקוקן דאָס מיידל אייערס; ער האָלט אפילו נישט נאָך ביי קיין שדוך, נאָר אויב די שוועסטער

קײן געלעכטער מיט איר, האָט זי שוין לענגער מורא געהאַט זיך צו שפּילן מיט פייער, און געזאָגט צום טעכטערל:

— פריער, אז דו האָסט דיר געקאַנט אויסקלויבן אַ חתן מיט אַלע מעלות — האָסטו אים פאַרשפּילט; אַצינד ווילסטו ווידער זיצן און אים אויסקוקן, ביז ער וועט זיך מישב זיין, אז דו האָסט דיר מישב געווען, און קומען? ... נײַן... איך האָב שוין נישט אויף אַזוי פיל קיין סבלנות... איך וועל אים גיין זוכן, און אים דיר בריינגען...

האָט זי זיך אויסגעטאַן דאָס שעם־היטעלע, די מאמע, דאָס מאמע־לע, און גענומען גיין איבער די טירן פון די הייזער...

— זי זוכט אַ חתן פאַר אַ מיידל — געזאָגט, וואו זי איז געקומען — אַ ליכטיק מיידל, אַ וואויל מיידל, אַ באַ'חנ'ט מיידל, — און אפשר ווייסט מען פון אַ בחור... מילא, זי וועט שוין אוועק־קוקן... (גלייך גענומען אַראָפּלאָזן...) נאָר אַ בחור, וואָס זאָל כאָטש ווערט זיין דעם אוצר... (און זיך דאָ גענומען אָנשוועלן ווידער מיט די האַרבסטע שבועות) אַ וואויל מיידל... אַ ליכטיק מיידל... אַ באַשמעקט מיידל... וואָס מ'זעט באַלד נישט אין אַ האַלבע וועלט... און ווער ס'וועט איר אָנקריגן וועט ערשט וויסן פון אַ לעבן... וועט יענעם זיין ליכטיק זיין וועלט...

ביז אַלטע באַשע'ס איז איינמאָל געקומען צוקריכן אין אַ הויז און ס'איז אַרויסגעקומען צו איר בילע רחל, אַ ווייבל, מיט אַ גערינצלט פנים, (קענטיק, גלייך אוועק פון אַ געצאָנקעריי מיט וועמען...) ווייל זי איז געווען פאַרביטערט, און זיך צערנדט מיט אַלטע'ן מיט די זעלביקע ווערטער, ווי אַלטע אַליין פלעגט רידן:

— אפשר ווייסט איר, אַלטע, האַרציקע, טייערע, פון אַ בחור, אַ יונגענמאַן, זי דאַרף גענייטיק מיטן לעבן אַ חתן פאַר אַ מיידל, אַ טייער מיידל, אַ וואויל מיידל, אַ באַ'חנ'ט מיידל... איז אַלטע באַשע'ס איינגעפאַלען ס'האַרץ, הערנדיק דאָס:

נישט געפרעגט, אויב די יונגעלייט זיינען זיי געפעלן געווארן.
גארנישט ווי מ'וואלט זיי געמיינט... און געברויכט באשטיין אויף
אלצדינג...

און ס'קען זיין, זיי האבן זיך גארנישט געברעקלט מער מיט
די יונגע בחורים/לאך, אפשר געוואוסט: זיי כאפן א
מציאה.... גיכער געווען זיכער, אז די יונגעלייטלאך מוזן
זיך דא ביי זיי באשטימט מיט עפעס אפנארן... נאך ווייל זיי
האבן קיין ברירה נישט, קאנען זיך נישט העלפן, מוזן זיי חתנים
ווערן פאר זיי...

און די גליקלאכע מחותנת'טעס, ווען זיי האבן אויף איין רגע פריי-
ער אפגעצויגן דעם אטעם, און אראפגעווארפן דעם עול פון די
מיידלאך, האבן זיי זיך טאקע באלד ארומגעזען, אז די זין זיינען
מיאוס אריינגעפאלן, און ס'האט זיי גענומען פיקן א פארדרוס:
— הע? ... נישט יענער'ס מיידל, וואלט דאך איר זון בא-
שטימט געווען בעסער אויסגענומען...

— הע? ... נישט יענער'ס מיידל ווידער, וואלט דאך איר
זונדעלע, אוראי געקענט א סך בעסער אויסנעמען...

און זיי האבן זיך אזוי גיך גענומען ארומרייסן ביי די קעפ,
אז ס'האט אויסגעזען, ווי די ביידע שדוכים וועלן ווידער, צוליב
די יונגעלייט, וואס האבן זיך אזוי שטארק געזאלט האבן אפגענארט
אין די מיידלאך, — אין איין שיינעם טאג האלטן ביים צעגלין...

זיינע זאל דורך אים קענען א כלה ווערן, — וועט ער געוויס באשטיין, ס'אדא מיידל ס'זאל נישט זיין..

אלטע באשע'ס, פייגעלעס מאמע, האט אויך געהאט א זון, א שפאר שטיקל זונדעלע, וואס מ'האט אים צעטראגן מיט שדוכים, איז אבער נאך ס'גלות געווען אזוי גרויס, אז ער האט זיך נישט גע-לאזט צורירן א שדוך צו טאן, מיט דעם אויסרייד :

— ער וויל נישט דערמיט פארשאפן קיין צער און עלטערע שוועסטער, איר פארשעמען, ער זאל א חתן ווערן, אפשר נאך חתונה האבן, און זי זאל זיצן...

איצט איז ער געגאנגען זען דאס מיידל, וואס די מאמע האט אים געהייסן גיין זען, מיט א גדולה; אפילו נישט געבליבן מיט אלעם אזוי צופרידן; אהיימגעקומען, — צוגעלייגט, ברוגז'לאך, און זיך קאפרייזעט פאר דער מוטער :

— ס'א מיידל שוין אין די יארן... מיט פארלאשענע אויגן... און פארב אין די באסן... ער וואלט דאך געקאנט קריגן א יונג מיידלע, ס'הארץ זאל אים אנקוועלן פון איר... נאר, פארפאלן... פייגעלען צוליב, וואס וועט ער נישט טאן? חתונה האבן אפילו מיט א שטעקן...

ביילע-רחל'ס זון, ווידער, האט נאך געהאט דער מוטער'ס מילך אויף די ליפן; און אז די מאמע האט ווידער אים אָנגעזאָגט: — דו וועסט דארפן גיין אַנקוקן אַ מיידל, — דיין שוועסטער זאל געהאָלפן ווערן...

איז ער געקראכן אויף די גלייכע ווענט, און מ'האט גע-מיינט, ער וועט משוגע ווערן פאר צרות... א שעמעוודיק אינגל, הענט און פיס האבן זיך אונטער אים געוואָרפן, — אז ער האט בא-דארפט שטיין און קוקן אַ מיידל גלייך אין די אויגן...

די מיידלעך ווידער זיי האבן געשוויגן; און ביי זיי האט מען

אז די יונגעלייט זיינען אריינגעקומען אין שטוב, האט זי נישט גערוט; נישט געהאט קיין זיצ-פלייש; איז זי געשווימען: א פלי, א כאפ, א ציטער, א שפליטער, יעדע רגע אן אנדערער קלאנג, אן אנדערער פלאטער, אין אן אנדער ליכט... ס'האט געברייט מיט איר...

האבן זיך די אנדערע מיידלאך, די צוויי, שטארק איבערגענומען אין זייער שוועסטערל, די קליינע, און פון גרויס פארדרום איר גענוג מען אונטערשטעלן א פיסל; אויב זי איז טאקע יא אזא בחור'טע, וואס די גאנצע וועלט יונגען איז איר ווייניק — האט מען געזוכט פאר איר א טויט; איר צוגעשאנצט א יונג א דר'ערדליגער, זי זאל זיך גיין איר וועג...

זי איז טאקע אינגער געווען, נישט אזוי שטארק אינגער ווי די דערוואקסענע צוויי מיידלאך האבן זיך עלטער אנגעווען, — אבער אזוי ווי מ'האט איינגעזען, דאס ווי לאנג די קליינע וועט מיט זיי אינאיינעם זיין, וועט זיך קיין בחור אויף זיי נישט אומ-קוקן, אזוי האט מען צוערשט מיט איר ארומגעדרייט: — נא דיר א יונג, און גיי דיר דיין וועג...

שוין? ... האט מען דאך געקאנט מיינען: די צוויי מיידלאך זיינען טאקי געהאלפן? ... א ווייטאק: די קליינע האט פריער גע-זאלט תתונה האבן פאר די עלטערע שוועסטער, נאר ס'איז דאך געווען זיכער, צוויי מאל צוויי, — זי איז זייער באגרעבער, זייער מלאך המות...

האבן זיי זיך אויך גאנץ שיין אפגענארט. ווארים אזוי ווי די קליינע איז אוועק, איז אן איר געבליבן ליידיק די שטוב; אן א געלעכטער, געבליבן ליידיק... די יונגעלייט האבן אויפגעהערט אריינקומען, אזוי ווי ס'וואלטן

זייער שוועסטער

פון די דריי שוועסטערלאך, איז די אינגסטע געווען דער יונג אין דער משפחה; די עלטערע צוויי שוועסטער — די באשיידענע, צוריקגעהאלטענע און געזעצטע; שוין קינדווייז האָט זיך די קליינע, ווי מ'האָט איר גערופן, אפילו ווען זי איז שוין געווען גענוג גרויס געוואקסן — געשניטן פאַר אַ לאַבול, אויף וועלכע מ'האָט געזאָגט:

— ס'וועט זיין אַ מויד, אַ שייגאַץ...

און זיך טאקע אויף טון באַלד גע'חבר'ט מיט אינגלאַך. טויזנט מאָל מער ליב געהאַט די וואויל-אינגלשע שפילערייען, וואָס באַשטייען אין רייטן, פאַרן, לויפן, ווי דאָס מיידלש-פֿלעגמאַטישע צוקלייבן פון אַ קליידעלע פאַר אַ לאַלקע, דאָרטן...

גרויסערהייט, האָט זי, ווי מ'האָט איר נאָך אַלץ גערופן: די קליינע מיט זיך פֿולגעמאַכט אַלע ווינקעלאַך; דאַכט זיך: נאָך גוויי מיידלאַך מיט איר אינאיינעם, און נאָך דערצו מיידלאַך, וואָס האָבן געהאַט די לענג — הויר אָנגעוואקסן, שוין געקליידט, גיינער באַנעם, זיידענער שמייכל, האָט מען פונדעסטוועגן נישט גער געוואוסט ווי פון דער קליינע:

— ווי קליינע גייט...

— ווי קליינע פאַרט...

— ווי קליינע רייט...

ווי קליינע, ווי קליין זי איז נישט געווען, האָט זי די גרויסע זוועסטער געזשטופט אין אַ מויזנלאַך, — און מ'האָט פון זיי די קלאים נישט אַרויסגעזען.

און ער :

— דו קוקסט מיר צופיל אויף מיטוואך, אז כ'קום אהיים
ביי דיר זוכן א שמייכל.

האט דאך אזא קליינע פליגן אין נאז : א קליין קעפל מיט צור-
געשוירענע הערלאך, זיסע ליפעלאך, פיסלאך — ווי די דראטלאך,
אינגאנצן — שפונבערדעגינגע, איז — ווי האט מען פארצייטנס גע-
זאגט : „אויס בלח, צוריק מויד“. פארוואס זאל נישט זיין :
אויס ווייבל און צוריק... א מיידל ?

ס'א חלוק : פון א נעכטיק ווייבל ביז א היינטיק מיידל ? ...

געקומען צו די שוועסטער, איז זי כמעט די אייגענע, קליינע, פאר-
שייטע, א האר נישט אנדערש פון פריער ; אויף א האר נישט גע-
פאלן ביי זיך — דאס אייגענע העלע געלעכטערל, דראבנע שמיר-
כעלע, זיס חנ'דעלע...

א, זי איז דאך פארט אינאיינעם געווען מיט א מאן, נח,
— האט זי זיך גיכער אזעלכעס ערלויבט, וואס זי וואלט זיך פריער,
זייענדיק א מיידל, נישט געווען ערלויבט ; און נישט, חלילה, פרעג,
אבער שוין מיט אזא גליטשיק מינעלע, וואס א מיידל ווייסט נאך
דערווייל נישט, ווי לאנג זי ווערט נישט קיין ווייבל — וואס איז
זיך דא צו נארן ? ...

און דאס האט נאך מער גענומען די יונגעלייט...

און פינדעסטוועגן האבן די עלטערע שוועסטער, די צוויי, כאטש
זי איז נאך געקומען אהיים דער אייגענער וואוילער יונג, דער לאך-
בון, — שוין נאכדעם איבער איר אויפגעהויבן די קעפ...

דאס קרענצל יונגעלייט, וואס האט ארום איר אזוי געקלעפט
ווי די בינען ; די אייגענע יונגעלייט, וואס זיינען פון פריער אזוי
געלאפן אויף איר, ווייל יעדער האט זי געוואלט אנקריגן — זיין

גאָר קיין מיידלאַך נישט מער געווען, קיין צוויי דערוואקסענע שייד-
נע מיידלאַך.

און זיי האָבן זיך געכאַפט, די צוויי עלטערע שוועסטער :
דער שכל איז אַ קריכער, און קומט אלעמאל דערנאָך — אז זי
איז זיי די נשמה נישט שולדיק געווען ; גיכער, האָבן זיי גאָר
אין איר זכות גענאָסן... און אנשטאָט וואָס זיי האָבן זיך געמיינט
אַ טובה צו טאָן דערמיט, וואָס זיי האָבן איר פאַרטריבן — זיך
נאָכגיכער אַ רעה געטאָן...

מיט איר, דער קליינער, איז זוי נישט, געווען אַנ'אנדער לעבן,
צוליב איר העלן לאַכן, פאַרשייט שטיפן, האָבן זיך די אייגענע
גלידער אויך געשטייפט, די בעקלאַך פאַרכיק גערייטלט, און פון
נרויס קנאה צו איר — אָפגעריסן אַ ברעקל חנ'דעלע, אויפן שפיץ-
מעסער זאָל זיין, — פאַר זיך, ביי וועלכן ס'איז נישט בחור'ל, און
ערשט איצט פאַרשעמט אַראָפגעבויגן די קעפּ, זיך אויפגעגעסן
פאַר חרפה, ווען ס'האָט זיך אַרויסגעוויזן, אז די קליינע איז גע-
ווען גערעכט, ווען זי האָט געזאָגט:

— זי איז אלץ-מיט-אנאָד ; אָן איר איז גאָרנישט...

די קליינע, ווידער, איז אַוועק, נאָ ווי דער שטייגער איז פון די
אלע פייגעלאַך, וואָס כאַפן אַריין אַ מאַן אויף איין פוס, כאַפּ-לאַפּ,
— אז זיי פאַלן שטענדיק אַריין איבערן קאָפּ, און שניידן קיינ-
מאָל נישט גוט אָפּ...

האָט זי באַלד אויף מאָרגן זיך גענומען אַרומקריגן מיט אים,
און ווי געוויינטלאַך, אז מ'קריגט זיך שוין יאָ — נעמט מען יעדע
קלייניקייט אויפן שפיץ-מעסער ; איז שוין רעכט, מ'זאָל זיך אָפּ-
דרייען די קעפּ איבער גאָרנישט.

זי :

— דער קוש איז נישט קיין וואַרימער, וואָס דו גיסט מיר אינ-
דערפרי, ווען דו גיסט אַוועק פון שטוב.

אין ס'איז מיט זיי געווען, פונקט ווי מ'קומט אריין אין א ווייניגשענק, מ'ויל א גוטן טרונק וויין, און ס'איז נישטא, נאָר אל-טעג, פיינער מעד, — טרינקט מען מעד פאר וויין ; און די יונגע קינד, אירער זיי זאָלן אַוועק לייריק, האָבן זיי גענומען די עלטער-רע צוויי מיידלאַך, און מיט זיי חתונה געהאַט...

אז די קליינע איז אליין געבליבן האָט שוין נאָכדעם דער יונגער-מאן וואָס איז צו איר אַריינגעקומען, נישט געהאַט אויסער אויף איר, מער אויף וועמען צו קוקן ; איז יענער וואָס האָט זיך באַ-לייגט : „ס'טויג נישט פאַר אים“ — נאָכניכער אַוועק : און יענער, וואָס האָט זיך ווידער נישט געמאַכט דערפון, וואָס זי קאָן נאָך טאַקעל מיט אים אויף אַזוי אַרומדרייען ווי מיט דעם פריער-דיגן מאן אירן, נאָר זיך געטראַכט : „היינט לעב איך, וויל איך הנאה האָבן...“

אזעלכער האָט איר גענומען...

צוזאַמענקומענדיק זיך נאָכדעם מיט די עלטערע שוועסטער אירע, האָט זי ערשט געלאַכט :

— נישט אנדערש, ווי דאָס אַהיימקומען איר'ס אַ גרושה, איז באַר זיי געווען די ריכטיקע ישועה, זיי זאָלן נישט בלייבן ויצן...

אויף וואָס די עלטערע שוועסטערלאַך, די צוויי, האָבן איר נישט פאַרשיווין :

— ס'איז גאַרנישט אַזוי ווי זי רעדט זיך איין, די קליינע ; זי האָט געמוזט צוריקקומען, וויל זיי, די עלטערע, האָבן באַ-דאַרפט פריער חתונה האָבן ; און איצט האָט זי זיך מסתמא אויך שוין איר באַשערטן אָפגעזוכט...

נען שוין נאכדעם פיל געלאסענער געווען ; זיי זיינען געקומען, גלאט, ווייל מ'האט באדארפט האָבן אַ שטיינערן האַרץ, ס'זאָל זיך נישט געבן קיין ריר, ווען אזא יונג ווייבליך באשעפעניש האָט גערייצט מיט אלע אירע פארפירערישע שמד'שטיק, וואָס האָבן אין איר געשטעקט...

אַבער ווי ס'איז נאָר געקומען גענטער, און ס'האָט זיך גע-
דארפט עפעס אויסצופיקן — איז שוין אזא בחור'ל נישט מער גע-
ווען ביי זיך אין דערהיים, און פארשעמט אראפגעלאָזן ס'קעפל :
— טאָקי אַ פארגעניגן מיט איר, אָבער גיי, האָב חתונה...
פאָרט אַ ווייב'ל !...

אַ ווייב'ל, אַ מיידל, אפשר ווייסט איר ? אַ גרויסע זאָך ?
ס'אַ חלוק : פון אַ נעכטיק ווייב'ל ביז אַ היינטיק מיידל ?...
נאָר די מורא : אויב אַ מאַן איז ביי איר אזוי גרינג אויף
דער נשמה, און מ'קאָן אפילו צוליב אַ וויכטיקע זאָך, אָדער
נישט — ס'איז דאָך קיין חלוק נישט, — זיך באלד פאנאנדער-
גיין מיט אַ מאַן, איז דאָך קיינער ביי אַזעלכע נישט זיכער ?
און ווער וויל זיך דאָס לייגן מיט אַ געזונטן קאָפּ אין אַ
קראַנק בעט אַריין ?...

און אזוי ווי די קליינע איז שוין געווען געפאלן אין די אויגן
פון די יונגעלייט, און אזוי גיך ווי ס'האָט נאָך וועלכער פון זיי
גענומען אין איר צווייפלען, אזוי זיינען זיי שוין אויפגעשטאַנען
איבער אים, די עלטערע מיידלאַך, און נאָכניכער אים גענומען
פאר'כשוּפ'ן מיט זייערע גליענדיקע אויגן, פיינעם באַנעמען זיך,
אַז אַזעלכער האָט שוין מער נישט געקענט אָפשטיין פון זיי...
און ערשט געזען וואָס מ'האָט קיינמאָל נישט ביז אַהער,
צוליב דער קליינער, געקאָנט זען : פיינע קינדער... זעלטענע
מיידלאַך... און גוטע נשמות... טאָקע נישט אזוי שוין, אָבער
דערפאַר אזוי פיל אנדערע מעלות... פיינע מעלות...

געווען ווי ביי א יונג פייגעלע ; זי איז נישט געגאנגען נאך גער-
שפרונגען אויף די צוויי דארע פיסלאך...

קוקנדיק אויף איר זיס שמייכלדיק פנים'ל, האט זיך נישט
געוואלט גלייבן — אז די זיסע מינע זאל זיך קענען ענדערן אפילו
אין שלאף ; און מ'האט געקענט זיכער זיין — דאס שלאפנדיק
מוז זיך דאס פנים'ל מסתמא אזוי זיס שמייכלען, ווי ביי א
מלאך'ל...

איר שמייכלע, דעם מיידלס, איז געווען די פשוט'ע הנאה, וואס זי
האט פון אלעם געהאט ; פון א בלעמעלע, א זומער-פייגעלע, ביז א
פיצל פליגעלע...

זי איז געווען דאס צארטע, צופיעשטשעטע קינדעלע, וואס
האט ווי א שמעטערלינגל זינגענדיק, שפרינגענדיק — אויסגעלעבט
אירע טעג ; שויםענדיק, רוימענדיק — אוועקגעשארט די יונגע-
לייטלאך, וואס זיינען איר באפאלן ווי די בינען...

איר זיס שמייכלע האט נישט צורוגעלאזט קיינעם, און
איטלאכן האט זי דערפרייט דערמיט, אָנגעווארימט און באַר-
טריבן...

עלטערווערנדיק, האט זי זיך שוין גענומען פארקוקן מער אויף
א יונגמאן ; האט שוין אויך איר הערצעלע גענומען קלאפן, אז
יענער האט איר אָנגערירט ביים הענטל ; אָבער איר שמייכלע-
לע האט זיך דערמיט נאך אלץ נישט אַראָפּגעגלייטשט פון אירע
בעקלאך ; אז זי איז געגאנגען מיט אים, — האט דאס שמייכל-
לע בלוז געקענט ווערן ברייטער, צעצויגענער.. און מ'האט געקענט
זען : ווי עס פארבט זיך דא העלער, דא טונקלער... לויטן
טיקטאק פון איר הערצעלע... עס ווערט דא אזוי נאָענט צום
וויינען, צו א קינדיש וויינען, און באַלד נאָענט צו א געלעכטער,
צו א שיין געלעכטערל, וואס איז אָבער נאך אלץ קיין געלעכטער
נישט געווען...

איר געלעכטערל

ס'קליינע, מאָגערע מיידעלע האָט קיינמאָל נישט געלאַכט ; איר פנים'ל האָט בלוז געשמייכלט, אזוי ווי זי וואָלט פון אלעם זיס הנאה געהאַט.

עפעס אַ געלעכטער, אַ טיף געלעכטער, וואָס זאָל אויפטרייט לען די לופט — האָט זיך קיינמאָל נישט אַרויסגעריסן ביי איר, פון אונטערן הערצעלע...

זי איז געווען אָפּגעשלאָסן און פאַרמאַכט, דאָס מיידעלע ; איר זיס אנגענעם שמייכלען צווישן יונגעלייט, — האָט בלוז גערייצט, און ס'האָט קיינער נישט געקענט אויסנעמען ביי איר, זי זאָל זיך אַמאָל צעלאַכן...

מעגלאַך, ווייל זי איז נאָך געווען אזוי יונג, דאָס מיידעלע, אזוי צאַרט, און נישט רייה גענוג זיך איבערצונעמען פון אַ חג'דער לע, אָדער — יונגעהוים שוין געווען אזוי זאַט, און ווי אַן אַלט נעמיט געבליבן גלייכנילטיק צו אַלע פאַרגעניגנס ; און ס'איז נישט געווען מער אַזעלכעס, וואָס זאָל ביי איר אַרויסרופן דאָס הילכיקע געלעכטער, יענע טיפע, זיסע פרייד...

די יונגעלייט וואָס האָבן זיך אַרום איר געדרייט, גע'חכמה'ט : געשטעלט אויפן קאָפּ, געקראַכן פון דער הויט, דאָס אַנדערע האָבן זיך נישט געקענט איינהאַלטן פון לאַכן, און דאָס געלעכטער זאָל זיי נישט צעלייגן, — האָט אַלץ דאָס מיידעלע אויף אלעם געשמייכלט מיט איר זיס נאָטירלאַך שמייכלעלע, און זיך נישט צעלאַכט...

אזוי, איז זי שטענדיק געווען פריילאָך, נישט גערעמ, נאָר כמעט געזונגען ; אַ דיין קוויטשיק קול'כל געהאַט, אין איר שטימעלע איז

שמייכעלע — זיך שוין געהאט אפגעטאן ; און פון אינוועניק, וואו דאס הערצעלע האט זיך אזוי אומרואיק געהויבן — האט שוין עפעס גענומען ארויסשפארן א געלעכטערל, א דין געלעכטערל, א יונג געלעכטערל...

און וואס מער זי איז אויסגעגאנגען אנטער זיינע גלידער, גע-ווארן אויסגעברייט פון זיין הייסן אטעם, — מער ווייטאגלאך, מער צאפליק, איז איר געלעכטערל געווען ; דאס שמערצלעכע געלעכטערל האט באלד אזוי העל אויפגעפלאצט ; און ס'האט פון דאָרט אַרויסגעלאכט, טיף אַרויסגעלאכט איר יונגע מיידלשע דייפקייט...

דאָס שמייכעלע בלוז, וואָס איז פריער געווען זוניקהעל. יונגטלאך, ווי דער פרימאָרגן — האָט שפעטער, ווען זי האָט אָנגעהויבן גיין מיטן יונגמאַן, גענומען ווערן מאַטער, מאַטער און טיפער; מער עכט און ווייניקער זאָרגלאָז, ווייניקער שפּילעוו־דיק...

העכער איר הערצעלע האָט געקלאָפּט, ברייטער איז איר שמייכל געוואָרן, און דער יונגערמאַן האָט געזען דאָס ווען ער געמיט איר אַרום, ווערט דאָס שמייכעלע איינגעשרומפן, און אז מיט יעדן האַנט־דרוק, מיט איטלאַכע לאַסקע — גייט דאָס זיסע, ליבע שמייכלע צוביסלאַך אַראָפּ פון פנים, און געמיט זיך אויס; אין די בעקלאַך פאלן אַריין גריבלאַך, ס'מייכל געמיט זיך פאַנאָדער, און ס'געמיט דאַרויף קוועלן אַ טיף געלעכטערל, וואָס הערט זיך נישט, זעט זיך נישט, און לאָזט זיך בלוז פילן...

אזוי האָט ער גענומען זיין מער צערטלאַך צו איר, מער אַרויס־ווייזן זיינע לאַסקעס, און שוין אָנגעהויבן באַצייטנס איר צו קושן, ווי ער וואָלט דערמיט געוואָלט פאַרטרייבן דאָס זיסע שמייכעלע פון איר פּיצל פנים'ל, גענצלאַך פאַרטרייבן; וואָרים, ער איז געווען זיכער, דער יונגערמאַן, דאָס אין דער רגע ווען דער שמייכל גייט אוועק, לעשט זיך אויס ביז גאָר, אזוי גיט זיך דאָס הערצעלע איר'ס באַלד אַ ריס, און זי הייבט אָן צו לאַכן, הויך, הילכיק, צו לאַכן מיט אַ זיכערנעם געלעכטער...

צווישן טאָג און נאַכט, ערגעץ אויפן פעלד, ווען די זון איז אונטערגעגאַנגען, האָט ער זיך מיט זיין רויט בלוטיק האַרץ אויף איר יונגע ברוסט אָנגעשפּאַרט; זי איז אין אָנפאַנג געווען שטיל, אירע אויגן האָבן ליכטיק אָנגעקוואַלן, און האָט פיינלאַך געצויגן דעם אָטעם, וואָס איז כסדר געוואָרן שווערער פון זיין דריקן... און פון זיין האַלזן...

איר באַה'נט פנים'ל איז דאָן שוין געווען ערנסט, איר זיס

אז ס'פאלט נישט עפּים אראפּ ביי זיי, און מ'זאָל האָבן וואָס צו נעמען אין מויל אַרײַן?...

האַט זיך די מרס. בליקער באַרעכנט:

— ס'וואָלט נישט שלעכט געווען, נאָר וואָס וועט דער לענדלאַרד זאָגן: כ'וועל אים אָנלאָזן פּולע שטובן מיט מענטשן?..
— ער וועט נאָך גערן זעען. — האָבן זיך די שכנים געהאַלטן, — ביקאַז, זי וועט אַליין נישט קענען צאָלן די רענט, און אז זי וועט זיין מיט וועמען, — וועט ער האָבן אַ מנוחה'דיקן קאַפּ...
אַליין, זי זאָל זיך אַריבערציען צו יענעם אין אַ „בעדרום“.

— האָט זי נישט געוואָלט הערן; ס'איז איר אַ שאַד געווען אויפצונעבן כ'הויז; אז זי איז אַריינגעקומען אין די איינגעשטעל־טע שטובן, — האָט זי געהאַט דאָס געפיל, ווי איר מאַן וואָלט געלעבט, און נאָר בלויז געווען פאַר אַ שטיקל צייט אוועק; און באַזונדער, — ווי לאַנג זי איז געווען מיט'ן הויז זאָכן אינאיינעם, — האָט זי זיך נאָך אַלץ געפילט די אַלטע בעל־חבית'טע, כאַטש אַן אַפגעקומענע, ווען ביי יענעם אין „בעדרום“, האָט זי געוואוסט, וועט איר לטבן זיין אָפּגעהאַקט מיט אַלעמען . . .

אז די שכנים האָבן דאָס פאַרגעשלאָגן, האָבן זיי, נאָך איידער זיי האָבן געהאַט אַ רעכטן ישוב מיט איר, — שוין פון ערגיץ אויסגעקראַצט אַ מיידל, וואָס איז געבליבן ביי איר פאַר פיר דאלער אַ הודש אין דער טונקעלער „בעדרום“; זי האָט איר געלאָזט פאַר אזוי ווייניק געלט, כדי זי זאָל באַשטיין אַרייַן צונעמען נאָך אַ מיידל צו זיך אין בעט, — ס'זאָל איר אויס־מאַכן מער...
נאָר ווי ס'איז נישט, דערזענדיק די ערשטע פאַר סענט

נאָך איר מאַנ'ס טויט, און פון וואָס זי וואָלט זיך נאָר קיינ־מאָל נישט געריכט, — פון די שטובן, האָט זי אויפגעפנט די

מ'רס. בליקער איז געווען אין די בעסטע יארן, ווען דער מאן איז איר אָפּגעשטאַרבן; זייער אַ באַשיידענע פרוי, האָט זי זיך נישט געקענט באַלד נאָך זיין טויט אַרויסשטעלן „פערלען“ אויפ'ן „סטריט“, און נישט געוואָלט אַנקומען צו קיינעם נאָך טובות, אזוי איז זי געבליבן ווי אויפ'ן וואַסער; מיט די עטלעכע דאלער וואָס זי האָט יאָ אָפּגענומען פון דער לאַנדסמאַן-שאַפּטלאַכע סאַסיעטי, וואו איר גאָטזעליקער מאן און שפּיזער האָט פון פאר אַ סך יאָרן באַלאַנגט, — האָט זי קוים געהאַט צו באַצאלן די רענט, און זיך אויסצוקויפן מיטן לעבן פון אַנדערע, זייטיקע חוב'לאַך, און באַלד ווייטער נישט געהאַט מיט וואָס דעם טאג אַבערצוקומען...

נישט אזאָ עלטערע פרוי נאָך, איז איר פונדעסטוועגן גאָר נישט איינגעגאַנגען, צוליבן כבוד און אַכטונג צום געשטאַרבענעם מאן, מיט וועלכן זי האָט אָפּגעלעבט מער ווי דרייסיק יאָר, זי זאָל שוין אינגיכן וועלן חתונה האָבן פאר אַן אַנדערן, און ווען אפילו יאָ, — מאַכט זיך שוין אונטער דער האַנט ווי מ'וויל, אַ לייטישער מאן?...

האָבן שכנים, גוטע מענטשן, וואָס האבן צוגעזען איר עלנט, — אַן עצה געגעבן, אז זי זאָל זען וועמען אַריינצונעמען אין די שטוב; פיר שטיבלאָך, קיין עין־הרע — פול אָנגעשטעלט מיט, ווען אפילו נישט „איי־וואָן“ אָבער אלץ „פאָרניטשור“, און איין מענטש אליין דרייט זיך אין זיי אַרום, זאָל זי וועמען אַריינעמען, און קודם האָבן צושטייער אויף רענט; און אז מ'האַלט שוין נאָך אַ מענטש, אָדער צוויי, ווי געשיקט זיך,

ווי די אנדערע פרויען, וואָס גיבן זיך אָפּ מיט האַלטן מיידלאַך אין "באָרד", — צו באַרייסן, נעמען פאַר יעדן ברעקעלע מיט גאָלד צוגלייך, און האַלטן דאָס שלאָפן זייער'ס נאָר פאַר אַ זייטיקע זאַך...

די מרס. בליקער האָט גאָר אַליין נישט געוואוסט, וואָס די מיידלאַך לאַך רייסן זיך צו וואוינען ביי איר; דאָס מיידל ווידער וואָס האָט דאָ געוואוינט, האָט זיך אויסגעוויזן, אַז זי מעג גאנץ דרייסט אינדערפרי לענגער שלאָפן מיט אַ האַלבע שעה; און אויף דער האַלבע שעה קוקנדיק, — שוין געקענט אויף דער נאכט לענגער אויפזיין — צוויי שעה, וואָס ס'האָט אַ סך אויסגעמאַכט; אויפגעשטאַנען שפעטער, האָט זי זיך, וואָס דער אמת, צוגעאיילט ביים אַנטאָן, און דערפאַר שוין נישט באַדאַרפט צו „וואַרקן" גאָר, נאָר גלייך נאָכן ערשטן שפּרונג פון די שטיגן, — אַריין אין אַ „סטריט-קאַר", געכאַפט אַ "באָס", אַרויף אויפן "עלזווייטאַר", צו גאָר זיך אַראָפּגעלאָזט אין „סאָבוויי", וואָס ס'האַרץ האָט איר געגלוסט, און אַ קליין ביסל שפעטער שוין געזעסן ביי זיך אין „שאַפּ", און געאַרבעט..

און אזוי ווי מיידלאַך וואָס נאָלן זיך צו איר איינדינגען — זיינען געווען לרוב, איו זי רק געווען פאַרטאָן, די מרס. בליקער, מיט די שטיקלאַך שטיבלאַך, זיי אויסצוברייטן אזוי, ס'זאָלן קענען וואָס מער מיידלאַך אין זיי אַריין, און געהאַלטן אין איין מאַכן פלעגער: זי וועט אַריינשטעלן דעם "רעסער" אינם פינסטערן שטיבל, וועט זי האָבן אַן אַרט וואו אַוועקצורשטעלן אַ בעט; אַראָפּשטעלן דעם טיש פון „דיינינג-רום" אין "סעלער" אַריין, — אין פאַרגעוויס דאָ אַן אַרט פאַר אַ בעט; און זיך מיט אַמאָל דערזען אין פולע שטובן מיט בעטלאַך, אין וועלכע ס'שלאָפן מיידלאַך, און זי, די בעל-הבית'טע, דרייט זיך אַרום, היט זיי מוטערלאַך אָפּ, דערלאנגט זיין פון אַ גלאַז

אויגן; ארויסגעהאנגען א „טרלעט“, און ביז ווענ-וואָס, דער-ווייל גערעכנט, געמאָסטן די שטובן: אז זי זאָל צערוקן די טישן, איבערשטעלן ס'מעבל, א סך שטיקער וואָס זיינען גאָר אינגאנצן איבריג, דער מאַן לעבט נישט, — ארויסוואַרפן, אזוי קען זי דרייסט אויפשטעלן עטלאכע בעטלאַד, ס'זאָלן זיך קענען דערהאלטן נאָך מיידלאַך; און ווען די אנדערע מיידלאַך, — האָט זי באַרעכנט — וועלן איר, ווייל ס'וועט זיי אויסקומען צו שלאָפן אינאיינעם, אין איין שטוב, אפילו צאָלן מיט א דאלער ווייניקער, — וועט זי נאָך אויך גאנץ שיין האָבן...

און שפעטער, ווען ס'האָט זיך אויף דעם ארויסגעהאנגענעם „טרלעט“ אריינגעוויזן א פריש מיידל, וועלכע איז אויך באַ-שטאנען צו בלייבן פאַר די זעלביקע פיר דאָלער, אַלס שותפ'טע צו דער אנדערע העלפט פון בעט, וואָס אינ'ם פינסטערן „בער-רום“, — איז זי פלוצלינג דערגאנגען, דאָס א חוץ וואָס מ'האָט פון די ביידע מיידלאַך פאַרן שלאָפן, באַלד אזוי פיל — ווי די גאנצע רענט וואָס זי ברויך צאָלן, איז נאָך דאָ ביי זיי א קוואַל פון פרנסה; די דאָזיקע מיידלאַך, אז זיי קומען א היים נאָך דער אַרבעט, — מאַכן זיי זיך ס'רוב אַליין „סאָפער“; און דאָס וואָס זיי לאָזן איבער און דערעסן נישט, קען זי זיך אויך גאנץ שיין דערנערן דערפון; און ווער רעדט, אז זיי גיבן איר דאָס געלט, זי זאָל פאַר זיי קאָכן — קויפט זי באַלד ראשית, פאַר ווייניקער, ווי מ'לאָזט איר איבער און קאָכט ווידער, מעשה בעל-הבית'טע, אזוי, אז דער וואָלף זאָל זיין זאָט און די ציג גאנץ; זיי זאָלן האָבן צו דער זעט, און זי אַליין — אויך נישט בלייבן הונגעריק...

די מיידלאַך ווידער איז דערמיט געווען גוט, נישט ווייל זיי האָבן געהאַט דאָס עסן, אהיימקומענדיק, — שטיין אויפן טיש, נאָר ווייל די מרס, בליקער איז געווען אַן ערלאַכע פרוי, א גרינע אין די ביזנעס, און נישט געוואוסט נאָך פאַר דער האַנט

די מרס. בליקער, כאַטש זי איז נישט געווען צונעוואוינט, מיידלאך זאלן זיך ביי איר אין שטוב חבר'ן מיט יונגעלייט, האָט פונדעסטוועגן, אז זי האָט געזען: מ'פירט זיך אָרנטלאך אויף, זיך נישט וויסנדיק געמאכט:

— וועלל, ס'זאָ וועלט! — זיך געטראַכט, — אז אַ מיידל וויל ניין מיט אַ באַי וועט זי זיי שטערן?... דערצו אז זי שטייט-אין ביי זיי אין דער האַנט?...

און די מיידלאך אליין, אזוי גיך ווי זיי זיינען פארטיק געוואָרן מיט זיך: אָפגעגעסן, זיך איבערגעטאָן, אָפגעמאָלן ס'פנים'ל, — מכתמא אַריינגעלאָפן מיט אַ גדולה צו די באַיס, זייערע באַיעס, און דאָ מיט אַ מאָל דערזען ווי די אלטע מיידן זיצן אזוי פאַרפלאַמט, און אַרבייטן אַריין אין זיי, — איז זיי שיער נישט גוט געוואָרן פאַר צרות...

— אזוי גאָר?... מ'הייסט אַ באַי אַריינגיין פאַר אַ ווילע אהער, זיינען זיי אזוי פאַרשייט, און ווילן אים גאָר אָפריידן?... און גראָד ווען די מרס. בליקער האָט זיך געהאַלטן אין באַדינגען מיט אַ פריש מיידל, פאַר וועלכע זי האָט שוין געזאָלט אויפשטעלן אַ בעטל — זיינען די ערשטע צוויי מיידלאך אַריינגעפאלן מיט אַ גוואַלט:

— מרס. בליקער, מיר מופן!... איר קענט איר אָפגעבן אונזער בעט!...

איז די מרס. בליקער געבליבן שטיין ביז צום צייכן. — פאַרוואָס?... ס'טויג אייד נישט?... אזוי שלעכט האָט איר זיך ביי מיר, איר גייט אייד זוכן בעסערס?... — ניין! — האָבן די צוויי מיידלאך גע'טענה'ט, — אזא יאָר שוין צו אונז ס'א וואוילע פרוי איר זענט, און ווי גוט ס'איז שוין ביי אייד צו וואוינען, נאָר נישטמער, — ס'איז נישט פאַר אונז... ס'איז נישט פאַר אונז...

האָט די מרס. בליקער געמיינט: די מיידלאך האָבן אפשר פאַר-

מילך, א זעמעלע מיט פוטער, א ביסעלע קרים, און האָט זיך
 ביי זיי אזוי גוט, אזוי גוט — — — — —
 — — — — — און נישט געוואוסט, נישט זי, אזוי די מיידלעך,
 פון דער צרה, וואָס האָט זיך דאָ אויף זיי אָנגעלייגט...

אויף דעם אייגענעם „פלאַר“, צו די „בעק“, האָט געוואוינט א פרוי,
 די „נעקסטדאָריקע“ פון די מרס. בליקער, — איינע פון
 יענע ווייבלעך, וואָס האָבן איר לכתחילה גע'עצה'ט דאָס צו
 טאָן, — אויך א וואוילע און א בכבוד'ע, נאָר דאָס איינע
 אומגליק, וואָס זי האָט געהאַט זיצן אין דער שטוב עטליכע
 דערוואַקסענע מיידלעך, עלטערע מיידלעך, וואָס האָבן גע-
 באַך, פאַר קיין שום אידישע טאָכטער געזאָגט, — נישט גע-
 קענט קיין שדוך טאָן..

און די דאָזיקע אלטע מיידלעך האָבן, ווי געוויינטלעך, אז
 זיי האָבן זיך עטלעכע מאָל אין טאָג דורכאַנאַנד געטראָפן
 ביים אַריינ-אונטער-גלייך אינם זעלביקן הויז, — מיט די
 אַנדערע מיידלעך, וואָס האָבן געוואוינט ביי די מרס. בליקער,
 געמאַכט צווישן זיך באַקאַנטשאַפט, און באַלד געוואָרן היימיש;
 און אזעלכע מיידלעך ווידער, ווי די וואָס האָבן געוואוינט ביי דער
 מרס. בליקער, יונגע שאַפֿ-מיידלעך, האָבן דאָך ווי ס'גייט זיך,
 — געהאַט יונגעלייט, באָים; באָים, אויף וועלכע זיי האָבן
 דערווייל ווייניק נאָך געקענט טראַכטן, — האָט דאָך אַלנפאַלס
 אַזא יונג מיידל, ווען דער באָי האָט איר צוגעפירט אַהיים, גע-
 דאַנקט גאָט וואָס זי האָט אים וואו צו הייסן אויף דערווייל
 אַריינגיין; וואָרים, זי האָט דאָך פאַרט נישט געוואָלט, אז
 דער אייגענער באָי זאָל זען, וואָס זי עסט... און ווי זי טוט
 זיך איבער און אַנדער דרעסקעלע, אזוי האָט זי געזאָגט צו אים:
 — גיי דערווייל אַריין צו דער „נעקסטדאָריקע“; נישטקשה,
 ס'זיינען דאָרט אויך באַראַן מיידלעך, און דו וועסט זיך קענען
 גאַנץ גוט „ענדושאַען“, ביז איך אליין וועל זיין מיט אַלעמען...

האָבן די מיידלאַך גע'טענה'ט:

— גאָרנישט; זיי האָבן חלילה צו איר גאָרנישט; די וואוינונג געפעלט זיי זייער און זייער, נאָר זי קען דאָך נישט וועלן, זיי זאָלן דאָ ויצן און צוקוקן ווי די אַלטע מיידן פון דער "נעקסטדאָריקע" רעדן אָפּ זייערע באַים? ... נישט קענען אַריינקומען מיט אַ באַי אין שטוב אַריין, אז מ'זאָל נישט מער זיין זיכער מיט אים?...

האַט די מרס. בליקער קורס-כל אויסגעלאָזט איר ביטער האַרץ צו די אַלטע מיידנ'ס קעפּ, און זיך נאָכדעם ערשט אַרומגעזען, דאָס אויב זי וויל האַלטן מיידלאַך אין „באָרד“, וועלן זיי זיך דאָ אויף קיין שום אופן נישט קענען דערהאַלטן ביי איר, און זי האָט אַוועקגעמופּט...

אין די נייע "רומס" אָבער איז איר שוין נישט געגאַנגען אַזוי מזל'דיק; זי האָט זיך נעבאָך געבראַכן דעם קאַפּ, און נישט געקענט דערגיין, צי דערפאַר, ווייל דאָס אָרט איז שוין נישט אַזוי גוט, און ס'איז זיך שווער פון דאָרטן צו דערשלאָגן צו אַ "קאַר", און „על"סטיישאַן, אָדער — ווייל ס'האָבן זיך גלאַט געמאַכט שלעכטע צייטן; און אז ס'האַט זיך שוין ווען אַמאָל יאָ אָפּגעזוכט אַ מיידל און זיך באַדונגען מיט איר פאַר אַ דריטל געלט — האָט זי טיפּ-אַפּגעזויפּצט, די מרס. בליקער: — וואָס זאָל מען נעבאָך טאָן, אז דאָרט וואו מ'קען לעבן, לאָזט מען נישט לעבן — וואָס זאָל מען נעבאָך טאָן?...

לירן רעם "רושאב", און שעמען זיך אויסצוואַגן; אָדער אפשר נאָר געקריגן אַרבייט ווייט־אוועק, און זיי "מופן" נענטער צום אָרט, און זיך דעריבער נישט אזוי שטארק מצער געווען, צום האַרץ גענומען; דערצוגאָך, ווען די דאָזיקע מיידלאַך זיינען אַרויס, זיינען שוין אויסצומאָרגנס אַנדערע צוויי מיידלאַך אויף זייער אָרט געווען. און ס'בעט האָט זיך אפילו נישט באַוווּן איין נאכט אַפצורוען, וואָס האָט זי זיך דאָ ווידער געהאַט ס'לעבן צו נעמען?...

ביי די פריש־אַריינגעמופטע מיידלאַך זיינען די אַלטע מיידן פון אַקעגנאיבער, שוין נישט געווען אַזעלכע נאַראַנים, — זיי זאָלן וואַרטן ביז יענע וועלן צו זיי אַריינשיקן די באַים, נאָר טאָקי באַלד אַרויס אויסגעפּוצט — זיי אַנטקעגן, זיי געשלעפט, אָפּגעריסן די פּאַלעס, פּראָסט נישט געלאָזט אַריינגיין צו זייערע "גורלס", וואָס האָבן זיך אויפגעהאַלטן ביי די מרס. בליקער אין שטוב...

די מיידלאַך וואָס האָבן נישט געקענט ס'הווי, און נישט געוואוסט פון דעם בראַנד פייער, — האָבן פּלוצלינג באַקומען צו פילן, די באַים ווערן אַנדערש, איבערגעקערט; זאָגנ־צו צו קומען און קומענ־נישט; קומען יא, איז אַפנים, ווי פאַר יוצא־וועג, און קוקן זיך נאָר אוועקצורדייען, אזוי ווי ס'וואָלטן גע־שטאַנען אַנדערע הינטער זייערע פלייצעס, און זיי געשלעפט; און ווען די אַנדערע, האָבן זיי טאָקי דערשמעקט — זיינען די "נעקסטדאָריקע", אזוי זיינען זיי אויך געקומען צו דער מרס. בליקער, וועלכע האָט זיך אפשר גראָד ווידער געקליבן אויפצו־שמעלן בעטן, — מיט דער אייגענער מעשה:

— זיי וועלן נישט לענגער בלייבן שטיין ביי איר, און זי קען שוין מאָרגן אַריינעמען אַנדערע מיידלאַך אויף זייער אָרט... איז די מרס. בליקער אויף אַ רעכט־נאַמט געוואָרן דער־שראָקן און נישט פאַרשטאַנען:

— וואָס ס'טוט זיך דאָ אַזעלכעס, וואָס די מיידלאַך אַנטלויפן כסדר, און קענען זיך נישט דערהאַלטן ביי איר?...

נע פאר פאלק האט זיך אפגעריסן אהער, און דערצו נאך אריינגע-
נומען ס'קינד, אזוי איז אויבן מיט אמאל די געטלאכקייט געווארן
יואכנדיק ; ס'אטעמען פון דער שטילקייט זיך אויסגענומען, גע-
ווארן אויסגעגאסן...

דער קעלער האט גענומען שלאגן מיט לעבן ; אינם גראען
עלנט, אינם חושך, האט גענומען זינגען ס'קינד, ווען ס'האט זיך
ארומגעכאפט מיט די ליבע טאטע-מאמע, און זיי גענומען דערציילן
פון די גרויסע נסים וואס זיינען מיט אים געשען פאר א גאנצן
טאג; אזוי האט פון דעם קינדס גדולה, די הערצער ביי די
יונגע טאטע-מאמע זיך גענומען הייבן, זיך הויך-דערפרייען,
אויפפלאמען העליש, און ווי מיט זילבערנע קרוינען אויף זייערע קעפ,
מלכות'דיקע קליידער אויפן לייב — גענומען שפרינגען, שטור-
טאנצן, אין דרייען ארומגענומען, ליכטיק געמאכט דעם פינסטערן
קעלער, אים געוואלט צעשפארן :

— אונזער קינד... אונזער קינד... אונזער, אונזער איינציג

קינד...

האט זיך די אויסגעטריקנטע מויד אויבן אין די שטובן איבערגע-
נומען, און אפשר גאר זיך פארשעמט, וואס דאס פיצעלע קינד קען
אזוי פארזיסן ס'לעבן אונטן אין קעלער, מער, ווי דאס רייכע
אויסגעשטאמע און ליידיקע הויז אירס.

א גאנצן טאג ווען דער קעלער האט גערוט, האט נאך די
מויד ווי ס'איז געאטעמט מיט דעם שטילן הויך פון איר רייכ-
געבעמעהיים ; אבער אז עס איז געקומען אין אונט, האט איר
דער קעלער די שמחה פארשטערט, און זי האט גענומען לויפן א פאר-
ס'טע בינעט ווי א מויד פאר וועלכער ס'ווערט פלוצלונג ליכטיק,
און זי זוכט מיט יעדן אבר פון איר קערפער זיך ערגעץ צו פאר-
שטעקן...

ציטערט ביי די אלטע מויד די הויט אויפן לייב, נעמען זיך שמאל

ס'הויז האט פארנומען אן אלטע מויד מיט קנייטשן אין פנים, און שוין גראַע האָר אין קאָפּ; אַ שטיל מאַגער באַשעפּעניש וואָס איז געווען אזוי מאַגער און איינגעטריקנט ווי אַ דין ביימל, וואָס וואַקסט אויף אַ טרוקן זאַמדיקע ערד, און האָט נישט פון וואַנען צו ציען קיין זאַפט, קיין חיות...

אין קעלער פונם זעלביקן הויז האָט געוואוינט אַ יונג פאַר-אַרבעט פאַר פאַלק מיט אַ קינדעלע; ס'האָט בלויז געהייסן, זיי וואוינען אין קעלער, אָבער ריכטיק האָט זיי דער קעלער ווייניק פאַר די אויגן וואָס אָנגעזען... בלויז אויף דער נאַכט, איז ס'יונגע שווער-פאַראַרבעטע פאַרפאַלק געקומען אַהיים, אַריינגענומען דאָס פיצל קינדעלע, וואָס זיי האָבן ביים אוועקגיין אין דער פרי, — אָפּ געגעבן אין פרעמדע הענט, און זיך ערשט אין אווענט מיט דעם רעכט געפרייט אין קעלער...

ביימאָג איז דער קעלער געווען טויט; האָבן דאָן אויבן אין די שטובן פון הויז, זיך געצויגן לאַנגע מאַנאַטאַנע ניגונים פון די אלטע פאַרוועלקטע מויד, וואָס איז אזוי ווי אַליין געווען אַ שטיק פאַרגעסן ליד; דעם גאַנצן גייענדיקן מאָג האָט דאָרט געשפּילט די שטילקייט, די געלאַסענע שטילקייט, וואָס אין געלעגן אזוי בהרחבה'דיק צעלייגט איבער אַלע שטובן; די געטלאַכע האַרמאָניע האָט פאַרבאָפּט און אוועקגעטראָן אין אַ ריין לויטער וועלטעלע, וואו עס האָט געלעבט און געאַטעמט אין ריינעם קלאָרען עטער דאָס אלטע מיידל, ווי אַ שמעטערלינג צווישן בלומען...

אין אוונט האָט די שטילע האַרמאָניע אירע צעשמערט דער פאַרשאַלענער קעלער; אין אוונט, ווען דאָס פון דער וואַנגעבאַקע-

מענטשן אין די אויגן, דורך פייערדיקע רייפן, מען זאל באוואנדערן זייער גבורה...

די הינט פליען מיט אזא אימפעט ווי די לייבן, און צעלייגן דאס הויז... א פינסטער געיעג מיט א געבילעריי פון הונגערדיקע, אויסגעהונגערטע און אומצופרידענע הינט, און איר דין שארף קולכל וואס איז אזוי פארביסן, ווילד, — שרייט זיי איבער:

— טאנצט, שפרינגט, ווייזט, הינט, וואס איר קענט!...
האָבן די טאטע־מאמע אונטן זיך אוועקגעזעצט, אריינגענוי מען זייער פיצל קינד אין דער שוים און געבליבן צום טויט־דער שראקן; און אזוי זיצנדיק, פארהאלטן דעם אַטעם, גענומען טראגטן וועגן דער מויד אויבן וועלכע איז אזוי ווי געוואָרן איבער געקערט, אינגאנצן אַן אנדערע; פריער, דערמאנען זיי זיך, — פלעגט זי גאנץ־שיין זיך באגריסן מיט א שאַקל פון קאפ, און איצט, — קען זי זיי, אזוי ווי זי וואלט עפעס צו זיי געהאט, נישט קוקן גלייך אין די אויגן אריין...

און אז זיי האָבן זיך פאַרט איינגעשטעלט איר איבערצורפרעגן:

— וואָס ס'איז מיט די הינט, וואָס זי מאַכט זיי יעדן אַוונט אזוי ווי זיי קומען אַהיים, — אזוי ווילד?...

האַט זי זיך אויף זיי אָפגעריסן:

— און וואָס איז מיטן קינד, וואָס איר פאַרשרייט מיט דעם

ס'הויז?...

האָבן זיי אויסגעבטל'ט אלע ביזנעס חלומות צו איר קאפ, צו אירע הענט־אונדפיים, און צו איר לייב־אונדלעבן; און פון גרויס צער, ווייטאַק, — וואָס אזא אלטע מויד שטעכט זיך אויס די אויגן מיט זייער קינד, — עס גאָכמער געטוילעט צו זיך, און שטיל לערהייט פאַרזינקען דערמיט אין גרויס מתיקות... שטילערהייט געזעסן, אָנגעשראַקן פון דער מויד מיט אירע ביזנעס הינט, און ערשט געהאַט א מעגלאַכקייט צו טראַכטן איבער דעם ביטערן מול פון זייער אַרים קינד, וואָס איז אזוי עלנט, האט נישט קיינעם

צונויף די ליפן, און זי ווארפט זיך אין אונסטן דעם גאנצן
אונט, ווי לאנג דאס קינד צינט-אין און באהעלט, און באזעלט
דעם קעלער...

ברעכט זי זיך דעם קאפ :

— וואס זי זאל טאן צום קעלער, ער זאל אנטשוויגן ווערן.

אדער, ווייניקסטנס, אים נישט הערן אזוי ?...

ברענגט זי אויף אים אן הינט ; נישט זיך צו פארענטפערן :
זי לעבט נישט בלויז פאר די ליידיקע ווענט, און אז ס'איז ווירקלאך
פאראן לעבן אין די שטובן, דאס לעבן פון הינט — נאר איינצוי-
שטילן טאקי מיט זיי דעם קעלער ; פאר דעם פינסטערן אונט,
ווען דער קעלער כאפט זיך אויף, נעמט לעבן, דאס קינד צווינגט
זיך, און טאטע-מאמע נעמען זיך פאר די הענט, ווערן ווי פאר-
שכור'טע און לאזן זיך אוועק אין גאלאפ :

— הרשע !... הרשע !... אונזער קינד !...

שטייט אויף די אלטע מויד און וויל זיך פארטויבן, דערוויי-
טערן פון קעלער, נישט שפירן אים אזוי שטארק ביי זיך, און
נעמט אדורכיאגן די הינט :

— טאנצט, שפרינגט, און לאזט אייך הערן, הינט ; פאר-
שרייט דעם קעלער, פארשרייט דאס קינד, די מענטשן, ווי ס'זאל
גאר נישט זיין אונטן...

ס'ונגע פאר פאלק וואס אין קעלער איז נישט איינמאל, אהייסקר-
מענדיק אין אונט, געווארן דערשראקן פון די קולות אויבן, אין
די שטובן, און זיך איינס-ס'אנדערע געפרעגט :

— וואס ס'איז מיט דער מויד דארט אויבן, וואס זי האט
אנגעלאזן א הויז מיט הינט ?... צו פאר לאנגווייל, קיין משוגעת
זאל זיך אין איר נישט אנכאפן, אדער זי האט זיך אנגענומען זיי צו
דעסירן פאר א צירק, וואו זיי וועלן שפעטער דארפן שפרינגען פאר

גאנצער צווענדיק זייער צער, ווי זיי ליגן און קלאגן אויפן
 פנים, צוליבן טויט פון זייער קינד, ווי די וועלט וואלט זיי אונטערגע-
 גאנגען, האט זי יא עפעס גענומען באגרייפן, די אלטע מוידה, אז דאס
 אריינע קינד איז געווען פאר טאטע-מאמע פיל מער ווי די שטילקייט
 פון די שטובן פאר איר.

א גאנצן טאג, וואס זאל זיך אויף דעם אומקוקן, — אויב ס'גייט
 נישט אמאל צו לייכט ארויס אויף א קאלט וועטער, און ס'איז
 נישט צו שווער אנגעפעלצט אויף א היץ; ביז, ס'האט מסתמא
 פון צו לייכט גיין אנגעטאן אויף דער קעלט, אדער — צו שווער
 אין א הייסן טאג, זיך קראנק געלייגט, און... געשטארבן...
 ס'ברויך עפעס אנקומען צו א וואושנע חולאת, אזא עופה'לע,
 — ס'זאל אוועקגיין?...

ס'קינד איז פארגאנגען, האט דער קעלער אויפגעהערט צו לעבן;
 געווען טויט מיט אלעמען; און ס'יונגע פארפאלק האט ערשט
 דערשפירט דעם חושד, דעם גוואלטיקן חושד, וואס האט זיך אויף
 זיי ארונטערגעלאזן, און געדיכט אנגעזעצט...

שטיל איז געווען אין אונט, וואו זיי זיינען געקומען, און פינף
 מענער; זיי שטילקייט האט פון זיי ארויסגעוויינט, ארויסגעקוקט
 מער, און זיי גרויס און טיף עס איז געווען דער צער פון די
 טאטע-מאמע, אזוי לייכט איז איצט געווען די אלטע מויד אויפן
 הארץ; מיטן אפשטארבן פון קעלער האט ביי איר אויפגעלויכטן
 די וואיקע הארמאניע פון די שטובן... זי האט גיך אויף דער מיר
 נוט אפגעשאפט די מאדע פון הינט, און זאגאר גענומען ווערן צוריק
 פריינטלאך ווירוען אמאל צו די לייט אין קעלער, און זיי באגריסן:
 — גוט מארגן... גוט יאר...

דעם יונגן דערשלאגענעם פארפאלק האט די פריינדלאכקייט
 אירע געשטאכן; זיי האבן מיט אמאל דערשפירט, אז נאר דער בעס
 וואס האט ביי איר געברענגט צו זייער פיצל קינד, און עס אפשר
 פון דער וועלט אוועקגעברענגט, — האט דאס געהאט אנגעטריבן
 א פולע שטוב מיט הינט...

די מויד האט זיך בארענטפערט:

— כ'וואלט גאר קיין מאל צו זיי נישט געהאט, ווען נישט דאס
 קינד; עס איז איר געווען: כאטש נעם און אנטלויף פון הויז...

זייער אלעם גוטן דאך נישט געקענט באפארבן זיין אַרױם לעבן, ווייל אַרױספאלנדיק פון זייערע ווייכע טרייסלענדיקע הענט, איז ער קומענדיק אַהױב — געבליבן צען מאָל מער, און אפשר הונדערט מאָל מער עלנט, ווי איינער וואָס האָט גאָר קיין מיידלאַך נישט; אין דרויבן איז געווען אזוי ליכטיק, האָט אזא נרויסע ליבע יונגט אויף אים געשטראַלט, יונגע מיידלאַך געפלאַטערט מיט זייערע שוואַכע הענטלאַך ווי טויבן מיט די פליגלאַד, און אין דער היים מוז ער נאָכער בלייבן ליגן אליין, ווי פאַר אַ שווערע אָפּקומעניש, און ווערן אַרומגענומען פון אזא מרה שחורה, ווי די עלטער וואָלט אים מיט אַמאָל באַהערשט, ווי די עלטער אליין זאָל זיך האַבן אוועק געשטעלט ביי אים פון דער רעכטער האַנט, מיט דער פולער וואָג אונטאַם, און זיך מיט אים גערייצט:

— גוט אזוי, אויב דו האָסט נישט חתונה...

האָט ער לכתחילה געזיכט אויסצומיידן די שטוב, וואו די עלטער האָט אויף אים געוואַרט, און געזוכט צו זיין דאָרט, וואו ער פילט זיך יונג, אויפגערוימט, און ווייסט נישט פון מרה שחורה; אָבער וואָס מער ער האָט געלעבט, געלאַכט, זיך געפרייט — האָט ער אלץ מער אַרױסגעזען זיין עלנט; אז אין זיין גאַנץ לעבן איז נישטאָ מער ווי די בלעזלאַך שוים, וואָס שמעלן זיך אָפּ אויף די כוואַליעס, בשעת די כוואַליעס אליין ווערן ערגיץ אוועקגעטראָגן מיטן שטראָם.

און ער האָט חתונה געהאַט...

חתונה געהאַט, איז אים מיט אַמאָל קלאָר געוואָרן פאַר די אויגן; זיך אָפּגעטרייסלט פון די מיידלאַך, האָט ער זיך געפילט קרעפֿטיק, ווי איינער וואָס גייט אַרױס פון אַ קאַלט־שניידיק וואַסער. — שוין גענוג זיי אוועקגעשיינקט אומזיכט פאַר אזוי פיל

יאָרן, זיינע שמייכלן...

פאַר אים האָט געלויבטן דאָס ליבע געשטאַלט פון אַ יונג

פארלארענע יארן

איזידאָר וויינשל האָט שפּעט חתונה געהאַט ; חתונה געהאַט שפּעט, ווייל ער איז געווען אַ שיין בחור'ל, אַ שלאַנק געוויקסיג קער, אין וועלכן מ'האַט זיך לייבט געקענט טועה זיין, און מיין גען : ס'איז אַ יונג בילד־שיין מיידל, איבערגעטאָן אין אינגל־שע קליידער...

וואָס האָט אים געטוינט חתונה צו האָבן, געמען אַ ווייבל, און ווען אפילו אַ יונג שיין ווייבל, וואָס זאָל זיך דארפן עלטערן, ווערן אַ ברייטע, צעשווימענע אידענע, — ווען ער קען שטענדיק דיס האָבן אַ יונגיטשקע מיידעלע, אַ צאַרט טייבעלע, וואָס זאָל אים פאַרויסן די טעג ; און אויב ער אליין ווערט עלטער, געמט אויף זיך יאָרן, בלייבן יענע מיידלאַך פון זיין עלטער הינטערשטעליק, און עס קומען אזוי ווי פון אַ קוואַל אַרויס — פרישע, יונגיטשקע מיידעלאַך, וועלכע חבר'ן זיך מיט אים נאָך מיט מער פייער, מיט מער ברען, און מאַכן זיך גאָר נישט וואָס ער איז עלטער געוואָרן... ער איז זיך אלץ אַ בחור, און קיינמאָל נישט קיין אַלטער בחור ; זיין יונגקייט בלייבט, פונקט ווי ביי די יונגע מיידלאַך, וואָס בייטן זיך מיט יעדן טאָג, אויף יונגערע... יונגערע... זעט נישט די קנייטשלאַך אויפן שטערן, די גערונצלעקייט פון דער הויט אויף זיין פנים, פונקט ווי מ'קען עס נישט זען ביי די מיידלאַך, וואָס זיינען יעדן טאָג אנדערע ביי אים.

און חתונה געהאַט האָט איזידאָר וויינשל, טאַקע ווייל ר'האַט אזוי פיל מיידלאַך געהאַט. די אלע מיידלאַך, ווייזט אויס, האָבן מיט

אבער דייטלאך פילן ווען ר'הייבט אן צו זיין אליין, אפילו ווען זי איז מיט אים...

און ער טראכט :

— שוין־זשע איז זי נישט בכח, דאס יונגע ווייבעלע, זיין מלאכל, צו פארטרייבן די שאטנס ווירוען ער איז געווען אליין, און אנהאלטן מיט זיך די ליכטיקע טעג — זיי זאלן פאר אים כסדר לויכטן, ס'גאנצע לעבן?...

— און אויב זי איז, ס'ינגע ווייבל, זיין מלאכל, נישט מער ווי אויף דערווייל א ליכט, מיט וואס ווידער איז זי מער אויסגעצויגן נומען פון יענע אלע ליכטיקע מיידלאך, וועלכע האבן רגע'ס גע' לויכטן, און ווי די שטערנדלאך אין הימל פארגאנגען, אז דער טאג האט גענומען אויפקומען פון שלאף?...

ס'אליין, דאס יונגע מלאכל, זיין ווייבעלע ; זי איז נישט מער פאר אים וואס זי איז געווען לכתחילה; זי האט זיך אויסגעליידיקט, געבליבן הויל, און ער ליגט אליין א פינסטערער בוי איר, פונקט ווי פאר יענער צייט — אפילו ווען זי דרייט זיך ארום אים, גלעט אים, לאשטשעט אים, האלט און קושט אים...

ס'איז א מאגער דאך באשעפעניש, אן שום ריין, בליאסק, — ביי וועלכע ס'וועט אים נאך אויסקומען אויסצוגיין ; אפצושלאפן זיינע טעג און נעכט, ביז ער וועט איינשלאפן אויף אייביק און פאר אלע מאל, און שוין נישטמער האבן פאר קיינעם אויפצורשטיין...

— טראַט־טראַטאם !... — וועקט די טיפע מרה־שחורה און רייסט פון איר שטיקער, א יונג זילבערן קול'כל פון א פיצל קינד דעלע, — וואס איז דא אזוי שטיל? ... כ'וועל נישט לאזן שטיל זיין, וואו איר בין !

בא'חנ'ט מלאכל, וואָס האָט פאַר אים געשוועבט, אין אים אַרייַן געזונגען, און פאַרטריבן אַלע שאַטנס פון דער מרה־שחורה, וועלכע פלעגן אַנפֿילן זיין האַרץ, ווען ער איז געווען אַליין ; ער האָט שוין מער נישט באַדאַרפט פאַרפּאַלן ווערן צווישן בערג מיידלעך, אַוים מורא, ער זאָל אַ רגע נישט בלייבן אַליין, מיט זיך, — ער איז שוין זייט דאָן מער קיינמאָל אַליין נישט געווען ; דאָס שיינע יונגע ווייבעלע, די ליבע פון דעם יונגן מלאכל, איז געווען מיט אים, אים דערפֿרייט. אַלע מאָל — גלייך, אַלצאיינס ; און האָט זי אים הויך אויפֿגעהויבן, אַמאָל גאנץ הויך, דערהויבן — האָט זי אים אויך פאַמעלאַך געלאָזט אַראָפּנידערן, און מיט חכמה, קיינמאָל נישט צו פֿיל, נאָר ביז אַ געוויסן שטאַפֿל, אז ער זאָל זיך נישט קאָנען אָפּמילן פון אירע פלאַמען, נאָר ס'זאָל עפעס בלייבן ביי אים, אַ פֿלעמל אַ קליינס, אַ נר־מיד'ל, דאָס באַשטענדיקע פֿלעמל מעלע וואָס ביי מאַגיאַנ־ווייב, וועלכעס פאַרלעשט זיך נאָר דאָן. ווען ס'שטאַרבט עמיץ פון זיי...

איזידאָר האָט געלעבט און געלאַבט, נאָר ווער ס'איז געווען אַ מבין, האָט געזען, ווי דאָס געלעכטער ביי אים ווערט מאַטער, און נעמט זיך אַוים צוגלייך מיט די זיסע, זאַפטיקע האָניק־טעג, האָניק־וואַכן, וואָס ווערן אַלץ טרוקענער, מאַגערער און הערן אויף צו טריפֿן מיט אַזא גרויסע שפע...

דאָס אויג ווערט מאַט פון קוקן טאַג־טעגלאַך אינם זעלביקן פנים ; זיין מלאכל, ווי ס'האָט זיך אים אויסגעדוכט — האָט אויפֿגעהערט צו זיין אַ רעגנבויגן, וואָס וואַרפט פאַרשידענע קאָלירן, ווענאָפֿילו זי איז אַזא העל־ליכטיק־געשטאַלט, ווערט עס פון צופֿיל קוקן אויף דעם, ממילא טונקעלער פאַרן אויג, און האָט שוין ווייט נישט דעם זעלביקן רייז...

און ביי אים נעמט זיך שוין צוריק פאַרקלייבן אין די ווינקלען אַ שפּור פון יענעם אומעט ; אַ ווייטער שפּור אפֿילו, וואָס לאָזט זיך

פון קיין אומעט, האָבן אזוי ווי אויף צו להכעים אים גענומען קריכן פאר די אויגן, זיינע גראַע זילבערנע הערעלאַד, די טיפע קניי-טשאַלאַך, — ער זאָל זיך אַרומקוקן אויף די ווירקלאַכע עלטער זיי-נע, און טיף באַדויערן די שפעטע פרייד: וואָס ער האָט זיך אזוי-לאַנג געלאַזט בעטן, ער זאָל איר לאַזן קומען, קומען צו אים, און זיך פריער נישט קענען פרייען מיט איר ווי אויף דער עלטער, ווען ער האָט שוין גראַע האָר אויפן קאָפּ, קנייטשן אין פנים...

און אַנגסטן זיינען אים באַפאַלן, האַלטנדיק דאָס פיצעלע קינד אויף די הענט:

— אויב דאָס יונגע ווייבעלע זיינס, האָט אים ערשט דאָס גע-בראַכט, ווען ער האָט שוין גראַע האָר אין קאָפּ, ווי-וועט ער שוין אויסזען דענסטמאַל, ווען דאָס קליינע קינד וועט זיין גרויס און דערוואַקסן? ... און צו וועט ער איבערהויפט נאָך דענסט-מאַל זיין, און זיך דערוואַרטן, ביז עס וועט גרויס ווערן? אז ער האָט אזוי שפעט חתונה געהאַט און פאַרלוירן מיט גאַרנישט די בעסטע יאָרן זיינע? וועט ער נאָך איבערלעבן יענע גרויסע פרייד, וואָס מוז דאָך זיין צען און אפשר הונדערט מאל אזוי גרויס, אזוי ברייט, דאָן, — ווירוענעם איז נאָך אַ פיצעלע אויף די הענט? ..

און דאָס יונגע ווייבעלע, זיין מלאכל, איז אַרומגעשפרונגען, זיך אומגעוואָרפן מיט דעם עופה'לע אין די הענט וואָס האָט פול געמאַכט די שטוב...

— דזשים... דזשים... דזשים...

איזידאַר וויינשעל איז געשטאַנען אַ פאַרציטערטער, נישט טויט, נישט לעבעדיק, און נישט פאַרשטאַנען ווי אזוי דאָס קליינע פיצל קינדעלע קערט אזוי געשיקט אויס די פינסטערע שאַטנס, לייטערט אים פון זיין אומעטיגקייט...

— דזשים... דזשים... דזשים...

און ער האָט גענומען לויפן אן אויפגעוואַכטער, געשלאנגען ווי אַ פיש די טרערעלאַך פונם יונגן פייגעלע.

— וואָס פאַר אַ פרייד? ... ס'אַראַ גרולה? ...

דאָס קינדעלע איז געשפרונגען פון די הענט, זיך געריסן אין אַלע זייטן, און מיט זיין ליכטיק העל קול'כל צעטריבן די שאַטנס: — נישטאָ קיין מרה שחורה, טאַטעלע, וואו איד בין...

איזידאַר וויינשעל האָט שוין דאָן אפילו נישט געוואוסט ווען פריער דער טאָג קומט, און ווען ישעטער — די נאַכט פאַרגייט; ס'האָט גערוישט אין יעדן מעת'לעך פון פאַר דער גאַנצער וואָך, און פאַרנומען מיט זיך די צייט; טאָג און נאַכט איז דערפאַר גע-ווען ווייניק; וואָכו, חדשים האָבן זיך אויסגענומען, געוואָרן בליקן, פאַרבלייבענדיקע בליקן; און ביי יעדן תנועה'לע, ביי יעדן סיגה'ליע, שפּרינקעלע: טר-טו... וואָס דאָס פיצל קינדעלע האָט געמאַכט, — אַ פרישער אויסדרוק פון פרייד ביי איזידאַר וויינשעל אויפן פנים, יענע מאַטע זילבערנע פרייד, וואָס פלאַמט אזוי זעלטנאָיף, און פאַרגייט נאָך זעלטענער...

י

— בר-ברבו! ..

גראַד איצט, אין דער געהויבענער צייט, ווען איזידאַר וויינ-שעל האָט זיך דערשפּירט יונג, לעבעדיק, און נישט געוואוסט מער

גרויסער „עקספענס“ ; א קינד האָבן אין אַמעריקע — איז אַ שווער
רע זאָך... ס'ווייב מוז ראשית אַרויסגיין פון „שאַפּ“... און די
שטוב קען מער שוין נישט זיין אונטערן הימל ; מ'קען אזוי הויד
מיטן „קערדזש“ נישט גיין...

און דאָ פליען די טעג, אַרײַן און אַרויס...

די אומצופרידנקייט ביי זיי ביידן, האָט זיך אפשר דעריבער
אַמאָל אויפגעהויבן, אַמאָל — געפאלן, ער האָט קיינמאל נישט
שטאַרק איינגעריסן ; ס'איז נישט געווען אין אַ פּראָסטן טאָג
גאָר וואָס זאָל וואַרימען, און זונטאָג, ווידער, האָבן פריינט מיט זיי
אינאיינעם פאַרשלאָנגען די פאַר שעה...

דאָס איינע : ר'האַט געלעבט מיט דער היים... אלע חושים
אַריינגעטאָן דאָרטן, אין וואָס ר'האַט שוין גאָר נישט געהאַט גע-
דענקט מער...

אז ער איז געווען „סינגל“, — האָט אין שטוב זיך ערגעץ
אַרומגעטראָגן דאָס געדעכעניש פון אַ מאַמע ; און אז זי האָט
אַפגעוויינט פאַר אים אַ שטיק :

— דו האָסט מיר מאַוס אַוועקגעוואָרפן...

איר אָפגעקומען :

— כ'שיק דיר אַ פאַר טאָלער...

און מיט אַ געבייזער :

— האָסט געוואָלט, כ'זאָל מיט דיר אייביק זיין?...

איצט זיצט ער כסדר נאָך דער אַרבעט, און רעדט זיך אַראָפּ
זיין ביטער האַרץ פאַר איר, דער מאַמען ; זי האָט זיך אומגעקערט,
די מאַמע, נאָך אזוי פיל גלגולים צו אים — און ער זיצט נישט מער
אַריבערגעבויגן צום בייגעלע פאַפיר, נאָר צו דער מוטער, טאַקי :
וואָרים זי זיצט דאָ מיט אים, די מוטער, יעדן טאָג, אַ פאַר שעה,
— פון יענער זייט טישל, און ער רעדט זיך אַדורך מיט איר :

— שווער צו האָבן אַ קינד אין אַמעריקע...

שטייט זי, ס'ווייבל, און ציפט אים פאַרן אַקסל :

— פאַר וועמען רעדסטו?...

ער, דער מאן, און זי — זיין ווייב, האָבן ביידע געארבעט.
געארבעט פון צו פריער, און נאָך זייער חתונה, — גאָר נישט
אנדערש ווי פריער ; איז איטלאַכער אויפגעשטאַנען אין דערפרי,
און געפאָרן צו זיין מלאכה...

דער איינער הלוק בלויז, וואָס פריער פלעגן זיי זיך זען איינ-
מאַל אין אַ וואָך, זיך טרעפן און צעניין ; און שפעטער — געבליבן
ביידע אינאיינעם, יעדן טאָג זיך צעגאנגען און דערנאָך זיך שוין
צוזאַמענגעקומען צוריק.

דער טאָג איז געווען יענעמס און די נאכט — זייער...
האָט זיך אים אָבער אויף דער נאכט שטאַרק געלאנגווייליקט,
און זיך דורכאויס געוואָלט מאַכן היימלאכער, אזוי האָט ער גע-
נומען טראַכטן וועגן אַ קינד, און זיינע ברעמען האָבן זיך ביים
טראַכטן געפאלבט, אַראַפגעפאלן איבער די אויגן ; אַ סך מאל גע-
פלעגט פארדריסלאַך אַריינקוקן דעם ווייב אין פנים, וויסנדיק :
זי איז שטאַרק כּננד, און פרעגן :

— ס'איז דיר אויך אזוי לאנגווייליק ?...

— ניין, — זאָגט זי.

— ניין, זאָגסטו ?

— ניין, — זאָגט זי.

— דאָך אַ לידיקע שטוב...

און שוין ; מער נישט גערעדט...

שטאַרק אָנגעהאַלטן האָט ער איר אויף נישט, דער מאַן ; ער
האָט נומ געוואוסט : זי זאָל האָבן אַ קינד — וועט דאָס זיין אַ

— אזוי? ... און זיך גאָר נישט אַדורכגעשמועסט מיט קיין ווייב
ביי אַזאַ זאַך, ווי אַראָפּנעמען אַ מאַמע? ... כ'בין אַ הונט, ווייזט
אויס...

ווערט ער רויט:

— נישט געוואָלט פאַרפירן קיין מענה...

זי ברענגט אַ וועלט:

— א, דעריבער ביזטו דאָס אזוי געלעגן טאָג און נאכט איבער
די בריף, — אַ וואַזשנע שטיקל אַרבעט געהאַט... אַ ריכטיקן
„דזשאַב“ צו מאַכן...

ס'ווערט אַ שטיקל ברוגז; אזוי לאַנג — ביז זיי קומען
זיך צונױף פון דער אַרבעט, און ברויכן זיין צוזאַמען אין שטוב
— אזוי שמייכלט שוין זיין פנים, און גלעט איר מיט די אויגן:
— א, יא, דו ביזט נישט בייז? ...

די מאַמע קומט — הייבט-אָן בלאָזן אַ פריש ווינטל.

— מאַמע!

אַ קליינע, אַ נידעריקע איינגעבוקטע, אויסגעטריקטע מאַ-
מע — אויף דראָטן: אָבער מיט אַ וואַרים האַרץ...

— כע-כע... שטאַץ מיינער, נישט געקענט איבערקויפן די
מאַמע, אפילו מיט טאָלערס, הע? ...
און ער פרייט זיך:

— מאַמע, כ'זע נישט אַנדערש אויס? ... נישט עלטער גע-
וואָרן? ...

— ניין... נאָר, די אויגן, אַביסעלע נישט ביי דער קאָליר,

— זעט די מאַמע — ווייטער, ווייסט זי נישט...

— און דאָס איז דיין ווייב? — קושט זי זיין ווייב — אַ
בעשמעקט ווייבל, כ'לעבן... כ'האָב נישט קיין פרעטענזיע; איר
זאָלט זיך נאָר ביידע עלטערן מיט אַ גוט געזונט...

שמייכלט ער :

— אזוי... די מאמע פרעגט זיך אלץ וועגן א קינד, ווייסטו דאך... שרייב איך איר...

ער זיצט אפ די איבעריקע שטיקער טאג, וואס בלייבן אים איבער פון נאך דער ארבעט, — איבער די בריף ; און ס'ווייב קריגט זיך מיט אים :

— דיין אָווערטיים !

אים ווארימט עס אָבער, און אזוי ווי ער קומט נאָר אַהיים, גיט ער, ס'ערשטע, אַ קוק :
— פאַראַן בריף ?

ס'איז נישטאָ, — איז אַ מאָגערער „סאַפּער“ ; הענגען זיינע ברעמען איבער די אויגן אַריבער, און ס'ווייב קריגט זיך מיט אים :
— געברויכט חתונה האָבן מיט דער מאמע...
— וואָס ווילסטו ?

— קלעפט מער אין דער מוטער, ווי אין ווייב...
לאָזט אים זיצן, און גייט אַליין פאַר אַ „וואָק“ ; זיצט ער איבער די בריף און לעבט מיט דער מוטערס געדעכעניש.

אַז זי קומט אַנ'אַנדערט מאָל אַהיים, טאַנצט ער איר אַקעגן, און קושט איר :

— די מאמע קומט ! די מאמע קומט !...

ווערט זי צעטומלט :

— ווי ? ... זי קומט ?

— יאָ...

— שוין ? ... מ'ברויך שוין אפשר אַרויספאַרן אויף עליס-

איילאַנד, איר אַראָפּנעמען ?

— נאָך נישט, אָבער כ'גלייב, אַז מ'וועט ברויכן. — פאַלט

ער ביי זיך אַראָפּ.

זאָגט זי, ס'ווייבל — ווייל, דו ווילסט אויף : כ'זאָל נישט אַר-
בעטן...

— נאָר דו ווילסט ? — פאַרשטייט נישט די מוטער —
ווייס איך נישט די חכמה ! סיי, אַ פאַרקערטע וועלט דאָ ביי
אייך, ווי מ'זאָגט דאָרט אין דער היים...

די מוטער גייט אַרום צעטראָגן ; זי האָט האַרצווייטאָס :
— קיין עין-הרע, ס'זעקסט'נ יאָר ביז הונדערט און צוואַנציק
— נאָך אַ התונה, און אַ ליידיקע שטוב ?
ס'קאָסט איר ס'געזונט...
זאָגט זי, כ'ווייבל :

— מ'קען נישט „אפּאַרדן“, שוויגער, צו האָבן אַ קינד...
ווייבט נישט די אַלטע, נאָר אַ מאַמע, פילט זי : אז דער
זון האָט דערפון נישט קיין תענוג...
און שווייגט...

האָט מורא מער צו ריידן, אז זי זאָל הערן, די שניר...
כ'ווייבל זעט ווידער, די מוטער סוד'לט זיך מיטן זון — צע-
ברענט זיך אין איר אַ פייער :
— כ'האָב געוואוסט, אויף וואָס ער נעמט איר אַריבער, די
מוטער...

לאָזט ער אַראָפּ נ'קאָפּ :
— אַ קינד נישט, און די מאַמע — אויף נישט ?...
די מוטער זעט : ס'מאכט זיך היימלאַך, רוקט זי זיך אַריין
אין אַ ווינקל, און שאַקלט מיט דער גאַמבע :
— מיין עסק ; זאָלן זיי פירן, ווי זיי פאַרשטייען, ס'איז
זייער וועלט !...

און באַהד, ס'גייט אַריבער אַ וויילע, ס'פאַר-פאַלק שטילט זיך
אייך, — הייבט עס איר ווייטער אָן צו ברייען, ווי אז אַלטע הונ :
— כ'וואָלט געגאנגען שווערן, אז ס'גייט איר אין דער אַר-

זי האָט אַריינגעבריינגט אַ וואַרימקייט אין שטוב, די מאַמע.
 און אים, דעם מאַן, פרייט זיך ס'האַרץ:
 — ביזטו אומצופרידן, מין ווייב? זאָג.
 — וואָס מ'קען דאָ זיין אומצופרידן? — זאָגט זי — אַ
 שטילע מאַמע...
 — אַ טויב אין שטוב...
 — יא, מ'קומט אַהיים, שטייט שוין גרייט ס'עסן אויפן
 טיש, — וואָס זי ווייסט צו זאָגן גוטס וועגן איר...

זי קאָכט טאַקע „סאַפּערס“, די מאַמע, און ווייזט, און זאָלצט
 ס'פלייש — ס'אַרט איר גראָד נישט, דעם יונגן ווייב; נאָר ווען
 יענע שטעלט פרייטיק די ליכטערלאַך, און צינדט ליכט, — לאָזט
 זי אַראָפּ די „ווינדע-שייד“; ס'איז איר אַ חרפה פאַר דער איר-
 טאַליענערשע שכנ'טע...
 דער זון גייט אַרום איר אַרום, און קוקט איר מיט אַ ליב-
 שאַפט אין די אויגן:

— מאַמע, ס'געפֿעלט דיר אַמעריקע?
 — יא, אַ גאנץ וואוילע מדינה... נאָר דאָס איינע; אַ ווייב
 ברויכט נישט גיין אַרבעט...
 גיט ער אַ קוק אויף איר, דעם ווייב, און שמייכלט:
 — נו? דו האָסט דאָך געברענגט אַ וועלט!...
 — אין אַמעריקע אַרבעטן אפילו קינדער — לאָכט זי.
 — קינדער יא, — זאָגט די מאַמע, — נאָר אַ ווייב נישט:
 אַ מאַן, וואָס לאָזט אַרבעטן אַ ווייב — איז ער קיין מאַן נישט,
 אָדער האַלט ס'ווייב פאַר קיין ווייב נישט...
 — מאַמע, דו מאַכסט-אַן אַ בייזלעכע! — שרייט ער, —
 זי וועט מיר נאָר וועלן גמ'ן!...
 — „נעווער-מינד“ גמ'ן! כ'וועל דיר שוין גאָר נישט גמ'ן, —

— יא, דײַך האָב איך ווירס'אין געקענט בייקומען, מיין מאן ;
נאָר, דיין מאמע — שוין נישט ; דו האָסט אַ פנים געוואוסט,
ס'ארא געווער זיך אויף מיר צו פארשאפן...

ער זאָגט גאָרנישט, נאָר נעמט איר אַרום, קוקט אַזוי מילד
אין אירע אויגן :

— איך האָב געקענט, זעסטו, פארבייגן... נאָר מיט די מאַ-
מע, אין ביטער ; זי לאָזט זיי נישט אָפּ'פטר'ן מיט הוילע
רייד... דיין מאמע, מיינסטו, וואָלט אנדערש געווען ? ... יעדע
מאמע, גלייב מיר, איז אַזוי...

— ניין... אַ שוויגער איז נישט קיין מאמע...

— זאָלסטו דאָס נישט זאָגן, מיין ווייב...

— דאצרייט ! דו ביזט דאָך איר זון, מוזטו האַלטן מיט

איר...

— ניין, ס'וואָלט דיין מאמע געווען, וואָלט זי אויך נישט
מיט דיר געהאַלטן...

אין ס'ווייב פילט — זי ווערט געבראַכן ; די מוטער מיט
איר בליק, דער מאן — מיט זיינע בליקן ; און זי ווערט נאָכגיביג...
שווערלאַך, און — נאָכגיביג...

שפעטער : ער שטייט-אויף, זי שטייט-אויף, און מ'גרייט זיך
אוועקגיין צו דער ארבייט — שטעלט זי זיך אָפּ ביים פענסטער, און
ריזט זיך נישט...

פרעגט ער :

— דו נייסט נישט היינט אוועק ? ...

נעמט זי נישט אוועק ג'קאָפּ פון פענסטער, נאָר באַכעמ
ארויס מיט אַ געוויין :

— ניין... כ'האָב מיר געכטן געזעגנט מיטן "שאַפּ" ; כ'אַר-

בעט שוין מער נישט...

נעמט ביי אים שטרעלן ס'פנים, און וויל ביי איר עפעס פרעגן.

בעט, וואָס זי וועט נישט קענען מער אַרבעטן, ס'נאָרישע מענטש...
ס'ווייבל שרייט:

— זי וויל נאָך נישט גיין אזוי פרי אין שפּאַז...

און דער זון הייבט די אַקסלען:

— ס'אַמערקע...

ס'ווייבל גייט אַרום פאַרטראַכט; איר מאַנס בליקן, דער מיר
טערס פּרעפּלען, — קלעמט איר ביים האַרץ: און אז זי קומט
אָהיים — איז אַ ברוגז'ער טיש; עסט מען שטיל, פאַרטאָן, —
מ'שלינגט אַראָפּ דעם ביסן אומגעקייט, און מ'וואַרגט זיך מיט
אים...

דער מאַן באַמערקט דערביי, ריכטיק:

— מ'עכט, אַ פנים, אזוי ווי ס'וואָלט עמיץ געפּעלט ביים

טיש, וואָס וואָלט כאַטש נעכטן געשטאַרבן...

וואַרגן איר די טרערן, און קוקנדיק אויף זיין מוטער, שאַקלט

זי צו מיטן קעפל:

— ס'האַט מיר אויסגעפּעלט צרות, וועט זי מיר זיי האַבן

פאַרשאַפט...

די מוטער פילט דאָך אַבער איר זונס צער, פאַרט: ס'זעקסטע

יאָר... און ווערט נאָכמער געשטייפט...

— מ'ברויך זיך לאָזן אַמאָל צורידן... מ'רעדט אַמאָל אַ

מענטש צו צום גוטן... מ'נייט אים צו אַ גוטע זאך...

און זי שפירט זיך אין אַ קלעם, ס'ווייבל; די מוטער, די אידע

נע אויף דראָטן, איז עפעס אזוי שטאַרק, שטאַרקער פאַרן שטאַרקסטן

ריז; זי וואַקסט אַרויס אין אירע אויגן, ס'דאַרע, קוואַרע, איינגע

שרומפּענע מאַמעלע, ס'קליינע מאַמעלע, — ווי אַ האַרט שטיק שאַל

אויף אַ בוים, וואָס מ'קען מיט די שאַרפּסטע ציין נישט אַראָפּ

רייסן...

און זי באַקלאַנגט זיך, ס'ווייבל:

דאס רויטע הויז.

א גערמאן אינגעלע און מיט א סך מעלות, איז לייבעלע; א קנאל אידישער חז ליגט אויף זיין פנים'ל, וואס איז אן א זור מערשפרינקעלע; האט שווארצע קלוגע אייגעלאך, און זיין קעפל איז באוואקסן מיט פעכיק שווארצ-געקרייזלטע הערלאך...

דער טאטע, לייבלס, האט געוואוינט אויף דער פאדשעניע, ביים יאָסע, וואו דער עירוב איז נישט געווען אַרומגעצוימט, און כ'האט שבת נישט געטאָרט טראָגן; ביי אים אין שטוב איז געשטאנען א מאַשין, אן אלטע מאַשין, אויף וועלכע ער האט גענייט גראַע סוקמאַנעס פאַר די פויערים...

קינדער זיינען ביי אים געווען עטלאכע, און אלע — גראַבע, פינסטערע מחות, וואס האָבן זיך מער ווי צו דער מלאכה נייט געמוינט; איין לעבעלע וואָס האָט געהאַט א וואויל קעפּלע, און רחמיאל, זיין טאטע, וואָס האָט גענייט די גראַבע סוקמאַנעס פאַר די פויערים, האט זיך איינגערעט:

— פון דעם אינגל וועט ער האָבן א גילדערנע שטול אין

גורדן...

די מוטער האט אָפּגעשפּאַרט פון עסן, און פארן אינגל געזאָלט רבי'געלט; רחמיאל, דער טאטע, האט דאָס געוואוסט, און צוועקגעקוקט; נאָר אז אויפן טיש זיין אַרויפגעקומען אַן צרימער כ'האָט, האט ער אויף טשיקאוואָשטש פאדפירט מיט איר א טענה, מיט דעם ווייב זיינעם:

— אסתר יהודית, דו זאָלסט וויסן: כ'וועל מיט דיר

האָבן א דין-תורה...

האט זי געלאכט:

נאָר די מוטער, וואָס איז ערשט נאָכמער שטייפער — שמעלט פאר
איר אוועק אַ גלאַז מילך אויפן טיש :

— גייעטו טרינקען מילך...

און מאַכט מיט דער האַנט צו אים, ער זאָל אוועקגיין :

— ס'איז גוט אזוי... ס'ברויך אזוי זיין...

נעלאָזט הערן איבער דער שטאַט, אָנגעהויבן שם'ען מיט זיין גוט קעפל, און ווייבער, פון גרויס קנאה, האָבן זיך גענוג געבראַכן די מוחות:

— פון וואָנעט ס'קומט צו איר, דער שניידערקע, אויף דער פאדשעניע, אזא דימענט!...

שבת, ביים דאוונען, פלעגט אים די מוטער נאָכגיין, ווען ער איז געגאנגען אין שול אַריין; זיך געפירט מיט אים, נישט אַראָפּנעמנדיק קיין אויג, זיך געלאָזט באַשיינען, און פון גרויס פרייד, — געשעפטשעט:

— אזא אוצר! די גאנצע וועלט איז דאָך מיין מיט אים; ער זאָל מיר נאָר נישט פאַרשטערט ווערן...

זי פלעגט זיך אוועקזעצן אליין אין דער ווייבערשער שול אויבן, אַראָפּקוקן דורכן פארהענגל, און זען: איר ליבעלע זיצט ביים טיש דאָרטן, אויבנאָן, וואו אַלטע אידן מיט גראַע זילבערנע בערד זיצן, און לערנט... לערנט ווי אַן אַלטער, און ס'קול'כל זיינס קלינגט ווי אַ גלעקעלע... די צוויי אויסגעשניטע נע, באַגילדטע לייבן קוקן אַראָפּ פון איבערן פרוכת און ציטערן, אזוי ווי זיי וואָלטן זיך איינגעהערט... טראַכט זי:

— יא, אפילו די לייבן איבער'ן ארון הקודש, — הערן אים און ציטערן פאַר זיין לערנען...

און דאָ, זעט זי, ווי ער הערט פלוצלינג אויף, בלייבט שטיין; קערט זיך אום, רעט עפעס מיט אַן אַלטן איר, וואָס האָט אזא ווייסע זילבערנע באָרד; דער אַלטער איר בייגט זיך אַריבער צו אים איבער דער גמרא, לייגט אַריין זיין באָרד אין איר, טונקט איר איין אין די בלעטער, און רעט מיט אים ווי מיט אַ גרויסן, אַ דערוואַקסענעם... איר אינגל שאַקלט אזוי שיין צו מיטן הענטעלע, ווי אַ יונג ביימעלע, און דער איר מיט דער שווערע באָרד קוקט אויף אים, קנייטשט מיטן שטערן, לאָזט אַראָפּ די ברעמען, און נייט אפיר פון הינטערן טיש, צום רב,

— אויב אזוי, ווארט זשע אונטער מיט איר, ביז אונזער
לייבעלע וועט אויפֿוואַקסן, וועט ער זי פֿסק'נען...

— ניין, — בייזערט ער זיך באַלד אויף אַ רעכט־נאמת
— אז ב'וועל וואַרטן, וועל איך איר שוין, דוכט זיך, פֿאַר
שפּאַרן צו האָבן...

פֿאַרקאַטשעט זי די אַרבל:

— נו, וואָס איז די טענה דיינע, לאַמיר הערן?..

— הייסט? וואָס מער ב'גיב דיר געלט, ווייניקער עסן
קאָכסטו; נו, וואָס איז דאָס פֿאַר אַ שטייגער, פֿרעג איך דיר?
וויסט מיר אויסהונגערן...

— אזוי?... — לאַכט זי אויפֿגעלייגט, — ס'ווערט טייערער,
מיין מאַן; ס'אַביטערער יקרות...

און רחמיאל לאַזט זיך אזוי בע'עולה'ן מיט'ן עסן, זיך אַראָפֿ־
ציען ס'העמד פֿונם לייב, ווייל ער הערט, אזוי ווי ער קערט
זיך נאָר אָפּ מיטן רוקן פֿון איר, — ווי זי שטופֿט אים גלייך
אונטער דעם אינגל פֿון דעם אָפּגעשפּאַרטן קניפֿל:

— נעם דיר, לייבעלע, דו גייסט אזא שטיק וועגס אין חדר,
און זיצסט נעבאָך אָפּ אַ גאַנצן טאָג איבערן טיש, און לערנסט,
— וועסטו דיר כאַטש האָבן מיט וואָס ס'האַרצעלע דיינס צו דער
קוויקן...

און אַנ'אַנדערט מאָל, ווען ער ליגט פֿאַרשלעפֿערט אין בעטל,
און קען רעכט די אייגלאַך נישט אויפֿמאַכן:

— נעם, לייבעלע, די פֿאַר גראַשן, וועסטו אפשר פֿאַר זיי
זיך קענען אויפֿזעצן אויף אַ פֿורל צו אַ פֿויער, און נישט ברויכן
גיין אזא שטיק וועגס, דיר אויסרייסן דיינע יונגע פֿיסלאַך אזוי
פֿרי....

לייבעלע האָט געקוואַלן, און אלע האָבן אָנגעקוואַלן פֿון אים;
ער איז געוואַקסן מיט יעדן טאָג ביי אַלעמען אין די אויגן, זיך

אים נאך אָנעמען, דעם הונט, ביי די אויערן, אים גלעטן
 ביי די מאָרדע און ריידן צו לייבעלע:
 — וואו נייסטו דאָ יעדן טאָג אזוי פרי? ... דו וואוינסט
 דאָ? ...

— יא, — האָט לייבעלע געזאָגט, — מיין טאטע־מאמע
 וואוינען דאָ אויף דער פאָרשעניע..
 און דאָס אינגל פלעגט צוהאלטן דעם הונט, וואָס האָט זיך
 זייער געריסן פון זיינע הענט, — ביז לייבעלע איז ווייט
 אוועקגעגאנגען, און געווען אויף דער אנדערע זייט גאָס...

יעדעס מאל ווען דאָס אינגל פונם רויטן הויז פלעגט אַרויס־
 לויפן אָפהאלטן דעם הונט, ער זאָל לייבעלען נישט בייסן, —
 פלעגט ער זען עפּים אנדערש אין אים, און זיך אויספרעגן שטארק
 פאַר'חידוש'ט:

— צו וואָס הענגען דיר אַראָפּ די האָר אונטער די אייער־
 לאַך? ...

לייבעלע ווערט רויט, און זאָגט :

— דאָס זיינען דאָך פאות...

אזוי קוקט דאָס אינגל שוין מער נייגערק און זאָגט :

— ס'מוז דען זיין פאות? ... פארוואָס זיינען זיי ביי מיר

נישטאָ? ...

— ווארים דו ביזט דען אַ אידיש אינגל? — חדוש'ט

זיך לייבעלע.

— אודאי, — שווערט זיך דאָס אינגל פונם רויטן הויז,

— מיין טאטע רעט אידיש מיט דער מאמע...

גייט לייבעלע אַרום פאַרטראַכט, און קען דאָס גאָר נישט

פאַרשטיין :

— אַ אידיש אינגל, און גייט אין אַ רעקעלע, שפילט

זיך מיטן הונט, טראָגט נישט קיין פאות, — ס'זיינען דאָ

— לייבעלע נעמט די גרויסע גמרא און גייט מיט מיט אים...

און שוין; זי זעט נישט מער; זי, אסתר יהודית'ל זעט נישט, ווייל זי פארגינט זיך מער נישט צו קוקן, — און פאר-רוקט דאָס פאָרהענגל, שאַקלט זיך אַריין אין סדר, און טראַכט: — כ'האָב גאָר נישט אַזעלכע מעשים טובים, טאַטע, וואָס דו האָסט מיר אויסגעזוכט אַזאַ זכות; לאַמיר אים די זכיה האָבן ביי דיר, ער זאָל מיר נישט פאַרשטערט ווערן...

לייבעלע האָט געהאַט צו גיין אַ שטיק וועג צום חדר; אַ שטיק מיטן שאַסע, ביז ער איז געקומען צו די ערשטע הייזער פון שטאָט; דאָ האָט ער זיך באַדאַרפט פאַרנעמען איבער אַ פעלד, ער זאָל אַרויסקומען אויפן ברוקירטן וועג, מיט וועלכן ער איז שוין געגאַנגען גלייך אין שטאָט אַריין...

און דאָרטן וואו דער שאַסע האָט זיך אויסגעלאָזט איז געשטאַנען אַ רויט געמויערט ציגל הויז, פון וואָנעט ס'פלעגט אַרויסלויפן אַ הונט, אַ גרויסער קודלאַטער הונט, און אַנפאַלן אויף אים; לייבעלע האָט שוין באַצייטנס אָבער געוואוסט אַריבערצוגיין אויף דער אַנדערע זייט פונם טראַטואַר, זיך אַוועק-שטעלן מיט'ן פנים צום פאַרקאן, און פון הינטן אים אָפּשאַרן מיט'ן פיסל זיינעם:

— אַ פּודזשעם; גיי אַוועק, בייזער הונט...

און מיט צרות זיך אַריבערבאַפן דאָס שטיקל וועג, דאָס איי-בערקומען; אַ סך מאָל אויך פלעגט, — אַז ער האָט הויך געשריגן, — אַרויסלויפן אַ אינגל פון דעם רויטן הויז; אַ אינגל מיט אַ גלאַטיק צוגעשוירן קעפל, און שרייען צו אים:

— האָב נישט קיין מורא, דער הונט בייסט נישט; ער וועט דיר נאָרנישט טאָן...

ארויסצולויפן אים צוהאלטן, און ער וויל עפּים ווי געוויינטלאך,
מיט אים ריידן...

וויל לייבעלע נישט.

— דיין טאטע איז א גוי...

שווערט זיך ס'אינגל:

— זיין טאטע איז א איד...

— א אידישער גוי איז נאך ערגער ווי א גוישקער גוי —

זאגט נאך לייבעלע די מוטערס רייד.

נעמט אים דאס אינגל אריין אין הויז, אים ווייזן: ס'איז

א אידישע שטוב, און ערות'ט זיך מיט זיין מאמען:

— מאמע, דעם אינגעלס מאמע זאגט: דער טאטע איז

א אידישער גוי...

לאכט די מאמע זיינע פונם אינגעל, — א הויכע מאמע

אפילו, א שיינע מאמע אין לייבעלעס אויגן, און זי פרעגט ביי

אים, ביי לייבעלען:

— וועמענס ביזטו, אינגעלע?...

— דעם שניידערס, וואס אויף דער פאדשעניע, — גיט

א קלינג לייבעלעס קולכל..

— און וואו שיקט דיר דאס דיין מאמע יעדן טאג אזוי

פרי?...

לאזט לייבעלע אראפ ס'קעפעלע, פארשעמט:

— אין חדר, לערנען...

— די טעג זיינען אבער אזעלכע קאלטע, אינגעלע, —

זאג דיין מאמע, זי זאל דיר נישט ארויסלאזן אזוי נאקעט:

זי האט גאר נישט קיין מורא, אז דו זאלסט דיר צוקילן?...

נעם דיר א רעקעלע פון מיין אינגעלע, אפשר וועט עס אויף דיר

גוט זיין...

רוקט זיך לייבעלע אוועק דערשראקן:

— הלילה, ער וועט קומען אהיים אין א רעקעלע, וועט

אזעלכע אינגלאך אידישע אויך? ... ער וואלט אפשר אויך געוואלט זיין אזא אינגל? ...

ער קומט אהיים, זעצט זיך שטיל אוועק צום טיש, לייבער לע; עסט פאמעלאך, שלינגט די געציילטע ביסנס, און פרעגט ביי דער מוטער:

— ווער וואוינט דאָרט, מאַמע, וואו מ'גייט אַריבער דעם שאַסע, ביים פעלד, אין רויטן הויז? ...

— איי, — כאַפט זיך די מוטער, — די הינט האָבן אוראז מיט דיר צו טאָן, און לאָזן דיר נישט אַדורכגיין, אַ ווייטיק די מאַמען...

— ניין, — זאָגט לייבעלע, — ס'איז דאָרטן דאָ אַ אינגל, זעט ער אינגאנצן אויס ווי אַ שייגעצל און רעט אידיש ווי אַ אידיש אינגל — חרוש'ט ער זיך.

— וואָס? ... דו רעדסט צו אים? ... — קוקט אים די מוטער אין די איינגלאך — דאָס איז דאָך דעם משומד'ס אינגל, אַ ווייטאַק דער מאַמען... טפּוּ. דו שפּיי אויס דריי מאָל, אַז דו גייסט דאָרט פאַרביי... אַ משומד'ס אַ אינגל, אַ ווייטאַק...

— זיין טאטע האָט זיך גע'שמד'ט? ... — פרעגט לייבעלע, און האָט גרויס רחמנות אויף יענעם אינגעלע, — אזא וואויל אינגעלע! ...

— נאָך ערגער ווי געשמדט! — זאָגט די מאַמע, — ער פאַרט אין שבת... עסט חזיר... און איז נאָך, אפשר, אַ ווייטאַק, דאָס וויל, אַ איד דערצו? ... כ'וויל גאָר נישט איר בער הונדערט יאָר, אין זיין הויט'שטעקן...

עס מאַכט זיך קאַלט. קאַלטע טעג... און לייבעלען קומט אזוי אויס פאַרבליצוגיין אין דער פרי, באַגינען, דאָס רויטע הויז; דער הונט בילט אויף אים שטאַרק, און דאָס אינגל קומט

זעט דעם אינגל זיצן פארשעמט, אראפגעלאזט ס'קעפל — זאגט
ער :

— נישטקשה ; לערנען, זאגט מען, איז גאר נישט פאראן
א סך ; אמת : לייב ? ...

שטארקט זיך לייבעלע, קריגט ליב טאטע-מאמע, און שווערט
זיך :

— ער גייט שוין מארגן נישט מער אריין ; דאס אינגעלע
פון רויטן הויז וועט אים אפשטעלן, — וועט ער אנטלויפן,
און נישט מער וועלן רעדן מיט אים..

און צומארגנס, אזוי ווי ר'קומט פאר'ן רויטן הויז, און
דער הונט לויפט אים אנטקעגן ארויס, גאנצער חבר-לאפ, לעקט
אים די פאלע, שלעפט אים פראסט פאר איר אין שטוב אריין,
— אזוי לאזט מען אים ווידער פון דארטן אזוי גיך נישט ארויס
צוריק ; מ'גייט אים צו טרינקען מילך, טרפה'נע מילך אפשר,
— ער שעמט זיך צו טרינקען, שעמט זיך מער ווי ער האט
מורא, נאר דעם אינגעלעס שיינע מאמע רעדט אים איין :

— טרינק, אינגעלע, דו ביזט אזוי אויסגעדארט ; האסט
אזא בלייך פנים'ל...

און ער טרינקט, פארזאמט זיך ; פארזאמט יעדן טאג, און
פאר'ן רבי'ן — פלאמען שוין מער נישט די בעקלאך זיינע ;
דער רבי שטעלט אויף די ברעמען, — האט שוין לייבעלע
א גרייטן תירוץ אויבנ'אויף ; אלע טאג א תירוץ : אנ-אויסנע-
טראכטן ; א ביטערן ; און האט מורא :

— איי, ווי מ'וועט אים מקיים פסק זיין דערפאר...
דאס קעפל נעמט אים ווייטאן, און איינמאל, לינגדיק
אין דער היים אויפן בעטל מיט א צעגליט קעפל, שטייט ער-צו
צו דער מוטער :

— מאמעשי, ס'איז גאר נישטא קיין אנדערער וועג אין
שטאט אריין צו גיין, נאר מיטן שאסע ? ...
זאגט די מוטער צום טאטן זיינעם :

דאך די מאמע באלד וויסן: וואו ער איז געווען, און ער וויל דאס גארנישט אויסזאגן פאר איר...

ער בלייבט נאך אביסל זיצן אינם רויטן הויז; ס'זיינען דא א זעלכע ווארימע שטובן, און ליכטיקע... אין חדר איז קאלט... און ער האט נאך אזוי ווייט צו גיין פון דאנעט... דער וועג איז נאס פון די רעגנס... שפילט ער זיך דערווייל מיט דעם הונט, מיט וועלכן ער ווערט א גאנצער פאנבראט... דאס אינגעלע לערנט אים "סלוזשען" אין זיינע אויגן, און ער מוז זיצן אויף די הינטערשטע צוויי פיסלאך, די פאדערשטע האלטן אויפגעהויבן...

און ווען ער זעט זיך שפעטער ארום, ליבעלע, ס'איז שוין אזוי שפעט, און ער איז נאך דא — לויפט ער גיך אוועק אין חדר; און אין חדר אז ער קומט אריין, הוכט זיך אים, אזוי ווי ס'וואלט שוין פריער עמיץ געקומען זאגן דעם רבי'ן וואס ער האט דא אפגעטאן, און די בעקלאך פלאמען אים אזוי... דער רבי פרעגט אים:

— וואו ער איז געווען אזוי לאנג, ליבעלע... זאגט ער:

— ס'קעפל האט אים ווייגעטאן, און די מאמע האט אים נישט ארויסגעלאזט...

אז ליבעלע קומט אהיים, רוקט ער זיך אריין אין א ווינקעלע, און האט גאר מורא צו קוקן די מאמען אין די אויגן אריין; די מאמע שפירט עפּים, ס'אינגל איז נישט אויפגערוימט, אזוי גיט זי אים באלד א טאפ ס'קעפעלע, און זאגט צום מאן:

— רחמיאל, ס'קינד לערנט אפשר צופיל, ס'קען אים, חלילה, נאך פארשאטן...

גיט רחמיאל, דער טאטע, א קוק איבער די גלעזער, און

קעלטן, וואָס זיינען אזוי גרויס און נאָך גרעסער הינטער דער שטאָט, אויפן פעלד...

נאָר אז דער רבי האָט זיך איינמאַל באַקלאָגט פאַר דער מוטער :

— זי טוט אַ גרויסע עולה דעם אינגל, וואָס זי לאָזט אים אזוי שפעט אַרויס אין חדר אַריין...
האָט זי אויפגעשטעלט מויל-אונ-אויערן :

— וואָס רעדט איר עפּים ? ... אַ ווייטאַק, ער רייסט זיך דאָך אַרויס פון שטוב, — איז נאָך קיין טאָג נישט ; פינסטער אויף די הימלען...

לייגט שוין דער טאַטע אַוועק די שער, שטייט-אויף און קוקט זיך איבער מיט'ן ווייב :

— כ'זע טאַק, ס'אינגל איז נישט אויפגערוימט ; ער דרייט זיך צופיל הינטער דער וואַנט, און רייכט זיך ס'נעזל ; שוין לאַנג געכאַפט : אַ רויט אָפגעריבן נעזל ביי אים...
רופט מען צו לייבעלע :

— וואו ביזטו דאָס, אוצר, באַלד אין דער פרי ?... דו גייסט אַוועק פון שטוב איז נאָך קיין טאָג נישט, און דער רבי זאָגט : אַז דו קומסט אין חדר אַריין ערשט נאָך וואַרימס...
. זאָגט לייבעלע מיט אַ ציטריק קול'בל :

— ביי זיי אין הויז, מאַמע...

הייבט די מוטער אויף אַ גוואַלד, ווי די שטוב וואַלט איר אונטערגעגאַנגען, און דער טאַטע גיט אַ קלאַפּ מיט דער שער אין טיש אַריין :

— איבערגעפירט מיר אַ קינד, די משומדים...

הייבט לייבעלע אויף ס'קעפל, און די בעקלאַד פלאַמען אים, ברענען ווי אַ פייער :

— נישט קיין משומדים, טאַטע ; אידישע קינדער... די מאַמע זאָל אזוי לעבן, ווי אידישע קינדער...

— רחמיאל, דער הונט האָט אודאי מיט אים צו טאָן, אַ ווייטאַק דאָס איז... כאַלען דאָ, די משומדים, מײן קינד זאָל האָבן פון זיי צרות אויסצושטיין...

טוט דאָס לייבעלען נאָכמער וויי, און ער האָט ערשט אויפסניי מורא צו זאָגן:

— אַז דאָס אינגעלע דאָרטן האָט אַזאַ גוטע מאַמע; זי דערהאַלט אים ס'לעבן יעדן טאָג מיט אַ טעפעלע הייסע מילך... און אפשר טרפּה'נע מילך דערצו...

די מוטער ווידער, קושט אים מיטליידיק אין קעפעלע:

— שוין באַלד, לייבעלע, וועסטו זיין געהאַלפן; האָסט שוין גאַרנישט לאַנג צו וואַרטן; אַזוי ווי דו וועסט נאָר בר-מצוה ווערן, וועט מען דיר אַנטאָן אַ טלית, מאַכן אַ זיידענע קאַפּאַט-קע... אַ שדכן איז דאָ געווען, מײן קינד, פון ר' מאַטעלע דעם עושר... שוין באַלד, לייבעלע, און דו וועסט נישט ברויכן גיין מער איבערן שאַסע, די הינט זאָלן מיט דיר האָבן צו טאָן, אַ ווייטאַק דער מאַמען...

אַז די קעלטן זיינען געוואָרן נאָך שטאַרקער, האָט לייבעלע אָנגעהויבן מיט יעדן טאָג מער צו פאַרזאַמען ביים אינגל, אינם רויטן הויז; מ'האַט אים פון דאָרטן גאַרנישט אַרויסגעלאָזט; ער איז געוואָרן אַזוי איינגעכאַקן, אַז מ'האַט שוין געוואוסט פאַר אים אָנצוגרייטן אַ טעפעלע מילך... און אַז ער האָט זיי אַ מאָל אָפּגעווייכט פאַר מורא, — האָט מען אים שוין מאָרגן געקענט פרעגן:

— וואָס ער איז נישט געכטן געקומען, — מ'האַט ערשט זיין טעפעלע מילך אַרויסגעגאָסן...

פאַר'ן רבי'ן ווידער האָט ער געהאַט אַ גאַלדענעם תירוץ, לייבעלע:

— די מאַמע לאָזט אים נישט אַזוי פרי אַרויס איבער די

לייבעלע זעט פון דערווייטנס דאָס רויטע הויז מיט'ן רויטן
דאָך, אזוי נעמען אים פלאַמען די בעקלאַך, ס'האַרצעלע צו
קלאַפן, און ער לאָזט אַראָפּ ס'קעפל, גייט שטיל... און האָט
מורא צו זאָגן :

— ער זאָל אים אַריינלאָזן אַהין...

דער טאַטע זיינער זעט דאָס, טוט אים וויי ס'האַרץ אויפן
אינגל, און אַהיימקומענדיק זאָגט ער צום ווייב :

— אסתר יהודית, ס'וועט גאַרנישט העלפן ; דאָס קינד איז
איבערגעפירט ; די משומדים האָבן אים דאָרט אַריינגעכאַפט ;
און אויב דו ווילסט אים צוריק האָבן איז נישטאָ קיין אַנדערע
עצה, ווי מ'זאָל אים אַוועקשיקן אין אַ ישיבה אַרײַן ; בכּוּ,
וואָש אים אויס די צוויי העמדלאַך מיטן לייבצודעקל, און כ'וועל
מיט אים אַריבערפאַרן אין בית־המדרש, איבערלאָזן צווישן דער־
וואַקסענע בחורים.

— ער שווערט נאך ביי דער מאמען ! — שרייט איבער
אים דער טאטע.

— ווי אזוי קומסטו אהין צו זיין אין שטוב אריין? ... —
הייבט די מאמע אויף א קלאג אויף אירע יאָרן, — ווי אזוי? ...
רעדט נישט לייבעלע; וואָרים ס'הארצעלע טוט אים
וויי פאר דער מאמען, און אויך פאר דער שטוב — אזא וואוילע
שטוב דאָרטן, און זיין טאטע מאמע ווייסן דאָס נישט... ווי אזוי
זאָגט מען זיי דאָס, און זיי זאָלן נישט אזוי קלאָגן, נאָר בעסער
ווערן צו מענטשן דאָרטן, — אים לאָזן אהין גיין...
די מאמע זיצט און קלאָגט ס'חורבן; דער טאטע קלאַפט
מיט דער שער אין טיש אריין:

— איבערגעפירט אים א קינד, די משומדים..

ביי לייבעלען שטאַרקט זיך עפּים, און וויל נעמען רעדן:
— מאמע, מ'קען זיין א גוט אינגל, מ'זאָל אפילו גיין אין
א רעקעלע...

— און זיך שפּילן מיט א הונט, אזוי ווי די גוישע שקצימלאך? ...
— ברעכט זיך די מוטער די הענט.

— און גיין אָפּגעשוירן די פּאות'לאַך? ... באַפּאַלט אים
דער טאטע מיט א געבייזער.

— וועט מען דיר וועלן פון ד' מאַטעלען, מיינסטו? ...
און חתונה האָבן צו בר־מצוה? ...
זאָגט גאָרנישט לייבעלע.

נאָר דער טאטע שרייט:

— ער וועט איצט פּאַרויצן; ווערן אַן אַלטער בחור....
מ'האָט אים איבערגעפירט ס'קינד...

און פירט אים אַליין אין חדר אריין; האָט אים מורא
אַליין דעם וועג צו געטרויען; שטייט ער אויף באַגינען, ווען ס'איז
נאָר פינסטער, — נעמט לייבעלען ביי דער האַנט, און גייט
מיט אים אַוועק איבער די סעלדער, ליימיקע גריבער, נאָר אַז

— ס'מוז דאך אויך אזוינע אויגן, אזא אלט פנים און אזא האַריקע באַרד ווי ביי אים, דעם גרעכער, אויך האָבן ס'גוטע אַרט...

אויסגעקומען צו זען דעם גרעכער איז זיי, די קינדער, ווען אַן עופה'לע פלעגט שטאַרבן. ביי אַ גרויסען מענטש, פלעגט ער בלייבן זיצן אויפן בית'עולם, דער גרעכער, און אַפּוואַרטן ביז מ'וועט צו אים דעם בר־מנן אַרויסברענגען; נאָך אַ קליין קינד איז ער אַליין געקומען אין שטאָט אַרײַן, דאָס נעמען. און אזוי ווי קליינע קינדער פלעגן זייער אַ סך שטאַרבן, — אזוי איז אים יעדן צווייטן און דריטן טאָג אויסגעקומען צו זיין אין שטעטל.

שוין דאָס קומען זיינס איז געווען מורא'דיק; ווען אַלע זיי נען נאָך געשלאָפן אַדער געלעגן אין די בעטן און קוים געקלערט פון אַנטאָן זיך, — האָט ער זיך שוין געלאָזט הערן מיט זיין אַרײַנגיין אין שטעטל; איבערן גאנצן שטעטל האָבן זיך זיינע טריט געהערט...

און די קינדער האָבן קיינמאָל נישט געקענט וויסן, פון וואַנעם ער ווייסט אזוי גענוי, דער גרעכער: ווען אַ קינד שטאַרבט? און וואו, ביי וועמען, עס שטאַרבט?...

שבת. איינמאָל אויף דער נאכט, אז זיי זיינען פאַרזעסן, די קינדער, צו מלוה'מלכה ביים רבין, האָבן זיי אַהיים'גייענדיק גע'הערט אַ גוואָלד: „ביי לאה די בייגל'בעקערן איז ס'קינד פאַר'גאנגען“... ס'האָט געקענט זיין דענסטמאָל נאָך צוועף ביינאכט... און אפשר נאָר איינס אזייגער... און באַניצען האָבן זיי שוין, די אייגענע קינדער, געהערט ווי דער גרעכער גייט אַרײַן אין שטאָט, קומט נעמען דאָס טויטע קינד...

האָבן זיי זיך געפרעגט, די קינדער:

— פון וואַנען האָט ער שוין אזוי גיך געוואוסט, דער גרע'כער, אז ער באַדאַרף זיין ביי לאה די בייגל'בעקערן? און אז ביי איר איז אַ קינד געשטאַרבן? און זיך גאָר נישט טועה זיין, גיין

דער גרעכער

הירשעלע, לייבעלע, יאָסעלע און מיט זיי נאָך אנדערע, זיינען געווען שפּאַרע אינגלאַך, דערוואַקסענע חדר-אינגלאַך, וואָס האָבן שוין באַדאַרפט גיין שבת זיך לאָזן פאַרהערן ביים רב אַ בלאַט גמרא...

און הירשעלע, לייבעלע, יאָסעלע און מיט זיי די אנדערע דער-וואַקסענע קינדער, האָבן פאַר קיין שום זאך נישט קיין מורא געהאַט, נאָר פאַרן גרעכער ; דער גרעכער איז אפילו אַן אלעם געווען אַ שרעקענדיקער איד, און ס'האַט אים קיינער נישט איבעריק אָנגעזען.

אַן אַלטער בלינדער איד, וואָס האָט שוין אפשר מער נישט גע-זען צו באַגראָבן אַ טויטן, נאָר דאָס געטאָן פון בלויער רגילות, פון אַ סך יאָרן טאָן די זעלביקע מלאכה ; און אויב זיינע אויגן האָבן נישט געקענט דערזען, צי ער גראָבט אויס טיפער מיט אַ האַלב אייל דאָס קבר אָדער ווייניקער מיט אַ האַלב אייל — האָט דאָס אים אויף קיינער נישט נאָכגעקוקט, און ס'איז אויף קיינעם קיין חלוק נישט געווען, ווי טיף דער מת וועט ליגן...

דער דאָזיקער אַלטער גרעכער האָט שוין אפילו די מיושב'-דיקע חדר-אינגלאַך נישט צורוגעלאָזט ; כאָטש זיי האָבן נישט אזוי קלאָר געוואוסט, וואָס דעם גרעכערס מלאכה איז, ווייל זיי זיינען קיינמאָל דאָרטן, פון וואַנעט ער פלעגט קומען אין שטאָט . אַריין, נישט געווען, — האָבן זיי שוין געהאַט אַ באַגריף וועגן דעם גוטן אַרט בלוין קוקנדיק אויף אים, דעם אַלטן בלינדן גרעכער, מיט זיין ווילדער באָרד, האָריקע אויערן און לאַנגע ברעמען...

גרעכער איז צו זיי געווען טויב ווי די וואנט, געלאָזט צו זיך שריי-
ען, ריידן פון זיך די גאל אַרויס, און אַמאָל, אז זיי האָבן אים גוט
דערבייזערט, — נאָך אויפהייבן דעם שטעקן, אז זיי זיינען שוין גאָר
נאָנט צו אים צוגעקומען :

— גייט אַוועק, כ'דער'הרג'ע אייד...

ביז זיי פלעגן זיך אָפּשטעלן ביים אַרויסגאַנג פון שטעטל, פאַר-
כליפּעטע, און קוקן ווי ער שלעפט זיך אַרויס איינער אַליין, איינ-
געבויגן, מיטן קעסטל אויפן אַקסל, אַזוי ווי אַ וואָלף מיט אַ פעטן
מאָלצייט, און קומט אַוועק אַריבער יענער זייט באַרג, צום גוטן
אָרט...

די קינדער זיינען שוין געווען פאַרשטענדיקע, און האָבן גוט גע-
וואוסט, אז מ'שטאַרבט ; און אַ לעבעדיקער מענטש שטאַרבט ;
א דערוואַקסנער מענטש אַזוי גוט ווי אַ קינד, נאָר זיי האָבן
נישט קלאָר געוואוסט, וואָס דער גרעכער טוט דאָרט מיט די גע-
שטאַרבענע ; אַלע געשטאַרבענע ברענגט מען, ווייסן זיי, צו אים,
אָדער ער נעמט זיי אַליין צו זיך, און האָבן געמיינט, אז דאָס בית-
הקברות, וואָס ער היט דאָרטן אָפּ, מוז זיין דאָס גהינזב, וואו
מ'ברענט און מ'בראָט די טויטע און מ'טוט זיי און די גרעסטע
יסורים אין דער וועלט...

די קינדער האָבן אויף געקענט דעם וועג צום בית-הקברות.
אָבער ער פלעגט זיך ביי זיי אויסנעמען, צוגלייך ווי ביי אַלע מאַ-
מעס, — ביים אַרויסגאַנג פון שטעטל, וואו דאָס לעצטע הייזל האָט
זיך אויסגעלאָזט, און ס'האָבן זיך אָנגעהויבן אויסשפּרייטן די פעל-
דער, וואָס צום באַרג...

ביז דעם לעצטן הייזל זיינען זיי נאָך געווען בריות, און אַלע
נאָכגעגאַנגען ; אויפן באַרג-אַרויף שוין מיט מורא געקוקט ; און
אויפן באַרג, זיינען זיי געווען זיכער, אז מ'קומט, זיצט דאָרט הינטן
פון יענער זייט דער אַלטער גרעכער, און אים ביי דער האַנט — דער
מלאך-המות, און ווער עס באַווייזט זיך נאָר אויפן באַרג, אַזוי

ערגען אנדערש-וואו ? נישט אנדערש, ווי דער אייגענער מלאך-
המות, וואָס נעמט ביי וועמען צו א קינד, מאַכט דאָרטן גלייך
אויף דאָס טירעלע וואָס ביי דעם גרעכער, און שרייט אַרײַן :
„כ'האָב דאָ און דאָ געקוילעט א קינד דו זאָלסט וויסן, אַז דו
האַסט אַרויסצוגיין אין שטאָט, דאָ און דאָ...“
נישט אנדערש, ער האָט יד-אחת מיטן מלאך-המות, דער גרע-
כער...

קומענדיק פאַרטאָגס נאָכן טויטן קינד אין שטאָט, האָט נאָך
די לאַמטער זיינע געברענט ביי אים אין איין האַנט, און דער
שטעקן פון דער אנדערער האַנט האָט געקלאַפט, און אַזוי ווי אַרייַנד
געקלאַפט אין יעדן לאָדן פון פענסטער :
— איר זאָלט וויסן זיין, דאָס איך, יוסף-לייב, דער גרעכער,
בין דאָ אין שטאָט...

אַרייַנקומענדיק אין יענע שטוב, וואו ס'האָבן געברענט צוויי
ליכטלאַך צוקאָפּנס פונם איבערגעדעקטן טויטן קינד אין וויגל,
— האָט ער נאָך געהאַט א פינסטערע טבע אויפצודעקן די פיס-
לאַך, און נאָכדעם דאָס אַרייַנלייגן מיט אַזא זיכערע בטוחות אין
א קעסטל, וואָס ער האָט נאָך פון פריער גענומען אין א דערבייאַס
באַקאַלייען קרעמל, אַרויפלייגן דאָס אויפן אַקסל און זיך דערמיט לאָזן
אָוועקגיין ; מילא, דאָס נעמען ווי דאָס נעמען, נאָר ס'אָוועקגיין
איז אים אבער א סך מאָל נישט אַזוי גרינג אָנגעקומען, ווי ס'רעדט
זיך, ווייל נישט איין משוגע'נע מאַמע, משוגע פון צרות, איז אים
באַפאַלן ווי א ווילדער טיגער און זיך געשלאָגן מיט אים : „גזלֵה,
רוצח, וואו נעמט איר מיין קינד אָוועק?... מיין קרוין פון קאַפּ?...“
און ער האָט זיך באַדאַרפט ראַנגלען מיט איר, ביטער ראַנגלען, ביז
ער האָט זיך געקענט אַרויסרייסן פון אירע נעגל...
א סך מאָל האָט זיך נאָך אים געריסן א האַלבע שטאָט וויי-
כער, געריסן מיט יאָמערלאַכע קולות, מיט א ווילדן צאָרן, און דער

געטאן אויף דעם וואָס ער טוט, נאָר ווייל ער האָט קיין ברירה נישט, קען זיך נישט, העלפן, און מוז דאָס טאָן...

די קינדער האָבן קודם כל אין דער ערשטער רגע זיך נאָר נישט געקענט פאַרשטעלן, אז אַ גרעכער זאָל קענען זיין יונג? ... נישט באַלד געבוירן ווערן אַלט צו זיין מלאכה, נאָר דערביי ערשט אַלט ווערן? ... און זיך נאָכמער גע'חרוש'ט, אז דער אַל-טער גרעכער האָט געקענט שטאַרבן, נישט אייביק לעבן, אַלנפאַלס, זיי נאָר, די יונגע קינדער, האָבן איבערגעלעבט! ... זיי האָבן גע-מיינט: דער אַלטער גרעכער וועט שוין אזוי אייביק אַלט זיין, אייביק לעבן, ווייל ער מוז דאָך לעבן אויף צו באַגראָבן יענע, וואָס שטאַרבן... וואָרים, אויב ער זאָל אויך שטאַרבן, ווער זשע וועט וועמען באַגראָבן? ... כ'איז ביי זיי געווען איינגעפאַסט, אז אַ גרעכער איז נישט יונג, ווערט נישט אַלט, נאָר קומט באַלד אזוי אַ פאַרטיקער אין פאַר אַלע כּאָל, אז נישט, — וואָס ברויך ער נאָך צו וועלן יענעם באַגראָבן? ... און זיך געטראַכט וועגן זיין טויט, דעם גרעכערס, אז כ'איז נישט אַנדערש געווען, ווי ער האָט זיך געמוזט אַליין איינזייכן מיטן מלאכה'המות, נישט געקענט אַדורכקוקען ביי אַ כּת, אַ שטייגער, און יענער האָט אין גרויס כּעס אויך אויסגעשטרעקט דאָס מעסער איבער זיין האַלד...

און אין יענעם פרימאָרגן זיינען, צוגלייך מיט אַלע מאַמעס, אים אויך נאָכגעגאַנגען הירשעלע, לייבעלע, יאָסעלע און אַלע אַי-בעריקע פאַרשטענדיקע קינדער; און כּמעט שוין נאָר נישט קיין מורא האָבנדיק, — אַרויף אויפן באַרג, געקוקט פריי אויפן בית-הקברות; מיטן דערווען אַ יונגן גרעכער, האָט שוין דאָס בית-הקברות אַליין מער נישט אויסגעזען ביי זיי אזוי פאַרהוילען... אימה'דיק ווייט... אַ גהינום, וואו מ'ברענט און מ'בראָט די טויטע, און מ'טוט זיי אָן די גרעסטע יסורים אין דער וועלט, — נאָר אַ געז-וויינטלאַך שטיק שטיל פעלד, מיט אַ סך שטיינער, מצבות, און מיט אַ הויכע, ווייסע, געקאַלכטע מויער אַרומגעצוימט...

שטרעקט דער מלאך־המות אויס דאס מעסער איבער יענעם, און דענסטמאל קומט דער אלטער גרעבער, די צווייטע האנט זיינע, און נעמט שוין דאס גרייטע צו זיך, הינטער דער מויער פון בית־הקברות, זיין קברות...

אז ביי זעלדע אבע'ס איז בינאכט געשטארבן דאס קינד, האָבן שוין יאָסעלע, לייבעלע, הירשעלע און אלע איבעריקע דערוואַקסענע קינדער, נישט געהאט קיין גוטע נאכט; קעגן טאָג זיינען זיי שוין געלעגן אויף — און מיט אָפּענע אויערן זיך שאַרף צוגעהערט צו אים לאַכן טריט, — דעם גרעבער'ס טריט וועלן זיך לאַזן הערן, ווי ער וועט קומען אין שטאַט אַריין נעמען דאָס טויטע קינד...

ס'איז שוין טאָג, בלאָ אין די לאַדנס, און מ'הערט אים נאָך אלץ נישט; וואָס טוט זיך דאָ עפּים?...

און מיט אמאל ברעכט אויס א געיאַמער, א קלאַג; ווייבער וויינען... אויף זעלדע אבע'ס יללות וויגט זיך די שטאַט... מיינען זיי, די קינדער, אז דער גרעבער איז געבליבן וואַרטן אין דרויסן, אויפן פעלד, און מ'וויל דעם טויטן קינד צוטיילן דעם כבוד וואָס אַ גרויסן מענטש, און דאָס אַרויסבריינגען אויפן קברות... און זיי לויפן פון איבעראַל אַרויס קוקן. ערשט זיי זעען: מ'איז טאָקע געקומען נאָכן טויטן קינד, נאָך נישט דער אלטער גרעבער. א יונגער גרעבער איז געקומען... ער טראָגט אויף, ווי דער אלטער גרעבער, דאָס עופה'לע אין אַ קעסטל, אויף אַ האַר נישט אנדערש — אָבער ס'איז פאַרט נישט יענעם טראָגן... עפעס איז ער נישט אזוי פאַרביטערט צו די ווייבער, און טוט נישט זיין זאך אזוי אכזריות'דיק... אַ פלינק אידל מיט אַ געשטופלט פנים, אַ געל־שפיציק בערדל, בלינד אויף איין אויג, און דאָך נישט אזוי אַפּשרעקנד ווי דער אלטער גרעבער...

די ווייבער זיינען אים נאָכגעגאַנגען, און אז זיי האָבן אים אָפּגעהאַלטן, האָט ער זיך נישט געוואָרפן, נאָר געבעטן זיך: "לאַזט מיך גיין אין מיין וועג..." אזוי ווי ס'וואַלט אים אַליין וויי

גרינג געקענט אים דורכקריכן, און אפשר גאָר אַריבערשפּרינגען אויף, — זיינען זיי געבליבן שטיין ווי פאר אַ שטיק שרעק, און געקוקט אויף אים מיט אויפגעריסענע אייגלאַך :

— וואָס איז דאָרט ? ...

ביי אַ קליין איינגעביקט הייזעלע, געבן אַ בריקל וואָס איבערן גראָבן, פלעגט פון אלע מאָל זיצן אַן אַלטער ווייסער איד ; זיצן אויסגעגאָסן, נישט קיין ריר טאָן מיט קיין גליד, און זיין פאַרשוויבן ווי אַ שטיין אויפן אַלטן שטילן בית־עולם ; און וועלוועלע, דער על־טערער פון די אלע אייגלאַך, פלעגט זיך איינשטעלן אים אַפּרעגצור טאָן, אַנווייזנדיק מיטן הענטל אויפן גוטן אָרט :

— זיידע, וואָס איז דאָרט ? ...

— אַ גוט אָרט, אינגעלע, — האָט דער אַלטער שווער אויפ־געוויבן די גאָמבע, — אַ גוט אָרט... — וואָס טוט מען דאָרט, אויף אַ גוט אָרט ? — האָט ער געוואָלט פון אים דערניין.

האָט דער אַלטער מער די גאָמבע נישט אויפגעוויבן, און ס'איז פון זיין מויל גישטמער גאָר אַרויסגעקומען...

אַ שטיק צייט האָבן די קינדער מורא געהאַט צו גיין אויפן גוטן אָרט, ווייל מ'קען פשוט אויף אים פאַרבלאַנדזשען ; זיי האָבן זיך אַ סך אָנגעהערט פון די מאַמעס, וועגן קינדער וואָס זיינען ווייט אַוועקגעלאָפן איבער די פעלדער, — האָבן זיי פאַרבלאַנד־זשעט און נישטמער געקענט אַהיימטרעפן, ביז ס'איז אַרויסגע־קומען אַן אַלטער גראָער מענטש מיט איין אויג אין קאָפּ, און זיי פאַרנאָרט אין וואַלד אַריין...

האָבן זיי געמיינט : דאָס דער בית־עולם איז אויף אַזא שטיק וואַלד, און ס'איז פינסטער דאָרטן צווישן די ביימער אַזוי ווי אין וואַלד, און ווען מ'פאַרבלאַנדזשעט אין אים, — קען אויך אַרויס־

דער בית-עולם

ביים שטעטל איז געלעגן זייער א גרויסער בית-עולם, איז ער גע-
ווען א שרעק פאר די גרויסע, און נאך א גרעסערער פחד פאר די
קליינע קינדער.

א קליין פיצל שטעטעלע, א ברעקעלע, און איין גאט ווייט
פון וואנען און מיט וואס ער האט זיך אזוי אויסגעשפרייט ; צו
דאס שטעטעלע האט אים זייט הונדערטער יארן געשפייזט מיט
א פולע שפע, אדער מ'האט דא געזאגט צופירן מייסטע פון די
אדומיקע גרויסע שטעט, וואו מ'האט אפשר קיין אידן נישט גע-
טארט באגראבן...

א גרויסער, אלטער בית-הקברות געווען...
אלטע לייט האבן זיך, דערציילט מען, אמאל געהאט איינ-
געשפארט :

— מ'באדארף נישט האבן קיין מויער צו אים, ווייל די
פארשייטע ציגן שפרינגען אלצאיינס איבער דער מויער אויך ארי-
בער, קען מען אויסקומען מיט א גראבן...
איז ער געבליבן מיט א גראבן...

די קינדער אין שטעטל האבן נישט געוואוסט, וואס ס'איז א
בית-עולם ; א ליידיק גרויס שטיק פעלד, באוואקסן מיט ביימער
און אנגעווארפן מיט שטיינער, — וואו קיינער פון שטעטל קומט
נישט...

דאס גאנצע שטעטל איז פאר זיי געווען. ווי ס'איז א טייד
פאר פיש, אין וועלכן זיי זיינען פארשייט אדומגעשווימען, גע-
קוואקעט ווי די זשאבעס, געפילדערט, נאר אז זיי פלעגן קומען
צום גראבן פון גוטן ארט. א פלאכער, טרוקענער גראבן, וואס מ'האט

מיט געשרייען, מיט ביטערע געוויינען איבערן בריקל, — אויפן בית-עולם, האָבן זיי אָנגעכאַפּט וועלולען :

— וועלול, דו ווייסט שוין וואָס מ'טוט דאָרטן ?

— נאָך נישט, — האָט זיך וועלול געהאַלטן שטייף און געקוקט, ווי ס'גאַנצע שטעטל קומט אַוועק אויפן בית-עולם, און ווערט דאָרטן פאַרפאַלן — אָבער כ'וועל וויסן...

און זיי האָבן אים געגלייבט, וועלולען; אים אַלץ גע-וואַרט, אַזוי לאַנג געוואַרט, ביז וועלול אַליין איז קראַנק געוואָרן און, נישט דאָ געדאַכט — אַליין אויך געשטאַרבן.

זיינען זיי געבליבן, די קינדער, נאָכמער ווי פון זיין שטאַרבן, דערשראָקן דערפון, וואָס זיי האָבן געזען, ווי אַ סך מאַמעס האָבן זיך צונויפגענומען און געשריגן, געוויינט — ווען אידן האָבן גענוי מען דעם פאַרשטאַרבענעם וועלולען, און אַרויסגעטראָגן אַהין, אויפן אייגענעם אָרט, דעם גוטן אָרט, און צוריקגעקומען פאַריאַמערט, אַן אים.

אַ פנים, אים דאָרטן געמוזט איבערלאָזן...

אַזוי זיינען זיי, די קינדער, מיט וועלולס אָפּשטאַרבן טאַקע דערגאַנגען, צי וואָס די אידן פלעגן זיך אַ סך מאָל פאַקן איבערן בריקל אויפן בית-עולם, און די מאַמעס דערביי אַזוי שטאַרק וויי-נען :

— אַז דאָס האָבן זיי אויך דענסטמאָל געמוזט אַרויסטראָגן

זייערע געשטאַרבענע אַהין, און זיי דאָרטן איבערלאָזן...

און נאָכדעם ווי די אידן האָבן וועלולען, זייער וועלולען, געלאָזט אויפן בית-עולם, אַזוי איז שוין דער אייגענער בית-עולם נישט גע-ווען מער אַזוי שרעקנדיק ביי זיי אין די אויגן :

— וועלול איז דאָך דאָרט, זייער וועלול...

קומען אזא מענטש מיט איין אויג אין קאפ, און פארנארו, אז מ'זאל שוין מער נישט צוריק אהיים טרעפן...

האָט זיך אָבער אַ סך מאָל געמאַכט, ווען זיי פלעגן זיך אזוי שוין שפילן אויף די פערלער, ארום גוטן אָרט, אין מיטן העלן טאָג, די זון האָט געשיינט, — און זיי זאָלן מיט אַמאָל דערהערן דאָרטן וויינען; אזוי ווי מאַמעס זאָלן וויינען... אַ סך מאַמעס אויף אַמאָל זאָלן דאָס דאָרטן אזוי שטאַרק קלאָנגן.... און נישט געווען אינגאנצן גאָר זיכער ביי זיך, — אויב ס'זיינען נישט די אייגענע מאַמעס..

זיינען זיי אנדערנעפאלן אין איין שרעק צו דער ערד, זיך אויסגעצויגן אויף די בייכלאך, און צווישן זיך אזוי גערעדט:

— ניין... דאָס גוטע אָרט איז נישט דער וואָלד, אָדער אזוי ווי דער וואָלד, ווי מ'האָט זיי דאָס געהאַט איינגערעדט...

און גלייך נאָכדעם, ווי זיי זיינען אַהיימגעקומען, — אַנכאַפן די אייגענע מאַמע, ביי וועלכע מ'האָט גאָר נישט באַדאַפּט זוכן קיין כּמנים אויפן פּניב, הייל די אויגן זיינען נאָך געווען גענוג אָנגעשוואָלן און באַטרערט, — אין העפּטיק צוגעשטאַנען עפעס אזוי ווי מיט אַ פּרעטענדירט, וואָס מ'האָט זיי געהאַט אָפּצונאָרן:

— מאַמע, ס'א וואָלד? און וואָס האָסטו היינט דאָרטן אזוי געוויינט?...

וועלכעלע דער עלטערער, האָט געזאָגט צו די קינדער, — אז ער וועט וויסן זיי צו זאָגן, וואָס מ'זיט אויפן גוטן אָרט; נאָר אזוי ווי זיי האָבן געזאָגט, אז וועלכעלע ווייסט נאָך דערווייל נישט, — האָבן זיי אים געוואַרט, ביז ער וועט זיכען זיי צו זאָגן...

אָבער אין מיטן וואַרטן, אין די טעג ווען די קראַמען פלעגן זיך מיט אַמאָל פאַרמאַכן, די שטובן בלייבן ליידיק, אַ קייט פון אַ לויב האָט זיך געצויגן, און אלע טאַטע־מאַמעס האָבן זיך געשטופּט

בערעלע האָט נישט געוואוסט : זיין עלטערער ברודערל, הירשע-
לע, איז געשטארבן ; ער האָט זיך געשפּילט אין גאס, ווען זיין
ברודערל איז געלעגן קראַנק אין בעט ; און אז זיין מאמע האָט
אויפגעמאַכט דאָס פענסטער, אַרויסגעבויגן איר קאָפּ און אים
צוגערופן :

— בערעלע, קום אַרויף אין שטוב אַריין זען הערשעלען, ער
איז נעבאָך אזוי נישט געזונט...

איז ער ווי שטענדיק, אויך דאָס מאָל געווען שטאַרק אויפגע-
רוימט, און זיך געפרייט אַרום די צעברענטע העלצער, וואָס האָבן
גענומען אויפגיין אין פלאַמען מיט רויד.

שפעטער, אז די מאמע האָט אים ווידער אַמאָל גערופן, גלאַט
גערופן, און מיט אַ הייזערקלאָך קול :

— בערעלע, קום אין שטוב אַריין...

און נישט דורכאויס זען זיין ברודערל, איז ער שוין יאָ שטיין
נעבליבן זיך אומקוקן, מער דערשראָקן פאַר דער מאמעס פאַר-
וויינט פנים, אָנגעשוואַלענע אויגן, און זיך גע'חדוש'ט :

— הערשעלע איז דאָך אַלע מאָל נישט געזונט ; און וואָס
וויינט היינט די מאמע אזוי ?

און זיך באַלד אָפּגעקערט פון איר ; די מוטער האָט אים
נישט געזאָגט — זיין ברודערל לעבט נישט מער, און ער איז גע-
בליבן ווייטער מיט די אינגלאַך אַרומרוישן אויף דער גאס ; און אז
ער איז פאַרנאָכט אַריין אָנגעיאַכמערט אין שטוב, דערזען ס'בעטל
איז לידיק, אויפן טיש שטייען נישטמער אָנגעשטעלט די ווייס-
שוואַרצע פלעשלאַך, און אזא שטילע, בלייכע אומעטינקייט ליגט

און צוקומענדיק נאָענט צום גראָבן, זיינען זיי שוין געווען מער צוגעלאָזן, מער חבר מיט אים; זיך אפילו געשפילט פרויער אויף די פעלדער אַרום; און איינמאָל, אז זיי האָבן געהערט שטארק וויינען אויף אים, טאָקע די אייגענע מאַמעס וויינען — זיינען זיי מער נישט אַהיים פּרעגן ביי זיי: וואָס זיי האָבן געוויינט? ... נאָר אָפּגעוואָרט ביז די מאַמעס זיינען אוועק, און אויפן בית־עולם איז געבליבן צוריק שטיל, — האָבן זיי זיך אָפּגעשטעלט ביים גראָבן און צווישן זיך גערעדט:

— מ'וואָלט באַדאָרפט אַריבערגיין אויפּזוכן וועללען, די אידן האָבן דאָך אים דאָרט איבערגעלאָזט — ער זאָל זיי איינמאָל זאָגן, וואָס מ'טוט דאָרטן, אז מ'זאָל ברויכן וויינען... און איינער, אַ אינגל, האָט טאָקע באַלד אַ געשריי געטאָן אויפן קול:

— וועללען!

אויפן בית־עולם איז ווי פריער געווען שטיל, ס'האָט זיך קיי־נער נישט געהאַט אָנצורופן, — אזוי זיינען זיי באַלד אָן מורא אַריבערגעשפרונגען דעם גראָבן, און זיך האַלטנדיק פאַר די הענט־לאַך, אוועקגעלאָזן פאַמעלאַך, מיט געציילטע אָפּגעהיטענע טריט, צווישן די געדרייטע ביימער, אָפּזוכן וועללען; געקראָכן איבער די שטוינער, איבער די בערגלאַך ערד, געשריגן: „וועללען... וועללען...“ און אזוי אַרומקריכנדיק אַ גאַנצן נאָכמיטאָג, וועללען־אַהין, וועללען־אַהער, מיד געוואָרן שרייענדיק, — צוריק אַריבער דעם גראָבן, און זיך געלאָזט אין שטעטל אַריין, זייענדיק פאַרמאָטערט, און אָפּגעזיפצט:

— וועללען ווייסט שוין פאַר געוויס, וואָס אַ בית עולם איז; ער מוז שוין אודאי וויסן; ס'איז נאָר אַ שאַך, וואָס זיי האָבן אים נישט געקענט אָפּזוכן, — וואָרים, ער וואָלט זיי אודאי אויך געווען געזאָגט..

און ער מעג שוין איצט ארומרוישן אויפן גאס, בערעלע, אנטאן שאדנס ביי לייטן ; ס'מאכט זיך : ס'קומט ווער אריין צום טאטן זיינעם זיך באקלאגן אויף אים, — הייבט ער נישט אויף די האנט אויף אים, ווי ער האט דאס שטענדיק געטאן, נאך זוכט אים פאר יענעם צו פארענטפערן, אויסצורידן און גערעכטמאכן : — ס'א ווילד אינגל, יואם זאל איך מיט אים טאן?...

און בערעלע איז גאר, גאר געהאלפן ; שטארק צעפיעשטשעט, און אז ער פילט נישט מער דעם טאטנס דארע האנט, אזוי איז ער צעלאזן, און הייבט זיך אן אויסצוביטן ביים עסן :

— ברויט וויל ער נישט ; זעמל — א דורכגעשניטן און אָנגעשמירט מיט פוטער, זאל מען אים געבן ; געלן קען אינעווייז ניק אריינלייגן...

נאך אויף דער נאכט, אז די מאמע לייגט אים שלאָפן אין בעטל אריין, וואו ער איז שטענדיק געשלאָפן צוזאמען מיט זיין ברודערל, קען ער נעבעד אליין נישט איינשלאָפן, און ס'איז אים זייער אומעטיק ; מיט הערשעלען איז דאך ס'בעט גארנישט געווען אזוי גרויס און געראם... ער האט זיך געמוזט קוועטשן פאר א שטיקעלע אָרט... ליגן אָנגעשפארט אויף זיין לייב... און ס'איז געווען אזוי ווארים...

אצינד איז דאס בעטל צו גרויס פאר אים אליין, קאלט אונטערן בעטגעוואַנדל און שלעכט צו ליגן... נעמט ער זיך ווארפן, איבערלייגן פון דער רעכטער אויף דער לינקער זייט, פון דער לינקער אויף דער רעכטער זייט, און אז ער קען נישט איינלייגן, — אזוי זעצט ער זיך נאָכדעם אויף און טראכט :

— אָי, הירשעלע, ס'מאכט שוין בעסער געווען אז דער טאטע זאל שלאָגן ווי פריער, און גראַד נישט אזוי ליב האָבן, — נאָך דו זאָלסט געווען בלייבן לעבן...

אין אז ער פלייסט זיך צו האַלטן לאַנג פארמאכט די אייגן לאַך, — זעט ער ווידער הערשעלען, זיין געשטאַרבן ברודערל, ווי ער לויפט ארום אין דרויסן אויפן גאס, מיט אלע אנדערע אינגלאַך,

אויסגעגאסן אויף די טאטע־מאמע, — האָט ער זיך שוין מיט איינ־
מאָל אויסגעטאָן פון די ווילדע געשלעגן, און באנומען :
— הערשעלע איז שוין מער נישט קיין לעבעדיק ברודערל
זיינס...

די מאמע האָט אים אַ כאפ אַריינגעטאָן אין זיך, און אַרויס־
געוויינט :

— שוין געשטאַרבן הערשעלע, זעסטו...

האָט בערעלע געפילט אין איר ווארימן אַרומהאַלזן, אַזוי ווי
זי וואָלט דאָ אויך מורא געהאַט פאַר אים, — און איר ליבלאַך
געגלעט איבערן פנים, די מאמען...
— איך וועל שוין נישט שטאַרבן, מאמע...

ביינאַכט האָט אים דער טאטע גענומען אויף די הענט, וואָס ער
האָט קיינמאָל נישט געטאָן, ווען הערשעלע האָט געלעבט ; צערט־
לאַך געגלעט איבערן קעפל, אָפגעווישט דעם פאַרטריקנטן
שווייס פון פנים'ל, אויסגעטאָן און געלייגט אים שלאָפן... איינ־
געוויקלט מיט די קישעלאַך... און דאָס האָט אים זייער הנאה
געטאָן, בערעלען, גאָר שטאַרק געפרייט, וואָס דער טאטע איז אַזוי
צוגעלאָזן צו אים, אַזוי נאָענט, און אַ סך ליבער באַקומען, ווייזט
אויס, ווי ווען הערשעלע האָט געלעבט...

אויף מאָרגן, אַז ער איז אַרויס אויפן גאָס, האָט ער זיך
באַרימט פאַר אַלע אינגלאַך, און זיי אויפגעטאָן :

— ס'איז זייער גוט, אַז אַ ברודערל שטאַרבט ; ווייל די טאָט־
טע־מאמע האָבן נאָכדעם מער ליב...

די אינגלאַך האָבן אים אָנגעקוקט מיט מורא :

— אַזוי ? ... און דיין טאטע האָט דיר שוין נישט געשלאָגן
מער ? ..

— נישט אויפגעהויבן די האַנט ! — שטייט בערעלע אין
גרויסן.

באלד נאך סוכות איז געווען זייער א טייערע צייט פאר קינד
דער ; ס'האבן זיך אָנגעהויבן די שלעכטע רעגנס, און איידער
די אַרימע מאמעס האָבן נאָך צייט געהאַט צו פאַרזען די שטוב,
אז די שלעכטע ווינטן זאָלן אין זיי נישט אַריינבלאָזן — זיינען
שוין די קינדערלאָך אַוועקגעפאַלן און קראַנק געוואָרן...

האָבן די קינדער גאָר נישט קיין מורא געהאַט, וואָס זיי
זיינען קראַנק ; קראַנקזיין איז ביי זיי געווען א טייערע זאַך,
און זיך דאָס געוואונשן :

— כאַטש אלע וואָך, געזאָגט...

שפּילנדיק זיך געזונטערהייט אויף דער גאַס, אויף וואָס דער
טאַטע פלעגט קרום קוקן, און אַמאָל אויף אָננעמען פארן אויער
און אַראָפּפירן אין שטוב אַריין, האָבן זיי זיך נאָר געקענט טראַכטן:
— אז מ'וועט אָפּמאָן דעם ביזן טאַטן, ווען מ'וועט ווערן
קראַנק, זיך לייגן אין בעט אַריין...

בערעלע שלמה'ס — האָבן די קינדער געוואוסט — קריגט פֿין
טאַטן געשלאַגן, ווען ער איז געזונט ; און יאָנקעלע פייגעלע'ס
טאָר זיך אפילו נישט שפּילן מיט קיין קאָץ...

און אזו בערעלע שלמה'ס איז געלעגן קראַנק אין דער מאמעס
בעט, איינגעדעקט אין בעטגעוואנט, האָט ער זיך אזוי געפֿרייט.
וואָס דער טאַטע זיצט איבער אים אויפן בענקל, שאַקלט זיך, איז
פאַר'מרה'שחורה'ט...

און רעדט אזוי פֿיין :

וואָס זיינען געשטאָרבן ; ווי זיי האַלטן זיך פאַר די הענטלאַך
און מאַכן אַ ראָד אַרום די אָפגעלאָשענע העלצער, האַפּסען אַזוי
פאַרשייט אַרום...

שרייט ער אַוים פון שלאָף :

— אַי, הערשעלע, אַ שאַד, וואָס דו ביזט געשטאָרבן, און
לעבסט נישט מער...

און כאַפט זיך אַוויף. נאָר איידער ער קוקט זיך נאָך אום,
זעט ער שוין שטיין די מאַמע מיט פאַרטערטע אַויגן, און הערט
ווי זי זאָגט צום טאטן :

— ס'קינר קען נעבאָד אַליין נישט שלאָפן...

און זי נעמט אים אַוויף די הענט צו זיך אין בעט אַריין,
וואָס ער לאָזט זיך גערן, און שעמט זיך אַליין דאָס צו זאָגן ;
און אז ס'ווערט אים וואַרים מיט איר צו ליגן, מיינט ער — היר-
שעלע ליגט ווי פֿריער מיט אים אין בעטל... און פֿרייט זיך אַזוי
אין שלאָף בערעלע, וואָס זיין ברודערל הירשעלע לעבט, און איז
נאָרנישט געשטאָרבן...

לאכט געוונט, און אין איילעניש גענומען פאריכטן די שטיב־
לאך, אז דער ווינט זאל דורך די שפארעס נישט אריינבלאזן, די
קעלט דורכן קוימען נישט דורכקריכן, — האבן זיך די קינדער
געפרייט און געמאנצט פאר גדולה :

— איצט וועט מען שוין אלץ קאנען אויסנעמען ביי די ביי־
זע טאטע-מאמע, אז מ'וועט ליגן קראנק...

— אז דו וועסט געזונט ווערן, בערעלע, וועל איך מיט דיר גיין אין פריצ'ס סאָד אַרײַן, און כ'וועל דיר קויפן אַ ציג...
און פאר יאנקעלען איז געבאָד די מאַמע געלאָפן איבער אַ האַלבע שטאָדט כאַפן אַ קאָץ ; זיך אויסגעשלאָגן מיט אַ וועלט מענטשן פאר דער קאָץ, און זי אים אפילו אַרײַנגעגעבן אין בעט אַרײַן :

— שפיל דיר, אוצר'ל, מיטן קעצל ; און אז דו וועסט, אים רוצה השם, אויפשטיין פון בעט, וועל איך נאָך אַלײַן גיין צום היצעל דיר קויפן אַ הינטעלע...
און שוין מער נישט אָנגעשריגן אויף אים, ווירוען ער איז גע-ווען געזונט :
— וועסט פאַרגעסן ס'לערנען, אז דו וועסט זיך שפילן מיט קעץ, און האָבן אַ גראָבן קאַפּ...

די קינדער האָבן גאָר נישט קיין מורא געהאַט, ווי די טאַטע-מאָ-נע זייערע, — וואָס זיי זיינען קראַנק ; קראַנק זײַן, האָט ביי זיי געהייסן — נעמען לעפעלאַך פון די ביטערע פלעשלאַך, ליגן אײַנגעדעקט אין די בעטן, און אַמאָל אויך זיך לאָזן צולײַגן נאָכע טיכלאַך צום קעפל...

און וואָס האָט דאָס אויסגעמאַכט קעגן דעם, וואָס זיי האָבן דענסטמאָל זיך אַלץ געקענט אויסביטן און אויסנעמען :
— זיי ווילן האָבן קעצלאַך, הינטלאַך, טויבן און ציג...
און שוין דאָס וואָס די טאַטעס און מאַמעס, וועלכע זיינען צו זיי געווען אזוי שלעכט, זיינען מיט אײַנמאָל געוואָרן אזוי גוט, און געזעסן אײַנגעהויקערט, פאַר'דאגה'ט, און ס'איז אויס-געקומען, ווי די קליינע קראַנקע קינדער זיינען מיט אײַנמאָל שטאַר-קער געוואָרן פאַר די דערוואַקסענע, געזונטע, טאַטע-מאַמע ?...
און דערפאַר, אז ס'פלעגט קומען באַלד נאָך סכּות, ווען די טאַטע-מאַמע האָבן צו מײַנסטן זיך געשראַקן פאַר זייערע קינדער-

מיט זייער שארפן חושהרית נבלה, און ציען זיך באַלד איין ווי אַ שוואַם אויף אַ טרוקענע היץ...

די נאכט שפּרייט אויס אירע טונקלע שאַטנס; שווערע טונקלע שאַטנס זעצן זיך אָפּ איינער אויפן אנדערן ווי טויטע פאַרוועלסטע בלעטער; אַ פינסטערניש וויעט אויף אלעם; ס'לעשט זיך צוביסלאַך ס'נערויש אין די אויערן, ס'פאַרשווימען די געשרויען, אזוי ווי דערטרונקענע כוואַליעס, וואָס ווערן ערגיץ אַראָפּגעשלעפט אין די טיפע טיפענישן פון פאַנאָדערנעשפּרייטע ברעגעס אויף טייכן...

ס'פאַלט צו די נאכט, אַן אומרואיק־שווערע נאכט... די שטאַט פאַרזינקט, ווערט דערטרונקען אין אַ ווילד שכרות; ס'ריסעווען זיך בלוז די שווערע מאַסיווע הייזער, גמאַכן, סבלענדן די שייבן, צלם־שפיצן, קופאַלן; אויף מערב־זייט פאלן אַראָפּ די לעצטע רעשטלאַך פונם טאַג'ס ליכטיגקייט — אין אַזעלכע פאַרגליווערטע שווערע שטיקער, פונקט ווי די צעבראַכענע שוועלן, ביי וועלכע מ'האַט אַוועקגענומען דעם אַנלעען; אויפן האַרד זאָנט שטוימען רואיק און פאַרטראכט אַרום אַזעלכע אונגעהויערע שטיקער, סקעלעטן פון חיות, וואָס האָבן נאָך אַוואַי געברויכט לעבן פאַרן מבול.

און אין דער פינסטערניש שפירט זיך ערשט די אַנגעשמרענגטע שווערקיט פון דער שטאַט, וואָס האָט זיך מיט עטליכע שעה צוריק געוויגט אין די פאַר'שכור'טע אַרעמען פון אירע איינוואוינער; אין די קליינע צעצויגענע פאַסיקלאַד, וואָס ציען זיך פון די גאָדלאַסטערן איבער די לאַנגע, אויסגעצויגענע טראָטואַרן — ציטערט נאָך קוים אַ שוואכער שפור פון דער אויסגעלאָשער נער פרייד...

ס'שוועבט עפעס אַ גראַער אנגסט; פליגל פון פלעזערמיז פאַכען בלינד, אומגעזען; הינט בילן, און עפעס רייסן, פליקן קאָפיטעס פון פערד, וואָס זאָלן ערגיץ פראַלן איבער די גאַסן, שפּריצן מיט פונקען פון זייערע פאַדקאָוועס.

אויסברוך

די זון שיינט. ברייט ליגט אויפגעוואָרפן דער הימל, וואָס האָט זיך נאָך לאַנגע הכנות ריינגעוואָשן, און באַוויזן פאַר דער וועלט מיט אזא רחבות, גראַד ווי ס'וואָלט איר עפעס אַ גרויסער יום-טוב געווען באַשערט.

איבער בערג, ברייטע שטחים ערד, — שטייען פּעלדער זאָג געז, ליגן לאַנקעס גראַזן, זיינען ביימער צעוואָרפן, און איבער זיי, אַלעמען פלאַטערט די שמחה, רוישט עפעס ווי מענגעס פליגל פון באַ'חנ'טע טויבן ; פאַרשוויצטע פנים'ער, פאַרפלאַמטע באַקן, אויפגעקאָכטע הערצער, פאַר'שיכור'טע ריחות... ס'טויבט אין די גאסן... דער דופק קלאַפט שטאַרקער, אַנגעשטרענגטער, די ברוסט הייבט זיך העכער, כוואַליעס צעשפאַרן איר, כוואַליעס פרייד —

כ'שטיי ביים פענסטער, האַלט צוגעשפאַרט ג'קאָפּ צו דער לייסט, און קוק אַנגעשטרענגט אויף די זומפן, וואָס רוען אונטן אין די געסלאַך, גראַד ווי מאַראַווקעס נאָך אַ רעגן, ווען די זון שיינט-אויף, און ס'איז אַ שטאַרק גערעטעניש אויף זיי...

די ברעם פיבערט, צוקוקנדיק ווי ס'בייטן זיך די קאַלירן ; ווי די בלייכע קריינקליכע באַקן ווערן שאַרלאַכרויט, ווי דער הימל אויף מזרח-זייט ; ס'פינטלען די אויגן, די שוואַרץ-אַפּי לען פאַרגרעסערן זיך אין אַזעלכע גרויסע, שווערע, שוואַרצע גאָלעס, און באַלד אין קליינע, דראַבנע מאַניקע-פלאַך ; ס'צעשפדייטן זיך די נאָזלעכער אַזוי איינן ווי ביי הינט ווען זיי דערשפירן

אונטערגאנג

כ'שטיי ביים פענסטער, און זע די שטאָט ווי זי שפּרייט זיך אויס אַרום און אַרום, העכער און נידריקער; ס'שטאַרצן אַרויס די הייזער, קוימענס, אָפּגעריסענע מויערן, זיי צעפלעכטן זיך דאָ געדיכט, און צעגלייזן זיך באלד שיטער; אויף איין אָרט: אין לאַנגע, ברייטע, אויסגעפלאַסטערטע גאַסן, מאַרקן, און אויף אַ צווייטן אָרט — אין שמאַלע צעדרייטע געסלאָך, לינק, סקווער...

טראַכטנדיק וועגן איר, אזוי דרימלט עפעס־אויף אין זכרון אַ מעשה'לע; אַ מעשה'לע פון אַ האַריקן מכשף מיט אַ רויט מיצל, וועלכער האָט דאָ געזאָלט מיט הונדערטער יאָרן צוריק האָבן אויפֿ־געשמעלט זיין ביידל, וואָס איז געווען דער ערשטער גרונט־שטיין צו איר, דער דאָזיקער שטאָט.

עטלעכע צוואַנציק יאָר, מיט נישט קיין סך עלטער ווי כ'בין, געדענק איך איר, די שטאָט; פאַר דער צייט זיינען אַ סך הייזער ביי איר אַרויסגעוואַקסן, גרויסע הייזער, אין פאַרשידענע צעוואָך פּענע טיילן; עטלעכע הייזער ביי מיר אפילו, אויף מיין גאַס, אַקעגנאיבער, — וועלכע איך בין פשוט געוואָרן אַ דם שונא, ווייל זיי האָבן מיר פאַרשטעלט די פּעלדער, וואָס האָבן זיך געזען העמ־ווייט אַריבער די נידריקע הייזלאַך, דורך מיין פּענ־סטער.

שווערע, אומגעלומפערטע הייזער, ריזיקע דעכער, שפיצן פון צלמים, — זיינען מיר באַזונדער ליב, ווען כ'קען נישט דערקוקן צו זייערע הויכקייטן, און מאַכן טונקלער די שמאַלע גאַסן; כ'ווער עפּעס ווי אַ קליין קינד, שפּירנדיק די גרויסקייט און די שווער־

א שווערע נאכט, אן אומרואיגע . . .

די טיפע שטילקייט איז נישט קיין זאטע, צופרידענע שטיל-
קייט פון א יום-טוב'דיקער שטאט, וואס ליגט שווער, אוועקגע-
פאלן, באזויפן פון שכור'ער פרייד, נישט אויסגעניכטערט נאך
פון איר שמחה; ס'א שטילקייט פון מיין, איבערגעשראקענע
מיין, וואס האבן זיך פארקט אין די יאמעס; א פינסטערע
שטילקייט וואו מ'זעט נישט קיין ליכט-שיין מער; א בלענדע
נישט קיין איינציקע לאמטער, ס'רייסט נישט דורך קיין פלעמל
ערגיץ אין א שפאלט, נאך עפעס א שטיל רוישן, וואס מ'הערט
אזוי ווי פון א קוואל, וועלכער שטארקט זיך; א ברייטער,
טיפער קוואל האט זיך אדורכגעריסן דורך די ערד און גייט אזוי
הילכיק איבער דער שטאט, פארפלייצט איר מיט אירע נאסע
ארעמען, רייסנדיק שטיקער:

— טור... טור...

די ערשטע שאסן באגריסן הילכיק די שטאט...

מיט איטלאכן ציגל, וואס איז ארויפגעלעגט געווארן אויף א מויער;
דאס געביל פון פרייד פאר איטלאכן שטיקל מויער גופא, וואס
האט צווישענשטראצט, — פלאטערט איצט ווי די פליגל ביי א
קראנקע טויב, פול מיט מורא, פאר דער אייגענע שטאט מיט
אירע גרויסע הייזער...

די שטאט איז אין סכנה.

ס'פאלן די שאסן אויף איר; פון ערגניץ, כ'ווייס נישט פון וואו,
שיכט מען; און נאך אזוי באדעכנט, פול מיט כונה, אזוי ווי
מ'זאגט זיך פארגענומען מיט אט דעם דאזיקן שיסן, אלע הייזער
אראפצוראמען; מ'באקלערט, קענטיק, יעדן שאס, יעדן גראד
נאכט, — ער זאל טרעבן אין ארט; מ'צילט זיך אריין אין דעם
הויז, און יענעם הויז, און מ'מאכט א לאך נאך א לאך; מען
ווארפט זיך דעם ראש, און אז מ'איז שוין פארטיק דערמיט —
נעכט מען זיך באלד צום אנדערן הויז, צום דריטן, און צום פירטן...
ס'הארץ פארגייט און פון דער קינדערשער פרייד, וואס די

שטאט האט אזוי געוואקסן, ווערט די גרויסע מורא:

— זי זאל דא אמאל נישט אונטערגיין?

בארגליווערט שטעהען די הייזער, ווי א סטאדע אקסן צו
זאמענעפרעסט, — וואס איז ארומגערינגט פון וועלף, און ווארטן
נאך אפ זייער ביטערן גורל:

— אויסגעכאפט צו ווערן דא, פונם ערשטן ביזן לעצטן,
ווייל דער הונגער ביי די וועלף איז זייער גרויס, און ס'איז אים
שווער צו שטילן...

מ'שיכט, מ'שיסט שטארק און געדיכט, ברייט און מיט אימפעט;
די הייזער פאלן כסדר צוזאמען; דא — דארט ווערט דאס ארט
ליידיק... און קוקנדיק, ווערט מיר קלאר א סוד: ווי אזוי א
שטייט, וואס איז נאך אזוי יונג, הייבט ערשט אז צו בליען, —
קען אויף אירע יונגע יארן שוין אונטערגיין? און איד, א מענש,
וואס מאכט דאס אויס מיין לעבן, מיינע יארן — אויפן לעבן
פון א שטאט, זאל איר קענען איבערלעבן?...

קייט פון די דאזיקע הייזער, די שטומע כחות וואס ליגן דארטן אין זיי איינגעקנעטן...

כ'דערמאן מיר : אז כ'בין א פיצל קינד געווען, און געגאנגען אלע מאָג אין חדר, האָב איך מיך אוועקגעשטעלט ביי ניו אָרט. וואו ס'שטייט היינט אזא גרויס הויז ; מ'האָט דענסטמאל א קליין הייזעלע אַראָפּגעוואָרפֿן, און גענומען שטאַלן דאָס איצטיגע גרויס הויז ; פֿאַר מיינע אויגן האָט מען געגראָבן דאָס גרוב, אַז געהויבן מויערן, און כ'האָב מיר גאָר קיינמאָל נישט זעסענע זאט אנקוקן אויפן בויען, ווי געשיקט די ווענט פֿליען אַרויס פון אונטער די הענט, הייבן זיך אויף צו די הימלען ; מ'לייגט א ציגל אויף א ציגל, דוכט זיך, נישט מער — און ס'ווערט אזא דיקע הויכע מויער, א גראַבע ; מ'האָט א שירה פֿיננסטער, און מ'דעקט א שטאַק, מ'פֿאַרציט א געזעמס, און מ'גייט ווייטער אַרויף, אַרויף, ביז ס'ווערט א גמאַד, א שווערער ריז, א קאסטן מיט לעכער, א סקעלעט; דער סקעלעט נעמט ערשט שפעטער אויף זיך פֿלייש, באַקומט אַריין דאָס אינגעווייז, ווערט ביסלעכווייז פֿאַרפֿילט ווי א זייגער מיט א געוואָרג ; און מיט איינמאל — א הויז, א פילפֿאַרביק הויז, די ליכטיקייט שיינט אַרויס פון אלע פענסטער, די שייבן גלאַנצן פון אויבן ביז אַרונטער...

און אזוי וואָסן אַרויס הייזער מיר אין די אויגן, און ס'ווערט פון זיי א שטאַט ; וואו ערגיץ א קליין ברעקל הייזל, מצבט עס אָרט פֿאַר א הויכע מויער, און וואו גאָר א ליידיק שטיקל בעלד — ווערט עס פֿאַרמויערט ; די שטאַט ווערט יונגער מיט יעדן מאָג, און וואָס א יאָר שענער ; וואָרים, וואָס מאַכט דאָס אויס ס'ביסעלע יאָרן אויפן לעבן פון א שטאַט ? ... מיט וויפל יאָרן הייסט א שטאַט אַלט ? ...

כ'שטיי ביים פענסטער, טראַכט וועגן דער גרויסקייט פון דער שטאַט, איר אונגעהויערן וואוקס, און אזוי ווי ס'איז מיר שווער צו האָבן א באַגריף דעריבער, — מער שווער נאָנט אינעם ביים האַרץ עפעס ; דאָס קינדערשע געפיל, וואָס האָט געוואָרימט

באלאגערונג

פאראן נעכט, וואָס זיינען אזוי געדיכט און טיף מיט זייער פינ-
סטערקייט, ווי אַן אלט אָפגעשטאַנען וואַסער; וואָס, אַ חוץ
זייער טיפּקייט, האָבן זיי נאָך עפּעס אין זיך אַזעלכעס, וואָס
מ'קען נישט אַנטאָפּן, נאָר לאָזט זיך שטאַרק שפּירן און לעגט
זיך מיט אַ שרעקליכע שווערקייט אויפן גאַנצן געמיט; דאָס
געהער איז אזוי פאַרשאַרפט, אַז מ'קען אויפכאַפּן וואו ס'באוועגט זיך
ערגיט אַ בלעטל, און אויפציטערן ביים מינדסטן בלאָז פון אַ
ווינטל; מ'שפּירט זיך אינגאַנצן ווי אַ קליין ציטריק פייגעלע,
וואָס איז איבער אַ נאָכט געבליבן אָפגעריסן פון איר נעסטעלע,
זיך איינגעטוליעט אויף אַ פרעמד אומבאַקאַנט צווייגעלע, און
שרעקט זיך ביים קלענסטן ווינטעלע:

— ס'זאל דאָ ערגיט נישט אַריינפאלן צווישן די שאַרפע ציין

פון אַ קאַץ...

אַזעלכע נעכט טרעפן זיך זעלטן; זיי קומען אומגעריכט
אַרויפצושווימען גראָד ווי די דעמבעס אין טייך, נאָכדעם ווי זיי
ליגן אָפּ הונדערטער יאָרן אויפן גרונט...

ס'נעפיל פון אזא נאָכט האָב איך אויך געהאַט, ווען די שטאַט
איז אָפגעשלאָסן געוואָרן, און איז געווען אַרומגערינגט פון דער
בלינדער פיינדליכער קראַפט; מ'האַט דאָן גאָר נישט געשאַסן,
נאָר אין דער שטיל, מיט ציטערניש אָפגעטרעטן, און כ'האַב
געפילט אַ שטריק אויפן האַלז, וואָס איז אויף אזא אופן
איינגעצויגן, אזוי ווי ר'וואָלט בכיוו געלאָזט אַן אַרט אויף לופט, —
צו אַטעמען; און נישט ער דערשטיקט, דער שטריק, נאָר הייסט
מ'זאל רק אזוי שטיין און זיך נישט רירן; און קוים גיסטו דיר אַ

זי גייט אונטער, מיט יעדער רגע גייט זי מער אונטער, די שטאט; כ'זע: ווי דאס גרויסע הויז, וואס איך בין פריער געווען אזא דם-שונא — ציטערט; עס טרייסלט זיך ווי אין א קדחת, אין א חולה-נופל; אזוי ווי ס'וואלט עס עמיץ אָנגעכאפט פאר די אויערן און געשאַקלט... א גראַנאַט פליט אַרײַן, און מאַכט אַ לאַך, נאָך איינער, און ס'לאַך ווערט גרעסער, די וואונד טיפער, די עפענונג — ברייטער, ביז אַ מויער לאָזט זיך אינגאַנצן אַראָפּ, פאַלט אײַן, און דער האַרױזאַנט אַנטפּלעקט זיך, די צעגעלניעס וואָס האָבן זיך פריער אַמאָל געזען, קומען צוריק אַרויס, דער קאַלד-אויװן, דער שאַסע, וועלדער, דער פרייער אונטערשטאַטישער שטח...

;

כ'שטיי ביים פענסטער, צוגעשפּאַרט צו דער לייסט, און טראַכט וועגן אונטערגאנג פון אַ שטאָט.

עטלאכע צוואנציק וויאָרסט פון שטאָט ליגט דער פראַנט ווי אַ האַלבע לבנה אויסגעשפּרייט ; ליגט רואיק און גערולדיק, ביזנערט זיך אַ מאָל שטארקער, שוואַכער, אָבער קיינמאָל נישט סכנות'דיק...

מ'האָט זיך שוין איינגעלעבט מיט אים אזוי ווי מיט אַ ווילדע קאָץ, וועלכע איז אזוי לאַנג גוט ווי לאַנג מ'לאַסקעט איר, מ'גוט איר צו עסן ; און טאָמער זאָל מען איר מער אָנרירן, אזוי קען זי ביז ווערן איבער אַ רגע, זיך פאַרגעסן אין גוט צעדראַפּען... מ'איז געווען רואיק כאַטש מ'האָט זיך כסדר געריכט אויף עפעס, וואָרים ס'איז דאָך פאַרט אַ פראַנט ; און וועגן דעם וואָס ס'געשייט דאָרטן, אויף אים, — האָט מען ס'רוב נאָר געקענט האָבן אַ באַגריף פון די פיערן אויף די הימלען; אזוי ווי ר'איז גע- בוירן געוואָרן דער פראַנט, איז רויט-באַפלעקט געוואָרן דער הימל מיט אים ; אין אָנהויב, מיט קליינע לייכטע פלעקן, וועלכע פלעגן אויפשיינען איבער אַ רגע, שפעטער — אויף אַ לענגערע וויילע, און דערנאָך שוין אויף אַ גאנצע נאכט אַ מאל...

מיט יעדע וואָך האָט דאָס אַרומגעכאַפט אַ ברייטערן שטח הימל, און די פארב אויך איז געוואָרן אַ שאַרפערע, אזוי — אז דאָס אויג וואָס פלעגט לכתחילה בלייבן אזוי ווי צוגעשמירט פון גרויס שרעק און פאַרוואַנדערונג, האָט זיך שפעטער צוגעוואוינט, און ס'האָט שוין גאָר נישט געאַרט ; וועגנאָפילו ס'האָט דאָרט גע- מעגט רעגענען מיט בלוט און פיער...

אזוי ווי ס'ווערט נאָר נאכט, אזוי בעטן זיך שוין די הימל לען אויס מיטן רויטן געוואַנט, און ס'זעט אויס, ווי די שרפה

ריר, פארגייט ער זיך אויף א האַרעלע טיפער, און ווערסט דער-
וואָרגן...

כ'האָב מיך געשפירט ווי יענע קאץ, וואָס האָט זיך צופעליק
געכאַפט אויף אַ פעטליע און הענגט אַ האַלב־דערוואָרגענע, מיט
אָנגעבלאָזענע לונגען, שפיציקע אויגן, נאָר מיט דעם באַוואוסט-
זיין — אז זי קען פאַר יעדן קלענסטן ריר, באַצאָלן מיט לעבן...
אזא שטריק האָט אויך די שטאַט געטראָגן אין יענע נאַכט
אויפן האַלז ; זי האָט זיך שטיל־ערהייט געוואָרגן...

כ'בין געשטאַנען ביים פענסטער, געוואָלט אָנטאָפּן די פינ-
סטערניש — דערשפירן איר ממשות'דיגקייט ; די לעבעדיקע, צאָפּל-
דיקע שטאַט איז געלעגן טויט, און כ'האָב פאַר אַ רגע געמיינט,
אז איר געפין זיך ערגיץ אויפן שפיץ פון אַ לייכט־טורם אין מיטן
ים, וואו ס'ליכט דינט צום לייכטן פאַר די שיפן אויף זייערע וויי-
סע וואַסער־וועגן, טויזנט מייל ווייט און ברייט פון דער יבשה...
און מיט אַ מאָל, כ'דערהער טריט ; האַרטע טריט, און אָפּ-
געהאַקטע קולות, הייזצריקע :

— נא פראוואָ, ניעפריאַטעל !

אַ מינוט שפעטער, אַ געשליפן דין שטימעלע :

— לינקס די רוסן !

אין עטליכע שאַסן האָבן זיך אַ שאַט געטאָן, ווי עפעס אַ
צווילינג פון אַ בליץ וואָלט צוריסן אַ שווערע כמאַרע — — —
און ס'האָט זיך געצויגן שטיל די נאַכט, די שטי-
לע חושב'דיקע נאַכט...

נאר, ווען ס'איז אויסגעפאלן דער טאג : דער הימל האָט
באַקומען די אמת'ע מראה, האָב איר דאָן געהאַט ס'געפיל :
— אזוי ווי כ'וואָלט גאַנצע צען יאָר אָפּגעווען אין אַ באַלאַ-
גערטע שטאַט...

אנהייבן שרייען גוואלד, ביז ס'לשון וועט אים ווערן אפֿ-
גענומען; ס'הערט זיך נישט אין ערגיץ דער שווערער ביס-כאס
פון א גלאק וואס זאל נעמען וועקן די שטאט:

— שטייט-אויף, ראטעוועט זיך פון פייער, וואס גייט
אויף אייך...

שטיל איז, פונקט ווי דאס פייער וואלט גאָר קיין פייער נישט
געווען; העכסטנס — א פאלש פייער, א געמאכטס, וואס קען
נאָר בלוז רייצן, בלענדן; און די רויט־בייביקע וואלקנס זעען
אויס ווי צעלאָזטע סטאָדעס שעפסן, וואס האָבן זיך אזוי צעלאָזט
מיט צעפלאָמטע גרושיוועס איבער אן אלטן בית-עלמין, א פאָר-
לאָזטן; און די הייזער שטייען אזוי ווי מיט דער רואיקייט פון
מצבות, אויף פארעלטערטע קברים...

די שטאט מאַכט דעם איינדרוק פון א ריזיקע בראַנזיסטאָ-
טוע, וואס געפינט זיך איצט אין איר הערליכסטער באַלייכטונג;
ס'זעט אויס, ווי א בליץ זאל האָבן צעריסן די הימלען, וועלכע
האָבן זיך שוין מער נישט צוגעמאכט, און ס'האָט זיך אויף א לאַנג
גע וויילע אַנטפלעקט דאָס טיפסטע, דאָס העלסטע פון איבער זיי
דאָרט; די מאָדנע, רויטע, בראַנזענע סטאַטוע שווימט אונטן-
אָרום, אפשר מיט דער אייגענער פאָרגליווערטקייט וואס מ'זעט
ביי א מענטשן אין די אויגן, ווען מ'פירט אים צו דער תליה, און
האָט שוין פאָרלוירן יעדן ברעקל זינען פאַר שרייען, מאַכן גוואַלטן
— — — ווייל אויך די שטאט, נאָכדעם ווי זי איז געבליבן
אזוי פוסט, — האָט, ווייזט אויס, פאָרלוירן דעם שכל צו שרייען
און וויינען, בעטן רחמים — ווען די פייער-צונגען האָבן איר שוין
אַנגעהויבן לעקן, און לאַשטשען די גלידער ! ...

וואָלט דאָרטן אָנגעגאָנען פון בייטאָג נאָך, נאָר וואָס צוליב דער ליכטיקייט פון טאָג, האָט זיך דאָס פייער נישט געקענט אָנזען ; ס'מאָלן זיך שרעקליכע בילדער, סדום-עמורה בילדער : טויזנטער קאלד-אויגנס זאָלן ברענען, דערפער און וועלדער שטייען אין פלאַמען ; נישט אנדערש, ווי מ'זאָל האָבן אָפגעפנט די קראַנען ביי הייסע קעסלען, פון וועלכע ס'גיסט זיך דער אויפגעקאכטער שמעלץ פון ערד, שטיינער און פייער — צוזאמענגעמישט...

און אז דער פראַנט רוקט זיך, דערווייטערט זיך, — ווייסט מען אלץ אויף אין די הימלען ; ריכטיקער : אין די פייערן וואָס אויף די הימלען ; דאָס פייער אויפן הימל גייט, הייסט : דער פראַנט גייט, קומט נענטער... און וואָס נענטער — בלוטיקער, רויטער ברענט דער הימל ; טראָגן זיך געדיכטער די שווערע בייכי-קע וואָלקן, ווי די זאטע קי וואָס גייען אַראָפּ פון פעלד אזוי אָנגע-פרעסן און מיט פולע אייטערס...

אונטן ליגט די שטאט, — א שוואַרצע, פינסטערע, פאַר-שטוממע שטאט, אזוי ווי עפעס אַ קראַנקער, — וואָס איז אוועקגע-פאלן אויף חולי-נופלים, האָט זיך נאָר-וואָס אויפגעהערט צאָפּלען און האַלט נאָך בלויז פאַרהאַקט ס'מויל זיינס ; ס'שמיכלען די דעכער, די שייבן, מיט אַ רויטן שמיכל, און ס'גלאַנצן די מויערן ווי די בלייכע באַקן ביי שווינדזיכטיקע מיידלאַך ; ס'בליצן די געשליפענע שפיצן צלמים מיט דער שאַרפקייט פון חלפּים, און די פאַרפלאַנטערטע געצן פון די טעלעפאָן דראַטן ציטערן ווי די אויסגעגלייטע פונקען און ברעכן זיך ווי די שפּיזלען...

אָבער די שטאָט אַליין איז רואיק, שוין צו רואיק ; ס'שלאָגן די אָטעמס ביי מענטשן, ווי דאָס טיקיטאָן פון אַ מענגע אויס-רעגולירטע זייגערס ; און אפשר גאָר ווי דאָס פאָכן פון הינט מיט די זייטן, וואָס האָבן מורא צו בילן, און פון פאַרשווייגענע קעץ ; אַ שטילע, אויכגעליידיקטע שטאָט, וואו ס'איז נישט קיין נער מער געבליבן, אַ פנים, וואָס זאָל זיך אויפכאַפּן פון שלאָף, אַרויסלויפן אַ נאָקטער מיט אַ בלויזן קאַפּ צעשוויבערטע האַר.

בלייבט אפילו אן איין טיר, אן איין פענסטער... א הוילער סקע-
לעט... א לידיקער קאכטן...

דוכט זיך : אז קיינמאל וועט א מענש זיך נישט אונטער-
שטעלן, מיט א קלארן ישוב־הדעת, — ער זאל נעמען אויף זיך א
שאנק, צו א פולן אָגעבילטן קופערמ, און אים אַראָפּטראָגן איינער
טליין אויף די פלייצעס פון עטליכע שטאָק, וויסנדיק : ער קען
זיך איבערקערן, און די משא זאל אים צולייגן, אַרויסקוועטשן די
געדערים פון בויד : סיי ביי בחלה, א שריפה, למשל, ווען
דער שבל ווערט אוועקגענומען, מ'דערשפירט אין זיך איבער-
מענטשלאכע כחות, אָדער דאָס רייכקייט פאַרבאלענדט אַזוי, אז
מ'זאל ווערן צומישט און טראכטן :

— לעבן און זיין רייד, א נישט ליגן אין דר'ערד...

איר האָט ווען אַמאָל געזען, ווי פליגן באַזעצן א געפאלע-
נע בהמה, וואָס גוסס'ט נאָך, זשיפעט, און צעבייסן איר ?... די
בהמה קען זיי שוין אפילו מיטן עק נישט אפטרײַבן, נאר וואָס עס
בלייבט איר נאָך איבער דער לעצטער כח, וואָס זי קלויבט אויף
אין איר מידן גוף, אז זי זאל זיך כאַטש נאָך קענען א צאָפּל טאָן,
דעם לעצטן צאָפּל אפשר — און מיט זיך צולייגן דאָס ביסל פליגן,
זיי זאלן בלייבן צוגעקוועטשט אונטער די שווערע משא פון איר
אומבאוועגלאַכן קערפער.

דער המון איז באַפאלן דעם קערפער, ווען ער איז נאָך גע-
ווען גוסס, און ער שפירט נישט די ווייטאַקן פון דער גוסס'ער
חיה ; ער זוכט דערוויייל צו שטילן דעם אייגענעם הונגער, מיט
די טייערע שענק קליידער, זילבערנע געפעסן, געשטיקטע פאַר-
האַנגען און ער ראַבירט, צעטראַגט די הייזער אויף שטיק־שטיק
לאָף ; שפירט נישט די סכנה אפילו פון גוסס, זיין לעצטן כח,
— וואָרים, איבער זיין פנים איז צעשמירט א מיאוסער גרימאַס,
א באַזויפּענער ; פון אלע ווינקעלאַך קומט אז די מאַסע, די הונט-
נעריקע, — דער אַרימער ווי דער מיטל־מענטש, דער גראַבער, דער
רויער און דער געלערנטער — אלע האָבן זיי דערשפירט די זיסקייט

די שטאָט איז אזוי ווי אַ ניסל, וואָס וויגט זיך אויף די כוואַך
ליעם פון אַ צעוויגטן טייך ; די מענטשן קלייבן זיך דערווייל
אין רעדלאַך, שמעלן זיך גאנץ געמיטלאך אפּ און צעגניען זיך ;
יעדער ריכט זיך, די שטאָט זאָל איבערגיין צום אַנדערן מיט גוטן,
און אַז איין שאַס — ווייל, מ'זאָל זיך ערגעץ אַנדערש-וואו האבן
טיף אַריינגעשניטן אין פראַנט, מוז מען דאָ אָפּטרעטן מיט שכל,
מ'זאָל נישט בלייבן אָפּגעשניטן אין גאַנצן און מיט אַלעמען.

דערווייל קומט דער בין-הומנים, ווען איין צד טרעט אָפּ און
דער צווייטער ברויכט אָנקומען, — בלייבט די שטאָט אַן אוינג-
בליק אַליין, הפקר ; די מענטשן דערשפירן די נבלה, וואָס גיט
שוין אָפּ מיט אַ גערוך ; און פונקט ווי אַ הונט וואָס קריכט
בגנבה נאָך אַ וואַגן פלייש און צאָטעוועט — אזוי קריעט זיך
דער המון הינטער די ווענט און צאָקט שוין באַצייטנס מיט די ציון,
פון דעם פעטן ביסן, וואָס ס'וועט אים דאָ אַריינפאַלן, שפירנדיק
ס'הפקרות פון אַ שטאָט הייזער, איבער וועלכע קיינער וועט דער-
ווייל נישט האָבן צו זאָגן גאָר...

מ'האַלט זיך נאָך דערווייל אָפּ, אונבאַוואוסט, נאָר אָט גיט
זיך שוין אַ האַנט אַ ריר-צו צו אַ בנין, עמיץ נעמט אַראָפּ אַ פענ-
סטער בלוז, און שוין גיט אַ המון אַ באַזעץ דאָס גאַנצע הויז,
און מ'צעטראַגט עס ; איינער בייסט די ווענט, דער אַנדערער
שלעפט אַרויס די שענק, מ'טראַגט אַרויס, און אויב ס'איז נישטאָ
וואָס אַרויסצוטראַגן, פליקט מען לעבעדיקע שטיקער פון הויז
גופא ; מ'טוט עס אויס ביז צום העמד, נאָקעמ-גאָל, אַז עס

דאָס באַגעגעניש.

די זון האָט געשיינט.

צווישן צעריסענע, צעפליקטע וואַלקנס איז זי געשווימען, די זון, אין טיפֿ-אַנטפֿלעקטן הימל, און שטראַלנדיק באַרשיט די ערד מיט גאָלד.

ס'בלויז וועלדל האָט געזונגען, און אַ לייכט ווינטל — שטיי פֿעריש געטריבן די פּאָסן־ליכט איבער די פֿעלדער־זאָנגען, און די לאַנקעס גראַזן געווינט.

אויפֿן באַרגל איז אַ ווינט־מיל געשטאַנען ווי געקעפט — די שוואַרצע פֿליגל אַראָפּגעבראַכן; הינטערן באַרגל איז אַ דערפל געלעגן אויסגעשיט און געציטערט... צעצויגענע כאַלופּעס האָבן זיך ווי געווינט, געטרייסלט, — פֿארן שלאָף אינדרויסן האָבן שווער רע רייטוועגן זיך אַריינגעשניטן מיט די רעדער אין זאַמר, געסקריי פֿעט, ווי די אַקסן וואַלטן פֿאַר אַ לאַנגע צייט נישט געווען געשמירט; זעלנער מיט פֿאַרשוויצטע פֿנימ'ער האָבן איינגעהויקערט, אונטער די שווערע משאות, — זיך געקאַפּעט, אַ פּוס־אַריין, אַ פּוס אַרויס — און אויף זייערע קעפֿ האָבן קאַסקעס געבלענדט קעגן־איבער די זון, ווי די צעפֿלאַמטע שטורקאַצן.

ס'דערפל איז אַזוי ווי איינגעשרומפֿן געוואָרן; די הייז־לאָך — מער צוגעפֿאַלן צו דער ערד, די נפשות זיך אויסבעהאַלטן; נאָך וואָס דער טאָג אַליין האָט געלאַכט אויף די וועגן וואָס ס'מילי־טער האָט געטרעטן, און אַלץ אַרום האָט ברייט אויפגענומען דאָס גע־זאָנג, די ברייט־צעלאַזטע, מיליטערישע כאָרן, וואָס האָבן זיך דאָ אָנגעהויבן, ווען זיי האָבן דאָרט אויפגעהערט — גראַד ווי אַ פֿרוי וואָס שפּרייט טיף אויס אירע ארעמס פֿארן געליבטן.

פון כשר'ן רויב, און קריכן אריין מיט זייערע נעגל אין דער פגירה, נראבלען פון דארטן ארויס דאס אינגעווייד, און ווילן זיך דערמיט אנפרעסן צום טויט...

דער גוסס פראוויט זיך נאך דערווייל אפצווערן, כאטש ער האט שוין אפילו קיין כח נישט מער מיטן עק אפצוטרייבן די פליגן ; ער קען נאך אויפקלייבן די כחות, דעם לעצטן כח — ווייל די יסורים שפארן שוין אן אונטער'ן הארץ, און טוט א ציטער, א שוואכן קאנוואלסיוון ציטער, וואס גייט באלד אריבער אין א צאפלען, אין א צאפלען פארן טויט ; ס'דוכט זיך : ר'מאכט אויף די אויגן, שארצט אוועק די ליפן, שטשירעט אויס די ציין, און פראוויט זיך גלייכשטעלן אויף די פיס ; און מיט פארלאפענע אויגן, אינגאנצן איין פארשווימען שטיק בלוט, א רויע פארלאץ פענע וואונד, — וואויעט זי, און צאפלט זיך מיט א געפערלאך מרוטשען :

— דינדזש.... דינדזש...

דאס האט דער אפגעטראטענער זיך אפגעשטעלט ביי די מויערן פון שטאט, און צווענדיק דעם חורבן, — אויפגעמאכט דאס מויל פון זיין איינציק צעבראכענעם הארמאט, און פייערט אויף איר, אויף דער מאסע אייגענע מענטשן :

— נאט אייד, און איר וועט זיך האבן אנצופרעסן...

און די מענטשן, ווי גיך זיי האבן זיך אויסגעניכטערט ; זיך דערמאנט אין ווייב און קינד, דערשפירט דאס אחריות פון א טאטן, פון א מאמען, — רוקען זיי זיך שוין הינטער די ווענט, טרעטן אפ מיט אויסגעלאצטע אויגן, דערשראקענע צום טויט, בעטנדיק :

— לאזט אפ, מ'איז אייד שוין מוחל אייער האב-אונגוטס, אבי ס'לעבן נעמט נישט אוועק, און הערט-אויף אויף אונז צו שיכן...

בילד, און א ציגעטאָן אומבאוואוסט דאָס ציימל, — ווי ס'פערד
האָט פאָרסן נ'קאָפּ, א דרינגעטאָן מיט די הינטערשטע פיס, און
זיך צעהירושעט...

און שוין האָבן עטלעכע זעלנערלאַד, וואָס זיינען ערגיץ גע-
לעגן אויסגעצויגן הינטער א קרושאַק, מיט אַמאָל זיך אויפגעכאַפט
ווי איבערגעוועקט פון א דרימל, א קאפּוירגעהויבן אויף דער גיך די
ביקסלאַד, — און עטלעכע שאָסן האָבן זיך אויף אַמאָל אָפגערופן,
זיך צעפלוין; ס'האָט א הילף געטאָן אַרום, א ציטער געטאָן די
לופט, די זאָנען זיך צעטוייכלט, דער וואַלד — צעוויגט, און פון די
צווייגן האָט זיך א טישאָטע פייגעלאַד צעשפרייט אין לופטן, און אזוי
צעשריגן, ווי מ'וואַלט אין זיי דאָרט אַריינגעשאָסן...

די רייטער זיינען אַנטלאָפן...

און ס'האָבן זיך געוואַלנערט ביסלאַך גראַז ווי אויסגעפליקטע
שטיקלעך באַדד פון מענטשלעכע פנים'ער, וואָס די פאָרקאוועס
האָבן ראַכט'ס און מיט זייער שאַרפן פאַרנעם, — אויסגעריסן: אויף
דער ערד זיינען געבליבן צוויי רייטער, וועלכע זיינען אויפן אַרט
גלייך אַרונטערגעפאלן טויט פון די פערד; זיי זיינען געלעגן
צעשפרייט, מיט א ברויטהייט, צעוואַרפן די הענט, גאלע צעשויר
בערטע קעפּ, און ס'האָט אויסגעזען: ווי ביי זיי אויף די פנים'ער
וואַלט נאָך געשפילט די אייגענע באַזעסענע מחשבה פון פריער,
ווען זיי זיינען נאָך אויף די געזאָטלטע פערד געזעסן; ביי איינעם
איז אַפילו די קני געווען אַביסל אונטערגעהויבן, — אויפגעשטעלט,
און ביים אנדערן עטוואָס פאַרקוועטשט די פויסן; די אויגן האָבן
ביי ביידן אזוי קלאַר געקוקט צום הימל אַרויף, אַזוי די ווייסלען
זיינען נאָך געלעגן געווען פון דער געלער זון.

און ס'איז געווען שטיל.

די מענטשע פייגעלאַד האָט זיך צוריק אָפגעשטעלט אויף די
צווייגן און געפוישטשעט. פון דער טיפער געדיכטעניש אינס וואַלד
איז ערשט אַ פאַרשפּאַטיקטער האָז אַרויסגעקומען, קענטיק: נאָך
נע'תם'עלט פונם שייס, זיך געדרייט אויפן פעלד, געזוכט פון דאָנעט

פון די הימלען האָט זיך נאָכט אַראָפּגעגאָסן ס'ליכט אויף זייערע קעפּ, און ס'האָבן זיך געשמאַלצן זייערע הימלען, דאָס באַ- שלעג פון די וועגן, די רויטע קופער-בראָנזענע הערן פון האַרמאַטן, אַזוי ווי מ'וואָלט זיי איינגעטונקען אין אויפגעקאָכטע פעסער מיט גאלד...

די שטראַלן האָבן געשפּילט אין די אויגן פון די מהנות, וועס האָבן אויף אַ פרעמדע ערד געטראָטן, און זיך ערגעץ מיט דער אייגענע געהויבענער שטימונג פונם מאַרגן — אוועקגעלאָזט דורך די טויערן פון דער ברייטער אויפגעפראַלטער וועלט, און צווישן די הויכע פעלדער-זאָנגען אין לאַנגע שטראַסן פאַרלירן געוואָרן.

אינם בלויען וועלדל, וואו די פייגעלאך האָבן זיך אויף די צווייגלעך צעשטעלט, אינאיינעם דאָס קלאָרע, זילבערנע מאַרגן-לידל פון זייערע העלזלעך אַרויסגעטרעלט — זיינען עטליכע ריי-טער אַרויסגעריטן, אין גרויען פעלד-אַנטאָן, מיט די פיקעס אין די הענט, זיינען זיי געזעסן פעסט אין די זאטלען, און אַן אַ פיצל מחשבה זיך געלאָזט פירן פון די פערד ; אַרויסקומענדיק פון פאַרנט — אָנגעשפיצט די אויערן, זיך אָפּגעשטעלט האַרץ הינטער די ביימלאך, און מיט אַ פאַרהאַלטענעם אָטעם זיך איינגעקוקט אינם וואונדער-באַרן בילד, וואָס האָט זיך דאָרטן געמאַלן פון די מיליטער-גרופּן, זיך צוגעהערט צום שטילן כאַרכלען פון די רעדער, וואָס האָבן גע-שניטן די זאָמדן, גראָד ווי ס'מאַלן פון אַ וואַסער-מיל.

זיי זיינען געשטאַנען אַזוי צענומען, פאַרכאַפט, און האָבן אַזש נישט געשפירט קיין שום כּכּנה איבערן קאָפּ...

— אַזוי נאָנט, — האָט זיך ביי וועלכן אַרויסגעריסן — איינגעצן עטלעכע טריט...

און איינער האָט אַרויפגעלייגט די האַנט אויפן פערד'ס קאָרפּ, צוגעפירט מיט די שפּאַרן צום בויך, עפעס איינגעבוויגן דעם קאָפּ פון זיך זעלבסט, און בלוז ווי מיט די אויגן גערעדט : „מ'קען רייטן צוריק..." נאָך איידער זיינע אויגן האָבן געהאַט אַדורכגע-בוערט די טיפּקייט פון צווישן די פעלדער, געפינען אַנאויסדרוק פאַרן

דיקע רויטקייט האָט געציטערט איבער דער ערד, די שפיצן ביימער האָבן געברענגט, די רויטע צוויקל־בלעטער — געבלישטשעט, ווי באַשפּריצט מיט רויטן זונ־שטויב, אלץ אַרום האָט זיך געלאָשן ווי נאָך אַ וועלט־שרפה, און דער האַריוואַנט איז געווען אזוי שווער ווי דער שטערן ביי אַנ'אלטן זקן, וואָס האָט שוין פיל איבער דער וועלט געטראַכט; זיינען זיי דענסטמאַל, די פייערלאַך, אוועק צום וועלדל, און ביי דער גאַנצער שרעק, וואָס האָט זיך איבער דער וועלט אַריבער געטראָגן, — שטיל און ערנסט זייער אַרבייט געטון; זייערע פּנימ'ער האָבן געבלענדט ווי קופּער, בעת זיי האָבן אַריינגעלייגט די רייטער אין גרוב, ביי וועלכע די קערפּער זיינען נאָך געווען פּריש, און געשמעקט מיט וואַלד־ריחות, און די גלאַטע, ראַזירטע פּנימ'ער האָבן נישט געהאַט נאָך פאַרלוירן די צארטקייט, ווי ביי ווייכע פּרויען־העלזער.

ס'האָט אָנגעהויבן קאַפּען אַ רעגנרל, וואָס האָט אויפגעפּרישט ס'פּעלד, דערקוויקט די ערד, וואָס האָט אין זיך פּריש חיות אַריינגעקריגן, און דער וואַלד האָט גענומען רויכערן מיט וויררוי, די ביי מער — צו טריפּן מיט זשיוויצע, פאַרשפּרייטן אזאַ אַראַמאַט, וואָס היילט ווי באַלזאַם, און נאָנט ביים ליפּענעם צלם זיינען עטלאַכע גויעס געפאַלן צו דער ערד, און די רוישנדיקע אַקאַציענ־ביימלאַך האָבן צעטראָגן זייער געבעט:

— יעזו, יעזו, זיי אונז מוחל, וואָס צוליב אונזער זינד איז דאָ אזאַ גרויס אומגליק געשען, און נעם־אָן פאַר גוט, וואָס ס'דאַרף האָט זיי אונטער איר שירץ באַהאַלטן...

אנטרינען צו ווערן, ביז ער האט פלוצלינג די נעפאלענע רייטער דער בליקט — זיך אויף א וויילע אפגעשטעלט, אראפגעלאזט אויף די הינטערשטע פיסלאך, אויסשפיצנדיק די גרויסע אויערן, ווי מיט א מאָל פארשטאנען :

— אז גראָד דאָס מאָל האָט מען אים נישט געמיינט...
געגעבן א שווינדראָועק צווישן די פעלדער, איבערלאָזנדיק נישטמער ווי א פאָכן אין דער לופט, פונם לויפן מיטן אימפעט...
די זון האָט זיך מיט אַמאָל פאַרשטעקט אונטער אַ כמאַרע, אלץ אַרום האָט אַנאָדערע מראה געקריגן ; ס'איז טונקעלער געוואָרן אויפן פעלד, די ליכטיגקייט וואָס אין די פנימ'ער פונם מיליטער, און דער בלאַסק פון שטאַל, ס'בלייבטשען פון די היטלען — איז אַוועקגעקומען ; דאָס שטראַלנדיקע, וואָס האָט געשפילט אויפן קעפל פון יעדער זאָג — זיך אַפגעטאָן ; און דאָס ווינטל וואָס האָט פריער געצערטלט, געפיעשטשעט — נאָכמער געטריבן די שאַטן-פלעקן, אומרואיק געווינט די זאָנגען ; אויך דער וואַלד איז פינסטערער געוואָרן, ווי אַ זקן וואָס האָט איבער זיין טיפּע עלטער זיך פאַרטראַכט, און די ברעמען אַראָפגעלאָזן.

די ליכטיגקייט איז ווי מיט דער האַנט אַוועקגענומען געוואָרן, אַ מרה־שחורה האָט זיך איבער אלעם צעשפרייט. גראָד ווי די וועלט וואָלט אין זיך פאַרזונקען געוואָרן. עפעס פאַרלייקענען געוואָלט ; דער הימל איז געוואָרן מאַט, אַפגעלאָשן, אַהן פאַרבן ; און פון עמ'לאַכע צוגעלייגטע באַלופעס, וואָס זיינען גענטער צום וועלדל אויסגעקומען — האָבן זיך עטלאַכע פייערלאַך אַרויסגעזעצט אויפן פעלד, און, אַפגעהאַקט, עפעס צווישן זיך גערעדט :

— מ'וואָלט באַדארפט אַ בליק טאָן זען ?
— און אפשר לאָזן ליגן ביז נאָכט ?
— זיי באַהאַלטן אויפן סמענטאַרוש ?
— נישט גלייכער : אויפן אָרט ?
זיי האָבן צוגעוואַרט ביז ס'איז געוואָרן טונקל, ווען אַ פייער

לען ארום די סקעלעטן און ביינער, און זיינן אויס דאס לעצטע טראפן זאפט, אויב ס'איז נאך אזעלכעס אין זיי פארבליבן...
 א קליין ביסעלע ווייטער הייבן זיך אויף פון ביידע זייטן וועג — יונגע ביימלאך, וואלדקינדער, וואס ווערן טיפער אלץ עלטער, דיקער, בעיארטער, און צום סוף — ווי אלטע, אפגעלעבטע, פארשטיינערטע זקנים, וואס זיינען אוראי נאך מיט הונדערט יאָר צוריק, נאָכדעם ווי די פוילישע ערד איז אריינגעפאלן אין פרעמדע הענט — געבליבן פארשטיינערט פון צער און ווייטאָק...

ווייט ארום כאַפט דער וואלד, ווי אַ העלער בלאַער פלעק, פון וועלכן ס'ציעט אַגוט זיך דער טרוקענער סאָסנאווער ריח; נענטער, ביים כאַמע ציגאַנג, שטייט אַ קליין הייזעלע, עטלעכע מאָגערע ביימלאַך, וואָס זומער-צייט, אַז זיי צעבליען זיך, פאַרשפּרייטן זיי אַ גאַנצן טייך פון קליינינקע, ווייסנקע בלייבלעטעלאַך — דאָס איז די היים פּין אַלטן גאַיאָוע; אויף אַ הויכן הילצערנעם צלם וואָס שטייט איינגעגראָבן ביים טאַל, איז צוגעקלאַפט ס'בילד פון דער הייליקער מוטער, אונטער אַ שוואַרצערעמל מיט אַ געשפּאַלטן שטיקל שייבל; זיינען די פויערים אמאָל ציגעשטאַנען צום אידישן פאכטרושאַרזש, דאָס ער זאָל בליי איר אומישנע האָבן דאָס שטיקל שייבל צובראַכן, אין ווען נישט דער גלח פון דער פאַראַפּיע, אַן אַלטער גלח נאָך פון פוילנעס אלטע גוטע גלחים, — וואָלט זיך געווען אָנגענומען פאַר אים, ווער ווייסט, ווי ער וואָלט אָפּגעשניטן...

פון דערווייטנס קוקט אַ באַגרינטער באַרג, אויף וועלכן ס'פאַרשעט זיך אַ סטאַדע שעפּסלאַך; צונויפגענומען אינאיינעם, עסן זיי פונעם זאפטיקן גראַז, און מיט אַזא וואונדערלאַכן בליק — אזוי ווי די וועלט וואָלט ערשט געכטן פאַר זיי באשאַפן געוואָרן, און זיי זאָלן טאַקי זיין די ערשטע פון גאָט אויסדערוויילטע באַשעפּענישן, — אויף איר...

ווי אַ שכאַלער וואַסער-שטריד לויפט דער וועג, ציט זיך

גלייך ווי מ'פארט ארויס פון דער אלט-הייליק פוילישער שטאָט, מײן געבורט־שטאָט, און מ'לאָזט זיך מיטן ברויטן מילכ־ווייסן שאַסע־וועג צום נאָנטן שטעטלעך, אזוי ווערט ס'אויג פארטרונקען אין א ים פון פרעכטיקע בילדער, וואָס ליגן אזוי ווי פון גאָט, דעם מאַלערס האַנט, אויף די אַרומיקע שלאַנקפּילע, פוילישע פעל־דער; נישטאָ וואו אפילו ערגעץ א ברויטער לאַכנדיקער טייך, וואָס זאָל רייצן ס'אויג מיט זיינע שוימיקע כוואַליעס; נישטאָ די גוסס'ע פאַרנאָכטיקע זונשמראַלן, וואָס צינדן־אָן דעם ברעג מיט מיליאָנען מיליאָסן בליעט־שענדיקע שטיינדלאַך און פערל־מוטער־פאַרביקע מושלן; פּעלדער באַח'נטע, לאַנגע, פּשוט'ע ערד־בייטן, שוואַרצע און באַגראַזטע, — שלענגלען זיך נאָכאנאָנד באַרג־אָרויף, באַרג־אָראָפּ, אזוי ווי פון אייביק־אָן באַשאַפ־נע, וואָס קיין מענטשלאַכע האַנט זאָל זיך נאָך נישט האָבן מיט זיי מתעסק געווען...

פאַר אַ וויילע, און ס'פאַרציט זיך עפעס אַ נאָגנדע בענק־שאַפט מיט אַ באַהאַלטענע מורא; ביים סאַמע עק אין פעלד, ליגט דער אַלטער, דורות־אַלטער קריסטלאַכער בית־עולם, מיט זיין ווייסע פאַראיינזאַמטע שטיינערנע מויער; און מיט די טויזנטער שאַרבנלעכער פון פאַרלאָשענע אויגן, ווינקט ער דורך די שוויינגנדי־קע ביימלאַך, וואָס דעקנצו מיט אַ געהיימניספולן שאַטן די שטיי־נערנע מצבות; די ביימער, וועלכע האָבן פאַרלאָזן זייערע וואַרצ־לען טיף דאָ אין דר'ערד, אדורכגעבראַכן די צעפּוילטע אַלט־אַל־טע אַרונים, און זיך אַרומגעוויקלט ווי די שלאַנגען מיט די וואַרצ־

איז ס'בעל-הבית'ישקייט ; אזעלכע בעל-הבית'ישקייטן ציען זיך אוועק איינע הינטער דער אנדערע, און איינע פון דער אנדערע, קייטלען זיך אויס ווי רינגלאך פון א לאנגע קייט, און דאס איז א דאָרף, א דאָרף אין פוילן...

ס'קומט זומער, אין שטאָט ווערט הייס, אזוי קומען די עט' וואָס-מער רייכערע אַראָפּ אין דעם דאָרף אַריין ; באַרינגען זיך מיטן פויער פאַר וויפל-ס'איז, ער זאָל זיי אָפּלאָזן די שטוב, — און ער אַליין קלויבט זיך אַרויס מיטן ווייב און קינד אין שטאַל אַריין, מאַכט זיך אַן אַרט נעבן דער בהמה...

פאַרנאָכט קומען זיך די מיידלאַך מיט די בחורים צונויף, זעצן זיך אויס אויף דער הויזער מוטער ערד, רופן צו דעם הויפּישן אַלטן „אָוואָרזש“, ער זאָל פאַר זיי שפּילן ; יענער נעמט בלאָזן אויפן האָרן, און ס'שטייענ-אויף תּחית-המתים די אַלטע פּוילישע פאַרלאָזטע שלעסער מיט זייערע פּריצים און ריטער, וועלכע האָבן צוליב זייער טרינקען און אַרומהוּלען מיט שיינע ווייבער, — פאַרלוירן פּוילן ; ס'לאָזט זיך הערן דאָס טרומיטערן פון מלחמות, די פּריילאָכע געשרייען, ס'טאַנצן פון פאַר'כשופ'טע נאַקעטע מיידלעך אַרום די גלעזערנע ברוניכס, דאָס קרעכצן פון פּויערים, וואָס האָבן באַקומען געשמייסן פון דער „פּאַנשטויזנע“...

גאַנץ אַלט-פּוילן שטייט פאַר די אויגן...

אז די פּור קומט הינטערן רוטן באַרג, גיין די פאַרשווינען, ווען אפילו ס'זאָלן נישט מער זיין ווי צוויי-דריי, — אַראָפּ פון די פּור, און זי גייט ליידיק אויפן באַרג-אָרויף ; דער בעל-עגלה מיט די מענטשן, וועלכע זיינען איצט נישט מער מורנה פאַר אים, — גיין נאָך נאָכן וואָגן, ביי וועלכן די פּערדלאַך האָבן א נישט-קשה'דיק שטיקל אַרבייט, ביז זיי קריגן אים אַן אַלעמען אַרויף אויפן באַרג, וואָס גייט אזוי משופּע-הויף, ווי אויף א גלייכע וואַנט ; און מ'האָט דאָס געפיל, ווי עס וואָלט אויף אים געלעגן עפעס א ברומן, וועלכן מ'באַדאַרף דערפירן ערגעץ אין א נאָנט אידיש שטעטלעך אַריין...

אויס העט-העט-וואו, בארג-ארויף-אונ-אראפ; און באַלד גליי-
מערט אויף אַ שמאַל דין וואַסערל, אַ קינד פון דער פוילישער מאַ-
מע, די ווייסל, וואָס האָט זיך דאָ אוועקגעלאָזט אין די גרעניצן
פון איר לאַנד, — שפּאַצירט זיך דאָ ס'וואַסערל שטיל און מיט
אַ קינדערשע פישטשעריי, אָן איבעריקע הויכע געשרייען, האַרכט
זיך צו צו אלעם און טראָנט אוועק צו איר מוטער, די אייביק-
יונגע, גוטע בשורות פון אלעם...

ארום שטייען די פעלדער, איינגעטונקען ביז איבערן גארטל אין
הויכע קאַרענע און ווייצענע זאָנגען, וואו ביינאכט פינקלט פון זיי
ארויס דאָס ליכט פון די גליזערעס, און ס'צעניסט זיך דאָס
גרילצן פון די לאַנגגראָזיקע שפּרינג-פליגן, אינאיינעם מיטן קווי-
טשען פון זשאַבעס, — דאָס אַרימע געזאָנג פון די פוילישע ערר,
פון די פוילישע פעלדער און טייכן...

אויף אַ קליין אויסגעשטייט בערגל מיט אַ פאַר קרומע שטיי-
נערנע שטיגלאַך — שטייט אַ ווינטמיל, אַ פוילישע אַרימע ווינט-
מיל; אַז דער ווינט בלאָזט און ס'איז דאָ צו וואָס, דרייען זיך
די פליגל אין דרויסן און ס'מאַלט זיך פון אינעווייניק; נאָכן
שניט מאַלן זיי, די מילעכלאַך; אַז דער פויער האָט מיט מול-ברכה
אַראָפּגענומען גאָטס גאָב פון די פעלדער, פירט ער ראשית אוועק
אַפּצומאַלן עטלאַכע קערץ אויף מעל און גרויפן — פאַר זיך, אזוי
פיל, ווי ער פאַרשטייט, דאָס ס'וועט קלעקן פאַר אים מיט די קינד-
דער איבערן לאַנגן ווינטער, און מיטן איבעריקן פאַרט ער אַרײַן
אין אַ ירד-טאָג צו זיין איר, און לייגט דאָס אָפּ ביי אים אין
קראָם:

— נאָ דיר מאַשקע, און גיב מיר פון לעדער פאַר מיר מיט
מיין ווייב אויף שיד, אויף הויזן און אויף אַ קלייד...
אויפן סאַמע מיטנוועג, הינטער אַ באַרג פון איין זייט, און
דעם וואַלד'ס פלייצע פון דער אנדערע זייט, — ליגט אַ דאַרף:
אַ כאַטקע מיט אַ שטרויענ-דאַכל, אַ פאַר ביימלאַך, און פון הינטן אַ
שטאַל וואָס דינט פאַר אַ פערד מיט אַ בהמה צוגלייך — דאָס

דער אור-אלטער וואלד.

דער וואלד איז געווען אלט, שטארק אלט, א זקן ; טיף, טיף-געדיכט, און פארפלאנטערט ; מ'האט אויף מילנברייט געזען זיין בלאען פארנעם, אבער ס'האט זיך קיינער נישט אונטערגעשטעלט אוועק צו אים, און די געדיכטע בלאקייט צו דערגרינטעווען...

ער איז פול מיט אלטע, באיארטע ביימער, דער וואלד ; מיט גלייכע, שטייפע, פאריסענע — וואס שווינגן אפילו ביי די אומרואיקסטע געוויטערן ; ווען די הימלען פאלן אימה'דיק-צו, ווערן פון די ווינטן צעקנייטשט, צעטראטן, ווי די בעטגעוואנטן פון שווערע פיס...

ארום וואלד איז געווען פערל ; אבער אזא פערל, וואו דער אייגענער וואלד האט א פנים נישט געזאלט האבן געראטן אויפגעגאנגען, צי גאר לבתחילה יונגעהייט אומגעקומען ; אזוי ווילד-האריק באוואקסן און מאוס, ווי גאנצע שטיקער אויסגע-פליקטע בארד, — א דורכגעפלאכטן מיט ווארצלען, אז קיין אקער האט איר נישט געקענט אדורכגיין, און קיין שום שאדפאיון — אויפשארצן...

און אזוי ווי די ערד האט זיך דעריבער נישט געטויגט צום זייען קערנער, — האבן די לייט, מיט וועלכע דאס ווילדע שטיק ערד איז געווען באזעצט, זינגן געשארפט, און פון תמיד אין דעם וואלד די פאר'עקשנ'טע ביימער געהאקט, שטיקער פון אים געפליקט, און פאר זיי ערגיץ מיט די בעסטע שפייזן באקומען געצאלט, מיט ווארימע פעלצן און פעטע איילן...

דאריבער האבן די העקערס, פארשטייט זיך, געזוכט אנצו-קריגן די פעטע, גראבבייכיקע ביימער, — אבער די אלטע, בא-

ארויפקומענדיק אויפן בארג, כאפט מען זיך צוריק ארויף
 אויף דער פור; ס'אויג כאפט שוין אן דעם שכנות'דיקן בארג, די
 דריי גרויסע אלטע שטיקער מויערן פון א חורבה, איינע פון א סך
 אזעלכע חורבות, וואס די בערג זיינען מיט זיי פארזויט איבער
 גאנץ גרויס פוילן; און דער בעל-הגלה גיט א שמיץ די פערד,
 וועלכע לאזן זיך האפערדיק בארג אראפ אין טאל, וואו ס'ליגן
 אין א קופע אנגעווארפן הייזלאך, קליינע פיצלאך הייזלאך פון א
 איריש שטעטעלע, ווער ווייסט, פון וויפל הונדערטער, הונדערטער
 יארן...

זיינען געווען זיכער, מיט די גרינע סאפעס, — האָבן קודם זיך דערפילט אזוי שולדיק, צוליב זייער טויטע גלייכגילטיגקייט צום יונגוואַרג ; אין דעם יונגוואַרג וואָס פירט סייוויסיי א געמיין אַרים לעבן, אפילו ווען ס'לעבט שוין אינגאנצן, שטייענדיק אויף די האַרטע שטיינערנע ערד, און ווען מ'האַט זיי בלוז איינמאַל געגעבן צו פאַרזוכן, וואָס יענע האָבן געהאַט צו עסן א גאנץ קיילעכ־דיק יאָר, — שוין ערנסט א טראַכטגעטאַן איבער דער צרה, וואָס רירט אלעמען אָן ; געטראַכט בלוז, און דערווייל גאָר נישט געטאַן, — געלעבט מיט נסים, אַרויסקוקנדיק אויף דער זון, אויף א הייסע ברע־נענדיקע זון, וואָס זאָל אַנוואַרימען די בלאַטע, איר אביסעלע דער־ווייק, א האַרעלע לאָזן אויפגיין, אָז די העקערס זאָלן מוזן פון זיי אַפטרעטן ; און ווי באַלד פון זיי, אזוי האָט מען דאָך שוין די איבריקע, די יונגע ביימלאַך טיפ־טייער אין דר'ערד ; אַבער אזוי ווי די זון איז ווינטער נישט אזוי הייס, בריט נישט, נאָר וואָס דער שניי גיט זיך אונטער, גייט עטוואָס איין, — קען מען נאָך אלץ שטיין און געשמאַק האַקן ; אזוי, אָז די אַלטע מיחוס'דיקע ביימער, מוזן שוין קלערן א תכלית, און דערביי גלייך אַנרייצן איינעם א בוים, א זייעריקן, וואָס די העקערס האָבן זיך אים גענומען אונטער־האַקן :

— דו זעסט, ס'איז נאָך דיר, טאָרעכן דיך אַפּ כאַטש מיט זיי.

פאַר אונז אלעמען...

דער אַלטער בוים, צו וועלכן די העקערס האָבן זיך דאָס געהאַט געוואַשן, האָט נאָך פון זיין בראָך גאָרנישט געוואוסט ; פונם קריצן מיט די זעגן, ביי אים צופוסנס, — האָט ער פאַר דער נאָנצער צייט געמיינט : א קראָ האָט זיך אַפגעשטעלט ביי אים פיקן, אַרויספיקן די שוואַמען וואָס זיינען זיך אַנגעוואקסן ביי אים אויפן לייב ; און דערשפירנדיק מיט איינמאַל, ס'איז דער מלאַך המות, — ווידער געוואָרן אזוי צעמישט, אָז ס'איז אים לבתחילה נאָר נישט איינגעגאנגען, וואָס די גוטע שכנים ריידן דאָרט אין אים אַריין ; ס'איז אים מיט א מאָל אזוי באַנג געוואָרן, כאַטש

יארטע קלוגע ביימער וואס האבן טאקי שפאר אויף זיך געהאט, די דאזיקע לייט זיינען זיך געשטאנען אין אזעלכע גוטע ערטלאך פארשטעקט, אין פעטע זומפיקע גריבער, פון וועלכע זיי האבן אוראי אזעלכע אויסגעפאשעטע קארקעס געהאט, — וואו די העקערס האבן מורא געהאט א פוס צו באטרעטן ; עפעס אזעלכע פעטע, פאר שוילטע זומפן מיט גרינע פעלצן, וואס זענען אויס ווי די פעלן ביי שליימיק-גליטשיקע וואסער-חיות, וועלכע וואלטן צוליב די גראבע ביימער געלויפערט אויף די העקערס, און געזוכט וועלכן ס'איז פון זיי אנצוקריגן ; און ער זאל פארגיין אונטער די פעטע פעלצן, זיך איינהיילן אין זיי, אלצאיינס ווי אריינפאלן אין פינסטערן בויד פון א בייזע חיה, אדער בלייבן ליגן אין דער טיפעניש פון א טויף, למשל...

ערשט אז ס'כאפט א פרעסטל, און פרייט-אין די פייכטע גריבער, שטייען די העקערס אויף איבער זיי, — אצינד איז זייער צייט געקומען, און נעמען זיי אויסרוימען ; ווער רערט, ס'פאלט נאך אראפ א שנייעלע, כאמש א דראבנעס, און זיי קענען זיך אפזוכן, די העקערס, אין די טריט, און מ'מוז זיך נישט האלטן צוזאמען, אלע אינאיינעם ווי א סטאדע שעפסן, — אזוי צעלאזן זיי זיך ברייט, רייסן אחזרותדיק די פעטע ביימער, וואס האבן זיך אין זומער פארזען אדער זיך אויסגעקליבן צו שטיין דוקא אין די גרינע סאפעס, נישט בלויז זיך צופאשען דעם גראבן קארק, נאר טאקי דערפאר מ'זאל נישט באלד קענען צו זיי צוקומען...

די אלטע ביימער זענען, ס'איז מיטן אנקומען פון די פרעסט, זייער סוף אויף געקומען, ווערט ביי זיי ס'שטיקל לעבן הויכ חשוב, א סך מער, געוויינטלאך, ווירוען זיי האבן קיין סכנה נישט געשפירט ; און די אייגענע אלטע גראע שטרענגע ביימער, וועלכע פלעגן צוזען, ווי מ'האקט נאכאנאנד פאר זיי אין די אויגן די יונגע ביימלאך, און זיך נישט-וויסנדיק מאכן, ווייל זיי אליין

מעגלאך, — זיך געווארפן אויף די העקערס, און צוגעלייגט עטלאכע פון זיי...

— ווערט כאטש גע'הרג'עט אינאיינעם מיט מיר...

די העקערס האָבן באַקומען דעם קלאַפּ, זיינען די הענט ביי זיי אָפּגעפאַלן ; כאַטש נישט מער ווי אַ צופאַל — זיך געטראַכט, האָט אָבער דאָס אומקומען פון די עטלאַכע העקערס, זיי גענוג צור געלייגט און הערדווייטערט אויף אַ שפּאַר שט קל צייט פון וואָלד, זיי באַרטריבן אין די היילן, פון וועלכע זיי האָבן זיך שוין אזוי גיך נישט אַרויסגעוויזן...

דער וואָלד ווידער האָט אויפגעהויבן נ'קאַפּ ; און ס'האָט אַרויסגעשריגן פון אים, דורך די העלזער ביי מיליאָנען פייגל, קראַצען און סקאַזוראָדעס, ווילדע טירן, חיות, און פיל-ווייניק פאַר שטענדיקע מאַלפּעס ; ער האָט זיך געריסן, דער וואָלד, מיט די העלזער פון אָט די אלע ברואים, וואָס לעבן, האָבן זייער היים און מקום-מנוחה און דעם פרייען אומבאַגרעניצטן שטח וואָלד, וועלכן ס'איז פארגעשטאנען אַ סכנה אין אַ מינע פון טויזנטער יאָרן פילייכט, אויב די העקערס זאָלן אים אזוי האַקן, — ער זאָל מיט אלעם פאַרשווינדן ווערן, אזוי ווי ר'וואָלט גאָר קיינמאָל נישט געווען, אַ סך לענגער ווי ס'ברויך נעמען, ביז זיי וועלן אליין אויסשטאַרבן און אומקומען...

דאָס געשריי פון וואָלד, דאָס שטאַלן, רודערן, היילן, — האָט זיי נאָכמער אָפּגעהאַלטן, די העקערס ; אָבער דער חשק האָט גיך צוריק אויפגעפלאַמט, ווען זיי האָבן געזען ווי די האַק ראַכט, די ווייסע ציין פון דער זעג ווערן באַלד באַדעקט מיט אַזא טונקל מאַטן גלאַנץ, און שוין נישט מער באַלד געדענקט אין די אלטע העקערס וואָס לעבן נישט מער, — און אַרויס צור ריק אויפגעהייטערט צום וואָלד ; זיי האָבן דאָך נאָך אלעם נישט געוואוסט, אַז דער וואָלד האָט זיי דאָס אָפּגעטאָן, — און נישט גע-

אויף דער עלטער, — צו שטארבן, און זיך אזוי גערן נאך געוואלט דערווארטן אויפן זומער, ווען די זון וועט אים אדורכבריען ס'לייב, און די הויט זיך נעמען היילן פון די וואונדן, וואס די פרעסט האבן אים פארשאפט ; ער וועט זיך אדורכשוויצן מיט זיינע פעטיגקייטן, און ווי מאנכע פיש אויסגיסן ס'שמאץ פון זיך — ווערן הארט, זיכער, שטייף, און דא בייכן זיך די זענן טיפער איין מיט די ציון, און ס'ווערט שווערער צו אטעמען ; אן אדער האט געפלאצט, נאך אן אדער, און ער וועט באלד מיט אלעם זיין אפגעשניטן פון דער ערד, מער מיט איר נישט האבן צו טאן גאר ; ווערן א כשר'ער בר-מנא, וועלכן מ'וועט נאכ-דעם ערשט נעמען זיין רעכטס-טאן : ווי אפשטילן די הויט, ארומגלייכן די סענקעס, ארומגלעטן, גלאטיק, שיין...

און דא הערט ער די קולות פון די ביימער, דאס קרעכצן פון וואלד, פון דעם אלטן יאָר-הונדערטן וואלד, וועלכער קען א פנים נישט ביישטיין קעגען די עטלאכע העקערלאך דארטן, — ער שרייט צו אים :

— שווייג נישט אונזער עולה, אויב דו קענסט דיר מער אליין נישט העלפן, האב אין זין אונזער שפעטערדיקן סוף, וואס וועט נישט בעסער זיין...

און זייענדיק האלב-טויט, שוין פארטויבט, זיך גענומען פיל-ווייניק אייגעקשנען ; באוואוסטלאז, — און נאך מישוב'דיק זיך אפ ווערן ; און אויב ער האט זיך נישט געקענט דערכאפן און בלייבן שטיין אויף די אייגענע פיס, — כאטש נישט געוואלט פאלן אזוי ווי זיי ווילן, די העקערס, ווי א כשר'ע בהמה; און וואס מער די העקערס האבן אים געשלעפט פארן קאפ מיט די שטריק, געצויגן פאר-ביסן, אים געריסן, — דערווייל נאך אלץ געשטאנען, אזוי לאנג ווי ער האט נאך דארטן אויף א הארעלע געשפירט די ווייטע ווארצלען זיינע אין דר'ערד ; און אז מ'האט אים מיט אלעם אפגעהאקט, מיט יענעם אימפעט וואס אין די ערשטע רגע'ס, נאכן טויט, אזוי האט ער באלנדיק מיט דער גאנצער פולער שוועריגקייט און

פרוירענע זומפן, וואו ס'ליגן די אונטערגעהאקטע שווערע ביימער, און מ'קלערט גאר נישט זיי ווען אמאל ארויסצוקריגן פון דארטן ; און זעען : ווי ס'קומען אן יענע העקערס, די אלטע, וואס זיינען דארט אומגעקומען, — זיי גייען איינגעבויגן, אזוי ווי אונטער דער לאסט פון די העק מיט די זעגן ; נאך אין די אייגענע הארטע שטיוול, צעקנייטשטע קופער-רויטע געזיכטער, און נעמען זיך אויפשטעלן צוריק אן אלטן אונטערגעשניטענעם בוים, הייבן אים מיט אלע כחות, אז מ'הערט דאס פרייכן זייערס ; און באלד ווי זיי האבן אים שוין צוריק גלייכגעשטעלט אויף זייער פריערדיק ארט, און מיינען : שוין... זיי זיינען שוין פטור.... און נעמען אוועק די הענט פון אים — גיט ער זיך גלייך אוועג-איבער ווי א טויט טער, וואס מ'שטעלט אוועק אויף זיינע הילצערנע פיס, — און לייגט זיך צוריק אוועק, א פלאץ...

אומגעפאלן, אזוי נעמען זיי זיך שוין ווידער אים גלייכשטעלן, און אזוי אן אויפהער, אן א סוף, האבן זיי אן ארכעט מיט אים, זיך די לעבער אפצורייסן, — ביז דאס פייער הייבט זיך אן צו לעשן, די הענט האבן זיך נישט גענומען ביי קיינעם, אויפ-צולייגן צווייגן, — און ס'ווערט טונקעלער, אזוי הערן זיי אויף צו זען דארטן, וואו ס'איז שוין פינסטער, אויב די העקערס האבן אפגעטראטן, אדער זיי שטייען נאך ביי ס'זייעריקע...

זיי שטייענ-אויף, די העקערס, קוקן זיך-אן מיט פינסטערע בליקס און גייען אוועק :

— מ'ברויך אים שוין מער נישט האקן, דעם וואלד ; וואָ-רים, מ'וועט גענוג האבן צו זינגען און צו זאָגן, ביז מ'וועט צוריק אויפשטעלן דאס, וואָס מ'האט שוין ביז איצט אויסגעהאקט...

קענט ביישטיין דעם נסיון קעגן די שלאנקע יונגע ביימלאך, וואס האבן געפערלאך גערייצט, און שוין איבער א מינוט כאטש זיי גע- וואלט זען ליגן אויסגעצויגן טויט צו זייערע פיס; נאך דאס מאל, ביים אויסהאקן זיי, שוין געווען מער אפגעהיטענער, און זיך אפגע- רוקט אויף א שפאר שטיקל ארט, — ס'זאל זיי נישט שאטן; אבער אזוי ווי איטלאכער בוים ביז דעם יונגסטן ביימל איז איצט גע- ווען אנגעזאפט מיט שנאה, און געזוכט זיי שלעכטס צו טאן, — אזוי האט איינער, ביי וועלכן די העקערס זיינען, מסתכא נישט געווען אזוי אפגעהיטן און פארגעסן זיך אפצורוקן אויף אזוי פיל ווי מ'ברויכט, — כאטש אנגעכאפט וועלכן פון זיי ביי די פיס, און זיי אים אפגעריסן...

זיינען די העקערס געבליבן טויט, און ס'האט זיי דאס גע- נומען גיין אין קאפ אריין:

— ס'איז עפעס נישט גלאטיק מיטן וואלד; נאך נישט געוויינטלאך מיט די אומגליקן; נישט אנדערש, ווי ער לאזט זיך נישט האקן...

און מ'זעצט זיך צו אויף דער ערד, אריינטראכטן; ס'איז דאך קאלט, — לייגט מען אן א ביסל צווייגן, וואס פון די ארומ- געהאקטע ביימער, און מ'מאכט פייער; און אז מ'זיצט שוין, ברויכט מען דאך פיפקען, און זיך ווארימען ארומן פלאס; ווא- רים, ווען מ'האקט איז ווארים אפילו אויף די גרעסטע קעלט, אבער ווען מ'רוט — שפירט מען גוט די פראסט אין די ביינער; אז מ'לייגט ארויס די האק פון דער האנט — נעמט עס גוט אדורך, צוברעכט עס איטלאכס גליד, און ס'איז אזוי זיס צו זיצן ארום דעם טונקל-רויטן פייער; ס'ווערט נאכט, און דאס פייער צעפלאקערט זיך איבער דעם ווייסן שניי, וואס הייבט-אן בלאנקען קופער-רויט; דאס קליינע העלע פייערל רייסט זיך פון וואלד ארויס איבער די פעל- דער, שפארט זיך אריין אין די טיפע טיפענישן פון די פאר-

שעפן וואסער מיט דער קרוג, און אים געהאלפן אַנטרינקען די שעפסלאַך.

פאר דעם רויםן מיידעלע האָט ער שוין אַ סך מאָל אונטער איר פענסטער זיינע לידער אויפ'ן פייפערל געזונגען, נאר זי איז נאָך קינמאָל ביינאכט נישט אַרויסגעקומען צו אים ; און נעכטן, צוועענדיק ווי ער ציט שווער די פעסלאַך וואסער פון ברונען אין דער קאָריטע אַרײַן, האָט זי פלינק געגעבן אַ שפרונגאונטער און אומגעריכט אים אָנגעכאַפט ביי דער האַנט :

— שטיי, וועל איך דיר העלפן אַנטרינקען דינע שעפע-לאַך, פאַסמיכל...

און געזען, ווי ביים דרייען דאָס ראָד ציטערט דאָס פלייש אַזוי געדיכט איבער אירע עלענכויגנס, און אירע בעקלאַך ווערן רויט ווי די פעל ביי רוימע פוקסן — האָט זיך ס'הערצעלע ביי אים זייער געפרייט, און אונטערנעשפרונגען מיט גרויס גדולה :

— פאַמעלאַכל, שיין מיידעלע, פאַמעלאַכל, שוין מיידעלע...

דערנאָך, אַז די שעפעלאַך זיינען שוין געווען גוט אָנגע-ט'ונקען, האָט ער זיי צופרידן געטריבן פון יענער זייט באַרג אין טאָל אַראָפּ, זיי געוואָלט געבן צו פאַרווכן פון די הויכע באַ'טעמ'טע גרעזער, און זיך אַליין צוגעזעצט אויף דער ערד, די פיס אונטער זיך, איינגעקוקט אינם רויםן מיידעלע, וואָס איז אים געשטאַנען פאַר די אויגן, און איר גענומען זינגען זיסע לידער אויפן פייפערל ; זינגען פאַר איר, דעם רויט-האַריקן וואָלד מיידעלע, וואָס פלעגט אין זיינע אויגן זיך אָנהענגען אויף אַ צווייגל פון אַ קארשנ-ביימל און זיך אַזוי פאַרשייט דרייען ווי אַ רויטע וועווערקע איבער אַ רעדל אין שטייגל.

און זינגענדיק, נישט געזען נאר ווי פון צווישן די פאָדער-שטעץ ביימלאַך אין וועלדל האָט אַ יונג וועלפעלע אַרויכגעשטעקט ס'העפּל, און מיט זיינע גרינע אויגן דערשראָקן זיינע שעפע-לאַך. די שעפעלאַך האָבן זיך נעבאָד אלע אויפגעכאַפט און אינ-איינעם גענומען שרייען :

באגניען, אין אַ העלן צארטן פרימאָרגן, ס'איז נאָך פריש געווען דער הימל, שטראלנדיק דאָס פעלד און געשמעקט מיט טוי ; די ביימלאך האָבן געזונגען, די פייגעלאך געשפילט, — האָט דאָס פאסטוכל אַרויסגעטריבן זיין סטאדע שעפסלאך הינטערן באַרג זיך פאשען.

מיד איז דאָס פאסטוכל געווען, און אויף זיינע אויגן איז נאָך געלעגן דער שלאָף פון ביינאכט, איז ער געגאנגען פאמעלאכל, די פגלערינע אויף די אַקסלען אנגעהאנגען, — און זיינע גאַלע פיס זיינען נאָס געוואָרן פונם פייכטן טוי.

די שעפסלאך האָבן זיך באַלד צעשיט הינטערן בערגל, און זיך געפיטעט ; געריסן די זאפטיקע גראַזן, וואָס האָבן זיך געצויגן פון דער ערד, — און דאָס פאסטוכל האָט פון מידעקייט אַראָפּ געבויגן זיין קעפל ; זיצנדיק אזוי האָט דער שלאָף ביי אים גענומען פאלן אויף די ברעמען ; דרימלענדיק, איז זינען געהאט זיינע שעפסלאך, — און די וויעס פון זיינע אויגן האָבן זיך עטלעכע מאָל פון זיך אַליין אויפגעמאַכט, אַפגעגלאָזן די שוואַרצעפלען, וואָס האָבן דורך קליינע שמאַלע שפעלטלאך אַרומגעזוכט די שעפסלאך, זיי נאָך אַמאָל איבערגעציילט, און זיי נאָכדעם שוין שטאַרק צוגעמאַכט — איז דער קאָפּ אים געזונט אַראָפּגעפאלן, און געבליבן ליגן ווי אַפּ געהאַקט צווישן ביידע אויפגעשטעלטע קניען פון די פיס.

שלאָפנדיק אזוי אויפן ווייסן טאַג, ווען די זון האָט שוין ברייט געלאַכט צו די פעלדער, — האָט ער אין שלאָף גע'חלומ'ט פונם רויטן מיידעלע, וואָס איז נעכטן געקומען צו דער ברונען

פון וואָלף בייטאָג איז זיי איצט געלעגן אזוי פריש אויף די פנים־
ער.

דעם פאסטוכלס ברעמען האבן אראפגעהאנגען איבער דעם צו־
קאליעטשעטן שעפסעלע זיינעם, וואָס האָט זיך געקרימט פון יסורים,
— און טיף פארוואַרגט געשלאנגען יעדע קרומע מינע דעם שעפסלס,
נישט אויפגעהערט עס צערטלען, פיעשטשען און גלעטן :
— שלאָף, שלאָף, מיין יונג שעפעלע ; ס'וועלן זיך דיר אינ־
גיכן אויסהיילן די ראַנעס, וואָס דער וואָלף האָט דיר געמאַכט...
שלאָף, שלאָף, אוצר'ל !

האָבן זיך ביים שעפעלע פלוצלינג אויסגעלייטערט די אייג־
לאַף, און אָנגעהויבן לייכטן איבער דער שטאַל, ווי די לבנה וואָלט
אינדרויסן אויפגעגאָנגען, און אַהער אַרײַנגעקוקט ; מיט אַמאָל
זיך געשטעלט אויף די אינטערשטע פיסלאַך, זיך גענומען אויס־
גלייכן, אויסטאָן און אַרויסקריכן פון פעלכל, זיך באַווייזן אין בלויון
לייב, מיט דער זיידענער הויט, ווי ביי אַ קינד וואָס די מאַמע
וואָלט ערשט געהאַט...

און ער האָט דערקענט אין דעם אויסגעמאַגענעם שעפעלע,
דאָס רויט־האַריקע מיידעלע זיינס, וואָס האָט ערשט צעפירט אירע
הענטלאַך איבער זיין קאָפּ מיט אזוי פיל געבעט :

— זיי נישט אזוי פארוואַרגט, שיין פאסטוכל מיינס, וואָס
איך היט נישט אָפּ דיינע טריט אויפן פעלד ; לאַז דיר פארטרייבן
אַליין די שעפסלאַך אין שטאַל אַריין ; דערפאַר, זעסטו, וואָס
דו האָסט מיך היינט באַשירמט פון וואָלפס ציין, און פון זיין
מויל אַרויסגעריסן, וועל איך שוין מער קיינמאָל נישט אַפטרעטן פון
דיר און דיר לאָזן אַליין, שיין פאסטוכל...

און דאָס פאסטוכל האָט זיך אויפגעכאַפט.

די שעפסלאַך האָבן זיך שוין געהאַט אָנגעגעסן, געוועזן זאט, זייערע

— פאסטוכל, גוט-פאסטוכל, פארטרייב אים, דעם ביזן וואָלף.
נאָר ביז ער האָט זיך אויפגעכאַפט האָט שוין דאָס וועלפעלע
געהאַט אַ שעפּסעלע אין מויל, און זיך געלאָזט אַנטלויפן דערמיט אין
וואַלד אַריין, צו זיין באַהעלטעניש...

און דאָס פאסטוכל האָט גענומען נאָכלויפן, כאַטש מיט די ליי-
דיקע הענט, שלאָגן דעם וואָלף; דער וואָלף איז פאַמעלאַך גע-
לאָפן, ווייל דאָס שעפּסל האָט זיך ביי אים אין מויל שרעקלאַך
געוואָרפן און זיך אָנגעשלאָגן אין זיינע פאַדערשטע פיס, אזוי
האַט דאָס פאסטוכל אים באַלד אָנגעכאַפט, אים אומגעוואָרפן צו דער
ערד, דעם וואָלף, צוגעטראָטן מיט די פיס ביים קארק,
ער זאָל אַרויסלאָזן דאָס שעפּסעלע פון מויל, און גענומען אים
שלאָגן מיט די הוילע פויסטן איבערן קאָפּ:

— דו, וועלפּל ננב! מיר אין די אויגן וועסטו קומען צו-
כאַפּן אַ שעפּסעלע?

ביז דער וואָלף איז געבליבן ליגן טויט.

דענסטמאָל האָט ער גענומען דאָס צעביסענע שעפּעלע אויף
זיינע הענט און, טרייבנדיק די סטאָדע אַהיים, — עס שוין מער נישט
אַראָפּגעלאָזט; אָפּגעלעקט ס'בלוט, וואָס האָט געטריפט פון זיינע
ראַנעס, וואָס דעם וואָלפּס ציין האָבן אים געמאַכט; זיי
געוואָשן, געלעקט מיט דער צונג, ווי אַ מאַמע איר פּיצעלע זייג-קינד..

קומענדיק אפילו אין שטאָל אַריין, דאָס שעפּעלע שוין געהאַלטן
ביי זיך, און עס געוואָרימט; די שעפּסלאַך האָבן זיך אַלע צו-
זאַמענגערוקט, צונויפגעטוליעט און אַריבערגעלייגט די קעפּלאַך איי-
נע צו די אַנדערע אויף זייערע רוקנדלאַך; און אז ס'איז געוואָרן
פינסטער אין דער שטאָל, האָט עס אויסגעזען איבער זייערע הויכע
געדריכטע וואַל, ווי אַ פּוכיקער שניי וואָלט אַראָפּגעפאַלן, זיך דאָ
אַריינגעשאַטן דורכן צעלעכערטן דאָד.

די שעפּעלאַך האָבן אַלע געהאַלטן פאַרמאַכט די אויגן, אויף
קיין איין האָרעלע זיך נישט גערירט, און דער גאַנצער איבערשרעק

ס'איז געווען אין אנהויב פון די קילע הערבסט־טעג, ווען דער הימל האט זיך ערנסט געוואלקנט, און ס'האבן גערוישט די באַ- נילדטע אָפּגעפאלענע בלעטער פון די ביימער, אין די גערטנער. די בענק זיינען געווען פארלאזט, ליידקע אלייען, און די קילע לופט האט אָפּגעווישט דעם הייסן שטויב, דעם פייכטן שווייס. — ס'האט אלץ אָנגעהויבן דערפרישנר צו אַטעמען...

אָפּ־אַטעמען און אויסגיין, ווי די פארעלטערטע זשיקלאַד... און דאָס וואסערל אין גאַרטן האט זיך געקנייטשט ווי דער שטערן פון אַן אַלטן זון, גערונצלט מיט יענער טיפער זאָרג, פאַר דער אָנקומענדיקער עלטער...

אין יענע טעג, ווען דער גאַרטן איז געווען שטיל, קריינקלאַך שטיל, — האָב איך אָנגעהויבן צו פאַרזיצן אין אים ; דאָס שטילע פאַרנעמען זיך פונם אוונט, וואָס פלעגט זיך אַריינשלייכן ווי אַ באַרוויסע פרוי צווישן די אלייען ; דאָס בלייכקייט פון די פרויען־געזיכטער, וואָס זיינען דאָן איבערגעבליבן צעוואַרפענע אויף די בענק, אַזוי ווי מיט אויסגעצערטע לונגען ; און דאָס פאַר טראַכטקייט פון די מיידלאַך, וועלכע קומען אָפּוואַכן די וואַרימע ליפּן, וואָס אין די הייסע זומער־טעג...

כ'פלעג אָנהויבן פאַרזיצן, ווייל די אוונטן אפשר פלעגן זיך צואיילן, מיט יעדן טאָג קומען פריער, און הענגען כסדר ביי מריבע הימלען, פון פרימאָרגן אָן, — איבער די ביימער, אַזוי ווי דער טאָג וואָלט דאָן אינגאַנצן געוואָרן פאַרזען...

אין די דאָזיקע אָונטן האָב איך מיך לייכט צוגעהערט צום שטילן געזאַנג פונ'ם מירן הערבסט ; מיט צוגעמאַכטע אויגן, אַראַפּ־

אייטערס, — פול, און האבן שווער אראפגעהאנגען; האט ער זיי אוועק
 געטריבן צום ברונען, וואו דאס רויטע מיידעלע האט שוין געהאט
 אנגעצויגן א פולע קארעטע וואסער, און געלאכט אויפן הויכן קול
 פון אים :

— וואס ביזטו היינט אזוי לאנג פארשלאָפן, פאסטוכל ?
 האט ער איר פון זיין חלום דערציילט.

א פרוי ; אדער דער איבערגעבליבענער שווארצער שאטן פון וועמען רוט זיך אָפּ איינער אליין אפשר, אַרום אלע געדרייטע וועגן, אין דער שטילער, טריבער איינזאמקייט פון דעם הערבסט־פאַרק, — וואָס אַטעמט טיף אין זיך אַרײַן די פייכטע נאכט... דער ווינט וועקט פאַר אַ וויילע איבער ס'וואַסערל, גלעט עס שאַרף, ווי עס געוואַלט איינבעטן פריער מיט גוטן, און באַלד — מיט בײַז :

— שטיי אויף, דו אַלמער שטיפער, פאַר אַ וויילע, דו... דאָס וואַסערל ווערט אומרוואיק, ווי אַ באַלידיקטע פרוי, און די צווייגן נעמען זיך אָן איר עולה, באַוועגן זיך לייכט אַריבערהענ־גענדיק, און מורמלען :

— וואָס וויל ער, דער שלעכטער ווינט, נישט לאָזן שלאָפֿן אַ וויילע? ... נאָך ווייניק אַרומגעהוליעט? ...

אַרום נעמען באַלד רוישן די אַנגעוואַרפענע בלעטער, הייבן זיך אויף, וואַרפֿן זיך איבער, רודערן זיך געדיכט, און דאָס איינע געשטאַלט, וואָס אויף דער באַנק, גיט זיך נישט קיין ריר... טיף פאַרזונקען איז עס און פאַרלאָשן, ווי דער זומער איז פאַרלאָשן...

ערשט אַ קליין טראַפּעלע שפעטער, ווען אויפֿן הימל ערגעץ הייבט אָן טיף צו דונערן, און אונאויפֿהערלאַך מאַלן ווי אין אַ מירזשער, גיט זיך דער שאַטן אַ טרייסל ווי אַן אָפּגעבונדן שיפל אויפֿן וואַסער, און ס'שטייט מיט איינמאַל אויף אַ פרוי, אַ יונגע באַוועגלאַכע פרוי, גלייכט זיך אויס, ווי זי וואַלט גאָר געהאַט געשלאָפֿן דאָ, און בלייבט אַ וויילע שטיין, נישט צו רירן זיך מער — קוקנדיק בלויז מיט די אויגן.

אויגן טיפע, אויגן גרויסע, און אפשר קליינע, ווער ווייסט זיי, נאָר פון זייער בליק, פון זייער בליק — האָט אַ שרעקלאַכע טיפֿ־קייט אַרויסגעקוקט, און צו אַ שרעקלאַכע טיפֿקייט אַריינגעקוקט...

כ'האָב נישט געזען מער ווי די אויגן וואָס האָבן געקוקט, פֿי־

געלאזטע ברעמען און אפענע אויערן, אזוי אייגן ווי א הונט וואס ליגט אויסגעצויגן אויפן בויך, און שלינגט די שטיקער טיפע ווייט-קייטן, — אזוי האב איך אריינגעזויגן דעם מאטן זילבערנעם הערבסט; דעם הערבסט, וואס אויף די בלייכע פנימער פון די פרויען, און דאס פייערלאכע פארגיין פון זומער, וואס ליגט ארויס-געווארפן צווישן די הויפנס בלעטער, אויף דער ערד...

דעם זינגענדיקן הערבסט, וואס ווערט ארויסגעזונגען פון די בימער, פון די ווינטן, און דורך זיי צעבלאזן...

אויפמאכנדיק די אויגן, האט ס'רוב, די פינסטערקייט פון צווישן די געדיכטע, געדרייטע לידיקע וועגן וואס צווישן די בימער, — אפגעשראקן; די צעקרימטע בימער און די בלעטער, האבן אויס-געזען ווי מאגערע עלענבויגנס ביי שווארצע מענטשן, וואס וואלטן זיך געהאלטן ארומגענומען, געווען ארויפגעדרייט און צוזאמענגע-וואקסן; און די ווייסע זאמדיקע שלאכן האבן דערמאנט אין אויס-געגליטשטע שטערן אויפן הימל, וואס לאזן איבער נאך זיך אזעלכע זילבערנע שלאדן...

כ'גיי אוועק אן שום ווילן; און אין גיין, ווי אינם זיצן, ליגט אזא שווערע מידעקייט, — די גאנצע מידע שווערקייט פונם הערבסט; און עפעס גיט דערביי ערגעץ-וואו א פיק, פונקט ווי ביי א ווערימל אונטער א צונגעלייגטן הויפן ערד, וואס וויל נישט לעבעדיקערהייט באגראבן ווערן...

עפעס גיט ערגעץ דא א פישטשע א פייגעלע, וואס איז מסתמא אראפגעפאלן פון א בויס, א יונג פיצל פייגעלע, אן פערדערן אויפן לייב...

כ'קום-צו צום וואסער, ליגט עס אזוי פלאך, מיט א מאט געזיכט, און א גלאטן שטערן — אן איין קנייטשעלע, א טויט-ווא-סער, אן אפגעשטאָרבן וואסער...

ארום, אויף איינע פון די פארלאזטע בענק, זיצט, דוכט זיך,

און דער דאָזיקער בליק, וואָס האָט מיך אַרויסגערופן פון שטוב און אַ ליכטיקן שמייכל אויפן פנים, געטריבן אונטערן גאָס־רעגן, אַדורכצוגיין די טונקעלע אַלייען, און אים זוכן מיט אַזאָ צייטערנדיקער מורא ; מיך אָנגעהאַלטן ביז נאָך דער האַלבע נאַכט, אַדומגעטריבן אַ מרה־שחורה'דיקן איבער די געשלענגלטע שטעג־לאַך, וואו כ'בין זיכער געווען, אַרויסנייענדיק פון איינעם אויפן אנדערן :

— דאָס דאָרטן, וועל איך איר געוויס אָנעמען פאַר דער האַנט, אַריינקוקן אין די אויגן, און דערזען דעם בליק, דעם שוואַרצן בליק...

און כ'האַב איר נישט געזען מער...

אפילו אין די זיניקע הערבסט־טעג, ווען די זון האָט געלאַכט, דער גאָרטן האָט געלאַכט מיט דער געלקייט פון פאַרוועלקטע בלעטער, דאָס וואַסערל געווען אויפגעלייגט, און גיכער געשיינט, דראָבנע שיפלאַך זיך אומגעוויינט, לייכט באַוואויגן : און אויף דער ערד האָבן גערוישט די הויפנס געלע בלעטער, וואָס האָבן זיך נישט געלאָזט מער אַזוי ווייך און שטיל צוטערעטן מיט די פיס, נאָר געשריגן הויך אויפן קול, — אפילו דאָן איז זי נישט געווען, נישט געקומען מער...

אַ בליק געווען...

אַ טריבער, אומעטיקער בליק...

און איך בין געגאָנגען נאָך אים, אַליין נישט געוואוסט : צו איר חושך האָט מיך דאָס געצויגן אין די טונקעלע וועגן, אַדער די טריבע ליכטיגקייט ; ס'האַט זיך מיר כסדר אויסגעוויזן : אַן אומגליק געשיט... גייענדיק אין גאָס, ביים מינדסטן קלאַפ, זיך שוין אומד געקוקט — אויב ס'איז נישט ווער אַראָפּגעפאַלן פון דער הייד ; און ביי אַ הויכן געשריי פון אַ קינד, — צי ס'איז נישט ווער אַרונט־טערגעפאַלן אונטער אַ שווערן וואָגן...

כ'האַב כסדר געשראָקן...

לייכט איבער דער גאנצער ברייט פון וואסער, צווישן די געדרייטע וועגלאך אין גארטן און פילייכט : געזוכט וועמען, וואס האט איר געלאזט אזוי לאנג ווארטן, און אוועקגיין, אומגעזען זיך, אין הערבסט, נאכדעם ווי די הערצער האבן אפשר צוזאמען געברענט אין זומער ; כ'ווייס נישט מער : דער בליק אירער איז מיר געבליבן הענגען פאר די אויגן, ווי א שווארצ-שטיק שפינוועכס, נאכדעם ווי זי איז שוין פון לאנג געהאט אוועק, און דער גארטן איז ליידיק געווען...

דער הערבסט האט זיך געשלעפט אונטער ביזע פאררעגנטע הימל לען, און שניידיקע ווינטן.

דער גארטן האט געיאמערט, דער איינער וואס האט אפשר אויפריכטיק באוויינט דעם פריציטיקן טויט פון זומער ; געקלאגט אויפן הויכן קול, און זיך געריסן, ווי א מאמע איבער איר טויט קינד...

און ווען די אלייען זיינען געווען פארלאזן, די בענק האבן ארומגעשווימען אין וואסער, און די בלעטער — געוויקט און געפולט ; אין די טעג אפילו האב איד נישט אויסגעמיטן צו זיין ביים וואסערלי, און געמיינט : כ'וועל אפשר נאך אמאל דערזען דעם אַנבליק פון יענעם ענלאכן שטיק שפינוועכס, וואס ס'איז מיר געבליבן הענגען פאר די אויגן...

כ'האב דאן געהאט געזען דאס מענטש, דורכן בליק פון די אויגן, און נישט אינם זיצן אויף דער באנק, פארזינקען זיין שעה'נ-לאנג, באוועגלאזן, — נאך אין יענעם איינעם בליק, ווען זי איז אויפגעשטאנען פונם גארטן, אין זיך ארומגעקוקט — ווארים אזוי ארומקוקן זיך קען א מענטש, וואס קוקט זיך צום לעצטן מאל ארום אויף דער וועלט, איידער ער דערשפירט ווי די כוואליעס שלעפן אים אראפ פאר די האר צום אפגרונט ; פארטרינקען אלע זיינע מחשבות, וואס בלאנדזשען נאך ארום אונטערן שארכן פון מות..

דיך געקענט אזוי צעטראָגן, אז דו זאָלסט דיר מער נישט קענען
קין אַרט געפינען? ...

ס'איז דער אייגענער שטילער, טריבער פאַרק ; ס'טריפט פון די
צווייגן, אַנטבלויזטע צווייגן, נאָקעטע ; צווישן די קלוינע, שיטערע
פלעמלאַך זעט זיך נאָך מער די נאָסקייט, וואָס טריפט אַראָפּ איבער
דער קאַרע פון די ביימער און צעגיסט זיך אין אַזעלכע לאַנגע שניר-
לאַך איבער דער ערד...

ס'האַט געברויכט זיין שפּעט ; דער רעגן האָט געהאַט אַ
קליין ביסל אויפגעהערט, און די ערד האָט נאָך געשלאָנגען די קאַל-
טע טראָפּנס, ווי אַן אָפּגעשטאַנען פישל, איידער די דינע פרעסט
לאַך האָבן איר געזאָלט אַנטאָן קייטעלאַך אויף די הענט...

בין איך געשטאַנען און געטראַכט פון זומער, וואו ער רוט
זיך ערגעץ אָפּ אין די וואַרימע לענדער, די פייגל פישטשען היי-
טער די פענסטער, און שוואַלבן דראָפּען מיט די פליגלאַך אויף די
וואַסערן...

און כ'קען שווערן, אז כ'האַב נאָך נישט געקלערט פון איר,
און נישט פון איר בליק, ווי כ'האַב אים דערזען ; כ'ווייס נישט
פון וואַנעט, און פון וואו, און צי פון דעם אייגענעם שאַטן, וואָס
האַט דאָ ערגיץ געזאָלט זיצן אזוי פאַרהוילן הינטערן וואַסערל,
כ'ווייס נאָך — ס'איז איר בליק געווען... איר בליק... נישט
טיפערער און נישט ברייטער, נאָך דער אייגענער ; כ'בין צומאַלט
אויפן אייגענעם אַרט נישט געווען, און דער בליק האָט אויך געקענט
קומען פון דאָרטן, פון ערגעץ אַנדערש, פון אומעטום, — און מ'האַט
אים אוראיי געזען איבער דער גאַנצער טיפקייט פון פאַרק, אין אַלע
זיינע ווינקלאַך...

און כ'בין געגאַנגען אַהיים אָפּגעקילט, כ'האַב אים מער שוין
נישט באַדאַרפט נאָך אַמאָל זען.

איר בליק האָט מיד אָנגעשראָקן ; איר בליק, האָט זיך מיר גערוכט, — איז דער ערשטער און דער לעצטער, איידער מ'באָגייט אַ מעשה־דע, נאָך וועלכן ס'בלייבט שוין מער נישט איבער, ווי דער אנדענקען פון אזא בליק...

און זיך נישט צוגעגלייבט : ס'האָט אַזעלכער ביי איר דענסט־מאַל געזאָלט זיין...

כ'האָב מיד אזוי אַרומגעטראָגן מיטן פאַרק ; געלעבט מיטן פאַרק, און אויסגע'חלום'ט מיט אים, די פריע אַוונטן פון די יונגע הערבס־טעג, הינטער די ביימער, אויף פאַרלאָזטע בענק; און נישט אויפגעהערט אַריינצוקוקן אין דער ליידיקער טיפקייט, וואו איר בליק האָט אַמאָל אַריינגעקוקט...

אַ טיפע לערקייט געווען, אַ הוילע, וואָס האָט זיך דאָ אויס־געצויגן אזוי ברייט, איבער אַלע טיפענישן, וואו ס'זיינען אַלע ביימער געוואָרן אָפגעווישט, אַלע וועגלאַך — אַראָפגעראַמט, נאָר אַ ליידיקע וויסטקייט ; און אַמאָל, ווי געדיכטע וועלדער וואָלטן אויף אים זיך אָפגערוט, מיט אַ טיפע עלטער פון די גראַבע ביימער אויפ'ן קארק און געשיקטע וועלף זאָלן אויף יונגע פאַרשייטע הירשן צאָטעווען ; ס'האָט אויפגעהערט צו זיין פאַרק, — וויסטענישן זיך געצויגן, געלע זאָמדיקע וויסטענישן, זאָמדיקע בערג, אומגעהויע־רע לאַנקעס, ברייטקייטן, וואַסערן ; וואַסערן טיפע, אויף וועלכע וואַסער־מענטשן טאַנצן אַרום, טונקען זיך אונטער, און לאָזן דער־ביי איבער אזא שוים, ווי שיפן וואָלטן פאַרפאלן געוואָרן אויף יע־נע ערטער...

ביז דער ווינט פלעגט דורך די צווייגן אַראָפמרייסלען די וואַסערן צו מיר אין האַלז אַריין, מיד אויפוועקן, און וועלן פאַר־טרייבן :

— ניי אַהיים, שטיק אומרן, וואָס דו ביזט ; אַ בליק האָט

און פארלעשן זיך ווען זיי פאלן אראפ צו דער ערד...
א פלעדערטויז שאַרכט...

ס'איז די שטילע, זאפטיקע, קערנדיקע נאכט פול מיט ריחות, וואס נאך א הייסן זומער-טאג, ווען אויפן הימל האבן זיך אָנגע-קליבן וואַלקן, וועלכע קלעטערן כמורנע איינער איבערן אנדערן, ווי די בערן אין די בורעס; און אויף דער ערד פאלט דער טוי, שמעקט מיט וואַלד-שוואַמען און יאגדעס, וואס וואַקסן פון די פולע געדיכטע רעגנס...

אויף די וועגן, דוכט זיך, ברויכן ערגעץ האבן זיס איינגע-שלאָפן די אַנטרייבער אויף די קעלניעס, די פערדלאך אליין זאלן זיך שלעפן עפעס ווי אויפן עולם הדמיון...

אין אזא אָונט קומט אַ פרוי פון דער תורבה, — אַ הויכע, שטאַנקע פרוי, אזוי ווי מיט בלינדע אויגן און אויסגעשפרייטע הענט; דורכזיכטיקע קליידער אויפן ווייסן לייב, וואס לייכטן ווי אַ העלער פאס פון ים; זי נעמט זיך באוועגן צום וועג, אָבער ווערט גלייך צעשווימען, און דער קאפ בלייבט ביי איר הינטערשטע-ליק, ווען די פיס שטייען שוין אוועק; די הענט שטרעקן זיך אויס אויף אַ ווייטן מהלך, און נעמען זיך באלד צוריק איין, בלייבן אויף הינטן, ווען דער קערפער איז שוין כמעט ביים וועג...

און די מיידלאך וועלכע גיין דא אַרומעם אַהיים, — און זייערע פנימ'ער פלאַמען, אין די אויערן רוישט אַ שטילע מוזיק, און די הערצער קלאָפן פאַר פרייד, אזוי שלינגען זיי מיט די אויגן איר גע-שטאַלט, און קאָנען זיך נישט זאט קוקן אויף איר...

— ווער ביזטו! — פרעגן זיי — וואונדערליכע פרוי, וואס דו קומסט יעדן אָונט צו אונז אַקעגן אַרויס, באַשפּרינקלט מיט זיל-בערנע שטערנדלאך?..

ענטפערט זי נישט באלד, די פרוי, נאָר אז זיי לייגן אַראָפּ די קעפּלאך, שלאָסן איין פול מתיקות — גלעט זי זיי, און שמיי-כלט מיט איר זילבערן שמייכלע:

— אייער זיסער חלום...

דער חלום

דער הימל ווערט טונקעלער, כמורנער, די וואַלקנס שווערער און געדיכטער.

ס'רוישן שטיל די ביימער, ס'פארנעמט זיך אויף א רעגן. א דונער קוילערט זיך ערגעץ ווי דערווייטערט אין א פארמאכטע כלי ; א בליץ גיט א שטאָך ווי רויטע אויגן פון א וואַלף, וועלכער זאָל האָבן אויפגעהויבן דעם קאפּ, אריינגעקוקט אין דער נאכט...

שוואַרץ איז ערשט דער וואַלד, אומבאוועגלאך שטייען די סאָסנעס, און ס'גייט זיך נישט וועלכע פון זיי קיין ריך.

ס'איז ווייס דער וועג, מילך-ווייס דער שאַסע, פונקט ווי אַן אויסגעשטרעקטע האַנט פון א פרוי, וואָס האָט אָפּגעהילט דעם שוואַרצן אַרבֿל פון איר אָרעם...

פארלאָזט איז די אַלטע חורבה, ציטערדיק די ווענט פון די צעפאלענע בנינים, און ס'דוכט זיך ווי זיי זיינען עפעס אזוי נישט זיכער, און קענען אַראָפּגעבלאָזן ווערן פון אַ ליאָדע ווינטל, פונקט ווי די נעסטן פון פייגל וואָס זיי האָבן זיך דאַרטן אויסגעבויט אין זייערע לעכער...

א שטיל געזאָנג...

זשאַבעס קוואַקען... פישלאַך שטעקן אַרויס די מיינער פון די וואַסערלאַך און שעפן לופט, קוויקן זיך מיט די פרישע רעגנ-טראָפּנס, וואָס מאַכן אזעלכע רינגעלאַך אויפן טייכל, קליינע רינגער לאַך צווישן גרויסע רינגען...

נאכט-פליגעלאַך לייכטן-אויף, טליען, אַרומפליענדיק אין גראַז,

א האנט באוועגט זיך שווער, א שטיינערנע האנט, אָנגענאָסן מיט
פעט קלעפיק בלוט; א פוס לענגערט זיך אויס, און די גראָבע פינגער
ציטערן... די ברוסט אַטעמט שוין געזונט, א ברייטע ברוסט;
און דער קאָפּ הייבט זיך מיט־פאַרשלאָפן קאָפּויר, נישט אויסגע־
רוט, און עפעס אַ נאַאיוו אויג קוקט אין דער ווייט מיט אַ גולם־
חידוש צו די שכנות־דיקע בערג, וואו ס'פלאַטערן די יונגע לייבער
פון די געמינס, ווי די זענלען אויפן ווינט... און — — — האָ
— — — האָ! ...

ס'צינדט זיך אַן אַ פייער אויף די בערג, דאָס ווילדע שטאַרקע
פייער פון רויטן בלוט, וואָס אין זייערע גראָבע שטיינערנע אָדערן...
און — — —

— — — האָ — — — האָ! ...

בלאָזן די ווינטן און פייערן... טראָגן אויף זייערע אַקסלען
די געטער פאר די האָר, וואָס ווערן צעשמאַלצן אין שכנות ביי די
ווייבער אויף די בערג, אין אַזעלכע גינגאָלדענע פייערן, וואָס גיסן
זיך אַראָפּ, פאַרנאַכט, אויפן האָריוואָנט, פון די פאַרבלוטיקטע הימ־
לען...
— האָ — האָ — האָ!

בלאָזן די ווינטן און פייערן דאָ אזוי, ווען די געטער ווערן
פאַרברענט פון גלוסטן, און די הימלען זיינען רויט און אָפּגעגאַסן...
— האָ — האָ — האָ!

בלאָזן די ווינטן און פייערן צווישן די רויט־הויטיקע, ווייס־
הויטיקע ביימער אין די וועלדער, וואו ס'לויפן דערשראָקענע האָזן
און ברוינע פוקסן...

— באַ — באַ — באַ — באַ! ...

דאָס האָבן די געטער פון ערגעץ אייד, קינדערלאַד, אָנגעשראַקן,
— וועלכע שטאַרבן יעדן אוונט אויף די בערג, ווען די זון גייט
אונטער, און די הימלען ווערן רויט...

— באַ — באַ — באַ — באַ! ...

פאַרשרייען די ווינטן זייער טויט מיט דונערן און בליצן אין

אָוונט־רויט...

ווייטער פון איבער דער הויכער־הויך פון די פילע ישוב־פלעקן, וואס ליגן צופוסנס פון דער וועלט...

איבער די הויכע, הויכע בערג, וואס אָטעמען פארשטיקט מיט זייערע שטיינערנע ברוסטן ; דאָרט ליגן די געטער אין זייער איי־בין שלאָף, און אין זייערע מוסקולן ווי ביי יונגע, שטארקע לייבן, לויפט אדורך דאס פייערדיקע, זניקע בלוט, — זינט עס מיט איר רויטע שוים, און שפארט זיך מיט טיפע יערנדע כחות, קוואלן־כחות, כחות פון ביטערן וויין...

און די וואַלקן, וואס גייען אזוי נידריק איבער זייערע קעפ, ווערן אויפגעריסן אַרום די עקן פון די אויפגעשטעלטע פיס, אויסגעשטרעקט טע עלנבויגנס, און קילן אָפ דאס בלוט ביי די געטער, פונקט ווי דער טוי — פארטריקטע צווייגן...

און דאָס ליכטיגקייט איז דאָרט אזוי אויסגע'חלומ'ט, איבער די בערג... בלייכע, מאַטע רעגנבויגנ־פאַרבן, צווישן טאָג־אונט־נאַכ־טיקע הימלען...

טאָג און נאַכט קומען זיך דאָרט צוזאַמען נישט ווי דאָ, נאָר ווען די זון־שטראַלן באַרירן נאָך די קנעכלען פון מערב, באַרט זיך שוין דער מזרח אין געלן לבנה־שיין...

אז די וואַלקן גייען העכער אַרויף, שטייגן די געטער אויף איבער די בערג אזוי גרוי און ווי אויסגעהאַקט פון שטיין, וועקן זיך איבער מיט די שטארקע קרעפטיקע קנאַכן, געזונטע פליישיקע ריפן און באַגערן...

טאָג און נאַכט צעגליען זיך, און ס'בויערט שוין די לייבן־נבורה די בערג־טיפענישן אדורך ; א גליד רירט זיך... בא....

א הילצערן הויז, צוויי פענסטער הויך. אונטן, ביי דער פיר שטיין
פון ביידע זייטן. — צוויי הויכע שוואַרצע פעסער, אין וועלכע דאָס וואַס-
סער לויפט אַרױן דורך די רינעס פונם דאָך.
א גערמל פון פאַרנט. עטליכע יונגע ביימלאך. נאָכט. אין דער שטוב,
וואָס אויפן ערשטן שטאָק שלאָפן צוויי אינגע מיידלעך.

ד י א י נ ג ע ר ע
וועקט זיך איבער און גענעצט
א—א—אָו! ...
פילכט, שוועסטערל, דעם טוי ? ...
ד י ע ל ט ע ר ע
שלעפעריק בייז
טשעפעע דיך אָפּ פון מיר...
ד י א י נ ג ע ר ע
זע : ס'פאַרהיינגל
גיט זיך א ריר,
ווי א פליגעלע פון א ביי...
נעמט אַוועק ס'פאַרהיינגל
אוי, א ווייסע הון
שלאָפט אויפן שטענצל ;
ווייסלט זיך אַרויס
ווי א זילבערנער שטרויס,
און ווי א פאַרנלייזט אויג

די ווייסע וועלדער. ברייטע צעפלאַשעטע פעלדער, מיט שטורם און
 רעגן און ביזן געוויטער...
 — בא — בא — בא — בא — בא!..
 די וועלט גייט אונטער...

ביזט אין כעס ?

נאך א ווילע.

פילסט, שוועסטערל, די לופט ? ...

מ'הערט קלאגן

דוכט זיך, ס'רופט

א מיזקען פון א קאץ...

נערוועז

דוכט זיך : פון דער פארציילענע טאץ

אונטן, וואס ביים ברוגען,

פארשפינען

די שווארצע פלעדערמיון,

דעם אלטן, גראָען גריון

פון אייביס יונגן נעטש...

ד י ע ל ט ע ר ע

ביזט

ביזט ווערט פעטש,

מאכסט צורעכט א נאכט...

ד י א י נ ג ע ר ע

[ווי פריער,

וויסט, וואס כ'טראכט ?

ד י ע ל ט ע ר ע

וואו די הינער זיצן...

ד י א י נ ג ע ר ע

ראפטום

בליצן !...

נאך א ווילע

ס'וועלן שטארקע היצן

אפברענען די הענט ;

מ'עט ליגן פאר'חלש'ט אונטער די ווענט,

ארויסבלעזלעך די צונג,

ביי א מויטן...

מיט יעדן בויג. —

וויגן זיך די פערדערן, ווי די צויטן,

אויף איר לייב ארום,

און צעפאלן זיך ווי בלעטער פון א בלום

תחלת-וועלקן...

די ע ל ט ע ר ע

ליוגט זיך איבער ביון

זיך אוראי פארביינקט צו די נעלקען

אין גערטל...

די א י נ ג ע ר ע

ליודנשאפטליך

שא, כ'רען אן ערטל

אין סערל, —

אן מ'קריכט אריבער די שטאכייטען,

ביי די אונמערשטע בייטן, —

זעט מען טיף אין בערל,

ווי ס'באדן זיך די יונגען ;

ווי זיי שמידן רינגען,

פלעכטן בייטשן

אזוי משוגע מיט די מוסקילן,

צווישן בערג און וואסער-טאלן ;

און באלד, — זיי קנייטשן

ס'וואסער אין צארטע פאלדן,

בשעת זיי טימן אונטער זיך, ווי די שוואלכז...

די ע ל ט ע ר ע

צייט אריבער ס'קישן איבערן קאפ

ס'א משוגעת...

די א י נ ג ע ר ע

בלעט איר לאסקאווע

ד י א י נ ג ע ר ע

דו... דו... נישט גוטס..

ראפּטום

א בליץ!...

נאך א ווילע

שוועסטערל, דוכט זיך, מ'נייט?...

ווער קען דאָס זיין

אזוי שפעט?...

ד י ע ל ט ע ר ע

וואָס דיר פאלט איין?...

אודאי דער הונט

אויף דער קייט...

צווייפלט

און פילייכט: דער ווינט

בלויז?...

ד י א י נ ג ע ר ע

שטיל

עש... ס'גראטשט א מויז...

ד י ע ל ט ע ר ע

גייט אראפ פון בעט

נישט אמאָל צווישן די שכנים?...

קוקט ארויס דורכן פענסטער

כ'זע נישט קיינעם...

ד י א י נ ג ע ר ע

נישט א צימער

עפעס פארבייגעלאָפן!...

ד י ע ל ט ע ר ע

לאָזט נישט שלאָפן,

איי, דו, יונגע ציג...

זיך סילן אויפן ווינט,
און אויסבעטלען ביים נארישסטן יונג
ווי אז אומבאהאלפן קינד, —
א לאסקע...

די עלטערע

ביוץ

מאטקע פלאסקע!...

די אינגערע

צערטליך

ביוט נ'כעס?

פלולוגן

ש-ש... כ'הער רוישן אין פאס!...

באדט זיך נישט ווער?...

די עלטערע

טאכט חוזק.

א ווייסער בער...

די אינגערע

שנגעשמרענגט

ש-ש... כ'הער...

ס'פאס שטייט אונטער דער רין...

די עלטערע

קרימט איר נאך

ס'פארוועבט איר מסתמא, די שפין...

די אינגערע

פארבאפט

ס'איז מיט רעגנ-וואסער פול...

ס'טונקט זיך עמיץ אין דער שטיל,

ווי אין טיפע קוואלן...

די עלטערע

א קאץ, מסתמא, אריינגעפאלן...

ד י א י נ ג ע ר ע

עקשנותדיק

כ'גיי אראָפּ...

ד י ע ל ט ע ר ע

פאַרברעכט די הענט

אַהן א העמד ?...

ד י א י נ ג ע ר ע

ס'איז נישט פרעמד

מיר אונטן

יעדע שפּאַרע,

וואו ס'רענען אפילו די ווינטן

ליגן פאַרשטעקט ;

כ'ווייס וואו א פאַרע

אין א כענטשלאַכע קעל

זיך קרעקט ;

און א הויך פון א זעל

ציטערט ווי א בלאט...

ד י ע ל ט ע ר ע

גיט א שפרונג

א ראט !...

נאך א ווילע

ס'א משוגעת, א מויד,

אזוי זוילד ;

האָט נאך אַודאי חשק צו שפּרינגען

איבער א פלוט

מיט יונגען...

דו, יונגע צויג...

ד י א י נ ג ע ר ע

קאַפּריזנע

גין... כ'בין אזוי מילד

קום, לייג דיר אראפ און ליג...

פארמאך די אויגן...

ד י א י נ ג ע ר ע

פארנארט

א פיש, א נקבה — האָט רויגן?...

ד י ע ל ט ע ר ע

פארדראָסיג

ס'האָט איר היינט אָנגענומען...

ד י א י נ ג ע ר ע

לענגערט זיך

א, כ'וואָלט שוין גערן איבערגעקומען

נ'סוף :

ווייסט, כ'גיי איינמאָל אַרויף,

איבער די טרעפּ, —

פאלט מיר אפשר נישט אראפ אַ בינט קעפּ

צו די פיס ;

און כ'גיב אזוי, נישט היינט געדאַכט, אַ גיס,

ווי זיי נעמען צאפֿלען,

שוואַרצע, גרינע, געלע אפֿלען,

מישן אויס זיך אין די לעכער,

ווי ביי ווילדע קעץ אויף דעכער..

ד י ע ל ט ע ר ע

ביוז

איר אָנגעכאַפט ס'משוגעת...

ד י א י נ ג ע ר ע

פּלוצלונג

כ'גיי מיך אראפ באַדן אין פּאַס...

ד י ע ל ט ע ר ע

מ'ברויך דיר לייגן איין

צום קאַפּ

ס'זויגט די נאכט אויס דעם סאָק

ביי מיר ;

און כ'שפיר —

א ווינט גלעט מיין אָרעם :

ס'בייגט זיך איין דער שטיין.

דער אלט־נעטאָקטער גאָט, —

בוקט זיך כרעים,

און רירט זיך פון אָרט אַוועק...

די ע ל ט ע ר ע

קומט אַרויס

אָנגעמאַכט אַ שרעק

אין שטוב צו זיין אליין...

די אי נ נ ע ר ע

מ'לייגט זיך רוקנ־גלייך,

די פיס — אויסגעצויגן,

פאַרמאַכט די אויגן,

איז אַזוי ווי מ'וואָלט געדרימלט

און געהימלט,

ליגנדיק אויפן טייך...

(לויגט זיך אַזוי אַוועק)

די ע ל ט ע ר ע

קומשעט צוזאַמען

אַזוי פאַרשויט...

די אי נ נ ע ר ע

שפּרינגט אויף

כ'הער : עמיץ רייט...

פאַרלוירנע טריט...

די ע ל ט ע ר ע

קומשעט

אַן אַלט געמיט...

ווי ס'אויג
פון א טויב ;
און רויט-צעפלאמט ווי א שויב, —
ווען די זון פארגייט...
די עלטערע
שלאפן קום, ס'איז שפעט...
די אינגערע
גייט ארויס אויסן בשלקטן
פינסטער ווי אין א זאק...
אוי, ס'קילט די באק,
און ס'פנים...
די עלטערע
'שרייט אן.

פון אזוינע נארמאלע
ווי דו ביזט...
די אינגערע
ביוז
האסט דיר מיר אפגעמלאסט !...
גייט ארויסער אין גארטן און שלייכט זיך ארום)
בליצן שטראלן,
און רעגנטראפן פאלן,
גרויסע טראפן ווי די נים, —
צוטראפן די פיס...
די עלטערע
'ביוגט זיך ארויס פון פענסטער, ווארנט איר
ס'ליגט דאָרט אונטן צעבראכן גלאז...
די אינגערע
(פאר זיך)

ווי פייכט ס'גראָז
אוי, און ס'שמעקט דער שטאָק ;

ד י ע ל ט ע ר ע

כ'חלש כאר דאָרשט...

ד י א י נ נ ע ר ע

פאר זיך

א, ווי די ברוסט באוועגט זיך מיד,

און עפעס ציט

דורך יעדן גליד...

ד י ע ל ט ע ר ע

ביז

און ווען, חלילה, אן אומגליק געשיט ?

ד י א י נ נ ע ר ע

לאכט

וועט זיין אויפן הימל א יריד !...

גוט זיך א כאפ מיט ביידע הענט פאר א צווייג פון

א בוים, און בלויבט הענגען

ד י ע ל ט ע ר ע

וואָרנט

צוברעכן נאָך א בוים...

דער בוים קנאקט

ד י א י נ נ ע ר ע

וויגט זיך

אין לופטן איז אזוי גרויס !...

איי, ווי גוט ס'איז אזוי...

ס'פליסט דער טוי

פון די צווייגן

אריין אין די גלידער...

ד י ע ל ט ע ר ע

דערשראקן

דוכט זיך : א גערודער ?...

ד י א י נ ג ע ר ע

ווי פריער, פאר'הלומ'ט

פייכט די גראָזן...

ס'ליגן די וואַלקן אנגעבלאָזן

אזוי ווי שוואַרצע בערן,

ס'קאפּעט זיי פון די אויגן טרערן,

גרויסע טראָפּנס ווי די באָב, —

אויף דער שוואַרצער ערד אַראָפּ...

ד י ע ל ט ע ר ע

טוליעט זיך

ס'איז קאלט... כ'ציטער...

ד י א י נ ג ע ר ע

די נאכט ווערט שוין שיטער...

ס'עט באַלד נעמען טאָגן...

וואַרט, כ'וועל זיך פריער צוואַנגן

ביים סטאָק, —

איידער ס'קוקט מיך אָן דער טאָג...

נעמט זיך צעלאָזן די האַרן

ד י ע ל ט ע ר ע

ציטערט

כ'ווער געשטאַרט...

ד י א י נ ג ע ר ע

וואַרט... וואַרט...

דערפרייט

כ'זע אַ געשטאַלט...

ער קומט אַרויס פון וואַלד...

אזוי הויך, די פלייצעס — ברייט ;

קוקט צעשטרייט

ווי ער וואַלט געפאַרשט...

און שוין ריגט

פון הימעל דער טוי

און דער גרונט

בורעט גרוי

צרום די עקן...

'ס'גערויש ווערט שמאקער אין חוץ'

ד י ע ל מ ע ר ע

משונענע, מענטשן וועקן

זיך איבער שוין אין די בעטן

ד י א י נ ג ע ר ע

קומט צו זיך, באדויערט

אזוי פיל גראָזן צו טרעטן...

מ'הערט טריט אין חוץ. ביידע מיידלעך קוקן זיך אן דערשראָקענע.

אויפֿעוואַכטע, און גיבן א שפּרונג אין די פעסער וואַסער, וואו זיי לעזן

זיך אַראָפּ איבער די קעפּ און ווערן אַנטקומען אין זיי

א מ ע נ ט ש

שמעקט אַרויס נ'קאָפּ אין דער טיר, אין שלאָפֿ-ראַק, שמעק-שיך —

פאַרשלאָפֿערט

הום...

דוכט זיך : געהערט א ברום...

און די צווייג איז אָפּגעבראָכן...

פונקט ווי ס'וואַלטן אויף איר געקראָכן

ווערים און באַשווערט ;

סמנים פון טריט...

פאַרוואַלגערט א ריט.

אויף דער ערד...

נעמט אַרױן נ'קאָפּ, פאַרמאַכט הינטער זיך די פיר

ביידע מיידלעך שטויגן דאָן אויס פון די פעסער-וואַסער, זיי זיינען

אַנגעצוואַגן ווי די מעץ ; זייערע האַר — צעפלאָסן, פונקט ווי די וואַלקנס,

דורך וועלכע ס'נעמט זיך אַדורכשפּאַרן א ליכטיקער טאָג אויף דער ערד...

די אינגערע

ווייסט נישט וואס זי רעדט

געוואלט זייגן

ביי דעם וואלקן ;

שוין נישט איין צעבער

ביי אים אויסגעמאלקן.

און ווערט אלץ גרעבער —

א גאנצער ביק...

די עלטערע

פעסט

כ'ניי צוריק...

פארנעמט זיך גיין און מ'הערט א גערויש אין

הויז, — זי בלויבט דערשראקן

אויפגעוועקט וועמען ...

די אינגערע

זאל זיך יענער שעמען...

די עלטערע

אן א קלייד !...

די אינגערע

וויגט זיך הענגענדיק אויפן בוים'

טיפער די פרייד.

די גדולה ;

אין א גאכט א שטילע.

פון חודש מאי,

וויגן זיך סארנעם צוויי

פאר די הערנער...

א קנאק — די צווייג איז איבערגעבראכן און זי

שטייט אויף די פיס

ס'טאגט...

קומען די גאכט, מיר צוגעזאגט.

וויט

118	— — — — —	די באַמט
127	— — — — —	דאָס רויטע הויז
140	— — — — —	דער גרעבער
146	— — — — —	דער בית-עולם
151	— — — — —	אָן א ברודערל
155	— — — — —	קרוינקן
158	— — — — —	אויסברוך
161	— — — — —	אונטערגאַנג
165	— — — — —	באַלאַגערונג
167	— — — — —	פּויערן
170	— — — — —	רויב
173	— — — — —	דאָס באַגעגעניש
178	— — — — —	אַ מייל ווייט
183	— — — — —	דער אור אַלמער וואַלד
190	— — — — —	דאָס פאַסטובל
195	— — — — —	דער בליק
202	— — — — —	דער חלום
204	— — — — —	אָוענט-רויט
207	— — — — —	אַ זומער נאַכט

א י נ ה א ל ט :

זייט

5	דער זיידע
11	די עלטער
16	דער שאַפער
22	מיט דער כוואליע
28	מחבל
35	דער ריז
40	נאכ'ן בוים
47	דאָס פערדל
52	דער ממזר
59	כלאָפּעס
66	דער אַמעריקאַנער דאָקטאָר
76	א וואוילע מויד
82	באַשערט
88	זייער שוועסטער
94	איר געלעכטערל
98	דאָס אַנשיקעניש
106	דער קעלער
112	פאַרלאָרענע יארן

Toronto Jewish Public Library

THIS BOOK MAY BE KEPT

21 DAYS

and may be renewed once, if no application has been registered for it.

A fine of 5 cents a day is charged, if the book is kept after the last date stamped below. No book will be issued while a fine remains unpaid.

PLEASE ADVISE CHANGE OF ADDRESS

JAN 12 1997

בימקא, מ. בעל

העלע בליקר בימ

7058

21401

#7058

